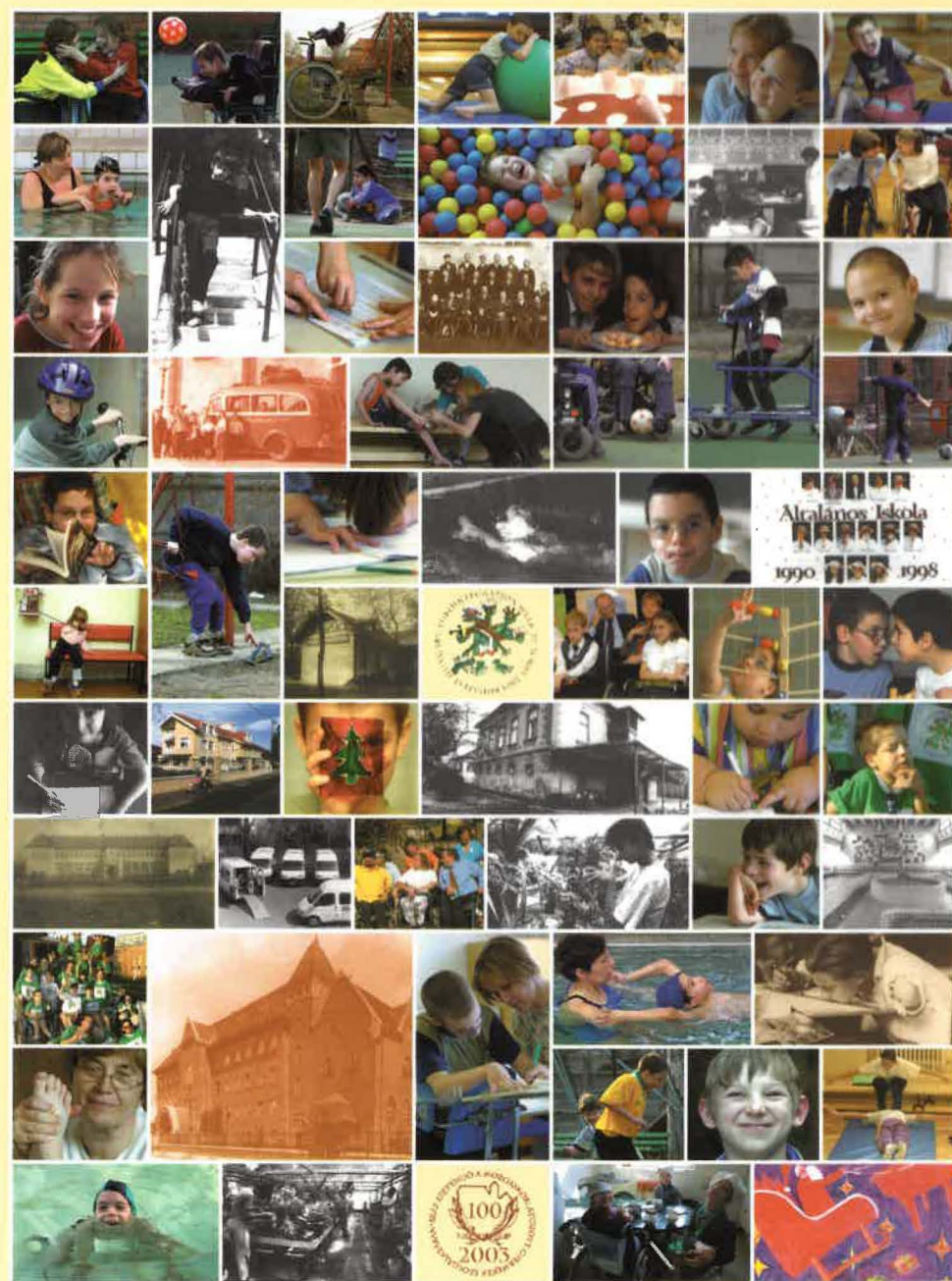
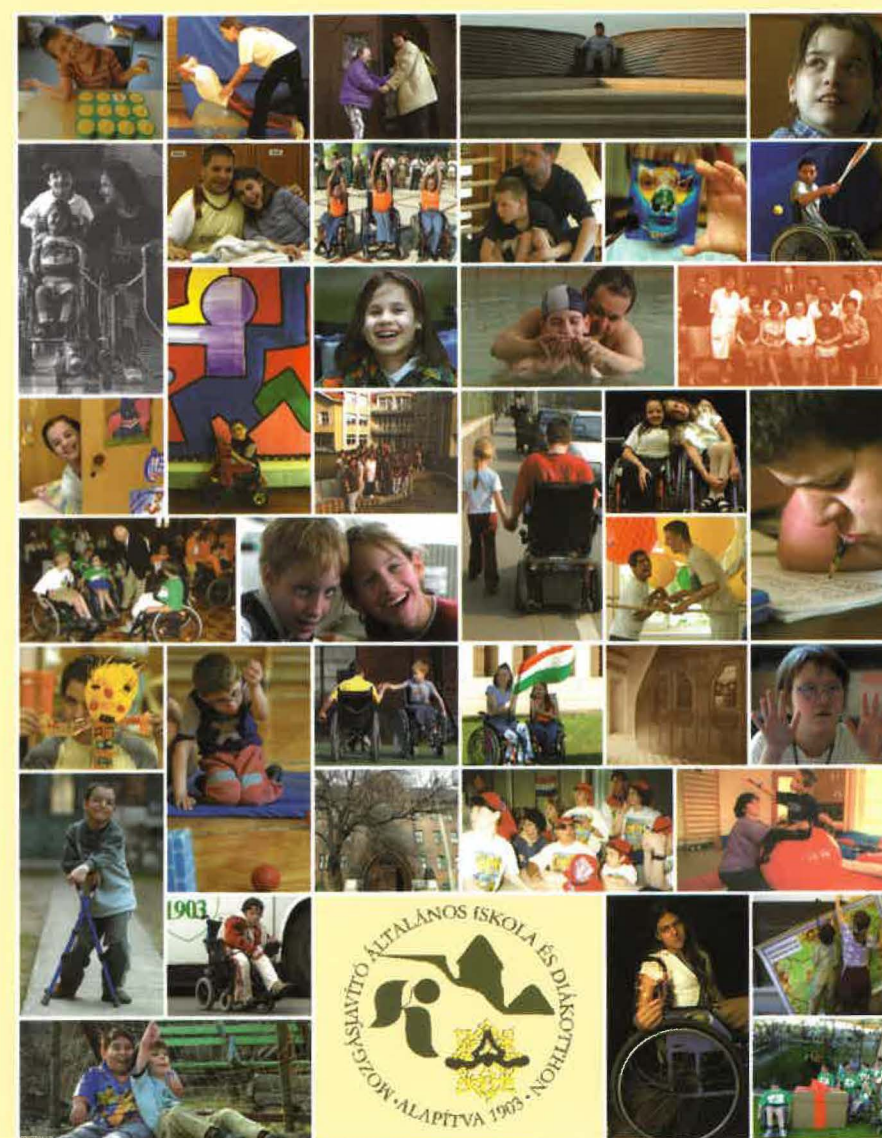




Száz esztendő a mozgáskorlátozott gyermekek szolgálatában

Száz esztendő a mozgáskorlátozott gyermekek szolgálatában





Száz estendő a mozgáskorlátozott gyermekek szolgálatában

*Száz estendő a mozgáskorlátozott
gyermekek szolgálatában*

Száz esztendő a mozgáskorlátozott gyermekek szolgálatában

Szerkesztette:
BÁN ÉVA
NÁDAS PÁL
OKÁNYI ANDREA
TARNÓI GIZELLA

Fotók:
AZ ISKOLA ARCHÍVUMA
PINTÉR MÁRTA

Borítóterv:
BERKI ERZSÉBET

Előkészítés:
BERKI ERZSÉBET
FODOR ESZTER
KÉKESINÉ JÁNÓ ROZÁLIA
KOVÁCS MÁRTA

Szedés, tördelés:
KABÁN ESZTER ANNA

Gyűjtőmunka:
FÖLDES JÁNOSNÉ
MARKÓ MÓNICA
VÁSÁRHELYI GYÖNGYI

Támogatók:
ALFA IPARI KFT., AXELERO, BUDAPEST FŐVÁROS ÖNKORMÁNYZATA,
BUDAVÁRI NAGYBOLDOGASSZONY FŐPLÉBÁNIA, DANUBIUS THERMÁL HOTEL HELIA,
DEÁK FERENC SZABADKÖMŰVES PÁHOLY, FLANDRIA KFT., FORRAI BUDA,
FŐVÁROSI KÖZOKTATÁSFELFEJLESZTÉSI KÖZALAPÍTVÁNY, GERONTX KFT., GUNDEL TAKÁCS GÁBOR,
GYERMEK IFJÚSÁGI ÉS SPORT MINISZTERIUM, MAGYAR GYÓGYPEDAGÓGUSOK EGYESÜLETE,
MEYRA-ORTOPÉDIAI KFT., MILLENÁRIS KHT.,
MOZGÁSKORLÁTOZOTTAK EGYESÜLETEINEK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE, NETTOM KFT.,
OKTATÁSI MINISZTERIUM, ORSZÁGGYÜLÉSI HIVATAL, PINTÉR MÁRTA, STEFÁNIA GALÉRIA,
VERES PÁLNÉ GIMNÁZIUM, WESSELÉNYI MIKLÓS KÖZALAPÍTVÁNY, ZSÓTÉR PÁL ALAPÍTVÁNY

Száz esztendő a mozgáskorlátozott gyermekek szolgálatában

„Az a végtelen szeretet, mely az emberek
szívében honol s mely segítségére siet a
szűkölködőnek és felemeli a süllyedőt,
mely dicsőséget nem hajhászva,
elismerést, hálát és köszönetet nem remélve,
tisztán kötelességből teljesíti a jót,
teremtette meg hazánkban a Nyomorék
Gyermekek Országos Otthonát a sze-
gény gyermekek legsajnálattámért
jainak megmentésére.”¹



¹ A Deák Ferenc Szabadkőműves Páholy 1902. évi évkönyvéből, Rothfeld Richárd

TARTALOM

Előszó

5

I. rész – A centenáriumát ünneplő intézmény története

Nádas Pál: Az eszme és a tettek születése	13
A nyilvánosság szerepe	21
A történelem sodrásában	51
A Mexikói úti tagozat jelene	75
Kertészképzés	85
Boross–Czinder–Pupán: A mozgásnevelés története	89
Dombainé Esztergomi Anna: A Csillagház és előzményei	93
Benczúrné Miklósné dr.: Új szakma született	117
Kőrös Erzsébet: Egy bizottság és előélete	123
Kiss Erika: Tíz év kórformái	129
Kékesiné János Rozália: Sonnenzug – egy népeket összekötő vonat	137
Kiss Erika: Játék – határok nélkül	143
Varga András: Diákönkormányzat	151

II. rész – Visszaemlékezések

Cseh János: Iskolánál sokkal több volt	157
Misányi Sándor: Egy levél	163
Csizmadia Istvánné: Beszéd a tanár-diák találkozón	165
Dékány Lajosné: Diplomás lettem	171
Kárpáti Ferencné: Tudtam segíteni	175
Paulov Endre: Az első nap	181
Rovni Emese: Szilánkok	193
Molnár Dénesné: Egy régi-régi március	199
Dr. Derera Mihály: Emlékezés kakaóval	201
Bemutatom az iskolámat	207

III. rész – Adattár

225

ELŐSZÓ

Köszöntjük Önt, aki érdeklődéssel fordul a mozgáskorlátozott gyermekek intézményes nevelésének, fejlesztésének elmúlt száz esztendeje felé.

Ha Ön e jubileumi kiadványt azért tartja kezében, mert szándékában áll megismerkedni tartalmával is, akkor köszöntjük mindazok nevében is, akikről e könyv közvetlenül vagy közvetett módon szól.

Köszöntjük azok nevében is, akik a gyűjtőmunkában részt vettek, akik írták és szerkesztették e kiadványt, és köszöntjük az iskola alapítói nevében is, akiket ma, 2003-ban, mi, a jelen képviselői csak a régi kiadványok elsárgult lapjairól ismerhetünk.

Köszöntjük Önt, Tisztelt Olvasó mindazon diákok és tanáraik nevében is, akik kimondva vagy akár csak kimondatlanul, de jó szívvel és – talán nem szégyen leírni – hálás szívvel gondoltak és gondolnak vissza az intézmény falai között eltöltött évekre. Hogy sokan vannak ilyenek, azt bizonyítja az intézmény centenáriumi ünnepségei sorában megrendezett régi diák–tanár találkozó, amelyen a több mint háromszáz megjelent diák egyszerre adta tanúbizonyságát annak, hogy számukra ez az iskola az „Alma Mater”-nél is többet jelent.

A mozgáskorlátozottak megsegítésének gondolata, amely 1902-ben született meg, és amelyből 1903-ban lett valóság, ma, száz esztendővel később is létezik. Az alapítók szándékát a történelmi viharok sem sodorták el, így válhatott az alapítói szándék száz esztendőös múlttal rendelkező szolgálattá.

2003 november

Nádas Pál
igazgató



I. rész
A CENTENÁRIUMÁT ÜNNEPLŐ
INTÉZMÉNY TÖRTÉNETE

NÁDAS PÁL

AZ ESZME ÉS A TETTEK SZÜLETÉSE

Nepomuk Kurz müncheni emberbarát kezdeményezése nyomán, 1832-től a következő századfordulóig Európa számos országában alakultak menhelyek a testileg fogyatékos gyermekek és felnőttek részére.

Magyarországon a Deák Ferenc Szabadkőműves Páholy 1902. május 10-i és november 29-i ülésén egy-egy felolvasás hangzik el *A szeretet jegyében*, illetve *A haladás útján* címmel azzal a céllal, hogy a mindaddig árván sínylődő nyomorékok ügyére terelje a figyelmet.

Az érdem az áldásos kezdeményezésért a Deák Ferenc Szabadkőműves Páholy egyik tagjái, Rothfeld Richárdé. A külföldi tapasztalatok és a honi buzgólkodás eredményeképpen megszületett az elhatározás, hogy hazánkban is megoldást keresnek a nyomorék gyerekek ügyére. Lázás igyekezettel kezdődtek az előkészületek, és sorra gyűltek az alapítói bejelentések.

A Páholy, alapításának 18. évfordulóján, 1903. július 6-án, létrehozta a „Nyomorék Gyermekek Egyletét és Menhelyét”. Érdemi tevékenységük azonban akkor kezdődött, amikor 1903. december 24-én megnyitották telepüket



Az első otthon

A szerző a Mozgásjavító Általános Iskola, Diákotthon és Pedagógiai Szakszolgálat igazgatója

a Hungária út 20. szám alatt bérelt tornácos faépületben. A kezdeti szerény anyagi erővel hat gyermeknek tudtak otthont biztosítani.

A megnyitó ünnepélyen jelen voltak: báró Dániel Ernőné, az egyesület elnöke, a kormány képviselői és számos érdeklődő emberbarát, elsősorban a Páholycok tagjai. Az indulást követő esztendőök a vagyongyűjtés jegyében teltek. Az e célra alakult egyesület, a „Nyomorék Gyermek Menhelye” 1913-tól a „Nyomorék Gyermek Országos Otthona” nevet viselte, és céljai közé az alábbiakat vette alapszabályába: *„Testileg nyomorék gyermekek részére (vakok, siketnémák, hülyék kivételével) Magyarországon menhelyeket felállítani és ezekben vallás és nemzetiségre való tekintet nélkül, mindkét nembeli nyomorék gyermekeket testileg és szellemileg kiképezni, illetve ellátásban, orvosi kezelésben és nevelésben részesíteni, esetleg mesterségre tanítani.”*²

A kijelölt célok közül kezdetben csak a tanítás valósult meg, az orvosláshoz ugyanis még sem helyiségek, sem műszerek nem álltak rendelkezésre.

Új otthon, új lehetőségek



² Nyomorék Gyermek Menhelye Alapszabálya 1903. 20. o.

A társadalom jóakarató támogatása révén 1909-ben 48 271 aranykoronáért megvették a Mexikói út 63. szám alatti, 1200 négyszögöles telket, és építkezni kezdtek. 1913. május 4-én avatták fel a Medgyes Alajos műépítész tervei alapján Mann József építőmester kivitelezésében épült csodálatos palotát, amely a „Nyomorék Gyermekek Országos Otthona” nevet kapta.

Az építkezéshez I. Ferenc József az államsorsjátékból 12 500 korona adományt biztosított, 52 000 korona építési segélyt pedig Budapest Székesfőváros képviselőtestülete szavazott meg.

A maga korában korszerű épület földszintjén irodákat, tantermeket, szőlőműhelyt (vágóműhelyt) és orvosi rendelőt alakítottak ki műtővel, az emeleten pedig hálótermeket.

Az alagsorban bórdíszműves műhely nyílt, mellette 1916-ban cipész-, 1920-ban pedig szabóműhely kezdte meg működését. Ebből pontosan körvonalazódik az Európa egyes országaiban már megvalósított cél hazai bevezetése: „Mert mindenkinek célul van tűzve az ápoltnak bizonyos kézügyességre, kézimunkára tanítani, hogy – amennyiben az intézetet elhagyni képtelen – saját emberségéből megélhessen, s ne legyen a könyörületesség koldusfilléreire ráutalva”.³ Az otthon hármass célkitűzése – „Tanít – Gyógyít – Kiképez” –, amit egy, az épületen belül elhelyezett fest-

DISZTAKCIÓK Dr. RIPEA FERENC Dr. STRAUSS ISTVÁN		FŐVÉNKE JÓZSEF RIG. HERCEG ÖPENSÉGE	ELNÖK Dr. RAKÓVSKY IVÁNÉ	TÁRSVÉNKE Dr. FEJRI PÁLÉ
---	--	--	-----------------------------	-----------------------------

NORWAY 1250
Egyretek-készítők

Dr. WIKMANN JÓZSEF
Egyretek-készítők

Dr. ZINNER HÁNDOR
Egyretek-készítők



A londoni kiállítás aranyérmével, a budapesti nemzetközi higiénia-konferencián emlékéremmel tüntetett ki. A tanoncok képzés terén elért sikereket az Országos Ifjúságsegélyező Szövetség díszlevelével nyerte.

NYOMORÉK GYERMEK ORSZÁGOS OTTHONA

Tel.: 509-75. Kertvárosi telefon: 964-69.
Postaszám: 11818

BUDAPEST, VII. MEXIKÓI ÚT 61.-64.
Bórdíszmű-, Kötő-, Szövő-, Cipész-, Szabómű- és Kertész-

Budapest, 1933. június - 8.

„Tanít – Gyógyít – Kiképez”

³ Nyomorék Gyermekek Menhelye Alapszabálya 1903., 13. o.

mény segítségével hangsúlyozottan demonstráltak is, mindenki számára világossá tette, hogy itt egységben valósul meg a komplex rehabilitáció. Közben az Európára szakadt világegés megtorpanást okozott a fejlődésben. Az első világháború alatt az épületben hadikórház működött, az otthon rendeltetészerű használata csak 1917-ben folytatódhatott. A prosperáló otthon működtetéséért felelős egyesület vezetőségét nagy tervek foglalkoztatták. Megvásárolták a szomszédos telket, rajta egy épülettel, ahová a szabó- és cipésműhelyt költöztették. E műhelyekben később a már felszabadult segédek is foglalkoztatták, és itt működött az iparostanonc-iskola is.

Nem sokkal később újabb szomszéd telket vásároltak, és virágkertészetet hoztak létre. Ezzel már négy szakma elsajátítására nyílt lehetőség az intézetben. 1922-ben leányotthont alakítottak ki, tizenhárom kislány oktatásával. Ugyanabban az évben a menhely kórházi részlege dr. Zinner Nándor sebész főorvos vezetésével ortopéd sebészetté alakult át. Az új kórház megnyitásával dr. Szegvári László igazgató főorvos álmai teljesültek be. Bár az intézményegyüttes magánkórházként és otthonként működött, a rászorulóknak ingyenes ellátást biztosítottak. Nem lettek a „szerencsétlenség vámszedői”, ha volt hely, olyan beteg is felvettek, aki nem tudta fizetni az ápolási díjat. Az 1925-ös esztendőben mind a gondozottak száma, mind a képzés lehetőségei bővültek, kötő-, szövő-, majd varróműhellyel. A fejlődést – bár a nagy gazdasági világválság némileg megtörte – imponáló volt. Az anyagi fedezetet a hagyományos gyűjtéseken kívül és az egyesület pártoló tagjainak hozzájárulásán túl a műhelyekben végzett munka hasznából, valamint a minimális állami támogatásból biztosították. A kórházi részlegben is jelentős fejlődés ment végbe. Az ortopédiai részleg mellett – egy magát megnevezni nem kívánó adományozó jóvoltából – egy reuma osztály is megkezdte működését.

Az oktatás a nyolcosztályos elemi iskolában (ez volt Budapest első nyolcosztályos elemi iskolája) és az azt követő az ötosztályos iparostanonc-iskolában folyt. A felkészítés egyéves kereskedelmi tanfolyammal zárult.

A Nyomorék Gyermekek Országos Otthona valamennyi intézményének 26 évig, 1913-tól 1939-ig Hegedűs Lajos volt az igazgatója, akiről így írtak nekrológiájában: *„Tiszta szívű ember volt, igazi tanító, a szó legnemesebb értelmében. Küzdött, harcolt, tanított. Az élet megsebzett gyermekeinek volt a mankója, támogatója; új élet utáni vágyat és azt adta, ami nekik legjobban hiányzott, a szeretetet.”*⁴

Az intézményben jelentős kulturális és sporttevékenység is folyt, hiszen la-

⁴ Évkönyv az 1938/39-es iskolaévről, az iskola fennállásának 26. évében, 1. o.

kóit, az ép emberekhez hasonlóan, a társadalom tevékeny tagjává akarták nevelni:

- 1921-ben megalakítják az intézet Ifjúsági Vöröskereszt csoportját;
- 1929-ben a sportolni vágyók Nyomorék Sport Egyesület néven asztalitenisz-, sakk- és labdarúgócsapatot hoznak létre;
- két zenekar és énekkar működik az intézményben, az egyik a felnőtteké, a másik az ifjúságé;
- a cserkészmozgalom 1936-ban veszi kezdetét, a következő esztendőben már 40 cserkészt avatnak;
- 1936-ban az iparostanoncok megalakítják a Könyves Kálmán Takarékegyületet.



Adatok az 1932-es évből

(szó szerinti idézet)⁵

<i>Elemi iskolában</i>	36 fiú és 10 leány = 46
<i>Iparostanonc-iskolában</i>	69 fiú és 9 leány = 78
<i>Összesen:</i>	124 gyermek tanult

E munkát 22 felszabadult segéd és 7 felszabadult leány segítette.

A kórház statisztikai adatai

	1930	1931	1932
<i>ambuláns beteg</i>	379	365	491
<i>külső fekvő beteg</i>	290	331	518
<i>intézeti beteg</i>	172	164	146
<i>Összesen:</i>	841	860	1155 fő

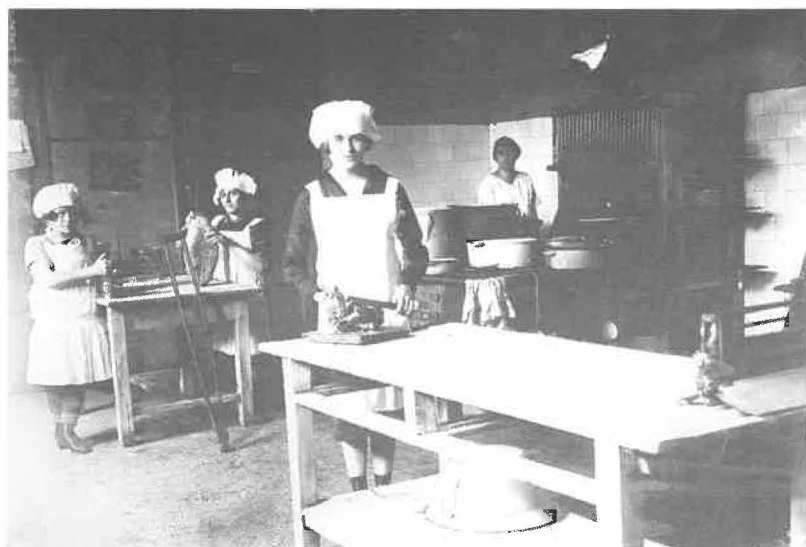
Az intézeti növendékek a nyomorékság okai szerinti megoszlásban 1932-ben:

<i>gyermekhűdés</i>	65
<i>merev bénulások</i>	20
<i>csigolyagyulladások</i>	6
<i>izületi gyulladások</i>	9
<i>angolkór</i>	7
<i>veleszületett</i>	16
<i>amputáltak</i>	27
<i>központi eredetű</i>	3
<i>Összesen:</i>	153

⁵ Három évtized a szeretet munkájának szolgálatában, 1933



Iskolában – 1905



Tanulók a konyhában



Orvosi vizsgálat



Lány betegszoba, az „Ismeretlen jövő” szobája

A Nyomorék Gyermekek Országos Otthonában az 1903-ban megkezdett munka a 30-as évek végére éri el eredményességének csúcát. A tanítás, gyógyítás és képzés egysége révén túlnő a hazai ismertségen. A *Négy évtized* első füzete idézi a Nyomorékügyi Világkongresszus 1936-os megállapításait is: „...sehol a világon nincsen ilyen ideális szervezet, mint Budapesten, mert a mi otthonunkban együtt van az iskola (elemi és iparostanonc), a kórház, a műhelyek és az internátus.”⁶ Csakis az egységes otthonban folyó közös munkával lehetett elérni azt az eredményt, amit az iparostanonc-iskola felmutatott.



Telep: Budapesti, VII., Hungária-ut 20. sz.
Titkári hivatal: V., Széchenyi-utca 1. sz.



A NYILVÁNOSSÁG SZEREPE

Az anyagi gyarapodásban és a nyomában született szakmai elismertségben a kezdetek óta jelentős szerepet játszott a nyilvánosság. A Szabadkőművesek Magyarországi Szimbolikus Nagypáholyának *Kelet* című lapja rendszeresen foglalkozott a fogyasztókkal, köztük a Nyomorék Gyermekek Otthonában élőkkel. A lap 1903 és 1919 közötti évfolyamaiban Ort János, a Magyarországi Szimbolikus Nagypáholy Nagymestere tallózott, aki maga a Deák Ferenc Szabadkőműves Páholy tagja volt.

1903/6–7. szám (179–181. o.)

Váradi Zsigmond: *Gyermekvédelem*. A cikk kivonat, amelynek eredeti szövege az évben az Eötvös páholyban került felolvasásra. Részlet.

⁶ Négy évtized – első füzet, 1943.

„A (...) két törvénycikk és szabályzat, bármily körülményekkel és humánus érzékkel készült is, megfeledezett azokról a gyermekekről, kik még az elhagyottak és a nyomorultak között is legelhagyottabbak és legnyomorultabbak, és ennek folytán leginkább rászorulnak az állam és a társadalom védelmére. Ezek a siketnémák és a vakok.

Egy nagyszívű emberbarát a természet árváinak nevezte el őket. És nem volt-e igaz az? Nem árvája, mostoha gyermeke-e Istennek, embernek egyaránt az, kit a társadalom, az állam – a kultúra rohamos fejlődése és a humanizmus elveinek hangoztatása dacára – a porban fetrengve hagy? Az ókor népei a nyomorékokat – mint az állam hasznavehetetlen tagjait – elpusztították. Nem voltak-e azok könyörületesebbek, mint a XX. század humánus népei, kik nem pusztítják ugyan nyomorékaikat, de ölbe tett kézzel nézik, türik mint sorvad, mint züllik, mint kínlódik a szerencsétlen nyomorékok légiója.

Hazánkban 20 000 a siketnéma és majdnem ugyanennyi a vak. Nyolcvanezer munkás kéz vész el az országra nézve, oly országban, hol »még az apagyilkosnak is meg kell kegyelmezni«. Tudott dolog, hogy a siketnémából – kiképezve őt – oly munkás nevelhető, aki az ipari foglalkozások terén nemcsak versenyre kelhet ép érzékű munkástársaival, de ezt sokszor, sőt többnyire árnyékba is állítja. A vak nem annyira képezhető, hogy keze munkájával fenntarthatja magát. S mit nyújt nálunk a humánus társadalom e szerencsétleneknek? Semmit vagy a legjobb esetben alamizsnát, mellyel szégyenpírt kergetnek arcukba. Ne alamizsnát nyújtunk nekik, hanem lehetőséget a hasznos munkálkodásra!

A védelemre szoruló gyermekekről szóló törvénycikkek könnyűszerrel segítettek volna a siketnémák és vakok baján is. Sőt kötelesség is e törvények értelmében róluk gondoskodni. De a szabályzatból és a védelemre szoruló sorából (az indoklás felsorolja azokat a gyermekeket, kik elhagyottak tekintendők) kimaradtak. Anyagi áldozatot sem kell érteni hozni, mert a neveltetési költségek megtérülnének azon károk elkerüléséből melyeket e szerencsétlenek – rossz emberek felelősségre nem vonható eszközeiként, lopás, gyilkolás, gyújtogatás által – a társadalomnak okoznak.

Az 1898. évi XIX. törvénycikk kötelezi a törvényhatóságokat, hogy siketnémáikról stb. gondoskodjanak; de a törvényt nem hajtják végre.

A magyar gyermekek védelmére irányuló minden eddigi intézkedést a szabadkőművesség initiálta. A gyerekvédelmi törvények életbeléptetése a magyar szabadkőművesség diadala. De valamint minden más alkotásra, mely a szabadkőművességtől ered, rátette a kezét a reakció, úgy félt, hogy ezt is karmai közé fogja keríteni. A szabadkőművesség óriási anyagi megterheléstől szabadul akkor, midőn a gyerekvédelem költségeit az állam vállalja magára. A felszabadult erőt fordítsuk már most a törvényes intézkedések kapcsán szükségessé vált társadalmi feladatok végrehajtására.

Hasson oda a szabadkőművesség, hogy a gyermekek legnagyobb része ne a menedék-helyeken, hanem egyes tisztességes, liberális családoknál helyeztessenek el. Ezzel 30 000 gyermeket ment meg az apáca-neveléstől (mert ennyi az ellátandó gyermek a siketnémá-

kon és vakokon kívül). Ez azonban csak úgy lehetséges, ha a társadalmi intézőkörökbe minél több testvér jut be.

A menedékhelyek többnyire oly városokban fognak felépülni, ahol páholyok is vannak. Gondoskodják tehát a szabadkőművesség arról, hogy vezetői állásba, akár orvosi, akár pedagógiaiáról legyen szó, csak szabadkőműves vagy szabadkőművesi gondolkodású profán juthasson.

Eszközölje ki a szabadkőművesség, hogy a védelemre szoruló gyermekek kategóriájába vétessenek fel a 7 éven felüli siketnéma és vak gyermekek is. E célból nyilvánítassék minden siketnéma és vak, kinek neveléséről a hozzátartozók nem gondoskodhatnak, elhagyottanak. Propagáltassa ez eszmét és ennek szükségességét az újságíró testvérek által a sajtóban.”

1903/6–7. szám (182. o.)

„Nyomorék Gyermekek Otthona néven új egyesület alakult a fővárosban, azzal a céllal, hogy a testileg nyomorék gyermekek részére (vakok, siketnémák és hülyék kivételével) Magyarországon menedékhelyeket állítsanak föl, s őket kiképeztesben, de mindenestre ápolásban részesítsék. Az egyesület alakuló közgyűlése július 16-dikán lesz az újjáirosháza társalgó termében, amely alkalommal képviselve lesz a főváros hatósága, a kormány és számos emberbaráti intézmény vezetősége. Ezt az egyesületet a Deák Ferencz Páholy kezdeményezte, és igen örvendüink, hogy az a fejlődésnek már olyan stádiumáig jutott el, hogy megalakítását sorra lehet venni. Humanista körökben nagy az érdeklődés e nemes célú szamaritánus alkotás iránt.”

1903/8–9. szám (216. o.)

„Nyomorék Gyermekek Otthona

A környöriületes szívnek újabb alkotása, mint már röviden jelentettük, a »Nyomorék Gyermekek Otthona«. Ez új emberbaráti intézménynek folyó hó 16-án volt alakuló közgyűlése az új városháza társalgótermében, mely teljesen megtelt érdeklődő előkelő közönséggel. A kormány képviseletében Forray Ferenc miniszteri tanácsos a belügyminisztérium és Makay Béla miniszteri osztálytanácsos a közoktatásiügyi minisztérium részéről jelentek meg. Ez új intézmény a Deák Ferenc páholy alkotása és az alakuló közgyűlés napja összeesik a páholy alapításának napjával, aminthogy szebben a páholy alapításának évfordulóját meg nem ünnepehlhette volna. A nyomorék gyermekek menhelyének eszméje – mint tudjuk – a Deák Ferenc páholyban merült fel Rothfeld testvér részéről, s alig néhány havi lelkes munkálkodás után az eszme ím testet öltött.

Az alakuló közgyűlést dr. Messinger Simon főmester t. vezette, ki ékesszólóan számolt be az előkészítő bizottság működéséről, különösen méltatván dr. Verédy Károly testvér érdemeit az ügy fejlesztése körül, és felhíván a kormány figyelmét ezen hézagpótló intézményre, átadja az elnöki széket dr. Verédy testvérnek. Dr. Verédy a maga részéről is üdvözlőlvén a megjelenteket, megvilágítja az ügy fejlődését saját tapasztalatai alapján. Verédy testvér ugyanis a nyomorékok ügyét külföldön tanulmány tárgyává tévén, felhívta a főváros tanácsát ezen immár elodázhatalan ügynek megoldására. Ekkor szerzett tudomást a Deák Ferenc páholy mozgalmáról, és igaz testvéri szeretettel állott a testvérek segítségére, nagy tapasztalatával, befolyásával és lelkesedésével igazítván útba a kezdeményezőket. Majd lelkes szavakkal a jelenlevő vidéki tanítókhoz fordult, és őket is ezen új intézmény pártolására buzdította. Az intézmény méltatása érdekében és saját lelkesedésük kifejezésekképpen a kormány küldöttei is felszólaltak, és további sebény munkásságra ösztönözték a jelenlevőket, s a maguk részéről kilátásba helyezték a kormány leghathatósabb támogatását, amit a közönség lelkesedéssel vett tudomásul. Az alapszabályokat dr. Fuchs Sándor terjesztette elő, s azokat a közgyűlés változtatlanul fogadta el. Végül a választásokra került a sor, melyeket közfelkiáltással ejtettek meg.”

1903/10. szám (246. o.)

„Nyomorék Gyermekek Otthona

Ez új alkotásnak tisztikara a következőképpen alakult meg:

Elnökök: Báró Dániel Ernőné, dr. Messinger Simon, gróf Teleki László, dr. Verédy Károly kir. tan., ügyvezető elnök.

Alelnökökké: Bárczy István, dr. Bókay János, Glück Frigyes, Horváth János, Kohner Zsigmond, Kunz Ferenc, Sándor Pál, dr. Schermann Adolf, dr. Szegvári László ügyvezető alelnök, Szécskay István.

Az igazgatóság így alakult: Boschán Jakab, Breitner L. Zsigmond, Gröber Béla, Harvai Sándor, Hacker Bertalan, Hüvös József, Kéri Jenő, dr. Koltai Virgil, Neményi Imre, Neuschlosz Marcel, Schwarzwald Lajos, dr. Szalai Mihály, dr. Tolnai László, Wilczek Gusztáv, Wollák Soma.

Választmány: dr. Baló József, képezdei igazgató, Bánóczy Margit, dr. Bihari Mór, Boschán Artur, Brust Dávid, Eiser Nándor, Elszász Rezső, Garai József, Gelléri Mór, Gröber Lajos, Herczeg Ferenc, dr. Harnos Gyula, Károlyi György, dr. Katonáné Thuránszky Irén, Kemény Dezső, Kampl Rezső, Meisl Gusztáv, Mai Manó, Mann József, Oesterreicher Miksa, Pauncz Sándor, Réta Imre, Rothauser Miksa, dr. Rózsavölgyi Manó, Stettner Lászlóné, Székács Antal, Sziklász Adolf, Vészi József, Weisz Árminné, dr. Weiszbürg Gyula, Wichmann Ede, dr. Wirkmann József, Winter Adolf.

Tisztikar: Főtitkár: Rothfeld Richárd. Titkár: Berczeli Harry. Pénztáros: Elszász Rezső. Főorvos: dr. Szegvári László.

Orvosi tanács: dr. Eisler Hugó, dr. Frank Arthur, dr. Schulhof Jakab, dr. Mann Mór, dr. Braun Sándor, dr. Rácz Jenő, dr. Tolnai László, dr. Horváth Sándor, dr. Stricker Mór, dr. Fodor Ármin, dr. Goldberger Hugó.

Jogtanácsos: dr. Fuchs Sándor.

Számvizsgáló-bizottság: Szávostz Alfonz, Gerstl György, Lukács Zsigmond, Fischl Simon."

1904/1. szám (20–21. o.)

„[1903.] December 24-ikén délben új emberbaráti intézet nyílt meg a fővárosban. Egyelőre még kis keretek között, de az egyesületnek, amely alapította, annyi buzgó és lelkes tagja van, hogy biztosra lehet venni azt, hogy az intézet nemsokára nagyobb arányban is teljesítheti humánus feladatait. Az intézmény a nyomorék gyermekek otthona. Egyelőre még csak öt gyermek lakik benne. Őt szerencsétlen, akikből azonban életre való esszenciát nevel majd az intézet. A ház, amely otthonukká lett, nemcsak a lakásukról, ételmezésükről, gyógykezelésükről gondoskodik tudniillik számukra, hanem tisztességes foglalkozáshoz is segíti majd őket. Kiveszi a nyomorék koldusok sorából azokat a nyomorékokat, akiket módjában van gondjaiba fogadni. Az otthont alapító egyesületnek Verédy Károly tanfelügyelő testvér az elnöke, s az övé egyszersmind az oroszlátnérsége annak a munkának is, amellyel összetoborozta, s máris akcióra képessé tette az egyesületet. A nyomorék gyermekek otthonának december 24-én volt a megnyitó ünnepe. Részt vett rajta a kultuszminister képviselőjében Zsilinszky Mihály államtitkár, a belügyminister képviselőjében pedig Forray miniszteri tanácsos. Ez utóbbi jelentette, hogy gróf Tisza István alapító tagul belép az egyesületbe. Verédy Károly elnök üdvözölte őket s a még megjelent sok emberbarátot s az egyesület szervezésében tekintélyes számban részt vett hölgyeket. Elmondta, hogy az otthon nem világraszóló nagy tervekkel, de igaz emberszeretettel alakult meg, s a nagy munkával arányban nem álló szegénységgel tette hozzá azt, hogy ő mint tisztviselő csak fölkarolta az eszmét, amit németországi barangolásában már sokfelé látott megvilágosítva. Az ünnepi beszédet dr. Messinger Simon mondta, aki tudvalevőleg a Deák Ferenc páholynak főmestere, tehát képviselője az elnökségben annak a derék páholynak, amely ezt az intézményt nagy szeretettel kezdeményezte és megalkotta. Ecsetelte az intézménynek kiváló emberbaráti mivoltát, annak régóta érzett szükségét. Szóhoz szóló szavakban fejezte ki azt a fájdalmát, melyet a szegény szülők nyomorék gyermeke érez, kit a szegénység duplán sújt, s kitől az emberek zöme borzadva fordul el, nemhogy támaszt, segítséget nyújtana a segítségre legjobban szoruló gyermeknek. Ezután Zsilinszky államtitkár szép szavakkal mondott köszönetet az emberbarátoknak, kik

önzetlenül, lelkesen, rövid idő alatt teremtték meg az intézményt, és köszönetet mondott azon hazafias iparosoknak, kik a nemes célra való tekintettel adományokkal segítették létrehozni az emberszeretet ezen csarnokát. Miután még a főorvos dr. Szegvári László bemutatta a vendégeknek az eddig felvett öt gyermeket, az ünnepség a szózat éneklésével véget ért. Az „Otthon” bájos kis épület kert közepén egyszerűen, de a cél követelményének megfelelően berendezve. Az egyesületnek ez idő szerint is már hatszáz tagja van.”



Az otthon megnyitása – 1903. december 24.

1904/8–9. szám (232–233. o.)

„Nyomorék gyermekek otthona

Érdekes vendége volt a múlt napokban a Deák Ferenc páholy alapította »Nyomorék Gyermekek Otthonának«. Kilátogatott ugyanis a telepre a japán közoktatási minisztérium kiküldötte, dr. Nakai Motokichi tokiói egyetemi orvostanár, kit az intézmény főtitkára, Rothfeld testvér kalauzolt. Az orvostanár élénk érdeklődéssel szemlélte meg az épületet, a slöjd-munkákat, a berendezést és az intézet ápoltságát külön-külön vizsgálat tárgyává tette. A látottak feletti örömeinek és meglepedésének adott kifejezést. Az otthonnak június 30-án volt különben első évi közgyűlése, melyen szépszámmú testvér is részt vett. A közgyűlést dr. Verédy Károly ügyvezető elnök szép beszéddel nyitotta meg, örömmel jelentvén, hogy az érdeklődés az intézmény iránt napról napra fokozódik. Ez idő szerint 10 ápolója van az otthonnak, kik alapos iskolai képzetetésen kívül kézimunkában is oktatást nyernek, hogy az intézetből kikerülvén, saját kezük munkájával kereshessék meg a mindennapi kenyeret. A költségvetés tárgyalásánál dr. Messinger Simon társelnök rámutat arra, hogy a rendes bevételeket a kiadásokhoz viszonyítva 5800 korona hiány mutatkozik, és buzdítja a tagokat, el-

sősorban a testvéreket a hiány előteremtésére. Kétség sem fér hozzá, hogy az otthon nagy társadalmi feladatot vállalt magára, és megérdemli a leghathatósabb támogatást. Szeptember elején újabb felvétel lesz, mely alkalomból jelentkezhetnek szegény sorsú iskolaköteles nyomorék fiúgyermek, valláskülönbség nélkül.”

1904/10. szám (257–258. o.)

„Nyomorék gyermekek otthona

Az István út és a Hungária körút sarkán van egy kis házikó – bizony, sajnos nagyon kevesen tudnak róla –, ez a nyomorék gyermekek otthona. Barátságos, földszintes épületke, kis kertcskével s néhány fiatal ákácával, melynek árnyéka alatt a homokban szokott játszózni az a tíz sápadt arcú nyomorék fiúcska, akiket az emberi könyörületesség válogatott így össze, hogy hasznavehető embereket teremtsenek belőlük. Összesen csak tízen vannak. És ez a kicsike szám hatalmas vádat teremt a társadalom ellen, amely egészen megfélemez az emberiség legszálnakraméltóbb, legszerencsétlenebb teremtséiről. A szomorú kis hajlékban még három helyet tudtak szorítani három ilyen szerencsétlen gyermek számára, s e napokban hívták meg a szülőket, hogy kiválogassák azt a három fiúcskát, akiknek a megváltó házacskaiban még tudnak ágyat bontani és kenyeret adni. A jelzett napon nagy számban gyülekeztek az udvaron azok a szülők, akik mind abban reménykedtek, hogy az ő fiacskájuk lesz az a szerencsés, akit itt tartanak a nyugodt ház falai közt. Egyik-másik benézett a nyitott ablakon s felsóhajtott: »Istenem, milyen tiszta szobácskák, milyen rendes ágyacskák!« Pedig de sokan csálódtak. Volt itt vagy száz ilyen nyomorék fiúcska. Sápadt, mosolytalan arccal sütkérezett az őszi verőfényben, s a szülők is olyan szomorúan állodogáltak mellettük, nem beszélgettek, csak vártak reménykedve, míg a sor rájuk kerül, s olykor megsimogatták gyermekeik fejét. Egyik-másik fiúcska mankón tipeggett be a kapun, másikat az anyja hozta el az ölében. Ezek járnak sem tudtak. Mindannyian 10-14 éves gyermekek. Volt olyan, akinek hiányzott a karja, másikat a derekát nem tudta megmozdítani. Soknak csak a feje volt ép, ezeket kocsin tologatták, s csak okos szemcskéik mutatták, hogy élnek. És ebből a sok gyermekből kellett kiválasztani azt a hármat, akiket itt fognak marasztalni. Bent az egyik szobácskában ültek az orvosok s azok, akiknek az intézet megteremtésében részük volt, s szelíden, barátságosan vizsgálgatták a szerencsétlen kis emberkéket, akiket a szülők ölükben szorongatva vittek be a szobába. Eltartott majd két óráig délután, míg a vizsgálatnak vége volt, s a három új lakót kijelölték. Istenem, milyen nehéz feladat volt ez! Milyen kínos volt nézni, amint a sok szerencsétlen fiúcskát viszik vissza az emberek közé, vissza a nyomorúságba, pedig mindannyinak itt kellett volna maradni. Az udvar hátsó részén, a déli napsütésben üldögéltek az intézet mostani ápolójai. Tíz nyomorék fiúcska, két vászon-ruhácskában, sápadt, örömtelen arcú valamennyi. Az egyiknek mülába van, a másikat elvágta a vonat. Az apja váltóór valahol vidéken. A másíknak a jobb karja hiányzik, de itt az intézetben megtanították a ballal írni és faragcsálni. Akad

olyan, akit mikor idehozták, mozdulni sem tudott, most meg szépecskén járdogál. Valamennyien iskolába járnak, minden nap tanulnak, s a kézügyességben gyakoroltatnak. Mindegyik hasznavehető embernek ígérkezik. Ezek már meg vannak mentve. És ha az ember végignézi ezen a csendes, tiszta, szelíd gyereksoporton, s a másik pillantással látja, amint az anyák az utcán viszik haza azt a sok nyomorék fiúcskát rongyokban, szegénységben, s hátrafordulva látja ezt az apró, békességes kis házikót, míg a messzeségben kupolás paloták aranyozása csillog: szomorúan és komor arccal mormog valamit a társadalomról, melynek ez új alkotásunkkal szemben igen nagy kötelességei valának.”

1905/11. szám (299. o.)

„A nyomorék gyermekekért

Sztuszaggató látványban volt részük október 15-én az István úton járókelőknek. Nyomorék gyermekek négykézláb csúsztak a Hungária úton lévő »Nyomorék Gyermekek Otthona« felé, mely jószívű emberek jóvoltából veszi gondjaiba a nyomorékokat. Ott hely volt betölten-dő, és vagy száz gyermek jelentkezett felvételre. Az orvosok, kik a vizsgálatot végezték, súlyos kétség előtt állottak, ennyi nyomorék gyerek láttán, akik kivétel nélkül érdemesek lettek volna a felvételre, s akik közül kellő orvosi kezelés mellett számtalan megmenthető volna a társadalom részére. Ez idő szerint azonban az intézetben csupán tizenöt gyermek helyezhető el, míg ezer és ezer nyomorék gyermek szerte az országban terhére van övéinek és a társadalomnak, koldusként ténferegve az utcákon. A »Nyomorék Gyermekek Otthona« igazgatósága ezen égető hiányon segítendő, saját épület felépítését és berendezését határozta el, és kérve kéri a nagyközönséget, juttassa el adományát e célra, hogy mielőbb méltóan sorakozzék emberbaráti intézményeinkhez a »Nyomorék Gyermekek Otthona«.

1906/6–7. szám (191. o.)

„Nyomorék gyermekek otthona

(Az évi jelentésből.) A vagyongyűjtés munkájánál bizonyára szíves készséggel rendelkezésünkre fog ismét állani a sajtó, amely eddig is a jó ügyhöz méltóan támogatott bennünket, és nem mulaszthatjuk el a hírlapoknak ez úton leghálásabb köszönetünket kinyilvánítani. Nem múlik most már nap, hogy egyik vagy másik lap részünkre adományt ne közölne. A hatóságok is meggyőződést szereztek áldásos működésünkről, és siettek anyagi támogatással munkánkat megkönnyíteni. Így a belügyminisztérium részéről a lefolyt évben 5000 K és 1906-ban újabban 5000 K, a vallás és közoktatásügyi minisztérium részéről 1000 K és Budapest székesfőváros részéről 1000 K segély bocsátott rendelkezésünkre, mely összeget hálás köszönettel nyugtázzuk. Ámbár már az idei évet illeti, mégis örömmel jelentjük már

e helyütt, hogy szeretetreméltó úrilányok, megszánva a sors által sújtott gyermekeinket, példás buzgalommal fáradozva, tárgysorsjátékot rendeztek, melyen saját kézimunkájukat sorsolván ki, vagyonunk gyarapítására 1600 koronát juttattak. Fogadják hálás köszönetünket mindazok az adakozók is, akiknek nevei az adományozók lajstromából tévedésből kimaradtak, mert nem állott módunkban az összes újságoktól a közölt adományok pontos jegyzékét beszerezni. Intézetünket a Nyomorék Menhelyeknek elmúlt évben Cracauban, Magdeburg mellett tartott kongresszusán az igazgatóság megbízásából a főtitkár képviselte, s maga is egy előadásával megvilágítani törekedett a nyomorékok ügyét. Megismerkedvén ily módon a külföldi nagy intézményekkel, a jelentésében kiemelte, hogy csupán Németországban 24 intézet foglalkozik a nyomorékokkal, és maga a cracai legmodernebbül berendezve, körülbelül 300 nyomorékot gondoz. Műtőorvosának sikerei szinte csodaszámba mennek, és nem egy nyomorék műtéje folytán teljesen visszanyerte testi épségét. Karácsonykor eddigi szokásunkhoz híven nagyobb szabású ünnepséget rendeztünk, mely alkalommal a közönség minden rétege felkereste gyermekeinket ajándékaival. Fogadják az adakozók ezért szíves köszönetünket. Az intézetben tavaly 14 gyermek volt ápolás alatt. Az intézet vagyona 43 000 korona. A város legközelebb telket fog adományozni az intézet céljai javára.”

1906/8–9. szám (226–227. o.)

„A nyomorék gyermekek otthona

Lehetetlen megindulás nélkül nézni azt a tizennégy kis nyomorék fiút, kiket a »Nyomorék Gyermekek Otthona« címen alakult egyesület úgyszólván az utcáról szedett fel. A csenevész apróságokat megszabadította rongyaiktól, gondjaiktól, s most csinos tiszta ruhában, a viszonyokhoz képest kényelmes otthonban áldják az emberbarátok jó szívéit. Mindössze három éve annak, hogy ez »Otthon« megalakult, s ma még úgyszólván a kezdet kezdetén állva, szerény bérletben gondozza a kis nyomorékokat, de azért minden lehető kényelemről, táplálkozásról, tanításról, szórakozásról gondoskodik a vezetőség. A Hungária út és István út sarkán, kert közepén áll a kis villaszerű épület, amelynek bérhelyiségeit célszerűen rendezték be a szükségletnek megfelelően. Van hálóterem, tanterem, étkező, nappali szoba. De természetes, hogy ez a helyiség csak ideiglenes jellegű, s ha sikerül ingyen telekhez jutni – amire pedig a legnagyobb mértékben joggal reflektálhat az áldozatkész polgárok ez egyesülése –, meg fog épülni a »saját otthon«, a jövőre való tekintettel helyes méretekké, minden igényeknek megfelelően. Ma már kis vagyont gyűjtött össze ez a derék egyesület, akkorát, hogy még nagyon sok pénz kell ahhoz, hogy terveit meg is valósíthassa. A nyomorék gyermekekre az előtt nem gondolt eléggé sem a hatóság, sem a társadalom. S a szabadkőművességnek jutott a kezdeményezés szerepe. Hogy mekkora nagy szükség volt, s van még a nyomorék gyermekek ügyét felkaroló intézményre, mi sem mutatja jobban s egyre elszomorítóbban, mint a »Nyomorék Gyermekek Otthonában« üresedő helyre reflektálók nagy

tömege. Százan is jelentkeztek a kis nyomorékok, s az érző ember szívének ugyancsak fájhat, hogy valamennyi közül csak egyellenegy töltheti be az üresedő helyet. A gyermekek jövőjéről úgy gondoskodik az Otthon, hogy mesterségre tanítja őket. Írni, olvasni már a három év alatt valamennyi megtanult, s egy év óta szépen haladnak a löjdmunkában is. Egyelőre csak papíros munkákat készítenek, de meglepő tisztán. Mappák, kézelőtartók, kesztyűdobozok ízléses szép munkák, miket még a félkezeűek is gyorsan és tisztán készítenek. Ott láthatók e csinos tárgyak a kiállító helyiséggé alakított tanteremben, s önérzettel áll a kis nyomorékok mindegyike saját munkája mellé. A leggondosabb orvosi kezeléssel tizenöt elismert orvosunk gondoskodik, természetesen ingyen. A tisztikar, élén a főtitkárral, akitől az Otthon alapításának eszméje eredt, nem kímél időt, sem fáradságot az intézmény felvirágoztatása érdekében, s amíg melegen érző, áldozatkész emberek egyáltalában vannak, addig bizton remélhető, hogy minden nyomorék gyermek otthonra, barátságos, szeretett otthonra fog találni az emberszeretet e hajlékában.”



Az első otthon

1907/1. szám (19–20. o.)

„Nyomorék gyermekek otthona

A szabadkőművesség alkotta jótékony intézmények között valóban hiánypótló a »Nyomorék Gyermekek Otthona«, mely ugyan eddig szerény keretek között mozgott, és nem tudott hivatásának oly irányban megfelelni, amely az alapítók intenciója szerint az egyedül célhoz vezető. Ezen intézmény ugyanis nem azon célzattal alakult, hogy egyszerű menhely legyen, ahol a tehetetleneket letelepítik, hanem sokkal nemesebb szempont lebeggett kezdettől fogva az intézet vezetősége előtt: a tehetetlenekből munkaképes, hasznos

embereket nevelni, kik tehetségüknek megfelelő mesterségre kiképezve kenyérkereső polgárokká váljanak. Hogy pedig ezen, valóban emberbaráti cél elérhető legyen, ahhoz az egyesület anyagi viszonyai eddigelé nagyon is szűkösek, s a rendelkezésre álló egyéb eszközök pedig egyáltalán nem megfelelőek voltak.

Fáradhatatlan buzgóság a testvérek részéről, áldozatkészség a nagyközönség részéről mégis három év alatt körülbelül hatvanezer koronányi tőkét teremtet az otthonnak, mely azon helyzetbe juttatta, hogy az eddig a telepen elhelyezett tizennégy gyermek fenntartásáról gondoskodhatott.

Lelkes testvérek buzgalmának köszönhetjük, hogy Budapest székesfőváros hatósága január 9-iki közgyűlésből kifolyólag telket engedett át az egyesületnek építkezési célokra 1300 négyszögöl kiterjedésben a külső Üllői út mentén. A telek immár megvolna, s az egyesület vezetősége is, a főváros kikötéséhez képest, hajlandó az építkezést ötven szegénysorsú nyomorék fiúgyermek részére foganatosítani. De az építkezéshez szükséges tőke még hiányzik, az építkezés pedig nem tűr halasztást. Először is, mert a jelenlegi bérház csupán másfél évig áll még csak az egyesület rendelkezésére, másodsor pedig – és ez a fontosabb körülmény – a mentőakció, minél gyorsabb, annál sikeresebb. A sok ezer nyomorék gyermek szerte az országban várja a megváltást és a szabadkőművesség, ha megkezdte a nemes munkát, fokozott erővel kell, hogy hozzálasson annak befejezéséhez. Ezért fordulunk ez úton is az összes páholyokhoz és minden egyes testvérhez, vegye ki részét a munkából, és segítsen tető alá juttatni az emberszeretet ezen újabb templomát.

Hozzávetőleges számítás szerint 21 000 az iskolaköteles nyomorék gyermekek száma hazánkban, ilyen tömeget nem szabad odaveszni hagyni. S a németországi statisztika azt is bizonyítja, hogy a nyomorék gyermekek 93 %-a kellő orvosi kezelés és műtétek útján gyógyítható. Ezen két körülményt egymással szembeállítva, elérkezett az idő, hogy munkánkat megkezdjük. Ágypalítvány 5000 korona, befizethető 4 év alatt, alapító tagság 200 korona, szintén négy részletben fizethető és rendes tagság évi 5 korona, vegye ki részét szíve sugallata szerint.”

1907/1. szám (27–28. o.)

Rothfeld Richárd *Nyomorék gyermekek gondozása külföldön* című cikkében beszámol arról, hogy Németországban 1907-ben össze fogják írni a nyomorék gyermekeket. Egyes kerületekben már elkészült a statisztika. Ezekből már lehet látni, hogy kb. 70 000 nyomorék gyermek van az országban, de csak 2500 hely van a huszonhat otthonban. Nálunk kb. 21 000 nyomorék gyermek van, és egy intézet. Említi Dániát is, ahol a híres koppenhágai intézetből, amelyet Knudsen lelkész alapított, már több ezer kenyérkereső, önálló pályára képesített nyomorék került ki.

1907/5. szám (152–153. o.)

Részlet Rothfeld Richárd beszámolójából

„A Nyomorék Gyermek Otthona évi jelentéséből kiemeljük a következőket: Az egyesület, illetve az ez által létesítendő menedékház céljaira a székesfőváros az Üllői úton 1300 négyszögöl területet engedett át, s ha sikerül a társadalom érdeklődését és áldozatkészségét ébren tartanunk és fokoznunk, úgy rövidesen egy újabb mintaszerű intézménnyel fog hazánk gazdagodni, mely nemcsak büszkeséggel fog minden szívet eltölteni, hanem áldást hozóan sok-sok gyermeket fog a koldusbottól megóvni és egészségben övéinek és a hazának visszaszolgáltatni. Ezen nagy kulturális feladatot közönségünk is átérzi, mert örömmel jelenthetjük, hogy vagyonunk, mely 1906 december végéig 64 000 korona volt, már a folyó évben 90 000 koronára szökkent fel. Új épületünket egyelőre 50 gyermek befogadására szántuk, de bizvást reméljük, hogy módunkban lesz rövid időközben telepünket bővítenünk mindaddig, míg minden szerencsétlent, ki keretünkbe való, el is helyezhetünk.

Miként múlt évben jelentettük, úgy az idén is örömmel jelenthetjük, hogy a belügyminiszter úr a gyermekvédelem lelkes támogatója, intézetünk terheinek megkönnyítésére ismét 5000 koronával járult hozzá, miért is jelen közgyűlés háláját tolmácsoljuk.

Magánosok részéről szintén nagyobb, közel 11 000 korona összeg folyt be hozzánk, élénk tanúságot tévén arról, hogy létezésünk szükségessége immár a köztudatba ment át.

Igazi erősségünket taglétszámunk képezi, mely 1906. december 31-vel 93 alapító és 873 rendes tagból állott, de mely már 1907. évben 106 alapító és 977 rendes tagra szaporodott. Ez oly öröndetes jelenség, mely a legszebb kilátásokkal kecsegtet.

Gyámoltjainkra áttérve jelenthetjük, hogy a gondozásunkban lévő 14 gyermek egészségi állapota a lefolyt évben is a lehető legkedvezőbb volt, iskolai előmenetelük és kézimunkaügyességük pedig minden tekintetben kielégítő. Ügyességükről egyébként tanúságot tett a múlt év június 29-től július 3-ig megtartott slójd kiállítás.”

1908/9. szám (184. o.)

„A Nyomorék Gyermek Otthona e hó [május] 10-én tartotta évi rendes közgyűlését Mautner Adolf alelnök vezetésével. Az elnöki megnyitó után Rothfeld Richárd főtitkár terjesztette elő az évi jelentést és a zárószámadásokat, melyek öröndetes képét nyújtják az egyesület fejlődésének. Az Otthon vagyona december 31-én meghaladta a 100 000 koronát, melyhez ez évben többek között még hozzájárult a hölgyek által rendezett teaest jövedelme, 7000 korona. Az elnök ecsetelte az Otthon fejlesztésének szükségességét, mely hivatva van száz meg száz nyomorék gyermeket hasznos polgárrá nevelni, és köszönetet

mondott mindazoknak, kik az elnökséget nehéz munkájában támogatták. A tagok nevében Epstein Szigfrid mondott köszönetet a vezetőségnek buzgó munkásságáért, mire a jelen voltak meglepettették a nyomorék gyermekek anyag és papíros munkáit. ”

1908/16. szám (374–375. o.)

A cikk arról tudósít, hogy a Lipcsében dolgozó hét szabadkőműves páholy nyomorék gyerekek részére otthont létesít. Ez azért fontos, mert az eddigieket az egyházak hozták létre. Idézi a német szabadkőműves lapot, az *Am Reibrettet*, amely erről beszélve kiemeli, hogy a magyar és az osztrák szabadkőművesek e tekintetben a németek előtt járnak. A magyar cikkíró ezután kiemeli, hogy valójában csak a magyarok járnak előttük, az osztrákoknál nincs ilyen mozgás, nincs alapító szándék ilyen intézetekre. Szintén kiemeli, hogy Európában is az első ezzel a magyarok.

1909/9. szám (269–270. o.)

Rothfeld Richárd tudósít a nyomorék otthonok kongresszusáról, amely 1909. június 2-án és 3-án zajlott le Németországban, immár ötödször. Ez idő tájt Németországban 39 intézet működött, s csaknem 3500 nyomorék lakó volt. Kiállítás is volt, amelyen a gyermekek munkáit láthatták a résztvevők. Mindenki egyetértett abban, hogy az ilyen intézeteknek három irányban kell működniük. Az orvosnak az a feladata, hogy műtétekkel segítsen, hozza létre a lehető legjobb állapotot. Példákat hoz arra, hogy az intézetépítés Németországban folytatódik (Braunschweig város tanácsa 200 000 márkát szavazott meg erre), s reméli, hogy augusztusban az újabb magyar intézet is elkezdheti az építkezést.

1909/10. szám (304–305. o.)

„A Nyomorék Gyermekek Otthona május 23-ikán tartotta ezidei rendes közgyűlését. Bárány Dániel Ernőné elnökölt a gyűlésen, amelyen számosan vettek részt társadalmi életünk kitűnőségei közül. A formalitások elintézése után dr. Messinger Simon társelnök visszapillantást vetett az egyesület eddig való működésére, és azt a reményét fejezte ki, hogy a társadalom a jövőben hathatósabb támogatásban részesíti az emberbaráti egyesületet, amely nagy áldozatokkal új hajlékot akar teremteni nyomorék gyámoltjai számára. Guttenberg Pál az

egyesület tagjainak köszönetét és háláját tolmácsolta a vezetőség iránt, amely valósággal emberfölötti munkát végzett. Messinger Alajos műépítő ezután a közgyűlés elé terjesztette a Mexikói úti telken építendő új otthon terveit. Az új ház nyolcvan gyermek számára épül a legmodernebbül. Minthogy az építkezéshez szükséges tőke nem áll rendelkezésre, a közgyűlés a közönség nagylelkűségére apellál és kéri, hogy amint eddig is szeretettel karolta fel a nyomorék gyermekek ügyét, ne vonja meg azoktól támogatását a jövőben sem, s különösen most nem, amikor azok a közönség áldozatkészségére fokozottan vannak rászorulva. Még Török Mihály mondott köszönetet az elnöknek és a tisztkarnak, azután a választásokat ejtették meg. Elnökök lettek: báró Dániel Ernőné, gróf Edelhaim-Gyulay Lipót, dr. Messinger Simon (ügyvezető elnök), gróf Esterházy Mihályné és báró Révay Simonné. Alelnökökké a következőket választották: dr. Bókay Árpád, dr. Bókay János, Breitner L. Zsigmond, kemes-mihályfai Deutsch Antalné, Forray Ferenc, Glück Frigyes, Kunz Ferenc, dr. Magyarovits Mladen, Mautner Adolf (ügyvezető), Sándor Pál, dr. Szegevári László, csepeli Weisz Manfréd, Székács Tivadarné és Bischitz Matild. Főtitkár Rothfeld Richárd, titkár dr. Bercezi Harry, pénztáros Gerő Gyula, ellenőr Török Mihály, könyvelő Frumen Zsigmond.”

1910/3. szám (83. o.)

„Öt órai tea a Nyomorék Gyermekek Otthona javára

Derűs jókedv honolt február 2-án a páholyháznak máskor komor munkára szánt helyiségeiben. A Magyarországi Symbolikus Nagypáholy épületét ellepte Budapest színe-java, hogy bőkezűen áldozzon a jótékonyág oltárán. A Deák Ferenc páholy alkotta Nyomorék Gyermekek Otthona építési alapja javára egy báró Dániel Ernőné elnöklelt alatt, nagyrészt nővéreinkből összeállított hölgybizottság ötórai teát rendezett, és a nagyközönség, melyben a hölgyek voltak túlsúlyban, valósággal ellepte a páholyházat, amelynek helyiségeit művészi ízléssel díszítették erre az alkalomra. Nagyon kedves volt a mindenféle magyar motívummal díszített magyar szoba, melyben magyar nemzeti viseletben szolgálták ki a közönséget jóízű, magyar ételekkel. A Déryné ifiasszony szezere, a japán csoport, az élő plakátok, a messenger girl-ek, a sátor, melyben nyomorék gyermekek által készített díszes és édességekkel töltött dobozokat árusítottak, mindmeggannyi látványosságai voltak az estnek. Közben egy úri banda, majd a cigányzenekar szórakoztatta az amúgy is jókedvre hajló közönséget, mely nem is fukarkodott önkéntes adakozásával a nemes célra. Midőn a szorongó tömeg sorai megritkultak, a vidám ifjúság táncra perdült, és éjjelig kedélyes hangulatban maradt együtt. A fényes sikerű este tiszta jövedelme körülbelül 12 000 korona, melyet az egyesület ágyalapítványként fog kezelni. A rendezésben buzgólkodó nővérek ékesen szóló tanújelét adták lelkesedésüknek és annak, hogy miként kell a testvérek alkotásait saját munkájukkal ki egészíteni.”

1911/8. szám (238–239. o.)

„**A Nyomorék Gyermek Otthona** most tartotta évi rendes közgyűlését az Erzsébet királyné úton lévő telepén. Rothfeld Richárd főtitkár előterjesztette az igazgatóság jelentését és a zárszámadásokat. A közgyűlés elfogadta és a vezetőségnek a felmentvényt megadta. Majd a választásokra került a sor, s a közgyűlés igazgatósága beválasztotta ifj. Haggemacher Károlynét; a választmányba Atkár Ottót, Frumen Zsigmondot, Grüner A. Henriket, Galgóczi Heteés Mórt, Konopy Kálmánnét és Vajda Ernőné. Könyvelőnek megválasztották Veiplovits Józsefet és az orvosi tanács tagjai dr. Székely Géza, dr. Schrank Ferenc és dr. Siklós Armand lettek. Számvizsgálókká újra választották a számvizsgáló bizottság eddigi tagjait. A Mexikói úton épülő saját otthonról Medgyes Alajos műépítész tett a közgyűlésnek részletes jelentést, amelyből kitűnt, hogy az építkezés eddig 250 000 koronát emésztett fel. Minthogy még a berendezésről és a további fenntartásról is gondoskodni kell, az egyesület a nagyközönség jóindulatához fordul, hogy törekvéseiben hathatósan támogassa. A közgyűlés ezután alapszabálymódosításokat tett, amelynek leglényegesebb része a címváltoztatás, mert az egyesület eddig sem szorítkozott csupán a fővárosra, hanem ápoltjait az ország bármely részéből felvette. Az otthon ezentúl címében is viselni fogja az „országos” jelzőt. Végül dr. Medgyes Simon elnök lelkes szavakkal buzdította a jelenlevőket a további együtt munkálkodásra. A közgyűlés után a jelenvoltak az elnök vezetésével megtekintették a most épült s a maga egyszerűségében impozáns új otthont, amelyet az ősszel nyitnak meg ünnepélyesen.”

1912/9. szám (227. o.)

„**Nyomorék Gyermek Otthona**

A Nyomorék Gyermek Országos Otthona június 29-én tartotta közgyűlését és ez alkalommal adta ki évi jelentését. Az igazgatóság jelentéséből kiemeljük a következőket:

A nyomorékok ügyének fejlődésében az elmúlt év mérföldjelző, mert ekkor készült el a nyomorék gyermekek befogadására szánt saját otthon.

Sajnos – úgymond a jelentés – számadatok nem állanak rendelkezésünkre, melyek pontosan megállapítanák hazánk nyomorék gyermekeinek számát, de annyit már hozzátétőlegesen számításokból is tudunk, hogy tízezrekre menő számban színylődnek és várják nyomorúságos helyzetükből való megmentésüket. És valahányszor megnyílik intézetünk kapuja, hogy egy-egy újabb gyermeket bebocsássunk, mindannyiszor százakra menő nyomorék gyermek ostromolja azt, hogy befuthasson.

A legutóbbi, ősszel tartott felvétel alkalmából az akkor 12 gyermekből álló létszámot a vezetőség negyvenre egészítette ki, úgy, hogy otthonunkban jelenleg negyven nyomorék gyermek részesül szeretetteljes ellátásban, tanításban és kiképzésben. Reméljük azonban, hogy a társadalom hathatós segítségével sikerülni fog a gyermekek számát százra fel-

emelnünk, miáltal elérjük, hogy a rendelkezésünkre álló helyek teljesen betöltsenek. A mi igyekezetünk odaterjed, hogy a gondozásunkban levő gyermekeken minél hathatósabban segítségünk, és orvosain buzgóságánál fogva sokan fogják ép testtel elhagyni az otthont.

Úgy ezeket, mint azon gyermekeket, kiken a tudomány csak részben tud segíteni, mesterségre taníttatjuk, hogy helyt állhassanak a lét küzdelmében.

A múlt év a belső munkának volt szánva. Az otthon felépült és impozáns egyszerűségében immár hivatását szolgálja. Az Otthon jövő évi költségelőirányzata 35 500 korona, vagyona és alapítványai 284 886 koronát tesznek ki.

Nagyszerű sikere, hogy a drezdai nemzetközi egészségügyi kiállításon 1911-ben aranyérmet nyert. ”

1913/1. szám (27–28. o.)

„Nyomorék Gyermekek Otthona

A Nyomorék Gyermekek Országos Otthona, a magyar szabadkőművesség egyik legszebb alkotása érdekében fordul a közönség szívéhez a következő, meghatóan szép felhívás, amelyet nem szükséges különösebben ajánlanunk a testvérek figyelmébe:

Aki nélkülözhető filléreit a jótékonyág oltárára teszi, az egész emberiség ügyét viszi előbbre.

A gyengének keserű joga van az erősebb védelmére; az erősnek szent kötelessége a gyengébb védelme.

A gyengék között leggyengébb a gyermek.

És a gyermekek között is leggyengébb a nyomorék.

Azok az önhibájukon kívül tehetetlen, nyomorék gyermekek, kiket a mostoha sors megfosztott mindentől, ami az életet széppé teheti. Kik a röghöz szögezve, irigy sóvárgással nézik pillangókergető, ép társaik vidám játszadozását. Kiket kis pajtásaik kigúnyolnak. Kiket az emberek nem simogatnak, nem csókolgatnak, hanem elkerülnek. Kiket tulajdon szüleik is csak a fájdalom könnyein át néznek; nyúgnak és szerencsétlenségnek tartanak s az idegen szemek elől szégyenkezve rejtegetnek.

Nincs a teremtésnek szánandóbb alkotása a nyomorék gyermeknél, kinek lelki világát nem melegíti be még a reménység napja sem.

Pedig születésével jogot szerzett ő is az élethez. Mint ember, az emberi élethez. A művelődéshez, a munkához, a munka béréhez. A nyomorék gyermek is joggal kiáltja az erősnek: »Gyógyítások, tanácsatok engem is!«

A nyugati országok már régen meg is hallották e kétségbeesett kiáltást. S állam és társadalom vállvetve igyekeznek teljesíteni emberbaráti kötelességüket. S az emberszeretet a tudománnyal karöltve valóban bámulatos eredményeket ér el. Megismétli a bibliai csodákat: »A sánták járnak.«

Hazánkban a mi Otthonunk az egyetlen intézmény, mely feladatául azt tűzte ki, hogy a szegény, mindenki által lenézett, senkitől nem szeretett kis nyomorék gyermekeket megfelelő orvosi kezelés és tanítás révén emberi méltóságuk piederstájljára visszaállítva, munkabíró, keresetképes emberekké, a társadalom hasznos polgáiraivá tegye.

*Csendes, zajtalan munkával rövid hét esztendő alatt sikerült az emberek áldozatkész-ségét oly mértékben fölkelteni, hogy immár felépíthettük saját új Otthonunkat, mely klin-
nikájával, iskolájával és foglalkoztató műhelyeivel osztály-, felekezet- és nemzetiségi kü-
lönbségre való tekintet nélkül, díjtalanul fogadja magába a társadalom ártatlan kis
száműzöttjeit, hogy meggyógyítsa és munkára képessé tegye őket.*

*Azonban az új otthonok felépítésének és berendezésének a 300 000 koronát felülha-
ladó költségei annyira igénybe vették fiatal egyesületünk anyagi erejét, hogy jobban,
mint valaha, rá van utalva a jóllelkű emberek segítő támogatására.*

*Harmincezer nyomorék gyermek esdő szavakkal fordul a magyar társadalomhoz és
kéri minden egyes tagját, hogy filléreivel segítse megmenteni és fenntartani életüket.*

*Nagyságod jó szívét, nemes gondolkodását ismerve, bizvást hisszük, hogy az esdő szó-
zat kebelében visszhangra talál, és hogy erejéhez mértén támogatni fogja a »Nyomorék
Gyermekek Országos Otthonát«. Ezért vagyunk bátrak mellékelten egy postabefizetési és
egy levelezőlapot oly kéréssel mellékelni, hogy annak felhasználásával saját és jóbarátai
meg ismerősei adományát hozzánk juttatni szíveskedjék.*

A jótett nyomán áldás fakad, melyből mindenki kivetheti részét.

Hálás köszönetünknek előre is kifejezést adván, maradunk kiváló nagyrabecsüléssel

Nyomorék Gyermekek Otthona”



Misén

1914/9. szám (6–7. o.)

Tudósítás, mely beszámol arról, hogy november elsején a Deák Ferenc Páholy jóvoltából (pénzén) a Mexikói út 63-as szám alatt százágys hadikórház nyílt meg a Nyomorék Gyermekek Otthonában. A száz ágyból nyolcvannak sajnos már van gazdája. Dr. Szegváry László vezeti a kórházat. Mellette Eisler Hugó, dr. Schiff Kálmán, dr. Pollák, dr. Bernáth, dr. Turi működik. A sebészeti osztály vezetője dr. Farkas Ignác. A betegek ápolására előkelő hölgyek vállalkoztak, mint dr. Szegváriné, dr. Theinné, dr. Wrikmanné, dr. Mellerné, Wormserné és dr. Farkasné. A kórházat koncerttel és ünnepéllyel nyitották meg, melyen Augustza főhercegnő is megjelent. A betegeknek minden vasárnap koncerttel kedveskednek.



Hadikórház

1915/2. szám (9. o.)

„A Nyomorék Gyermekek Otthonának választmánya február 18-án tartott ülésén foglalkozott az intézmény ügyeivel. A választmány tárgyalta a jövő évi költségvetést, a zárszámadást, tudomásul vette az ezzel kapcsolatos jelentéseket. A választmány megnyugvással vette tudomásul, hogy az intézet működésében mindinkább jobban kidomborodik annak szociális irányzata, mint ahogy az otthon alapításakor sem egy tisztán jótékony célú intézmény fölállítására volt a cél, hanem egy olyan alkotás létrehozása, mely a jótékony működés mellett szociális célokat tart szem előtt. Ilyen irányú föladatának tekinti az Otthon, hogy a nyomorék gyermekeket olyan foglalkozásban képezze ki, mely nekik



Zenekar

azután is, ha az Otthont elhagyják, megélhetési módul kínálkozik. Az intézet növendékei ez idő szerint a bórdíszműiparban nyernek szakszerű kiképzést. Ebben a mesterségben a gyermekek már az utolsó évben annyira vitték, hogy munkájukkal szervezett jövedelemmel ellátási költségüknek egy töredékét is fedezni tudták, sőt lehetővé tették azt is, hogy az intézet igazgatósága mindegyik növendék nevére egy takarékpénztári könyvecskében kisebb összegeket helyezhetett el, arra az időre, amikor a növendékek az intézetet elhagyják, és existencia alapításuk közben ennek a nekik juttatott kis tőkének nagyszerű hasznát vehetik. A választmányi ülés foglalkozott a rokkant katonák ügyével is és elhatározta, hogy a nemes cél érdekében szakszerű tapasztalataikat a kormánynak följánlják.”

1918/5. szám (66. o.)

A cikk egésze a Deák Ferenc Páholy tevékenységéről szól, de szerepel benne egy vonatkozó mondat:

„A páholyunk alkotását pedig, a Nyomorék Gyermekek Otthont a testvérek buzgólkodása folytán leányotthonnal kell kibővíteni.”

Szemelvények a *Gyermekvédelem* című folyóiratból

IV. évfolyam 12. sz. sz.

Szombathely, 1907. december



A szabadkőművesek *Kelet* című lapja mellett a *Gyermekvédelem* című folyóirat foglalkozott rendszeresen a nyomorék gyermekek ügyével, és kísérte figyelemmel a Nyomorék Gyermekek Otthona körüli eseményeket.

A lap 1904 és 1914 közötti évfolyamaiban Markó Mónika tallózott.

1904 január

„Nyomorék gyermekek iskolája

Dr. Verédy Károly fővárosi tanfelügyelő buzgólkodására Budapesten megalakult a „Nyomorék gyermekek menhelye” című egyesület (vakok, süket-némák, hülyék kivételével), Magyarországon menhelyeket fölláttatni s ezekben vallás- és nemzetiségre való tekintet nélkül, mindkét nembeli nyomorék gyermekeket testileg és szellemileg kiképezni, illetve ellátásban, orvosi kezelésben és nevelésben részesíteni, esetleg mesterségre tanítani. A gyermek-menhelynek első sorban célja szegény gyermekeket ezen jótéteményben részesíteni, másod sorban azonban tehetősebb szülők gyermekeinek fölvtételét is lehetővé tenni a szülők kereseti viszonyaihoz mért s lehetőleg mérsékelt díjfizetés mellett.”

1905 november

„A nyomorék gyermekekért

A Hungária úton levő „Nyomorék Gyermekek Otthoná”-ban öt hely üresedett meg nemrég. Az intézet vezetősége közölte ezt a nyilvánossággal, s a pályázóknak személyesen kellett jelentkezniük. Csaknem száz gyermek pályázott erre az öt helyre s idegrázó látvány volt, amikor négykézláb csúszva igyekeztek a kis épület felé, amelyben azt hitték, otthon-

ra találunk. Az orvosoknak igen nagy lelki erőre volt szükségük, hogy a legnagyobb, a legszörnyűbb emberi nyomorúság láttára el ne veszítsék higgadságukat. Ingatott részvétellel választottak ki a sok közül ötöt, s ezeket mindjárt el is helyezték. Mivel az intézet most kis bérházban van s mindössze tizenöt beteget tud befogadni, vezetői kérve-kérik a közönséget, tegye lehetővé adakozásával új és nagyobb épület építését, hogy a sok szerencsétlen nyomorék gyermek otthonra találjon, s ne kelljen koldúlniok az utcán csúsza, az ember méltóságának megalázására s ne vádoljanak bennünket lelkellenséggel, mert eltűrjük végtelen nyomorúságukat.”

1907 július

„A nyomorék gyermekekért

A budapesti Nyomorék Gyermekek Otthona saját otthont óhajt teremteni ötven nyomorék fiúgyermek részére (sajnos, a leányokra még nem gondolhat – szerk.), és a vezetőség odaadó munkálkodása körülbelül kilencvenezer koronányi vagyont össze is gyűjtött az évek folyamán. Ez a csekély összeg azonban távolról sem elegendő összeg ahhoz, hogy az építkezés megkezdhető legyen. A mi társadalmunk, mely érző szívvvel és dicséretreméltó szeretettel siet a gyermekek megmentésére, bizonyára buzgalommal fog a mi nyomorék gyermekeinkre gondolni. A kulturnemzetek mindegyike is ma már ezerszámmra képezteti, tanítatja és gyógyítatja a sorsverte gyermekeket, csupán hazánkban – a mely pedig büszke lehet a gyermekvédelmi intézményeire – csekély, nagyon csekély az áldozatkészség a nyomorék gyermekekért. Talán az angol példa fölbuzdítja a mi közönségünket is; különösen, ha megtudja, hogy Angliában hét nagy nyomorék-otthon van már évtizedek óta, hogy Németországban jelenleg harminchárom nyomorék-otthon és több mint négyezer gyermek van bennük állandóan, s hogy a kicsiny Dánia 1873 óta körülbelül 12 000 nyomorékot teljesen keresetképpé tett. Németországban most is egy új nyomorék-otthon létesül Brüggeben, hárommillió márka költséggel. Igaza van Diderotnak, hogy a legjobb gondolatok a szívből kerülnek ki, de mi hozzá tehetjük, hogy a pénz váltja őket valóvá. A mi szívünknek is meg volt már az a jó gondolata, hogy nyomorék gyermekeink részére otthont teremtsünk, s a mi jószívű közönségünk áldozatkészségével bizonyára mielőbb valóra váltja a gondolatot. Adja Isten, hogy úgy legyen!”

1907 december

„A napokban az amerikai milliárdosok egyike, Widener, kerek nyolcmillió dollárt, a mi pénzünkben kifejezve: negyvenmillió koronát adományozott egy nyomorékotthon megteremtésére. Ezen nagylelkűség egyszerűen káprázatos, mely mellett a mi nagyszabású jótévedőink, mint lovag Wechselmann, Neuschloss Ödön, Röck Szilárd, San Marco hercegnő,

Brázay Kálmán, Bródy Zsigmond, Weisz Manfréd, Hatvany-Deutsch Sándor, Fox stb. az összeg nagyságát illetően szinte eltörpülnek. Külföldön gyakoriak a nagy adományozások alapítványok formájában. Így például Ausztriában az oberlanzendorfi nyomorékok otthon életbeléptetését Dreher Antal tette lehetővé 200 000 koronás alapítványával, melyet még kastélya átengedésével gyarapított és múlt évben Bécsben egy Pollák Bernát nevű gyáros hasonló célra egymaga 600 000 koronát fordított. Angliában nevezetes a híres emberbarát, dr. Barnardo nagylelkűsége, aki egyéb, gyermekek megmentésén kívül bőkezűen gondoskodott az általa életbeléptetett nyomorékok otthonról is. Svédországban és Norvégiában (Krisztániában) maga az uralkodó gondoskodott a nyomorékok megmentéséről, míg Szászországban Drezda mellett az úgynevezett Carola-Höben maga Carola özvegy szász királyné teljesen saját költségén vett telket és építtetett nyomorék gyermekek menhelyét, melyet ő tart fenn saját felügyelete mellett. Ezek felemlítése bizonyára nem érdektelen most, hogy a mi parányi kis egyesületünk, a »Nyomorék Gyermekek Otthona«, a székesfőváros törvényhatóságának nagylelkűsége révén 1300 négyyszögöles telekhez jutott és építkezne – ha pénze volna. Ám pénze nincs. Mert az a hatvanezer korona, melyet a vezetőség lankadatlan buzgósága teremtet, oly tőke, melyet építkezésbe fektetni nem szabad. Pedig több mint húszezer szegény iskolaköteles nyomorék gyermek sóvárgó tekintete tapad ahhoz a hajlékhoz, melynek címe: »Nyomorék Gyermekek Otthona«. Húszezer nyomorék gyermek reménysége összpontosul az emberszereteten ezen hajlékában, hol az orvosi tudomány sok-sok nyomorék gyermeknek vissza tudná adni a testi épségét, vagy legalább is a kellő kenyérkereseti módot. De ha nem is akad nálunk Widener, ki fölös millióiból ily célra juttatna, a magyar közönség közmondásos jószívűségéhez sohase fordult senki sem eredménytelenül. Egyelőre ötven nyomorék gyermek megmentéséről van szó. Senki se vegye kicsibe e számot, mit igazán csak az tud megérteni, aki tudja, hogy egy-egy nyomorék gyermek fenntartása mily költséges. Hiszen az egyik párizsi nyomorékok otthon, az „Asile des jeunes garçons infirmes et pauvres” 1900. évben 239 243 frank kiadással számol, oly összeggel, mely a mi fogalmaink szerint mesés. A budapesti nyomorékok otthon vezetősége (ezen intézmény bátran nevezhető országosnak, mert az egész ország területén egyedül áll) azon kérelemmel fordul a nagyközönséghez, adakozzék ezen nemes célra. Van-e szebb dolog, mint a gyermekekről gondoskodni, különösen az olyanról, mely különben elvész, elpusztul. Hisszük, hogy ezen kérelem nem lesz pusztába vesző szó, hanem hogy a társadalom jóvoltából mi is büszkén utalhatunk nem sorkára a szeretet ezen művére.

Rothfeld Richárd”

1910 november

„A Nyomorék Gyermekek Otthona a minap választmányi ülést tartott. Az ülésen a vezetőség beszámolt arról, hogy a Mexikói úton levő telken az építkezést már megkezdték, s

a munkálatok serényen haladnak előre. Ennek következtében a jövő évben már az új épület rendelkezésére állhat az egyesület támogatásra szoruló nyomorék gyermekeinek. Az építkezés a társadalomnak oly nagymérvű rokonszenvével találkozott, hogy a terübe vett törlesztési kölcsön felvétele mellőzhető lesz. Az egyesület vagyona ma már meghaladja a 200 000 koronát.”

1912 január

„A Nyomorék Gyermekek Országos Otthonának igazgatósága és választmánya Dániel Ernőné bárónő elnöklésével ülést tartott, amelyben Medgyes Simon dr. ügyvezető elnök beszámolt a Mexikói úton épült új otthonról. Az építkezés körülbelül 300 000 koronába került. Elhatározta az igazgatóság, hogy a gyermekek számát negyvenre emeli. Az évente rendezni szokott teaestét az 1912. évben ismét megtartják. Hálas tudomásul vették Fenyves Károlynénak azt a nemes elhatározását, hogy a birtokában levő nagyszámú és nagyértékű Lotz-képgyűjteményét kiállítás céljából az egyesület javára átengedi.”

1913 június

„A Nyomorék Gyermekek Országos Otthona június 1-én tartotta igazgatósági gyűlését dr. Medgyes Simon elnöklésével. Mautner Adolf ügyvezető alelnök jelentést tett a Bőripari tanoncinternátus felállításáról, melyben már tíz gyermek foglalkozik erszények és hasonló cikkek előállításával. Az évi közgyűlés június hó 15-én délelőtt 11 órakor, az évzáró vizsga délelőtt fél 10 órakor lesz az intézet házában, VII., Mexikói út 63–65.”

1914 június

„A külügyminiszter felesége és a nyomorék gyermekek

A külügyminiszter felesége Berchtold Lipótné grófné, sz.: Károlyi Nadine grófnő a minap megtekintette a Mexikói úton levő Nyomorék Gyermekek Országos Otthonát, melyben az emberbaráti intézmény iránt meleg érdeklődést tanúsító vendéget Dániel Ernőné báróné, Medgyes Simon dr., Mautner Adolf és Szegvári László dr. kalauzolták. Az intézet berendezése és különösen a szép fejlődésnek induló iparos-műhely a látogató grófnő meglepedését a legnagyobb mértékben fölkellette, és annak meleg szavakban adott kifejezést.”



Iskola



Járműpark



Internátushan



Kiránduláson

Szándék a gondoskodás kiterjesztésére

A harmincas évek végére a Nyomorék Gyermek Országos Otthonának alapítói és vezetői már azon gondolkodtak, hogy nem csak az otthonban tanulók sorsáról kellene gondoskodni, hanem az ország majd' százezer testi fogyatékosáról, köztük a közel tízezer tanköteles gyermekről.

A *Néptanítók Lapjában* Bechinger Ernő tollából megjelent tanulmányból megtudhatjuk, hogyan kell foglalkoznia a tanítónak a népiskolában (integrációban) a testi hibás gyermekekkel, hogy részükre biztosítható legyen mindaz, amit a Nyomorék Gyermek Otthona ez idő tájt nyújtani tudott. „A 8-9 ezer nyomorék gyerek szétszórva sínylődik az országban, mert a nyomorékok számára épült Nyomorék Otthon csak 160 gyereket tud ellátni. A nyomorékok ezrei járnak tehát az ország minden részében rendes népiskolába, s több ezerre tehető azoknak a száma, akik testfogyatékoságuk természete szerint még iskolába sem tudnak járni.

*A nyomorék gyermekek sorsa a tanítók kezében van, akiknek munkája nyomán fejlődhetik ki a nyomorék élete, jövődjé.*⁷

Az 1922-ben létesült kórház működésének tapasztalatai az iskolához hasonlóan azt bizonyították és erősítették, hogy nagyobb vidéki városokban érdemes fiókéntézményeket létrehozni, és azokat az ottani egyetemekhez vagy kórházakhoz csatoltan működtetni. Ugyanakkor a budapesti otthon kapacitását háromszáz ágyassá tervezték bővíteni.

E gondolatok nem újszerűek, hiszen az 1903-ban, illetve 1913-ban az egyesület alapszabálya 2. §-ának második bekezdésében a következőket fogalmazták meg: „E célból az egyesület elsősorban Budapesten vagy környékén és azután lehetőleg vidéki városokban szervezendő fióktelepek segítségével Otthonokat állít és tart fenn.”

1933. január 16-án Horváth Mihály egyetemi r.k. tanár közreműködésével megalakult a testileg fogyatékos gyermekek védelmét szolgáló „Országos Szövetség”. A következő esztendőben, 1934-ben az ugyanezen céllal létrehozott Nemzetközi Szövetség Budapesten tartotta kongresszusát.

A kongresszus résztvevői az otthonban tett látogatásuk során megállapították, hogy itt, a budapesti intézetben megvalósítva látják a nyomorék gyermekekről való gondoskodás minden fázisát:

– a megelőzést,

⁷ Néptanítók Lapja 1936.

- a nevelés-oktatás-szakmai képzést,
- a gyógyítást,
- a gyámolítást, valamint az intézeten kívüli gondoskodást.

A magyarországi „nyomorékok otthonát” négyes tagozódásúnak írják, de az eddig feltárt dokumentumok alapján a nyomorékság „megelőzésének” sem pedagógiai sem orvosi folyamata nem lelhető fel. A többi fázis valóban működött. Az iskolai tanítás-nevelés, az otthonban zajló pedagógiai folyamat a „ki-képzés” fontos része. Különösen igaz ez az iparostanonc-iskolára, amely a munkára képrző műhelyekkel együtt – kórházi és egészségügyi háttérrel – volt képes megvalósítani az alapítói szándékot, az embert mentő munkát.



Kötszőműhely



Cipész műhely



Munkavégzés közben



Szabászat



Gépirás



Adománygyűjtés



Nyomorékok az irodalomban

A nyomorékok ügye a harmincas évek végére a hazai közgondolkodás részévé vált. Jót cselekedni és adományozni a polgári körökben már nem volt különleges cselekedet. E társadalmi közhangulatban született meg Heltai Jenő kisregénye, az *Életke*, amely egy kislány életén keresztül enged bepillantást a nyomorékok életébe. Ismereteink szerint e korszak egyetlen olyan szépirodalmi alkotása ez, amely a nyomorékságot és az emberi lélek mélységeit, szépségét egyszerre képes felmutatni.

Részletek a kisregényből:

„Tulajdonképpen szülei is megkönnyebbültek akkor, mikor Életkét az iskola ilyen simán felvilágosította arról, hogy nem olyan, mint a többi gyerek. Mégiscsak jobb, hogy szívótelen gyerekek, kaján idegenek rántották le a leplet arról a szörnyű titokról, amelyről ők maguk tanácstalanul, félszeg gyöngédséggel hallgattak, az időre, a véletlenre bízva, hogyan és mikor derül ki. Ez az igazság, bele kell törödnie, meg kell szoknia, erre kell az életét beállítania. Mennél korábban kezdi, annál jobb. Vége a hazudozásnak.

(...)

...nem jön többé zavarba, ha Életke odaáll eléje és gyanakodóan, ijedezően kérdezi tőle:

– Anya, mi ez?

Nem kell többé dadogó keblére ütnie, és rémülten ráförmednie:

– Mi lenne, te csacsi? Nekem is van, Kati néninek is van, Julisnak is van.

(...)

Életke ma már tudja, hogy az a bizonyos valami, nem kebel, hanem púp. Nehezen értette meg, miért kell ennek így lennie.

(...)

– Nézd Életke – magyarázgatta neki –, a Jóisten a maga képére teremtette az embert. És lám az emberek mégsem egyformák. Az egyik kövér, a másik sovány, az egyik alacsony, a másik magas, az egyik csúnya, a másik szép, ennek van valami testi hibája, annak nincs. De mégis isten gyermeke valamennyi, ő egyformának látja valamennyit, mert mindegyikben magát látja csak. Mintha tükörbe nézne. A tükör is ahány, annyi féle, az egyik négyszögletes, a másik kerek, egyiknek pompázó aranykerete van, egyszerű fakeretben szerénykedik a másik, nem ez fontos, hanem az a csillogó, sima, tiszta üveg-lap, amely hűsége senki megmondja az igazat annak, aki belenéz.

(...)

Igaznak kell lenni Életke és jónak, ezt keresi az Isten is bennünk, mert ez van őbenne is. Ha ezt megtalálja benned, mindenkivel szebb és kedvesebb vagy neki.

(...)

A jókedvű pajkos Életkéből az első nagy megbántódás és a bölcs tanítás révén komoly lány lett. Olykor-olykor, ha senki sem látta, odaállt a tükör elé és figyelmesen vizs-

gálgatta magát. Óvatosan végighúzta kis kezét a púpján, mintha elsimítani, a tükrör szeme elöl eltakarni akarná. De nem sokáig bibelődött ezzel a hiábavaló próbálkozással, később egészen tudattalanul ismételte már ezt a fanyar mozdulatot, amelyet a megszokás lassan-lassan megfosztott értelmétől és jelentőségétől. Azután inkább az arcát nézegette csak, mindenekfölött a szemét, komoly kék szemét, amely komolyan nézett vissza rá, nem is kérdezett semmit, talán éppen csak azt kereste magában, amire Etel néni figyelmeztette. Azt, ami benne isteni.”⁸

A TÖRTÉNELEM SODRÁSÁBAN

A harmincas évek dokumentumaiból egyre jobban kiérződik a háborúra való készülődés. Nemcsak az ideológiai szemlélet változott, hanem a tartalmi munka is, amelyből a mindennapi gondokra való felkészülés is kiolvasható. Mint mindenhol ez idő tájt, az otthonban is megalakult a légóltalmi szervezet. Több írás jelenik meg arról, hogy a háború alatt – az első világháború tapasztalatai alapján – és az azt követő időben milyen fontos szerepet tölthet be a Nyomorék Gyermekek Országos Otthona.

A háborús évek aztán nagy megrázkódtatással jártak az intézet lakói és dolgozói számára is. A nyilasuralom beköszöntével a zsidó származású mozgáskorlátozottakat a szomszédos Wechseldann Ignác Intézet épületében, a Mexikói út 60-ban – jelenlegi otthonunkban – létesített gettóba deportálták, ahova a kerületből sok száz hasonló származású embert zsúfoltak össze.

Sokan annak köszönheték túlélésüket, hogy a zuglói nyilasoknak nem jutott idejük mindenki meggyilkolására.

Az otthonból a mozgáskorlátozott gyermekek nagy részét a bombázások elől vidéki, főleg Balaton környéki intézetekbe telepítették, ahol részben a harcok elől menekítve, részben ellátási nehézségek miatt egymás után több intézetet is megjártak, míg a háború befejeztével visszaköltözhetek Mexikói úti otthonukba.

A háború után sok háborús sérült gyermek került az intézet növendékei közé, és még évekkel később is sorra érkeztek a háború alattomos utórezgéseinek – akna-, kézigránát-, lőszerrobbanások vagy egyéb tragédiával járó események – gyermek áldozatai. Vélhetőleg összefüggésben a háború borzalmaival, megnőtt az otthonban gondozott, fejlődési rendellenességgel született gyermekek száma. Néhány évvel később pedig ugrásszerűen emelkedett a gyermekparalízis (Heine-Medin-kór) miatt mozgáskorlátozottá vált gyermekek aránya is.

⁸ Heltai Jenő: *Életke*. Kisregény. *Nyugat*, 1930/24. szám

A múlt szétrombolása

A második világháború utáni szükségletek és igények alapján az 1930-as évekhez hasonló gyors fejlődésre lett volna szüksége az otthonnak. A sok-sok szenvedő ember között ugyanis nagyon sok volt gyermek, akikről gondoskodni kellett volna. Ha valaha, most aztán igazán nagy szükség lett volna a „*Tanít – Gyógyít – Kiképez*” korábban megvalósított egységes gyakorlatának intézményes folytatására, újrarendezésére.

A fejlődés, a szellemi újjáépülés helyett azonban a régmúlt értékeinek elűntetése, a hagyományok felszámolása, az 1903-ban megfogalmazott eszmék, gondolatok leépítése felé indult az intézet. A már létezett, gondoskodó rehabilitációs intézményi rendszer a maga komplexitásával együtt veszélybe került.

A Magyar Kommunista Párt (MKP) hatalomra kerülésével, a Szabadkőműves Páholyok 1950-es betiltásával megszűnik a Deák Ferenc páholy szellemi és gyakorlati irányító szerepe az otthon működtetésében. A következő években, mint mindenütt az országban, erőteljesen kiépült és az intézmény életében is nagy ideológiai befolyásra tett szert az MKP.

Az addig vallásos és erkölcsi nevelést a párt mozgalmi élete, a cserkészetet az úttörőmozgalom váltotta fel.

Az 1948–49-es államosítások sorába elkerülhetetlenül belekerült a Nyomórék Gyermekek Országos Otthona is. Először az iskolát, majd az ipari részleget, aztán a kórházat és végül épületestül mindent állami irányításba és tulajdonba vettek.

Az eddig egységes, a belső tartalmi munkában egymásra épülő, ugyanakkor jól el is különülő szakmai részlegeket elválasztották egymástól, más-más közvetlen főhatóság, minisztérium irányítása alá kerültek. Az iskola (oktatásügy) és a kórház (egészségügy) állami költségvetésből folytatja működését. A hét szakma műhelyei a szocialista termelői szférában kapnak helyet. Ami ezután következik, majdnem természetes. Az egyes részlegek saját egységük fejlődését igyekeznek biztosítani, elfelejtve az egységes rehabilitációs folyamat korábban már létezett gyakorlatát.

Már a 30-as évek végén érezhető volt, hogy az otthon elérte befogadóképességének csúcspontját. A második világháború után még elviselhetetlenebbé vált a zsúfoltság.

A bórdíszműves részleget 1949-ben átköltöztették a Május 1. (ma Hermina) út 49-be, ahol a szakmunkástanulók oktatása a felnőtt dolgozókkal közös, munkásszálló jellegű termekben, áldatlan körülmények között folyt. A többi műhely és az iparostanonc-iskola megszűnt. A bórdíszműves részleg azonban

rövidesen látványos fejlődésen ment keresztül. Két nagyüzemi részleget is sikerült szervezniük. Sajnos ez a szocialista tervgazdálkodás idején azt jelentette, hogy tervköteles vállalatná nyilvánították. Ezzel az irányítás kicsúszott a mozgáskorlátozottakért munkálkodók kezéből, és megkezdődött e részleg sorvadása is.

Az 1956-os forradalom alatt a mozgáskorlátozott ipari tanulók és tanáraik kollégium céljára elfoglalták a volt Tisza-villát (Május 1. út 45.), amelyben addig az Államvédelmi Hatóság (ÁVH) működött, ám az ávósok elmenekülésével megürült. A birtokba vett épületben berendezett kollégium az Egészségügyi Minisztérium fennhatósága alá került. Néhány évig még átjártak a mozgáskorlátozott fiatalok a bőrdíszműves műhelybe, de az újabb „osztódás” e szakmatanulási lehetőséget is fokozatosan megszüntette.



Zsótér Pál

Az 1948-as államosítás – azaz a szétválás – után már csak az általános iskola igazgatását vehette át dr. Csapody Károlyné az addigi igazgatótól, Torai Sándortól. Dr. Csapody Károlynét 1954-ben Zsótér Pál gyógypedagógus tanár váltotta fel az igazgatói székben.

Addigra az eredeti otthonban – az iparostanoncok kiköltöztetése és a műhelyek megszűnte után – a tanulólétszám 130 főre növekedett, ami újabb feszültséget idézett elő az akkor már egymástól függetlenül működő kórház és iskola között. A kórház terjeszkedési szándékát a Művelődési Minisztérium úgy oldotta meg, hogy a nyolcosztályos, osztott iskolát 1952–56 között fokozatosan átköltöztette a szintén államosított – lovag Wechseltmann Ignác által 1908-ban alapított – Vakok Intézetének épületébe (Mexikói út 60.), ahol előtte három évig az Idegen Nyelvek Főiskolája, majd kerületi általános iskola működött.



Új épület, új időszámítás

A Wechseldmann Intézet épületének birtokbavétele során először csak négy tanteremben kezdődött meg a tanítás, a főépület oldalszárnyának földszintjén. Ide kis kerti kapun át jártak a gyerekek a szomszédos régi kórházépülethöz. A felső emeleten kerületi iskola működött, amit két év múlva az Erzsébet királyné úton épült iskolába költöztettek. A régi-új intézmény életének újraszervezésében el-évülhetetlen érdemeket szerzett Zsótér Pál igazgató, akinek lelkes ügybuzgalma és gyermekszeretete, sok-sok ötlete nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a mozgáskorlátozott tanulók a megváltozott körülmények között ismét otthonra leljenek. (Zsótér Pál azon kevesek egyike volt, aki igazgatói munkáját mindvégig pártonkívüliként végezte.) Az 1955/56-os tanévben már minden osztálynak sikerült helyet biztosítani a Wechseldmann Intézet patinás falai között, amelyeket a híres építész, Lajta Béla tervei alapján emeltek. Az 1956/57-es tanévben a nevelőotthon is átköltöztették a régi-új otthonba. Az internátus-nevelőotthon új helyének és rendjének kialakításában Gyalai Gáspárné gyógypedagógus, igazgatóhelyettes munkája játszott meghatározó szerepet.

A nagypolitikai döntések hatására született helyi szervezeti változtatásokkal, átszervezésekkel befejeződött a „*Tanít – Gyógyít – Kiképez*” egységét megvalósító intézmény részlegeinek egymástól való teljes elválasztása, a komplex intézményi rehabilitációs rendszer szétrombolása.

A Lajta-házban a háború utáni első nagy beruházás 1958-ban kezdődött és

1960-ban fejeződött be. A fejlesztés mindenekelőtt az intézmény technikai hátterét volt hivatva biztosítani (konyha, ebédlő, mosoda, személyzeti lakások, műhelyek). E beruházást négymillió forinttal a főváros finanszírozta.

Az intézmény irattárában talált 1960-as dokumentumok szerint az „új szárnyal” – ezt a nevet az építéskor kapta az épület, és a mai napig is így hívják – az alábbi ideológiai gondolatok jegyében gyarapították az otthont: *„Az intézet fejlődése csak a 15 évvel ezelőtti bekövetkezett társadalmi rendszerváltozás következtében jöhetett létre. A dolgozó nép vette át a hatalmat és ezzel együtt a gondoskodást is a nyomorék gyermekekről. A nép törődése tette lehetővé intézetünk rohamos fejlődését. Ezért ünnepeljük hálás szívvel a felszabadulásunk 15 éves évfordulóját.”*⁹ Az iskola az 1960-as években nyolcosztályos, osztott általános iskolaként működött, kiegészítve az enyhén értelmi fogyatékos mozgáskorlátozott gyermekek kiegészítő osztályával.



Az új szárny építése – 1960

⁹ Az intézmény irattára

A tárgyi és technikai feltételek javulásával mind a tanulólétszám, mind a nevelők száma fokozatosan emelkedhetett.

1958-tól kezdve a technikai feltételek is javultak. A tanulócsoportok oktatási és nevelési célú programjainak – kirándulások, színház- és múzeumlátogatások – lebonyolítását saját autóbusz beszerzésével könnyítették meg. Az iskola és a nevelőotthon, élve a kor lehetőségeivel, hagyományossá váló jó kapcsolatot alakított ki a kerület többi iskolájával. Az úttörőcsapat rendszeresen részt vett a kerületi úttörőház munkájában. Különösen nagy sikereket ért el a bábcsoport, a színjátszó kör és az énekkar.



Az első busz

A gyermekek nyári üdültetését újra kellett szervezni. Az otthon helyettes igazgató főorvosa, dr. Szegváry György az államosítások idején a gyermekeknek adományozta lepencei üdülőjét. Néhány éven át romantikus táborozásokat szerveztek itt az otthon lakóinak. A kórházi és iskolai részlegek szétválasztásakor azonban az üdülőt a kórház tartotta meg, utókezelés céljára használta. A nyári táborozások új helyszíne ekkortól Nógrádverőce lett. Az intézmény – Kádár Istvánné tanárnő közbenjárására – könyvjóváírással jutott a verőcei nyaralóhoz, amely a mai napig is tulajdonában van.

Egy, még 1931-ben a Nyomorék Gyermekek Országos Otthonának adományozott birtok 1960-ban került az intézmény tulajdonába. A Szabadsághegyen (Sváb-hegyen) lévő telken Zsótér Pál igazgató kezdeményezésére Mayerffy Tibor kertészmérnök-tanár irányításával kertészképző részleget szerveztek. A kertészképző tagozat gyakorlókertjét és nevelőotthon-diákotthon

részlegét egyaránt a „Nyomorék Gyermekek Iskolája és Intézete” fennhatósága alá rendelték, ma is annak jogutódja működteti.

A szakmai képzést és oktatást szervezetileg a Maglódi úti Mezőgazdasági Szakmunkásképző Iskola vállalta. Ezzel a kezdeményezéssel újraindult az általános iskolai tanulmányokat követő középfokú szakmai (szakmunkás) képzés a mozgáskorlátozott fiatalok számára. A harmincas években már létezett, hét szakma elsajátításának lehetősége ugyan még messze volt, de az otthon alapítóinak szándéka 1903 után 1960-ban újfogalmazódott.

Az intézményben a gyógypedagógiai szemlélet erősödésének és a speciális pedagógia fejlesztés elveinek jeleként egyre nagyobb súly helyeződött a testi nevelésre. A mozgásnevelés tantárgy jelentőségét kiemelték.

Egyre több gyógytornász egyre magasabb óraszámban látta el ezt az igen fontos, kötelező tanórai tevékenységet. Mind több termet rendeztek be, alakítottak át tornateremmé. A régi szemlélet újraébredése a fejlesztés pedagógiai elemeként és részeként – ilyen a spontán gyermeki játékos tevékenység és a gyógyító terápia összekapcsolása – ismét létrehozta a mozgáskorlátozottak sporttevékenységét. A Nyomorék Gyermekek Országos Otthona jogutódjaként működő Mozgásjavító Általános Iskola és Nevelőotthon pedagógusai a múlt ismerete és saját felismeréseik alapján élnek a sport pedagógiai fejlesztő lehetőségével.

Voltak olyan mozgáskorlátozott felnőtt személyek is, akik az intézményen kívül, saját rehabilitációjuk vagy sport iránti vágyuk beteljesítése érdekében sportoltak. A külsős érintettekre ösztönzően hatottak azok az 1956-os emigráns mozgáskorlátozottak, akik a nyugat-európai országokban megismerkedtek a rehabilitáció és a sport adta fejlesztő lehetőségekkel. A tőlük származó információk, később a magyarok kisebb versenyekre történő meghívásai ösztönző hatással voltak a mozgáskorlátozott sport hazai újraindításában.

Az egyéni próbálkozások és a Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon tanárai és diákjai intézményen belüli tapasztalatai nyomán 1970-ben megalapították a mozgáskorlátozottak Halassi Olivérről – a lábszáramputált kétszeres olimpiai bajnokról – elnevezett Sportegyesületét (HOSC). Ehhez szükség volt az intézmény akkori igazgatója, Zsótér Pál és munkatársai – Vámos Károlyné, dr. Benczur Miklósné Bartos Judit és Hajdú Levente tanárok –, az iskola akkori és korábbi diáksága, valamint néhány, az intézményen kívüli, akkor egyénileg már sportoló mozgáskorlátozott személy, mint Fejes András és Tauber Zoltán bevonására, továbbá az Országos Testnevelési és Sporthivatal (OTSH) munkatársa, dr. Kozmanovics Endre főosztályvezető személyes közbenjárására.



HOSC alakuló ülése

Huszonöt év kényszerszünet után indították ismét útjára a magyarországi sportéletet, ami a mozgáskorlátozottak rehabilitációját és társadalmi integrációját volt hivatott fejleszteni.

A mai sportoló mozgáskorlátozottak és parasportolók egyesületi, sport-szövetségi és nemzeti paralimpiai mozgalmának, szervezeti rendszerének és jelenlegi struktúrájának kialakulását a HOSC megalapítása tette lehetővé, míg a mozgáskorlátozottak sporttevékenységének történelmi kezdetét (1929, majd 1970) a gyermek- és iskolai, mai szóhasználattal: diáksport jelentette. Mind a 29-es, mind a 70-es egyesületalapításnak intézményes, iskolai háttere volt (Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon és jogelődje).

Az első sportágak az asztalitenisz, íjászat, sakk, ülő-labda voltak, később ülőröplabda és úszás, teke és kispályás labdarúgás szakosztályokban is megkezdődött a munka. Az első nagyszabású hazai nemzetközi sportversenyt – „Spartakiádot” – a HOSC szervezte 1971-ben Gödöllőn, amelyen lengyel, jugoszláv, svéd és NSZK-beli sportolók vettek részt. A sportegyesület segítségével az intézet területén egy szép sportpályát alakítottak ki (ami később, a HOSC kiköltöztetésével tönkrement), és a sport révén nagyon jó nemzetközi kapcsolatok alakultak ki csehszlovák és lengyel intézetekkel.



Alpár György

Változások az 1970-es évektől

A hetvenes évektől a fejlődés lelassult. Zsótér Pált, az intézet igazgatóját az akkori főhatóság, a Fővárosi Tanács VB 1972-ben nyugdíjazta, és Alpár György gyógypedagógust nevezte ki helyére. A korábban jó hazai és nemzetközi kapcsolatok fokozatosan meglazultak, majd átszerveződtek. Kapcsolata jószerivel csak a gyógypedagógiai társintézményekkel maradt fenn. Az úttörőélet sematikussá vált. Ebben az időben az iskolai és úttörőünnepsé-

gek fényét többnyire a szovjet katonavendégek, munkásőrök és a kormány-őrség tagjai emelték.

Mindennek ellenére az intézet belső oktató-nevelő munkája, szakmai és kulturális tevékenysége továbbra is magas színvonalon működött. A gyógypedagógusok-gyógytornászok elhivatottsága a mozgáskorlátozott gyermekek ügyéért ugyanis változatlanul magas fokon állt.

Az otthonban tanuló gyermekek diagnózis szerinti összetételének változása szükségessé, a hazai gyógypedagógus-szakma fejlődése pedig lehetővé tette a tanulócsoportok számának növelését, ugyanakkor a csoportokon belüli gyermeklétszám csökkentést.

Fokozatosan emelkedett a budapesti bejáró tanulók száma (40 fő), és a nevelőotthoni létszám is (150 fő). A gyermekparalízis-járvány felszámolása után megnőtt a cerebrálparetikus és spina-bifidás tanulók száma. E változások szükségessé tették a sérülés-specifikus foglalkozások személyi feltételeinek kiépítését, mind az oktatói, mind a nevelőotthoni személyzet létszámának növelését. Az új pedagógiai és fejlesztési szükségletekből kiindulva és az adott lehetőségekhez és körülményekhez igazodva az iskola tanárai speciális oktatási-nevelési terv kidolgozását szorgalmazták. A Művelődési Minisztérium 1979-ben rendeletileg adott zöld utat a kezdeményezésnek.

Az iskola módosított oktatási-nevelési tervét, az új óratervet 1984-ben hagyták jóvá.

E nagyon aktív gyógypedagógiai fejlesztőmunka idején, amely egybeesett azzal, hogy a gyógypedagógiai tanárképzésben új szakot vezettek be, a szomatopedagógiát, a Mozgásjavító Általános Iskola és Nevelőotthon a Gyógypeda-

gógiai Tanárképző Főiskolától megbízást kapott a szomatopedagógus-tanárképzésben való gyakorlóiskolai részvételre.

A második világháború utáni második nagy építési beruházást – amit az előzőhöz hasonlóan a főváros finanszírozott – még Zsótér Pál igazgató kezdeményezte a 60-as években. Elképzelése szerint az intézmény munkája óvodai tagozat és hidroterápiás részleg működtetésével válhat hatékonyabbá.

Az uszoda, illetve a hidroterápiás szárny építése azonban csak négy évvel nyugdíjazása után, 1976-ban kezdődött meg, tízmillió forintos fővárosi keretből. Az építkezés tíz éven át tartott, és végül 54 millió forintba került. Átadására 1985. november 14-én ünnepélyes keretek között, az akkori párt- és állami vezetők, valamint a szakma jeles képviselőinek jelenlétében került sor.

A Lajta Béla tervei alapján 1908-ban vak gyerekek számára épített, majd 1956-tól mozgáskorlátozott gyermekek ellátását szolgáló Wechselmann Intézet szecessziós épületegyüttesének bővítése az 1960-ban átadott „új” épületszárnyal és az 1985-ben elkészült uszodával, majd 1987-ben a régi és az új épületszárny összeköttetését szolgáló felső folyosó megépítésével, valamint az otthon teljes belső parkjának felújításával fejeződött be.



Tanuszoda

Közben 1981-ben egy új, csillaghegyi részleggel is bővült az intézmény. A halmozottan sérült mozgáskorlátozott gyermekek oktató-nevelő-mozgásfejlesztő és gondozó munkája 1970-ben Csávás Dezsőné szülő-gyógypedagógus kezdeményezésére és a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola javaslatára kísérleti indulási engedélyt kapott Csillaghegyen (Budapest, III., Ráby Mátyás út 16.). Itt jött létre elsőként az országban, a halmozottan sérült mozgáskorlátozott gyermekek bejárásos iskolája.

Az iskolát mint tagiskolát 1981-ben a Főváros és a III. kerületi Tanács közös döntése a Mozgásjavító Általános Iskola és Nevelőotthonhoz csatolta.

Az 1970–80-as években a diagnózisváltozások következtében sokasodtak a tanulók egészségügyi ellátásának gondjai. Az orvosi-egészségügyi háttér biztosítását az iskolát működtető hatóság, a Főváros a Heim Pál Gyermekkórház Egészségügyi Szolgálatának létrehozásával látta jónak megoldani.

Ez az ellátás azonban a meglévő napi igényekhez és szükségletekhez képest elégtelennek bizonyult. A Főváros támogatásával, valamint saját anyagi erejéből az intézmény kórházi háttérrel rendelkező külső szakorvosok munkáját is igénybe vette. Az 1962/63-as tanévtől az 1980/81-es tanévig dr. Bíró Tibor, az Országos Traumatológiai Intézet főorvosa végezte az iskolában tanuló mozgáskorlátozott gyermekek ortopédiai szakrendelését.

Őt dr. Antal József, a Mexikói úti kórházban dolgozó ortopédsebész főorvos követte, aki 1981/82-től egészen 1998-ig láttal el a tanulók orvosi gondozását. E személyes kapcsolat révén a szomszédos kórház műszeres és műtéti háttere ismét a mozgáskorlátozott gyermekek gyógyítását (is) szolgálta.

A Nyomorék Gyermekek Országos Otthonának korábbi épületében működő kórház vezetői ismét felismerték a két intézmény közötti szoros kapcsolatban rejlő lehetőségeket, aminek nyomán dr. Antal József főorvos kezdeményezésére az 1990-es évek elején ismét létrehoztak a kórházban egy a gyermekortopédiai részleget.

A tanulók ellátásának kórházi háttere ezzel ismét intézményes keretek közé került. Antal főorvos úr a szakellátás és az esetleges kórházi kezelések érdekében közvetlen munkatársait – két fiatal ortopéd szakorvost, dr. Adonyi Ágneszt, majd 1996-tól 1998-ig dr. Sebestyén Albertet – is bekapcsolta a munkába.

A kórház és az iskola közötti kapcsolat addigi egyoldalúsága jelentősen megváltozott, amikor a kórházban az iskola tanárt biztosított a gyermekek betegség melletti oktatására. E közös kezdeményezés azonban sajnos csak három-négy évig működött. Antal főorvos úr nyugdíjazását követően a gyermekosztályt bezárták, így a kórházi pedagógiai program is megszűnt.

Az iskola és a kórház közötti együttműködés a gyermekosztály bezárása ellenére is él, a kórház mozgáskorlátozott tanulóink rendelkezésére áll. Az orvosi ellátás és gondozás 1998 óta dr. Pantó Tamás, valamint 2000-től dr. Kesler-Rosiwal Andrea ortopéd szakorvosok irányításával működik.

Az ortopédiai ellátáson túli orvos-egészségügyi gondozást intézményen kívüli, de kórházi háttérrel rendelkező szakorvosok – szemész, fogász, bőrgyógyász, neurológus, pszichológus – látják el.

A ellátás gyermekorvosi és ápolói szakszemélyzetéről a Heim Pál Gyermek-kórház Egészségügyi Szolgálat gondoskodik intézményesített formában. 1979-től 1982-ig dr. Jankó Mária, 1982-től 1996-ig dr. Dunai Csilla, 1997-től 2000-ig pedig dr. Rostás Julianna volt iskolánk gyermekorvosa. E központi-lag működtetett ellátó-gondozó rendszerben való részvételünket azonban felmondtuk, és helyébe, élve az iskola saját döntési és önrendelkezési jogával, a főváros erkölcsi és anyagi támogatásával új ellátó partnert kerestünk.

A Magyar Református Egyház Bethesda Gyermekkórháza és a Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon intézményeinek földrajzi közelsége és a kórház feladatellátásra kész nyitottsága teremtette meg az iskolába tanuló mozgáskorlátozott gyermekek ellátásának új, intézményes rendszerű orvosi hátterét.

A Bethesda Gyermekkórház gyermekorvosának heti többszöri jelenléte az iskola egészségügyi részlegében, a kórház szakorvosai rendelőintézete, valamint orvostechnikai háttere 2001-től ad kellő biztonságot az egészségügyi ellátás-gondozásban.



A Lajta-ház új szárnya és a tanuszoda



Nádás Pál

Az utolsó tizenöt év eseményei

A nyolcvanas évek végén, az újjászülető demokrácia előszeleként, a fenntartó Fővárosi Tanács pályázatot írt ki az intézmény igazgatói posztjára, úgy, hogy a tantestületnek szavazati jogot biztosított. A választások nyomán 1987 augusztusában egy gyógypedagógus-testnevelő tanár, jelen sorok írója kapott megbízást az intézmény vezetésére. A társadalomban bekövetkező politikai változások hatására fokozatosan szűnt meg a külső és belső direkt politikai, szakmapolitikai

kényszer, és megszűntek az intézményen belül működő KISZ, Úttörő- és MSZMP-szervezetek is.

Ezzel megteremtődött annak a lehetősége, hogy ismét a szakmai, gyógypedagógiai munka kerüljön előtérbe. Nyitottá vált az intézmény, és ismét teret kapott a törekvés a társadalom egészével való minél teljesebb integrációra. Elkészítettük és az 1990/91-es tanévben kísérletképpen bevezettük azt a fejlesztő programot, amely összehangolja a tantervi követelményeket a gyermekek sérülésspecifikus kíváncsiságaival. E program keretében kezdődött a számítástechnika és az angol nyelv tanítása. A gépírás tantárgy módszertani és technikai háttere is korszerűsödött.

Ismét fontos szerepet kapott az otthon életében a sport. 1989-ben itt alakul meg a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége (MMS), és tanulóink közül négyen – Vereczkey Zsolt, Zámbo Diána, Ráczkó Gitta és Simon Csaba – már 1992-ben, a barcelonai paralimpián világraszóló sikereket arattak úszásban. A gyógytorna-alapra épülő mozgásfejlesztő programok és az adaptált testnevelési és sportjátékok szoros összhangba kerültek egymással, mind a tanórai, mind a szabadidős programokban.

Az elmúlt tizenöt év során a következő sportokkal ismerkedhettek meg a gyermekek: úszás, atlétika, asztalitenisz, kerékpár, kerekesszékes kosárlabda, tenisz, vívás, művészi torna és kerekesszékes tánc. Az elektromos kocsit használók a terem-hokival (florball), a legsúlyosabban sérültek pedig a boccia játékokkal.

E játékok mindegyike egyszerre szolgálja a terápiás-szabadidős sportolást és a versenysport alapjainak megteremtését.

1989-től mint nem önálló diák-sportköri szervezet bekapcsolódtunk a mozgáskorlátozottak országos sportéletébe. Az iskolán belüli önálló sport-

egyesület 1929 és 1970 után csak 2002-ben alakult meg újra, Mozgásjavító Diák Sportegyesület néven.

A politikai rendszerváltás előszeleként a fővárosi bentlakásos intézmények sorában – a szülők igénye alapján – az elsők között, 1988-ban bevezettük a hitoktatást.

Énekarunk, sportolóink, szavalóink egyre több házon kívüli szerepléssel bizonyították iskolánk és az itt tanuló mozgáskorlátozott gyermekek más iskolákkal és tanulókkal való egyenrangúságát, társadalmi integrációra való képességét. Hamarosan megkezdődött a továbbtanulást biztosító, speciális, alternatív szakképző középiskola létrehozásának előkészítése.

1993-ra a kertészképző gyakorlókertjének fejlesztése is sikeresen befejeződött. A régi üvegház felújítása és az új üvegházak építése – a főváros költségvetési és pályázati lehetőségeinek összehangolásával – tizenkétfélmillió forintból valósult meg. Ez megteremtette a mozgáskorlátozott fiatalok dísznövénykertész-szakoktatásában az akkori legmodernebb technológia alkalmazásának lehetőségét. A szakmai képzést és a diákotthont igénylő tanulók száma azonban csökkent az utóbbi években. (A diákotthoni körülmények javítására sajnos a mai napig nem jutott pénz.)

A létszám csökkenésével lehetőség nyílt egy belső gyógypedagógiai integrációra: a mozgáskorlátozott fiatalok mellett hallássérültek és gyengén látók számára is megnyitottuk a dísznövény-kertész képzést.

Az 1981-ben intézményünkhöz csatolt halmozottan fogyatékos gyermekeket oktató-nevelő-mozgásfejlesztő tagozatának áldatlan és az egészségre is káros körülményeinek felszámolására 1989-től több pedagógiai és néhány építészeti tanulmány is készült. A fővárosi képviselő testület első, számunkra igazán komoly döntése 1994-ben született, amikor három alternatív megoldást ajánló pedagógiai és építészeti tanulmány alapján határozatban mondta ki, hogy a III. Ráby Mátyás út 16. sz. alatti telken új iskolaépületet kell emelni.

E döntése mellé a Főváros nyolcvanmillió forintot rendelt.

Az építészeti kiviteli terveket, hazai és külföldi tapasztalatokra építve, Kszell Mária építésmérnök és a Budapesti Városépítési Tervező Vállalat munkatársai készítették el. Az építkezés 1997. június 1-én kezdődött, és a „ház” tizenhárom hónap alatt elkészült. Az 1998/99-es tanévet a diákok az új iskolaépületben kezdhették meg.

A hivatalos házavató ünnepségre 1998. szeptember 16-án dr. Demszky Gábor főpolgármester, dr. Schiffer János főpolgármester-helyettes és közel 150 meghívott – tervezők, építők, érdekvédelmi és szülői szervezetek képviselői,

a gyógypedagógia és a főváros jeles személyiségei, az iskola és a tagozat munkatársai – jelenlétében került sor.

Az új iskola, amely a régi, kétszintes, 177 m²-es épület helyén négy szinten és 1500 m²-en épült, teljesen akadálymentes, a gyermekek által önállóan is használható környezetet teremtett. A beruházás a berendezési tárgyakkal együtt 230 millió forintba került. A „Csillagház” nevet kapta.



A régi ház



Az új ház – 1998

A ház átadásakor felavatott emléktáblán ez a felirat olvasható: „ÉPÜLT 1998-BAN A FŐVÁROSI ÖNKORMÁNYZAT KÉPVISELŐ TESTÜLETÉNEK NEMESLELKŰ DÖNTÉSE ALAPJÁN A HALMOZOTTAN FOGYATÉSKOS MOZGÁSKORLÁTOZOTT GYERMEKEK SZÁMÁRA BUDAPEST ADÓFIZETŐ POLGÁRAINAK PÉNZÉBŐL”.

A Csillagházat úgy építették meg, hogy minden ott tanuló halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott gyermekeket segítse a folyamatos ismeretszerzésben, szolgálja a gyógypedagógiai fejlesztés folyamatát, „tanösvény-tanpálya” pedagógiai szerepet lásson el.

Járműparkunkat is folyamatosan fejlesztjük. 1991-ben egy speciális hidraulikával felszerelt, új Ikarus 260-as autóbust kaptunk a Fővárostól. 1993-ban két Ford mikrobuszt szereztünk be a Soros Alapítvány és a Főváros közös anyagi támogatásával. A Ráby Mátyás útra a gyermekek mindennapi, taxival történő szállításának kiváltására 1997-ben öt Pugoet mikrobuszt kaptunk az Oktatási Minisztériumtól. A hiányzó pénzt a Főváros egészítette ki. Jelenleg tíz járműből álló gépkocsi-flotta segíti a gyermekek iskolába szállítását, valamint a pedagógiai és szabadidős programok lebonyolítását országhatáron belül és kívül egyaránt.

A tantestület-nevelőtestület a gyermekek fejlesztése és magasabb szintű gondoskodó ellátása érdekében 1993-ban alapítványt hozott létre, amelyet Zsótér Pálról, az iskola volt igazgatójáról nevezett el. Az intézményi költségvetés száz-ezer forintjából létrejött alapítvány mára negyvenmillió forinttal rendelkezik, és éppen az intézmény alapításának századik évfordulóján ünnepli tízéves születésnapját.

Az iskola az első számítógépet pedagógusai számára vásárolta 1995-ben – egy-két ember tudta csak használni –, ma viszont a tanórai és tudományos szintű előadások kiegészítő prezentációi is számítógépen készülnek. Az új technológiák egyéni és pedagógiai célú felhasználását az alapítvány segítette.

Számtalan egyéni, szülői és pedagógusi kérvényt, beadványt bírált el és támogatott az alapítvány kuratóriuma az elmúlt tíz év során, amelyek mindegyike a gyermekek segítélyezését, nyaraltatását, szakmai fejlesztését célozta. Tanulmányi ösztöndíjak odaítélésével segítette az általános iskolában, közép- és felsőoktatási intézményben tanulókat.

Az alapítvány segítette Magyarországon elsőként a mozgáskorlátozottak távoktatási programjának beindítását (HAPINET), amelynek a 2002/2003-as tanévben már közel 200 hallgatója volt.

Az alapítvány kuratóriuma 1994-ben életre hívta a Zsótér Pál-díjat, amellyel az intézményben tanuló gyermekek és dolgozó felnőttek munkáját ismeri el. E kitüntetés odaítélése lett az elmúlt évek legnagyobb, iskolán belüli elismerése mind a gyermekek, mind a felnőttek között.

Az alapítvány az iskola pedagógiai programjában is szereplő cél, az önálló életre nevelés érdekében 2003-ban egy 74 m²-es, 2,5 szobás lakást vásárolt. A lakásvásárlás pénzügyi fedezete Falusi Jánosné adományának volt köszönhető.



Az alapítvány kurátori tevékenységét létrejötte óta elnökként dr. Derera Mihály, tagként Kóthy Judit, dr. Merényi Katalin, Nadas Pál és dr. Szegedi Mártonné látják el.

A Mexikói úti öreg épület egyes részeinek rekonstrukciójára is sor került az elmúlt tizenöt évben, ezek a részek eleget tesznek minden építészeti, közegészségügyi, de legfőképpen sérülés-specifikus előírásoknak, illetve igényeknek.

Az épület régi kazánházát – a Szerencsejáték Alaptól pályázattal elnyert négy millió forintból – 1993-ban gyógyászati segédeszközöket javító műhellyé alakítottuk át.

Ugyancsak 1993-ban hajtottuk végre – tízmillió forintos fővárosi beruházási keretből – a diákotthon betegszobai részlegének átépítését.

A Főváros Városképvédelmi Bizottsága jóvoltából 1993-ban – a bejárati kapu és a kerítés egy részének helyreállításával – megkezdődtek az intézmény szecessziós épületének műemléki felújítási munkálatai is. A patinás épület egészét megóvó rekonstrukció 2003-ig pénzhiány miatt még nem fejeződött be, de a fejlődés nem állt meg:

- felújítottuk a konyhát és az éttermet;
- tankonyhákat építettünk;
- speciális, a gondozást és a szakszerűbb ellátást segítő emelő-berendezéseket, állítható-variálható ágyakat szereztünk be, lecseréltük az elhasznált tanulóasztalokat, falitáblákat, székeket;
- befejeztük az épület két liftjének rekonstrukcióját;
- beszereztünk számos életvitelt segítő eszközt;
- a számítástechnikai eszközök folyamatos modernizálása és fejlesztése eredményeként 2003-tól a gyerekek már minden tanteremben hozzáférnek a számítógéphez, és az internethez;

- az oktatás-nevelés törvényben előírt szakmai és sérülés-specifikus minimumfeltételeinek 2002-2003 óta teszünk eleget;
- javítottuk az egészségügyi ellátás személyi és tárgyi feltételeit;
- biztosítottuk az intézmény ingatlanjainak vagyonvédelmi feltételeit;
- új vizesblokk épült, és modernizáltuk a diákotthon egyik fürdőszobáját, és ezzel a legsúlyosabban sérült, kiszolgáltatásra szoruló gyermekek ápolása, gondozása korszerűsödött.

Az intézmény nyitottságát mutatja, hogy mind hazai, mind külföldi intézményekkel, szervezetekkel szoros szakmai és gyermekprogram-kapcsolatokat építettünk ki. Így lettünk részesei a Flamand Kormány által finanszírozott EURO-KANS-programnak, amelynek célja a PHARE és az EU-programokban való részvétel feltételeinek megteremtése. A belga, cseh, szlovák, lengyel és német társintézményekkel nagyon szoros a kapcsolatunk, szakmai, gyermek és felnőtt csereprogramokat, szünidei cseretáborozásokat szervezünk.

Nemzetközi intézmények közreműködésével 1992-óta váltakozó helyszíneken zajlik az Európai Integrációs Hét programja, benne a „Játék határok nélkül” ügyességi vetélkedő. Intézményünk két alkalommal, 1995-ben és 2003-ban volt házigazdája e nemzetközi találkozónak.

Tagja vagyunk a

- a Magyar Gyógypedagógusok Egyesületének;
- a Önfelkészítő Iskolák Egyesületének;
- a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetségének;
- a Magyar Paralimpiai Bizottságnak.

Száz évvel ezelőtt az alapítók így határozták meg céljukat: *„Vallási, nembeli és felekezeti hovatartozás nélkül minden nyomorék gyermekről gondoskodni.”*

A száz év alatt felhalmozódott szakmai ismeretekre támaszkodva a fővárosi önkormányzat segítségével egy olyan új intézmény jött létre, amely a többségi, közoktatási intézményekben tanuló mozgáskorlátozott gyermekeknek, tanáraiknak és szüleiknek nyújt segítséget. Az új intézmény a Módszertani Központ elnevezést kapta.

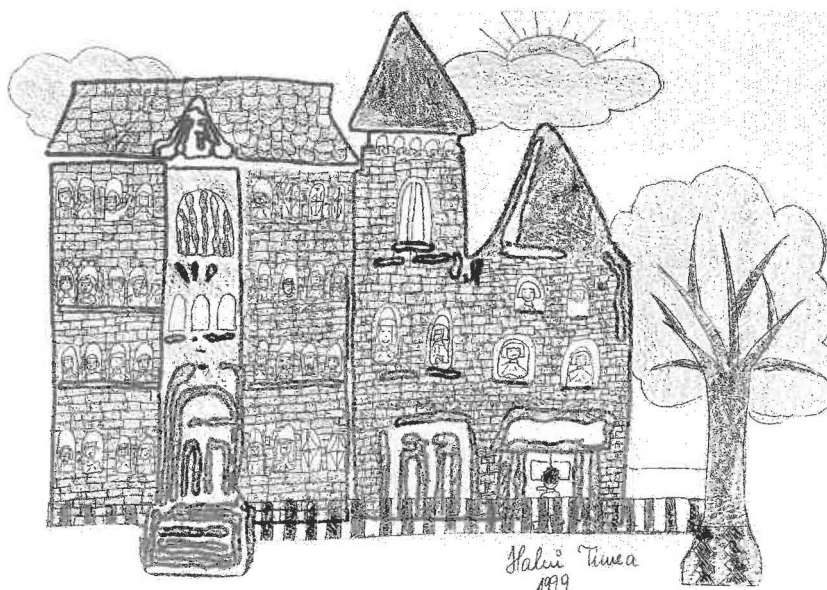
A Módszertani Központ tevékenységének célja mindenekelőtt a többségi közoktatási intézményekben „integráltan” tanuló mozgáskorlátozott gyermekek fejlesztésének segítése.

Alapvető feladata a sérülés-specifikus ismeretek átadása minden érintett számára. Információ-szolgáltatás törvényekről, jogokról, akadálymentesítésről, a támogatások, a pozitív diszkrimináció és az érdekvédelem lehetőségeiről.

A központ lehetőséget teremt a szakemberek, a pedagógusok, a szülők és az érintett fiatalok közötti kommunikációra – megbeszélések, konferenciák, szülőklubok formájában. Tanfolyamokat, továbbképzéseket szervez. A speciális ellátást biztosító és a többségi intézmények között együttműködést kezdeményez, és kapcsolatot teremt érdekvédelmi szervezetek, egyesületek, alapítványok, szövetségek, iskolák és magánszemélyek között. Tanácsot és segítséget nyújt a pályaválasztáshoz.

A módszertani központ az integrációs célok megvalósítása érdekében „utazótanári” hálózatot épített ki. Ezen keresztül szaktanácsadással, a módszertani ismeretek, a továbbtanulási lehetőségek megosztásával és a speciális eszközökkel történő ellátás segítségével tud támogatást nyújtani.

Intézményünk pedagógiai feladatai közé tartozik – és tartozott az 1903-as alapítás évétől – a tanulmányaikat befejező végzősökről való további gondoskodás. A legutóbbi tizenöt évben e feladat fokozatosan önálló munkakörre, pályaválasztási és utógondozási tevékenységgé alakult, és a Módszertani Központ szervezeti rendszerén belül működik. A kiterjedt kapcsolatrendszerre épülő szolgáltatás ma már nem csak az intézményben tanuló gyermekeknek és szüleinek, hanem egyre nagyobb körben házon kívülieknek is rendelkezésre áll.

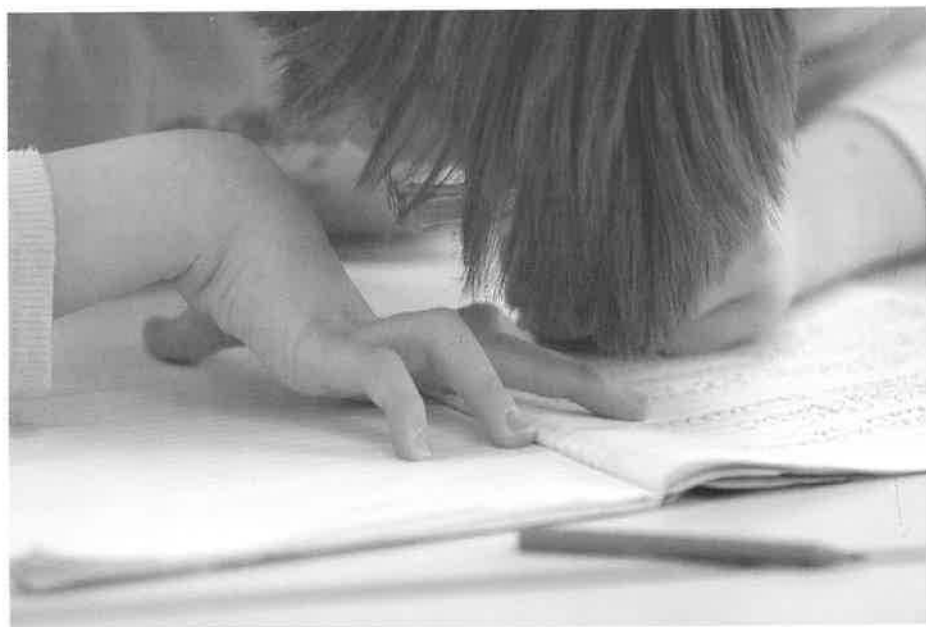




Előkészítősek



Elsőosztályosok



Írás



Debütáni játék



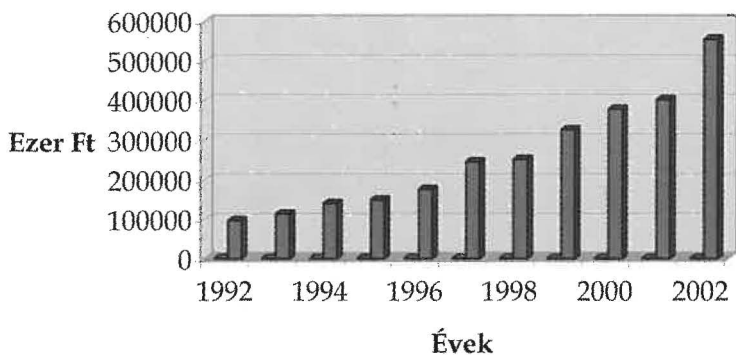
A tankonyhán

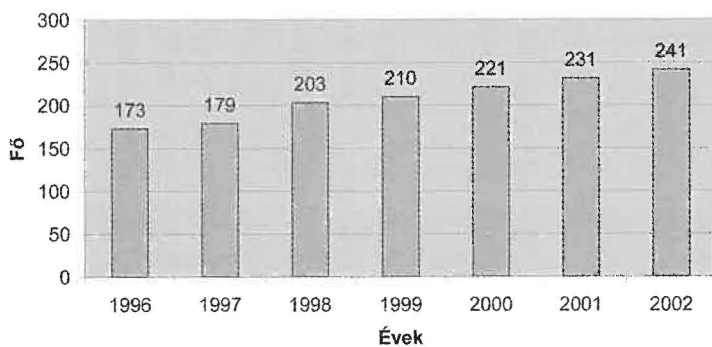
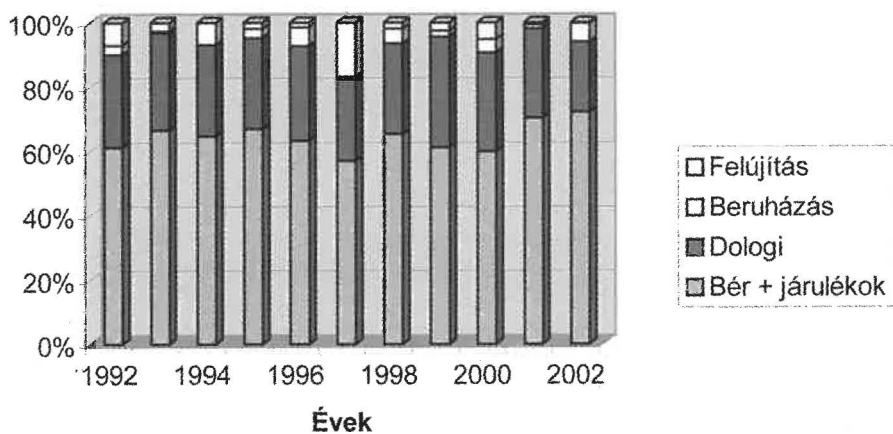
Intézményünk működésének költségeit az államosítástól a mai napig a Főváros biztosítja. Azok az intézményi bevételi források, amelyek a 30-as évekig a működést segítették, megszűntek. Az oktatás-nevelés személyi és tárgyi feltételei az állami, tanácsai, illetve ma már önkormányzati gazdálkodástól függnék.

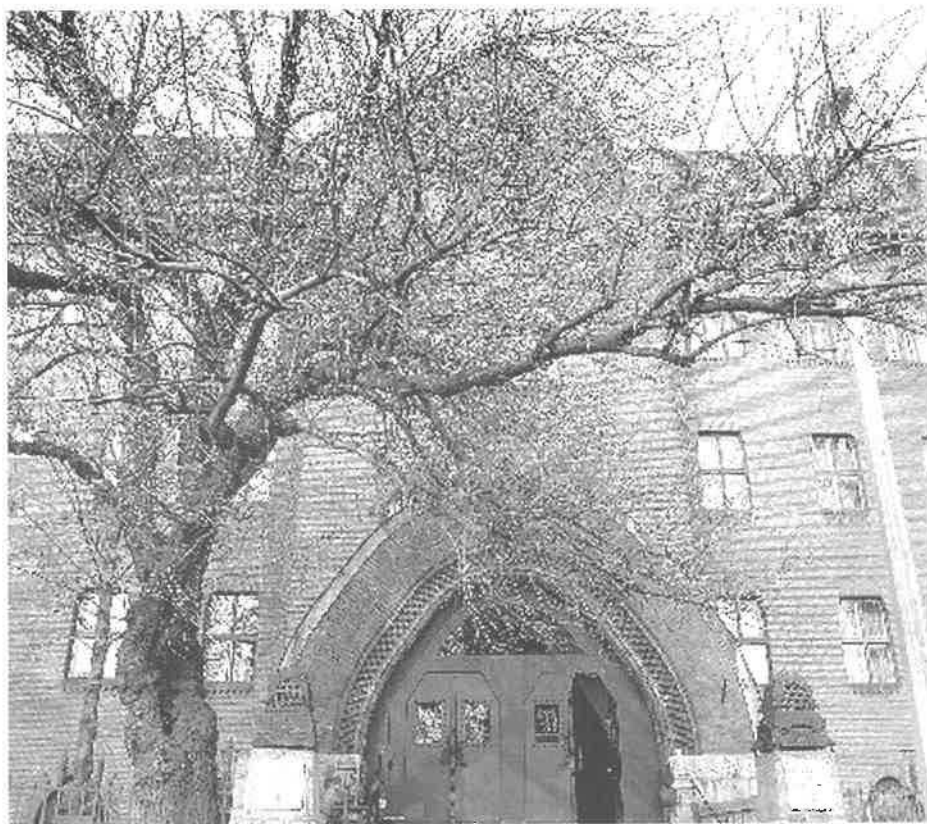
Az elmúlt tizenöt év gazdálkodási mutatói:

Évek	Teljesítés Eft	Ebből bér + járulékok	Ebből dologi	Ebből beruházás	Ebből felújítás	Létszám
1992	97 887	59 916	28 084	3 020	6 867	168
1993	113 391	75 355	34 344	683	3 009	168
1994	141 111	91 121	40 127	9 863	0	168
1995	150 081	100 320	42 450	4 153	2 998	173
1996	176 791	111 683	52 043	10 227	2 530	173
1997	246 028	139 536	63 913	41 355	0	179
1998	252 545	163 924	70 889	11 679	4 804	203
1999	326 626	199 538	112 523	5 854	8 547	210
2000	378 239	225 874	116 161	15 764	19 851	221
2001	402 758	283 239	111 376	4 862	3 031	231
2002	555 356	399 846	121 128	32 132	1 500	241

Fenntartási kiadások 1992–2002



Létszám alakulása 1996-2002**Kiadások megoszlása 1992-2002**



A Lajta-ház ma

A MEXIKÓI ÚTI TAGOZAT JELENE

„Iskolánk Mexikói úti tagozata, az „ép” értelmű mozgáskorlátozott tanulók nevelését-oktatását-mozgásfejlesztését, egészségügyi ellátását és gondozását végző, diákotthonnal és módszertani központtal rendelkező, országos ellátási és beiskolázási környezetben folytatja pedagógiai szolgáltató tevékenységét.”



Írás

Pedagógiai alapelvek

Tanítványaink mentálisan ép, mozgáskorlátozott gyermekek, akiknél a mozgásos akadályozottság a megismerő tevékenységek különböző területeit különböző mértékben érinti.

Alapelveink tehát:

- a gyermeket individuumnak tekintjük,
 - korlátjait elfogadjuk,
 - adottságaihoz rugalmasan alkalmazkodunk,
 - pozitív személyiségjegyeinek megőrzésével, komplex módon kívánjuk megvalósítani nevelő-oktató-mozgásfejlesztő, egészségügyi és gondozási feladatokból adódó sokoldalú fejlesztő munkánk során a hátrányok csökkentését vagy ellensúlyozását,
- a készségek és képességek tervszerű kibontakoztatásával arra törekszünk, hogy meg tudjuk teremteni az esélyegyenlőség alapjait azért, hogy önmagát és másokat elfogadni kész, harmonikus személyiséggé váljon, aki korlátjaival együtt is a társadalom aktív, értékes tagja lehet.
- Mindezt egységes, egymásra épülő, egymást segítő, tudatos, szakszerű, olott légkörű pedagógiai folyamatban, a gyermeki adottságok és a feladatrendszer közötti összhang kialakításával, a szülőkkel együttműködve kívánjuk megteremteni.

A nevelő-oktató-fejlesztő munka céljai

- Az általános alapműveltség átadása.
- Az egyénben rejlő adottságok, készségek, képességek maximális kibontakoztatása, hogy igényes, harmonikus személyiséggé váljék.

- A testi, értelmi, érzelmi, erkölcsi, esztétikai készségek, képességek fejlesztése.
- A mozgáskorlátozottságból adódó hátrányos következmények csökkentése vagy ellensúlyozása.
- A tanulók aktív rehabilitációra kész partnerre nevelése.
- Az esélyegyenlőség alapjainak megteremtése.
- Egészséges és reális énkép és önbizalom kialakítása.
- A konfliktuskezelő képesség növelése, fejlesztése.
- A siker élményének megteremtése.
- A tanulók önállóságra nevelése, az egyéni adottságok, esetleges korlátok ismeretével a képességek lehetőség szerinti maximális kibontakoztatása.

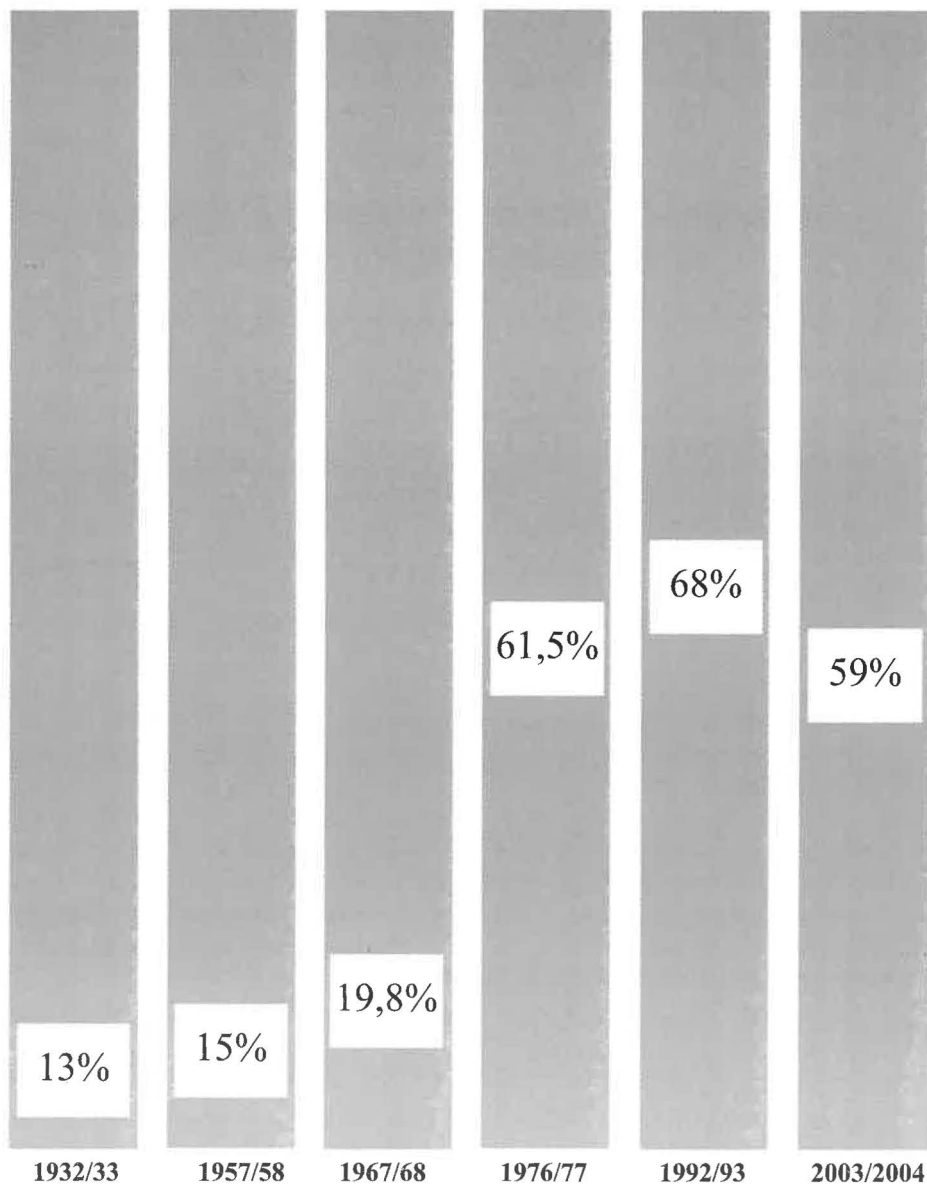
Az általános iskola nevelési-oktatási terv szerint működik, sérülés-specifikus szempontok szerinti kiegészítésekkel. Szükségessé vált azonban az oktatás szervezeti formáinak, módszereinek és speciális eszközrendszerének átalakítása, illetve továbbfejlesztése, mégpedig azért, mert tanulóink között túlsúlyba került a cerebrális (agy) bénulás okozta mozgásfogyatékoság (1. sz. ábra).

Tartalmi munka és iskolaszervezet

Az 1990-91-es tanévtől, a kísérleti program bevezetésétől, a Nemzeti Alaptanterv, az intézményi Pedagógiai Program, valamint a Kerettanterv átalakítása óta az oktató-nevelő-mozgásfejlesztő és az egészségügyi gondozó munka meghatározott rendben folyik.

Az iskolába kerülés feltételei: minden olyan, az „ép” értelmi övezetbe tartozó mozgáskorlátozott gyermek tanulhat itt, akit a Mozgásvizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs Bizottság és Gyógypedagógiai Szolgáltató Központ javaslata alapján az intézményi „Barátkozó találkozó” foglalkozáson megismerünk.

Intézményünkben az iskolai életmódra *előkészítő, kétéves pedagógiai fejlesztő szakasz* működik. Az iskolai tanulmányokra még „éretlen”, illetve a mozgáskárosodás következtében súlyos hátrányokkal induló gyermekek részére *készségfejlesztő év*, majd azt követően iskolai életre felkészítő év előzheti meg az iskolába kerülést. Ebbe a programszakaszba 5–9 éves kor között kerülhetnek a gyerekek.

Agyi bénultak (Cerebral Paretikusok) arányának alakulása (1. sz. ábra)

A négyéves *alsó tagozatot kétféle felső tagozat követi*. Működik egy négy évfolyamos (hagyományos) és egy öt évfolyamos, úgynevezett nyújtott tagozat, ez utóbbi a lassabb haladási tempójú gyerekek számára. Mindkét esetben az általános iskola nyolc osztályának tananyagát sajátítják el a tanulók.

A tagozatok között, illetve az integrált iskoláztatás esetére biztosított az átjárhatóság (2. sz. ábra).

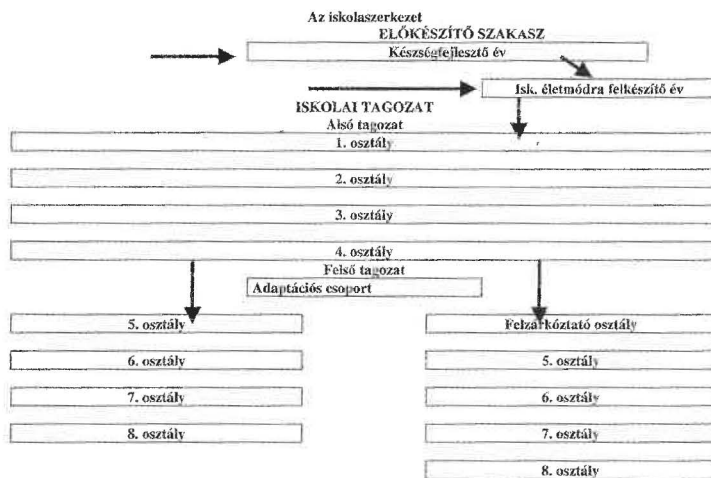
Pedagógia szakaszok a mozgáskorlátozott gyermekeket oktató-nevelő iskolában (2. sz. ábra)

Életkor		3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	?
Évfolyam			K	F	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10				
Pedagógiai szakaszok					1				2		3		4					
Nyújtott pedagógiai szakaszok						1				2			3		4			
							1				2			3		4		

Az *adaptációs* fejlesztés azon gyermekek maximum egy évig tartó egyéni programja lehet, akiknél

- fejletlenek vagy kialakulatlanok az életkori és az iskolai munkához szükséges készségek,
- mozgásállapotuk intenzív fejlesztése szükséges,
- szaktárgyi hiányosságai pótlásra szorulnak,
- társulói fogyatékos(ok) és/vagy részképeség-kiesések korrekciójára van szükség.

A pedagógiai szakaszok a mozgáskorlátozott gyermekeket nevelő-oktató iskolában a műtétek, hosszadalmas betegségek, a korai fejlesztés elhúzódása, a beiskolázás megkésett időpontja miatt sokszor nem egyeznek meg a többségi alapiskolákban jellemző időhatárokkal. A következő táblázatok a változó időtartamú pedagógiai szakaszokat mutatják be.



2003/2004 alsó tagozat

Módosított
Kerettant.
2003. június

Kerettanterv

NAT

tantervhez nem
kötődő tantárgy

* =
csoportbontás

Tantárgyak	Ek	1.	2.	3.	4.
Anyanyelv	8				
Matematika	3	4	4	4	4
Ének-zene	1	1	1	2	
Ábrázolás	2				
Játék	3-4				
Mozgásnevelés	5*	5*	5*	5*	3*
Anyanyelv					8
Magyar nyelv és ir.		8	8	8	
Környezetismeret		1	1	2	1-2
Művészetek					2
Rajz és vizuális kult.		1-2*	1-2*	2*	
Technika/életvitel					2*
Technika		2*	2*	2*	
Gépírás					2*
Személyiségfejlesztés					1
Kötelező óra	20	20	20	22,5	22,5
összesen	+2,5	+2,5	+2,5	+2,5	+1
Hab-rehab. 40 %	8	8	8	9	9
Tehetségd. + felzárkóztatás 5 %	1	1	1	1,125	1,125
Választható: 1-4. oszt. 10 %	2	2	2	2,25	2,25
Összes	33,5	33,5	33,5	37,375	35,875
felhasználható óra					

2003/2004 négy éves felső tagozat

Módosított Kerettanterv + NAT tantervhez nem * =
 Kerettamt. Modul tantárgy kötődő tantárgy csoportbontás
 2003. Június

Tantárgyak	5.	6.	7.	8.
Magyar ny. és ír. + hon és népiszm.	4,5	4,5	4	
Matematika	4	3	3	3
Angol	3*	3*	3*	2*
Történelem + ember és társ.ism.	1,5	2	3	
Informatika + modul informatika		1,5*	2*	
Gépirás	1,5	1*		
Természetismeret	1,5	2		
Fizika			2	
Biológia			1,5	
Kémia			1,5	
Földrajz			1,5	
Ének-zene + tánc és dráma	1	1,5	1	
Rajz és vizuális kult. + médiaism.	1,5	1,5	1	
Technika + egészséggtan	1,5*	2,5*	2*	
Osztályfőnöki óra	1	1	1	
Mozgásnevelés	5*	4*	3*	3*
Anyanyelv				3,5
Művészetek				2
Ember és társadalomism.				2
Ember és természet				4
Földünk és környezetünk				1,5
Informatika (számtechn.)				2*
Technika/életvitel				2*
Személyiségfejlesztés				1
Kötelező óra összesen	22,5	25	27,5	25 + 1
	+3,5	+2,5	+2	
Hab-rehab. 40%	9	10	11	10
Tehetseggond. + felzárkóztatás 5 %	1,125	1,25	1,375	1,25
Választható: 5-6. oszt. 25 % 7-8. oszt. 30 %	5,625	6,25	8,25	7,5
Összes felhasználható óra	41,75	45	50,125	45

2003/2004 öt éves felső tagozat

Módosított Kerettant. 2003. Június Kerettanterv + Modul tantárgy NAT tantervhez nem kötődő tantárgy * = csoportbontás

Tantárgyak	Fz	5.	6.	7.	8.
Magyar ny. és ir. + hon és népism.	4,5	4,5	4,5	4	
Matematika	4	4	3	3	3
Angol	3*	3*	3*	3*	2*
Történelem + ember és társ.ism.	1,5	1,5	2	3	
Informatika + modul informatika			2*	2*	
Gépirás	1,5*	1,5*			
Természetiismeret	1,5	1,5	1		
Fizika			0,5	2	
Biológia			0,5	1,5	
Kémia				1,5	
Földrajz			0,5	1,5	
Ének-zene + tánc és dráma	1	1	1,5	1	
Rajz és vizuális kult. + médiaism.	1,5	1,5	1,5	1	
Technika + egészséggtan	1,5*	1,5*	2,5*	2*	
Osztályfőnöki óra	1	1	1	1	
Mozgásnevelés	5*	5*	4*	3*	3*
Anyanyelv					3,5
Művészetek					2
Ember és társadalomism.					2
Ember és természet					4
Földünk és környezetünk					1,5
Informatika (számtechn.)					2*
Technika/életvitel					2*
Személyiségfejlesztés					1
Kötelező óra összesen	22,5	22,5	25	27,5	25 + 1
	+3,5	+3,5	+2,5	+2	
Hab-rehab. 40%	9	9	10	11	10
Tehetséggond. + felzárkóztatás 5 %	1,125	1,125	1,25	1,375	1,25
Választható:					
5-6. oszt. 25 %	5,625	5,625	6,25	8,25	7,5
7-8 oszt. 30 %					
Összes felhasználható óra	41,75	41,75	45	50,125	45

Fejlesztési specialitások

A gépirás tanításának célja, hogy előkészítse a számítógép klaviatúrájának használatát, tegye lehetővé az olvasható, illetve esztétikus írásbeli közlést, ügyesítse, erősítse a kézmozgást. A gépirás-tanítás diagnózis, illetve mozgásállapot szerinti differenciálással történik. A számítástechnika tanításának fokozott jelentőségét iskolánkban az adja, hogy a ma már az élet minden területén nélkülözhetetlen számítógép-használat nem igényel helyváltoztatást, így az Internet hozzáférhetőséggel a mozgáskorlátozott emberek akár otthon is tudnak tanulni, dolgozni, a világgal kapcsolatot teremteni.

A technika tantárgy keretében kiemelt szerepet szánunk a háztartási ismereteknek, hogy diákjaink megismerjék azokat az eszközöket és módszereket, amelyekkel minél jobban kompenzálható mozgáskorlátozottságnak a háztartási munkák végzésekor.

A IV. osztályban kezdődik az idegennyelv-oktatás (jelenleg angol), de a tehetségesebb gyermekek részére már II–III. osztálytól is biztosítható. Az ergoterápiai foglalkozások során azokat a segédeszközöket kell felkutatni és használatukat megtanítani, amelyek a fejlesztést segítik. Beszédsérült tanulóink rendszeres logopédiai foglalkozáson vesznek részt, szükség esetén személyre szabott anyanyelvi fejlesztést kapnak.

A fejlesztő év nem más, mint az egy-egy területen (tantárgyban) lemaradást mutató gyermek soron következő tanévének sajátos megszervezése. E fejlesztési formát az alsó tagozaton csak egyszer lehet igénybe venni.

Legfontosabb sajátosság iskolánkban a testnevelés óra helyébe lépő mozgásnevelés tantárgy, amelyen tanulóink a tanterv és az iskolai óraterv szerint kötelezően vesznek részt. A mozgásnevelés ötvöz minden sérült tartási és mozgási funkció helyreállítását célzó rendszert, a tanítás-tanulás folyamatába integrálja a tanulók egyéni mozgás- és egészségkárosodásától függő feladatokat:

- a károsodott tartási és mozgási funkciók helyreállítása, korrekciója és kompenzációja a mozgásszerv-rendszer optimális működőképességének elérése érdekében az orvosi rehabilitáció, illetve a fizioterápia (gyógytorna, aktív funkcionális kezelések, műtéti utókezelések, hidroterápia és szubakvális torna, stb.) módszereivel és eszközeivel;
- a motoros képességek fejlesztése és az egészséges életre nevelés az életkori sajátosságoknak megfelelő testnevelési mozgásanyag sérülés-specifikus adaptációjával;
- a tanulók fizikai kondíciójának növelése a szabadidős és rekreációs sportmozgások tanításával, biológiai felkészítés és a mozgásigény kialakítása adaptált sportfoglalkozásokkal;

- a *mindennapos tevékenységre nevelés* feladatai: a tárgy és eszközhasználat, az önellátás, a praktikus mozgások stb. kialakítása és fejlesztése a megmaradt képességek optimális felhasználásával, új funkciók megtanításával, szükség esetén parakoordinációval vagy adaptív rehabilitációs eszközökkel.

A mozgásnevelési óra tanrendbe iktatott *egyéni és csoportos órákon* folyik.

A délelőtti órákban tanulóink hetente háromszor tornatermi órán, egyszer úszásórán, illetve szubakvális tornaórán vesznek részt. Délutánonként vannak az egyéni tornatermi és hidroterápiás, valamint a különböző sportfoglalkozások (úszóedzés, asztalitenisz, tenisz, zenés gimnasztika). A mozgásnevelés egyik fontos színtere az *úszásóra*. Minden tanuló úszástanítási programban vesz részt. Az úszásoktatás a tanulók életkori sajátosságait és motoros képességeit figyelembe véve történik. Célunk, hogy a vízben való mozgás megismertetésével és megszerettetésével, a vízbiztonság kialakításával megtanítsuk tanulóinkat a különböző úszásnemekre. A mozgásnevelés tanulóink *orvosi rehabilitációjának* szerves része.

Minden gyermek *mozgásnevelő tanára* a tanuló mozgásszervi károsodásának, mozgásállapotának ismeretében nemcsak a szakorvosokkal, de a tanulóval foglalkozó összes felnőttel egyeztetve alakítja ki a mozgásnevelés napi feladatait, egyénre szabottan tervezi meg a megvalósításukhoz szükséges foglalkozási formákat, módszereket és eszközöket. A mozgásnevelés mint az intézmény fejlesztési programja a tanulók egész napját, minden tevékenységét átfogó nevelési folyamat.

A diákotthoni foglalkozásokon a gyermekek tanárok irányításával vesznek részt. A tanulmányi munkát rendszeres színház- és múzeumlátogatások, tanulmányi kirándulások színesítik, egészítik ki. Diákjaink iskolán kívüli tanulmányi- és szavalóversenyeken, valamint énekkari szerepléseken is rendszeresen részt vesznek. Az iskolánkban folyó valamennyi tevékenység célja tanulóink tényleges integrációjának előkészítése.



Vízben



Mozgásnevelés

KERTÉSZKÉPZÉS



A üvegház

Az 1903-ban alapított Otthonban az iparostanonc-képzés keretében 1918-tól virágkertészképzést indítottak olyan gyermekek számára, akiknek egészségi állapota a szabad levegőn való mozgást tette kívánatosszá. Az Otthon a jótevő emberbarátok adományaiból működhetett, így történt, hogy Schreibung Ferenc végrendeletében a nyomorék gyermekeknek adományozta svábhegyi házát, a hozzátartozó kétholdnyi telekkel. Az 1931-ben örökölt adomány azonban – mivel a végrendelet csak K. Rózsa hasznélvező halála után léphetett életbe – csak harminc évvel később, 1960-ban került a Nyomorék Gyermekek Iskolájának birtokába. Addigra azonban a volt nyomorékok otthonának iparostanonc-részlegei teljesen megszűntek, köztük a kertészet is. A mozgáskorlátozott fiatalok továbbtanulási lehetőségei – védett iskoláztatás keretében – ismét igen szűkössé váltak. A gondok enyhítése érdekében Zsótér Pál igazgató és Mayerffy Tibor kertészmérnök tanár az örökölt birtokon megkezdte az előkészítő munkálatokat egy kertész szakmunkás-képző felállítására. Az iskola beindításához nevelőotthonról (kollégiumról), a gyakorlóterület és a folyamatos munkavégzés lehetőségéről, továbbá az elméleti oktatás személyi és tárgyi feltételeiről is gondoskodni kellett.

A nevelőotthont az örökhagyó tornácos házában alakították ki, amelyben a birtokbavételkor négy, 1948-ban betelepített család élt.

• A gyakorlókert kialakításához két hold állt rendelkezésre.

• Az elméleti oktatás a Mezőgazdasági Szakmunkásképző Iskola (Bp., X. Maglódi út 8.) vállalkozott.

Az 1961/62-es tanévben heti két nap elméleti és négy nap gyakorlati oktatás keretében megindulhatott a képzés hat fiatal számára a 2230-as szakszámú Dísnövénykertészet és Kertépítő szakmában. A harmadik esztendőben már 24 diák tanult a kertészképzőben.

A Szakmunkástanulók Országos Egészségvédelmi Intézetének bevonásával és nem budapesti gyerekek felvételével folyamatosan növekedett a tanulók létszáma. A kert külső segítség nélkül, minimális költségvetési támogatással, a mozgáskorlátozott fiatalok kétkezi munkájával kezdett szépülni. A pénztelenség arra kényszerítette a vezetőket, hogy a gyakorlóterületet termelés alá vonják, és egyre több saját bevételre tegyenek szert. 1962-ben a 31/59/V.26-os kormányrendelet alapján Ifjúsági Termelőszövetkezetet alapítottak a tanulók és a dolgozók. A szövetkezet működése egészen 1969-ig intenzív fejlesztést tett lehetővé. Külső bér munkát is vállaltak, és 1964-ben már saját termelvényeiket is értékesítették. Épült egy üvegház, amelyet 1969 tavaszán avattak fel.

Az Ifjúsági Szövetkezet gazdasági fejlődése (1961–1969)

Év	Forgalom Ft	Kiadás Ft
1961	22 000	22 000
1962	45 000	14 000
1963	224 000	100 000
1964	152 000	93 000
1965	259 000	19 000
1966	397 000	367 000
1967	129 000	118 000
1968	1 218 000	914 000
1969	5 621 000	4 801 000

A nyereségből fedezték a kiadásokat és az új beruházásokat:

- elkészült egy fabarakk, amely a szövetkezet első épülete volt, munkateremnek, irodának, öltözőnek, raktárnak használták, később hosszú évekig, 1973-ig iskolaként működött;
- lefektették a víz- és gázvezetékét;

- felállították a 20 m²-es irodaépületet („fogad-lak”);
- 40 m²-es lakatosműhelyt építettek;
- gépekkel rendezték a kert terepét;
- 3000 növényféléseget vásároltak;
- szerszámokat, munkagépeket, melegágyi ablakkertet szereztek be;
- raktárépületet építettek az üvegház mögé;
- az üvegházba bevezették az olajfűtést.

A hatvanas évek végére a gyakorlókert, illetve az Ifjúsági Szövetkezet gazdaságilag megerősödött. Ezt a fejlődést törte meg az 50/1968/XII.31. számú Kormányrendelete, amely a mezőgazdasági ifjúsági szövetkezetek működési engedélyét megvonta. Az 1968-ban bevezetésre került új gazdasági mechanizmus ugyanis csak az ipari tevékenységet ösztönözte.

Az Ifjúsági Szövetkezet HERMESZ „Gyöngyvirág” Mezőgazdasági Társulássá alakult, de elköltözött a Gyöngyvirág útról, majd néhány év múlva Humanitás Ipari Szövetkezetként folytatta és a mai napig is folytatja a fogytékos emberek foglalkoztatását. A Mezőgazdasági Társulás elköltözése az anyagi támogatás megvonását, a fejlődés visszaesését is jelentette. 1972-ben a Főváros a telep teljes működtetését állami költségvetésbe vonta. Ettől az időtől egészen 1991–92-ig kisebb felújításokon és a fűtés korszerűsítésén kívül érdemi változás nem történt.

Zsótér Pál és Mayerffy Tibor kezdeményezése – amely az elődök nyomdokában járt – mégis sikeres volt. A két anyaiskola, a Mozgásjavító Általános Iskola és a Mezőgazdasági Szakmunkásképző Intézet oktató-nevelő és szakoktató pedagógusainak köszönhetően magas színvonalú szakmaképző munka folyt, számos mozgáskorlátozott fiatalnak adott szakmát. A végzett szakmunkások nagy többsége dolgozik.

A Kertészképző Tagozat tárgyi feltételeinek újabb fejlesztésére az 1991–92-es esztendőben kerülhetett sor, amikor a Fővárosi Munkaügyi Központ pályázati lehetőségét és a főváros felújítási költségkeretét kihasználva összesen 12 millió forintból belefogtunk az üvegház felújításába és egy új építésébe. Az üvegházakat az anyaintézmény alapításának kilencven éves jubileumán vehettük birtokba.

BOROSS MARGIT–CZINDER ZITA–PUPÁN GABRIELLA

A MOZGÁSNEVELÉS TÖRTÉNETE

Bár iskolánk százéves múltja tekint vissza, a rendszeres mozgásnevelésről nem állíthatjuk ugyanazt.

A Nyomorék Gyermekek Országos Otthonának pedagógusai először 1929-ben alakították meg tanulóik számára a Nyomorékok Sport Egyesületét, ám órarend szerinti mozgásnevelésről még ekkortól sem beszélhetünk.



Asztalitenisz

A gyermekek testi foglalkoztatásáról, mozgásigényük kielégítéséről évtizedeken át jó szándékú, de speciális képesítéssel nem rendelkező tanárok gondoskodtak. 1943-ban Benedek Ernő történelem-magyar szakos tanár szervezett futball szakkört, az 1950-es években pedig Mohácsi Ferenc matematika szakos tanár lendítette fel az iskolai sportéletet. Az osztályfőnökök egyébként a tantermekben tartották meg osztályaiknak a kötelező tornaórai foglalkozásokat.

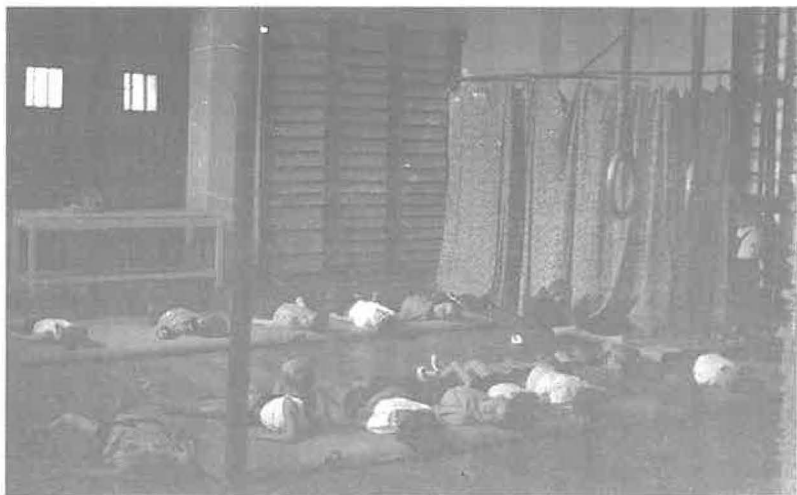
A szerzők mozgásnevelő tanárok

A gyermekek akkori mozgásállapotát és diagnózisát tekintve ez akkor még nem okozott komolyabb gondot. A ránk maradt fényképek, illetve a volt diákok elbeszélései szerint ugyanis ezekben az időkben mindenekelőtt orthopédiai esetek fordultak elő az iskolában. Dongalábú, arthrogriposisos, condrodystrophiás, scoliosisos, fejlődési rendellenességgel született, balesetet szenvedett, mezőgazdasági, később háborús sérült gyerekek jártak ide, cerebrálpáretikus eset legfeljebb egy-egy fordult elő.

Az esetleges műtétek után rehabilitációra szoruló gyermekek ellátásáról az iskolával együttműködő kórház gyógytornásza gondoskodott. Ezen túli gyógytornai foglalkozásra csak külön szülői kérésre volt lehetőség a Rózsa-dombon, ahová busszal szállították a tanulókat.

Nagy változást hozott az 1950-es évek közepén Magyarországon dúló Heine-Medin járvány, amely felkészületlenül érte a magyar egészségügyet. A betegségen átesettek rehabilitációs ellátásának szükségessége kényszerítette ki a tömeges gyógytornász-képezést. Iskolánkba is nagy számban kerültek Heine-Medines tanulók, az ő kezelésük nálunk is speciális szakembereket követelt.

Az első szakképzett mozgásterapeutát, Nagy Margit gyógytestnevelő-gyógytornászt 1957-ben alkalmazták. Minden osztálynak hetente két alkalommal tartott tornaórákat az addig raktárként használt – eredetileg kettős funkcióra, tornaterem és imaház céljára – épített mai nagy tornatermünkben.



Csoportos torna

Egy-egy osztály egésze együtt tornázott, a mozgásállapot és diagnózis szerinti differenciálásra, illetve az egyéni fejlesztésre nem volt lehetőség. Pedig nagy szükség lett volna rá. E problémát Zsótér Pál igazgató úgy oldotta meg, hogy a speciális fejlesztést nem igénylő esetek ellátására Racskó Lászlóné, Mancsi néni gyógypedagógust kérte fel, így a gyógytornásznak több ideje jutott a nehezebb esetekre.

1960-ban, egy szolgálati lakás átalakítása révén, két teremmel gazdagodott a mozgásfejlesztés színhelye. 1962-ben a szakembergárda is kibővült két frissen végzett gyógytornással, Bartos Jutkával (később Benczúr Miklósné) és Balogh Ferencnével. Még ekkor is csak heti két órában tornáztatták a gyerekeket, de a foglalkozások neve már mozgásnevelés volt, utalva a tevékenység speciális multidiszciplinális voltára. Erre annál is inkább szükség volt, mert egyre nagyobb számban jelentek meg intézetünkben új kórformák, illetve a korábbiak súlyosabb esetei.

Az orvostudomány fejlődése a 60-as években olyan szintet ért el Magyarországon, hogy technikailag képessé vált a nyitott gerincet záró műtétek elvégzésére. Az első ilyen operációt dr. Dénes János végezte az Apáthy kórházban. Az így megmentett, később mozgásukban korlátozott gyermekek egy része hozzánk került iskolába. A myelomeningokele megjelenése mellett a cerebrál pareticusok aránya is nőtt diákjaink között, és mozgásállapotuk is súlyosabb volt a korábban előfordultaknál. Ez utóbbi változás az inkubátor megjelenésére vezethető vissza, amit először 1972-ben alkalmaztak a Tűzoltó utcai gyermekklinika intenzív osztályán. A perinatálisan súlyosan sérült koraszülött csecsemők életbemaradási esélyei megnöttek.

A felsorolt kóresetek megjelenése intézményünkben szükségessé tette a szakemberek létszámának növelését és szaktudásuk elmélyítését. Egy új tudományterület, a szomatopedagógia elégitette ki az újonnan felmerült igényeket. Az első szomatopedagógus évfolyam – diákjai közt két mai kollégánkkal – 1979-ben diplomázott a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolán.

Az iskola munkaközössége 1979-ben dolgozta ki az első mozgásnevelői tantervet. Ez idő tájt már minden osztályban heti öt órában folyt a fejlesztés, és a rászorulóknak délutánonként egyéni kezelést is kaphattak.

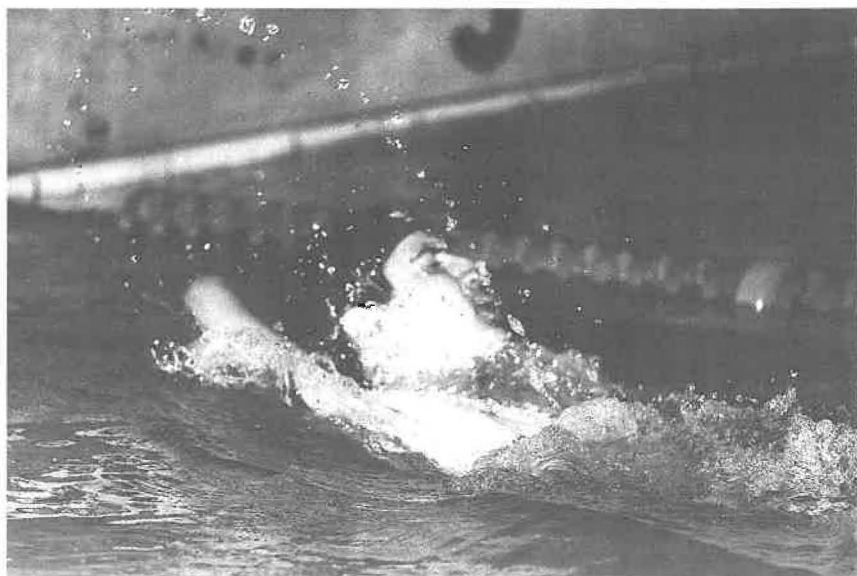
A rehabilitációs munka fejlődésének következő nagy állomása az 1985-ben átadott uszoda volt. Lehetőség nyílt subaquéális kezelésekre és a speciális úszásoktatásra. Ez utóbbi újabb szakembert igényelt. Dr. Kovács Edit úszó szakedző

1989 óta tagja a mozgásnevelői munkaközösségnek. Munkája fellendítette sportéletünket, számos paralimpikont is nevelt.

1980-as évek végén egyre nagyobb számban jelentkeztek iskolánkba a myopiathiás diagnózisú tanulók. Eleinte csak egy-egy ilyen esetünk volt, ma már jelentős a részarányuk diákjaink között. Ez idő tájt került intézetünkbe először elektromos kerekesszék.

Jelenleg tizenöt mozgásnevelő, végzettségét tekintve gyógytornász vagy szomatopedagógus látja el a mozgásnevelési feladatokat heti 3-4-5 órában, illetve úszó szakedző kapcsolódik munkaközösségünkbe. A foglalkozások öt tornateremben és az uszodában zajlanak.

2003 szeptembere óta három fős teamekben dolgozunk, és osztályokhoz rendelt vezető mozgásnevelő státusokat alakítottunk ki.



Vereczkei Zsolt paralimpiai bajnok – 1992

A CSILLAGHÁZ ÉS ELŐZMÉNYEI

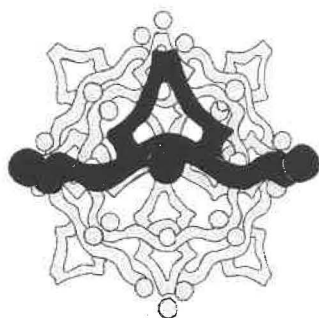
Három évtized a halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott
gyermekről való gondoskodásban

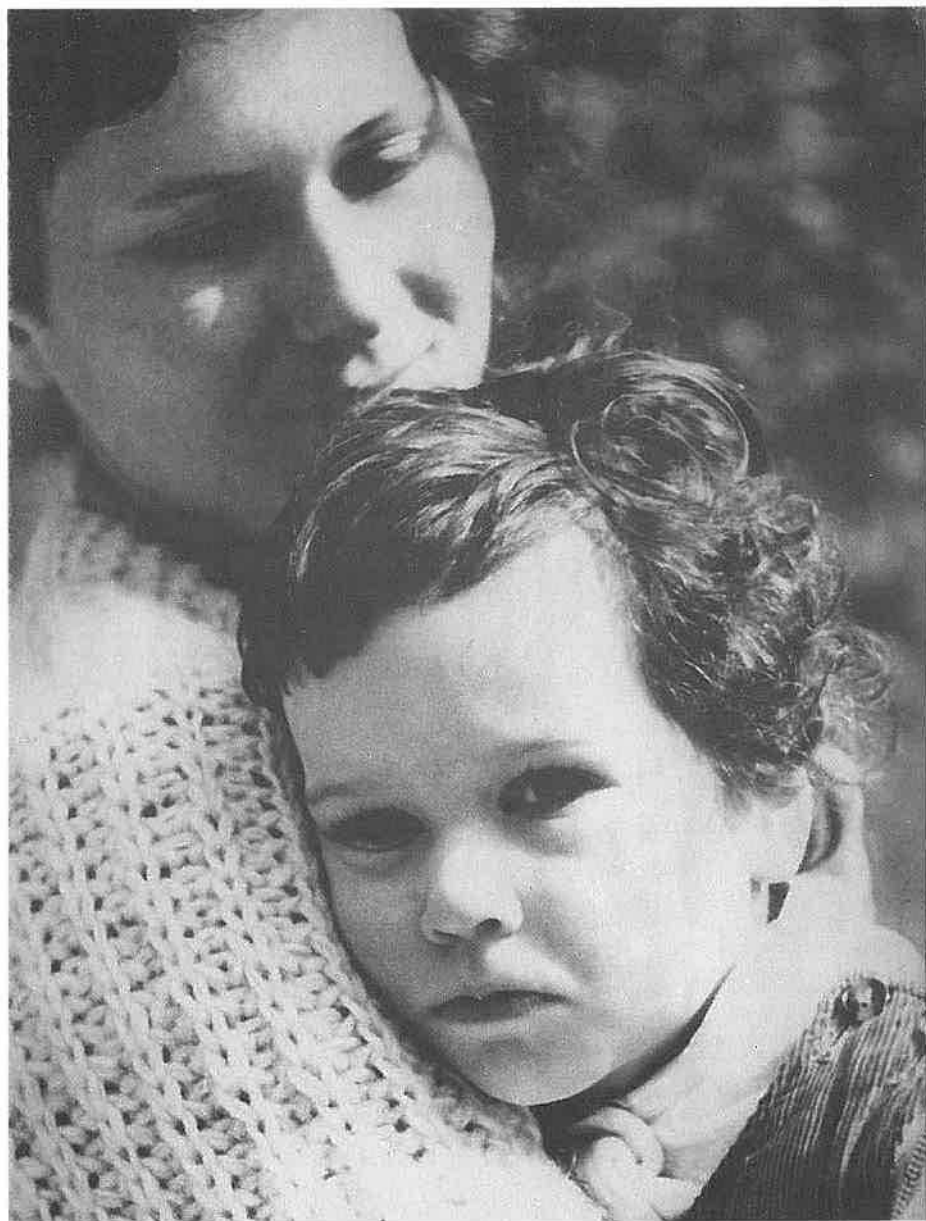
Magyarországon a súlyosan mozgáskorlátozott és társuló rendellenességeket is mutató gyermekek fejlesztésének kezdeti lépései az 1970-es évek elejére tehetők. A halmozottan fogyatékos gyermekek oktatását egyetlen oktatási intézmény sem vállalta, sőt, hazánkban ekkor még oktathatóságukat is megkérdőjelezték. A kezdő lépéseket egy súlyosan halmozottan fogyatékos, mozgáskorlátozott, beszédképtelen kislány édesanyja tette meg.

Csávás Dezsőné (ma Csilla Hohendorf) kezdeményezte az országban elsőként az addig képezhetetlennek tartott gyermekek iskolai rendszerű fejlesztését. Elvégezte a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolát, hogy gyermeke és más halmozottan fogyatékos gyermekek fejlesztését szakszerűen tudja végezni. Külföldi tanulmányutakat is tett, hogy olyan módszereket is elsajátítson, amelyeket akkor hazánkban még nem alkalmaztak. A Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola szakmai támogatásával otthonában kezdte meg kislánya és még néhány halmozottan fogyatékos gyermek fejlesztését. Az otthoni munka során összegyűlt tapasztalatokat használta fel, hogy kidolgozza a halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott gyermekek iskolai oktatásának, nevelésének alapját képező fejlesztő programot.

Az első iskolai csoport 1973-ban jöhetett létre a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola tudományos kísérleteként, Csávás Dezsőné vezetésével.

Hosszas előkészületek, engedélyeztetési procedúra, épületkeresés és átala-





Az iskola alapítója gyermekével

kítás után nyolc gyermekkel kezdődött az oktatás. Minden évben egy tanuló-csoporttal bővült az iskola. Az induláshoz szükséges anyagi feltételeket részben az Oktatási Minisztérium, részben a Fővárosi Tanács Művelődési Osztálya, részben a III. kerületi Tanács Művelődési Osztálya, részben pedig a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola biztosította. Az oktató-nevelő munka általános szakfelügyeletét a Fővárosi Pedagógiai Intézet szakfelügyeleti csoportja, szakmai irányítását a gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola Gyógypedagógiai Pszichológiai Tanszéke látta el, Lányiné Dr. Engelmayer Ágnes vezetésével. Az orvosi ellátásról a Gyógypedagógiai Kórtani Tanszék gondoskodott dr. Csabai László vezetésével. A Budapest, III. kerületi Raktár (később Szellő) utcai Kisegítő Iskola akkori igazgatója, Williger József adott helyet a csoport számára Csillaghegyen, egy Ráby Mátyás utcai épületében.

A tagozat 1976-ban megkapta az engedélyt a munka folytatására és egy felső tagozatos osztály indítására is. A nyolc évig tartó program végén a pedagógiai fejlesztésről szóló jelentés alapján mondták ki először hazánkban, hogy a halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott gyermekek sérülés-specifikus fejlesztési feltételek között eredményesen oktathatók.



Az első csoport



Az első összevont iskolai osztály

Fenntartói és személyi változások 1981-től

A kísérlet befejeztekor, 1981-ben a III. kerületi Tanács nem vállalta tovább az intézmény működtetését, tekintve, hogy az iskola nem csak kerületi, hanem Budapest egészének területéről érkező halmozottan fogyatékos gyermekeket látott el.

A tagozat a Fővárosi Tanács által működtetett, országos beiskolázású Mozgásjavító Általános Iskola és Nevelőotthon része lett „Halmozottan sérülteket oktató-nevelő tagozat” néven.

Csávás Dezsőné, a kísérlet vezetője ugyanekkor – gyermeke gyógyítása érdekében – Németországba utazott, ahonnan nem tért vissza.

A Mozgásjavító Általános Iskola akkori igazgatója, Alpár György a tagozat vezetőjévé Látrányi Gáborné gyógypedagógust nevezte ki. Mivel a tagozat tanulói mozgáskorlátozottságuk mellett értelmi fogyatékosok is voltak, az új iskolai keretek között zajló fejlesztést és az oktatást nem a nyolcévnyi tudományos kísérletből leszűrt tapasztalatok alapján, hanem az akkori kisegítő iskolai tanterv szerint kellett folytatni. Egyúttal elvetették a súlyos, halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott gyermekek országos beiskolázású intézményének Polinszky Tibor építész-mérnök által már elkészített funkciótervét is.

A Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon vezetését 1987-ben Nádas Pál vette át, és ettől kezdve újra szorgalmazták egy új, korszerű, a halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott gyermekek szükségleteinek megfelelő iskolaépület létrehozását. A tervek megvalósulásáig azonban újabb tíz évnek kellett eltelnie.

Újabb oktatási kísérlet és vezetői személycserék

A tantestület 1988-ban újabb, ezúttal hároméves kísérletet kezdeményezett, amely felhasználta az eredeti kísérlet eredményeit, hipotéziseit erre építette. 1991-től mindezeket a tagozat véglegesen beépítette működési programjába:

- az oktatás tízéves lett (az 1. és 2. osztály tananyagának három évre törtétnő rugalmas elosztásával);
- a technika tantárgy helyébe a munkatevékenység került, amely integrált módon foglalta magába a kézimunka, az önkiszolgálás és a rajz tananyagát;
- a csoportosan nem eléggé eredményesen oktatható gyermekek számára lehetővé vált az egyéni programok alapján való fejlesztés.

Bár abban az időben a centralizált oktatási rendszer már engedélyezett némi autonómiát az iskoláknak, ezek a változtatások nagyon nagy újdonságnak számítottak.

Volt néhány olyan módszer, eljárás és eszköz, amelyet az 1981-es változások után kisegítő iskolai keretek között is alkalmazhattak a pedagógusok. Mégpedig azért, mert az iskolába kezdettől fogva több beszédképtelen gyermek is járt, akiknek a fejlesztése csak ezeknek a technikáknak az alkalmazásával volt lehetséges. Ilyenek voltak az úgynevezett kompenzáló technikák, amelyeknek egy része később az alternatív kommunikációs eszközök, módszerek körébe került. A beszédképtelen gyermekek oktatásában és kommunikációjában korábban alkalmazott betűtáblák, kommunikációs füzetek és táblák mellett bevezetésre került a Bliss jelképrendszer és a számítógép is.

A tagozat vezetésével 1992–1996 között Péro Sára gyógytornász-gyógygyógúst bízták meg. Őt követte jelen sorok írója ezen a poszton, mind a mai napig a tagozat vezetője, igazgatóhelyettese vagyok. Gyógygyógús-pszichológus a végzettségem, és már a halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott gyermekek intézményes fejlesztésének kezdetekor Csávás Dezsőné munkatársam voltam.

A gyermekszállítás régi-új módja

A gyermekeket az alapítástól, 1973-tól a III. kerületi Tanács tulajdonában levő Barkas mikrobusz szállította háztól házig. Ez a mikrobusz egész nap a tagozat, a gyermekek rendelkezésére állt. Az addig otthonukban elzártságra ítélt gyermekek ezzel a busszal végre eljuthattak az iskolába, onnét moziba, színházba, hangversenyre és tanulmányi kirándulásokra is. Ahogy növekedett a tanulói létszám, a szállítást már csak két fordulóval lehetett megoldani, ami viszont tanulásszervezési problémákat okozott.

Amikor pedig a mikrobusz már két fordulóval sem győzte a gyermekek szállítását, egy új Latvia buszt vásároltak. A járművek tönkremenetele után 1979-től 1997-ig személyszállító taxikkal oldották meg a gyermekek napi szállítását. A Fővárosi Önkormányzat és a Művelődési és Köznevelési Minisztérium jóvoltából 1997 decemberében öt Peugeot mikrobusz váltotta fel a taxikat.



Az iskola épületének változásai

Az épület, amelyben a tagozat 1973–1997-ig működött, mindössze négy tanteremből, egy tanári szobából és tálaló konyha-mosogatóból állt, ezért a tanulócsoportok számának növekedésével csak összevont osztályokban lehetett oktatni.

Az épület eredetileg tisztai kaszinó volt, a II. világháború után általános iskola, majd a kerületi kiegészítő iskola egyik épülete lett. Amikor a kiegészítő iskola igazgatója az alsó szintet 1973-ban átengedte a tagozatnak, jelentős átalakítási munkálatokat kellett végezni.

Amikor a felső szintet is megkapta a tagozat komoly nehézségekkel kellett szembenéznünk. Az átalakítás ugyanis megtörtént itt, de már szerényebb anyagi háttérrel. Lift nem volt, a folyosók is elég szűkek voltak, a gyermekeket az ölünkben cipeltük a felső szintre. Később az épület külső oldalfalára építettek egy liftet.

A pedagógiai kísérlet évei alatt felhalmozódott szakmai tapasztalatok és az egyre növekvő igények alapján új funkcióterv készítésére kapott megbízást Polinszky Tibor építész-mérnök. Azonban ez a funkcióterv csupán nagyon fontos iskolatörténeti és építészeti dokumentum maradt: a hazai építészet először foglalkozott a mozgáskorlátozott személyek akadálymentes környezetének kialakításával.

Az épület állaga egyre romlott, ami a pedagógiai fejlesztő munka feltételeinek romlását is előidézte. A vakolat omladozni kezdett, a falak felvizesedtek, már az egészségre is káros hatással voltak.

A fenntartó Főváros 1989-ben megrendelt egy új építészeti tanulmánytervet a meglévő épület teljes körű felújítására, tetőterének beépítésére és egy új szárny hozzáépítésére. Ez az átépítés a gyermekek elhelyezésének gondját talán megoldotta volna, de nem jelentett volna jelentős előrelépést a fejlesztésben. A második tanulmányterv sem valósult meg.

A 90-es évek elején többször felmerült egy olyan elképzelés, miszerint jó lenne a Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon két tagozatát (Mexikói és Ráby) egy épületben vagy helyileg egymáshoz nagyon közel elhelyezni. Ez az elképzelés bölcsődék, kollégiumok megüresedésével, átalakításával valósult volna meg. Három komolyabb kísérlet is volt. Az elsőt a Szerb-Horvát Nemzetiségi Iskola átalakításának lehetősége vetette fel. Egyazon épületbe került volna a Mozgásjavító Alternatív Szakképző Középiskola, a Ráby utcai tagozat halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott gyermekeket ellátó intézménye és a Mozgásvizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs Bizottság.

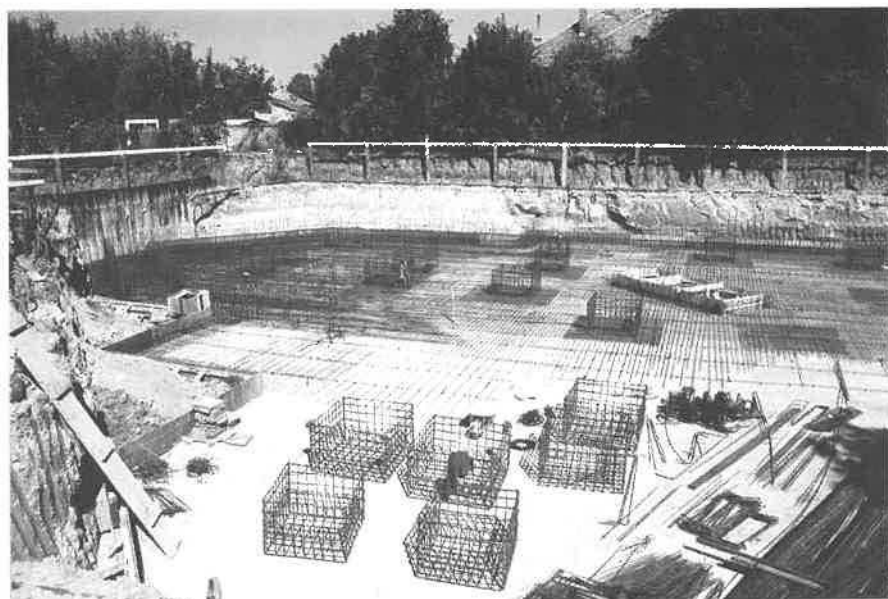
A második alternatíva szerint az anyaiskola Mexikói úti épületében, a tetőtér beépítésével került volna összevonásra az intézmény két tagozata.

A harmadik változat építészeti tanulmányterve (a '70-es trolis végállomásánál a Központi Sportiskola kollégiumának átalakítására) akkor készült el, amikor már „Csillagház” tervei is készen voltak.

Az új iskolaépület ügyét végül Székely Gábor, Budapest főpolgármester-helyettese és Marsi Péter Pál képviselők karolták fel. Mindketten átértézték a nehéz helyzetet, és támogatták egy korszerű, a halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott gyermekek fejlesztésének megfelelő, korszerű épület létrejöttét. A tanulmányterv elkészítésével a Budapesti Városépítési Tervező Intézet Rt. (BUVÁTI Rt.) építészmérnökét, Kszell Máriát és munkatársait bízták meg. A megbízatás különböző alternatív lehetőségek feltárását is tartalmazta:

- a régi épület felújítása és bővítése, a tetőtér beépítésével és új toldalék épülettel;
- a régi épület lebontása és egy új ház építése a Ráby Mihály úti a telken;
- egy új telken új, földszintes iskola felépítése.

A három tervdokumentáció közül csak az első kettő készült el, mert a Fővárosi Önkormányzat végül az új ház régi telken történő felépítésére tett javaslatot a Fővárosi Közgyűlésnek. A Fővárosi Önkormányzat Képviselő Testülete 1996 decemberében megszavazta, és anyagi támogatását adta az új iskola felépítéséhez.





Változások a Csillagház felépülésével

*„A nagy ügyek mindig nagy nehézségekbe
ütköznek, s rendkívüli határozottság nélkül
soha nem lehet sikerre vinni őket.”*

(Richelieu bíboros)

A régi, Ráby utcai telken 350 millió forintos fővárosi önkormányzati beruházással, Kszell Mária és munkatársainak tervei alapján, a Hérosz Építőipari Kft. kivitelezésében épült fel Magyarország első, a halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott gyermekek szakszerű, speciális ellátását minden tekintetben biztosító korszerű intézménye, a „Csillagház”.

A ház 25 évnyi sikertelen próbálkozás után tizenhárom hónap alatt épült fel, az 1998/99-es tanévet a gyermekek már az új épületben kezdhették meg.

Az ünnepélyes házavatóra 1998. szeptember 16-án került sor, amelyen a résztvevők díszes névsora és jelentős száma egyaránt az új ház megépülésének országos méretű szakmai jelentőségét hangsúlyozták.



A házavatón dr. Demszky Gábor



*Az átadás (dr. Schiffer János főpolgármester-helyettes
és Dombainé Esztergomi Anna tagozatvezető)*

Az épület a „Csillagház” nevet kapta, és az új emblémával együtt megszületett az iskola új arculata is. Egy olyan iskola jött létre, amely az akadálymentesség előírásainak minden téren megfelel, és nemcsak a benne tanuló gyermekek számára biztosít megfelelő fejlesztési körülményeket, hanem az elmúlt időszakban mintául szolgált más intézmények tervezéséhez is, többek között a gyógypedagógiai és más pedagógiai intézmények építészeti előírásainak elkészítéséhez is. A Csillagház alkalmas arra, hogy az érdeklődők számára a mozgáskorlátozottakhoz adaptált, akadálymentesen épített környezetet, valamint annak teljes sérelés-specifikus berendezését és felszerelését bemutató helyszín legyen.

A zavartalan napi működéshez megfelelő mennyiségű és méretű tanterem és foglalkoztató helyiség áll rendelkezésre: tantermek a csoportos foglalkoztathoz, tornaterem (leválasztható részekkel), egyéni mozgásfejlesztésre alkalmas kisebb szobák, műhely, amelyet térelválasztóval szükség szerint akár több részre is fel lehet osztani, tankonyha mozgáskorlátozott emberek életviteléhez adaptált berendezéssel és felszereléssel, kommunikációs szobák, egy kisebb az egyéni kommunikáció oktatáshoz és egy nagyobb a csoportos augmentatív kommunikációs gyakorlatokhoz, logopédiai foglalkoztatók, gépíró- és számítástechnika terem a csoportok létszámának megfelelő férőhellyel és berendezéssel, szertárak a tantervi órák segédeszközeinek tárolására, kerekesszék tároló, raktár az éppen használaton kívüli segédeszközök számára (speciális asz-

talok, székek, kocsik stb.), hydroterápiás helyiség tangentor káddal mennyezeti emelővel, orvosi szoba öltözővel, fürdőszobák, WC-k más-más berendezéssel és felszereléssel (a lehető legtöbb fajta berendezés), konyha, tálaló, ebédlő, műhely a segédeszközök javításához szükséges berendezéssel és felszereléssel. Mindezt kis tankert egészíti ki, valamint udvar, speciálisan kialakított, sokféle burkolatot tartalmazó járőfelülettel és tanpályával.

A tárgyi környezet számszerű változása

	1981	1998
<i>Alapterület</i>	<i>177 m²</i> <i>2 szinten</i>	<i>1496 m²</i> <i>4 szinten</i>
<i>Tantermek</i>	4	12
<i>Speciális egyéni foglalkoztató helyiségek</i>	0	3
<i>Szaktantermek</i>	0	3
<i>Tornaterem és tornaszoba</i>	0	1 (3 részre osztható) +1
<i>Hydroterápiás helyiség</i>	0	1
<i>Étterem</i>	0	1
<i>Melegítő konyha, tálaló</i>	2 helyiség	3 helyiség
<i>Teakonyha</i>	0	1
<i>Tanári szoba</i>	1	3
<i>Igazgatóhelyettesi szoba</i>	0	1
<i>Orvosi szoba</i>	0	1
<i>Szertár</i>	0	1
<i>Raktárak</i>	0	8
<i>Kerekesszék tároló</i>	0	1
<i>WC, fürdőszoba</i>	3	12
<i>Személyzeti WC</i>	1	6
<i>Öltöző</i>	0	4
<i>Aula, ruhatár, porta</i>	0	1–1



Gyerekek és felnőttek – 1998

A személyi ellátottság számszerű változása

	1981	1998	2003
<i>Tagozatvezető ig. h.</i>	1	1	1
<i>Tanár</i>	8	22	24
<i>Mozgásnevelő</i>	2	6	7
<i>Logopédus</i>	0	2	2
<i>Kommunikációt oktató ped.</i>	0	0	1
<i>Művészeteket oktató ped.</i>	0	0	1
<i>Iskolatitkár</i>	0	1	1
<i>Gyermekfelügyelő</i>	4	12	13
<i>Rendszergazda</i>	0	0	1
<i>Portás</i>	0	3	3
<i>Konyhai alkalmazott</i>	1	1	2
<i>Takarítónő</i>	1	2	1
<i>Gondnok</i>	0	1	1
Összesen	17	51	58



Osztályterem



Tornaterem



Fürdőszoba

A Csillagház jelene

A Csillagház tanulói halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott gyermekek, akiknél különféle társult formában és arányban lehet és van jelen

- a mozgáskorlátozottság, az értelmi fogyatékoság, a beszéd és a kommunikáció zavara;
- a látás rendellenességei, a hallás zavara, az észlelési funkciók eltérései;
- a pszichomotorium sérülése, a kognitív funkciók zavara;
- a mozgássérülésből fakadó, különféle kórképekhez kapcsolódó személyiségzavarok;
- a szocializáció nehézségei.

A felsorolt területek sérülése együttesen következményes elmaradásokhoz vezethet, ami súlyosbíthatja az összképet. A gyermekek jelentős részének állapota a központi idegrendszer sérülésének következménye. A halmozott fogyatékoság ezért az egyes területek sérülésének összefonódását jelenti, ami minőségileg más szerveződést eredményez. A nevelő-oktató munka ebből következően olyan komplex fejlesztési egységet képez, amelyben az egyes műveltségi területek és a speciális egyéni foglalkozások egymásra épülnek, kiegészítik egymást, növelve a képzés-fejlesztés hatékonyságát.

Pedagógiai alapelvek

Az iskola tanulói összetételéből következően az oktató-nevelő-mozgásfejlesztő és gondozó munka tervezésénél az alábbi pedagógiai elveket kell szem előtt tartani:

- Az iskola gyermekközpontú, a gyermeket mint individuumot tekinti, elfogadva, de nem előtérbe helyezve sérülését.
- A halmozott fogyatékoság sajátos megjelenése indokolja a fejlesztés komplexitását, amely a mozgásfejlesztés, kommunikáció, kognitív fejlesztés, személyiségfejlesztés stb. együttes, egymást erősítő és kiegészítő alkalmazását öleli fel.
- A Csillagház többféle fejlesztési irányt, lehetőséget biztosít a különböző adottságokkal és korlátokkal bíró gyermekeknek.
- Az iskola munkatársai nyitottak a különböző fejlesztési stratégiák iránt.
- Az egyes pedagógiai szakaszokon belül az évfolyamok között a tananyag rugalmas elosztásával, átcsoportosításával a csoport tanulójának aktuális szintjéhez kell igazítani az elvégzendő tananyagot. Rugalmasság érvényesül az óraszervezésben, a képesség szerinti csoportosításban is.
- Az egésznapos oktató, nevelő, mozgásfejlesztő és gondozó tevékenységünket áthatja a prevenciós, (re)habilitációs, terápiás szemlélet.
- A gyermekeket körülvevő akadálymentes épített környezet, sérülés-specifikus berendezés és felszerelés, valamint a pedagógiai ráhatások a szocializációt segítik elő.
- Életszerű szituációkon keresztül kell segíteni az alapvető érzelmi reakciók megélését, közösségi magatartás kialakítását.
- Mindenkor figyelembe kell venni és alkotó módon kell felhasználni a gyermekeket érő iskolán kívüli hatásokat.
- Nagy hangsúlyt kap az egyéni képességekhez igazodó fejlesztés: a gyengébb képességű tanulók is sikerélményhez juthatnak, és a jobb képességű tanulók tehetséggondozása is megvalósulhat.
- A gyermekeket adottságaiktól és korlátaiktól függő, egyénileg elérhető legmagasabb szintű önállóságra kell nevelni.
- Kompenzációs és korrekciós eljárásokat kell alkalmazni a kívánt funkciók megtartásához, eléréséhez.
- A játékot és játékoságot mint elemi ismeretszerzési lehetőséget tervszerűen, tudatosan kell beépíteni a pedagógiai tevékenységbe.
- Meg kell tanítani a gyermekeket a saját és a többi gyermek másságának megismerésére, elfogadására, és szűkebb és tágabb környezetükkel meg kell ismertetni és el kell fogadtatni azt.

- A gyermekek munkáját folyamatosan, következetesen értékelni kell, elősegítve ezzel önismeretük, önértékelésük fejlődését.



Mozgásban

A nevelő-oktató-mozgásfejlesztő és gondozó munka célja

A gyermekek, állapotuktól függően, szűkebb és tágabb környezetük segítségével jussanak el az önállóság általuk elérhető legmagasabb szintjére, optimális esetben legyenek képesek az önálló életvitelre, váljanak a társadalom aktív, cselekvőképes tagjaivá.

Erősödjenek pozitív személyiségjegyeik, alakuljon ki önismeretük, formálódjon énképük, fejlődjön önbizalmuk és kudarctűrő képességük, személyiségük váljon harmonikussá.

A külső és belső partnerek legyenek elégedettek az iskola szolgáltatásaival, s maguk is aktívan vegyenek részt annak elérésében.

Az egyes pedagógiai szakaszok és a tartalmi munka kapcsolata

Az *Előkészítő szakasz* mindkét évfolyamán a készségek és képességek alapozó fejlesztése történik. Az *Iskolai életmódra felkészítő évfolyamon* mindezekon kívül az iskolai oktatás megalapozása is elkezdődik. Az *Alsó szakasz* 1–4. évfolyama a *Felzárkóztató évfolyam* közbeiktatásával, a haladási ütem lassításával (öt év) történik. A *Középső szakasz* 5. és 6. évfolyama (két év) az intenzív iskolai fejlesztés ideje. A *Felső szakasz* 7. és 8. évfolyama (két év) készíti elő az iskolából való továbbhaladás lehetőségét.

A *Terápiás fejlesztő csoport* (nyolc év) a tanköteles korú súlyosan, halmozottan sérült, mozgáskorlátozott gyermekeknek nyújt iskolai keretek között fejlesztési lehetőséget. A csoportban egyénre szabott terápiás fejlesztő eljárásokat alkalmazunk, melyek során a gyermekek megismerik szűkebb és tágabb környezetüket, megtanulnak játszani, mozgásfejlesztésben részesülnek, és a testi higiénia igényének kialakítására is sor kerül.

ISKOLASZERKEZET

Előkészítő szakasz

Készség, képesség fejlesztő év	Iskolai életre felkészítő év
-----------------------------------	---------------------------------



Alsó (alapozó) szakasz

1.	2.	Felzár- kóztatás	3.	4.
----	----	---------------------	----	----



Középső (intenzív fejlesztési) szakasz

5.	6.
----	----



Felső (orientációs) szakasz

7.	8.
----	----

Óraterv 12 csoportra - Módosítás 2003

	Ter. f.	Ké. ké.	Isk. ém.	1.	2.	Fz.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	Össz.
Magyar	7	7	7	7	7	7	6,5	7	5	5	4	4	74
Történelem									0,5	2	2	2	8
Matematika	4	4	4	4	4	4	4	4	3,5	4	4	4	47,5
Gépi írás, informatika							0,5	0,5	0,5	0,5	1	1	11,5
Környezetismeret	2	2	2	2	2	2	1,5	2		0,5	1	1	15,5
Természetismeret									2	2			4
Term.i.-biológia, egészség.											2	2	4
Term.i.-fizika, kémia											1	1	2
Földrajz										1,5	1,5	1,5	6
										0,5	0,5	0,5	
Ének-zene	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	12
Rajz és kézművesség	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	2	1,5	0,5	0,5	0,5	15,5
Életvitel és gyakorlati ism.	1	1	1	1	1	1	1,5	2	2	3	3	3	23,5
										1			
Mozgásnevelés	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	55,5
	1	1	1								0,5	0,5	
				2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2	2,5	2	2	
Osztályfőnöki									0,5	0,5	0,5	0,5	2
Művészetoktatási Intézményi Műveltségfejlesztő Központ							0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	
												1	

Szabadon tervezhető	1	1	1	1	1	1	1	1	1,5	1	1	1	13,5
---------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	-----	---	---	---	------

Kötelező óraszám	20	20	20	20	20	20	20	22,5	22,5	22,5	25	25	257,5
	20	20	20	22,5	22,5	22,5	22,5	25	25	27,5	27	27	289,5

	Ter. f.	Ké. ké.	Isk. ém.
Szűkebb és tágabb körny.	7		
Reggeli kör	5		
Játék	4		
Mozgásnevelés	3		
Beszéd- és kommunikáció		8	
KMN		4	
Játék		4	
Mozgásnevelés		3	
Anyanyelv és körny.ism.			7
Matematika			3
KMN			2
Munkatevékenység			3
Mozgásnevelés			4

Szabadon tervezhető	1	1	1
----------------------------	----------	----------	----------

Kötelező óraszám	20	20	20
	20	20	20

	1.	2.	Fz.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	Össz.
KMN	2	2	2	1,5	2	1,5	1,5	1,5	1,5	14,5
Munkatevékenység	1,5	1,5	1,5	2,5	3	3	3	3	3	25

Fejlesztési specialitások

A Csillagházban a testnevelésórák helyett kiscsoportos és egyéni *mozgásnevelés* órák épülnek be az órarendbe. A csoportszervezés osztálybontással, mozgásálapot szerinti csoportosítással történik. A gyermekek mozgáskorlátozottságából adódóan olyan mozgásnevelésre van szükség, amely az állapotromlást megakadályozza, s elősegíti az adottságokhoz viszonyított legteljesebb rehabilitációt, szükség esetén segítő eszközök biztosításával.

A tanulók motoros képességeinek sérülése miatt a technika tantárgy helyett *munkatevékenység* tantárgy jelenik meg az óratervben. E tantárgy integrált módon foglalja magába az önkiszolgálás, az ábrázolás, alakítás, a kézimunka, a háztartási munka, a kerti munka és a közösségi munka anyagát.

A vizuális kommunikáció, a kifejezés, a képzőművészet, a ritmus, az érzékelés, a zenehallgatás, a tárgyi- és környezetkultúra, a bábjáték és a kommunikáció anyagát foglalja egységbe a *Komplex Művészeti Nevelés (KMN)*.

A *gépírás* és az *informatika* iskolánkban elsősorban egyszerű számítógépekkel, a szövegszerkesztés alapelemeinek tanulását, valamint a mozgókép-kultúra és médiaismeret alapjainak elsajátítását jelenti. Feladata többek között a beszédképtelen gyermekek kommunikációjának segítése, és a lehetőség megteremtése a súlyosan kézsérült gyermekek írásbeli megnyilatkozásához, szükség esetén kiegészítő eszközök, adaptációk alkalmazásával.

Azoknak a gyermekeknek, akik az egyéni megsegítő stratégiák alkalmazása ellenére sem tudnak a csoportjukkal eredményesen együtt haladni, lehetőségük nyílik párhuzamos *egyéni fejlesztő foglalkozásokon* részt venni. Az egyéni terv szerint haladó gyermekek írásbeli értékelést kapnak.

Az *ergoterápiás* foglalkozások célja, hogy a gyermekek a mindennapi élet lehető legtöbb tevékenységében a lehető legnagyobb önállóságot érhék el. Ez elérhető különböző mozdulatok tanításával, gyakoroltatásával, automatizálásával vagy különböző segítő eszközök megtervezésével, kivitelezésével vagy adaptációjával, és azok használatának megtanításával.

Az *evésterápia* lényege, hogy különféle technikákkal segítjük, hogy a sérült kisgyermek az egészséges fejlődés menet lépcsőfokait végig tudja járni. Az evésterápia nem külön foglalkozásokon történik, hanem étkezéskor, etetéskor alkalmazható.

Az *augmentatív kommunikáció* olyan kiegészítő vagy kisegítő kommunikációs módszerek, eszközök, technikák összessége, amelyek segítségével a súlyos beszédzavarral küzdő emberek kommunikációjának lehetősége megteremthető, bővíthető. A kommunikációoktatás célja, hogy a beszédképtelen gyermekek megtanulják, hogyan tudják szükségleteiknek megfelelően aktívan kifejezni magukat.

A *beszédterápia* a mozgásterápia eredményeit felhasználva, arra épülve korrigálja a sérült beszédet, ezzel elősegíti a gyermek beilleszkedését szűkebb és tágabb környezetébe. A terápia során felhasználjuk az evés- és ivásterápiában elért eredményeket.



Előkészítő csoport



Augmentatív kommunikációs óra

*Tankonyhában**Informatika óra*

A halmozottan sérült gyermekek rehabilitációjáért és rehabilitációjáért tett erőfeszítések és az elért eredmények elismeréseként, a tagozaton végzett pedagógiai szakmai munkáért a tantestület 1995-ben

Budapestért díj

kitüntetésben részesült. A díjat dr. Demszky Gábor főpolgármester adta át.

ÚJ SZAKMA SZÜLETETT

A „Mozgásjavító” mint a szomatopedagógus-képzés bölcsője

A mozgáskorlátozott gyermekekkel, fiatalokkal foglalkozó szakemberképzés végigkíséri a hazai gyógypedagógia és a hazai gyógypedagógusképzés fejlődését.

Rövid tanulmányunkban összegezzük a fejlődés azon állomásait, amelyek a mozgáskorlátozott gyermekek száz éves gyógypedagógiai ellátását nyújtó *mozgásjavító iskola* és a hazai *gyógypedagógus képzés* között jelentősek, és a mai szomatopedagógus képzéshez vezettek. Az iskola egykori igazgatója, Zsótér Pál szakmai vezetésével az iskola minden tagozatán gyűjtötték a tapasztalatokat, és megfogalmazták azok az elméleti és gyakorlati ismereteket, amelyek a szomatopedagógiát mai tartalmában létrehozták. Ez a szakmai munka egy szerencsés pillanatban találkozott a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolán folyó hasonló munkával, és az intézmények munkatársai együttesen teremtették meg a képzés új koncepcióját, adták és adják mind a mai napig a képzés elméleti és gyakorlati hátterét.

Előzmények

A hazai gyógypedagógus-képzés a XX. század elejétől folyamatosan fejlődött a mai szakos képzési formák kialakulásáig. E folyamat során számos változáson ment keresztül, azonban a főiskola tanterveiben a mozgási fogyatékoság gyógypedagógiájának oktatása változó néven (nyomorékok, mozgássérültek, mozgási fogyatékosok stb.) és formában már a XX. század elejétől jelen van. A főiskolán Pető Andrásnak, a későbbi Pető Intézet alapítójának egy ideig egy-egy személyes tanszéke működött. Távozása után (1963) a mozgásfogyatékosok gyógypedagógiája művelésének és a hallgatók erre a szakterületre történő ki-

képzésének számai nagyon elvékonyodnak, de a szak létesítésére irányuló törekvések nem tűntek el.

Törekvések a szomatopedagógia szak indítására

A múlt század hetvenes éveiben Illyés Gyuláné és Lányiné Engelmayer Ágnes szakmai támogatásával indul újra a mozgáskorlátozott gyermekek gyógypedagógiájának új koncepció alapján való integrálása a gyógypedagógus-képzésbe. 1978-ban Csillaghegyen a főiskola tudományos kísérleteként létrejött egy iskola a *halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott gyermekek* ellátására. Ez egyben azt jelentette, hogy a főiskolán megkezdődött a súlyosan és halmozottan mozgáskorlátozott gyermekek gyógypedagógiai nevelésének, oktatásának új koncepció szerinti kidolgozása. A tagozat vezetője a Gyógypedagógiai Pszichológia Tanszékének részállású munkatársa, Csávás Dezsőné gyógypedagógus lett.

A Magyar Gyógypedagógusok Egyesülete (MAGYE) 1972-ben alakult meg Budapesten több szakterületi szekcióval, de ennek keretében nem volt olyan szekció, amely a mozgáskorlátozottak gyógypedagógiai nevelésével kívánt foglalkozni. A Mozgásjavító Általános Iskola két oktatója – László Ruth és Benczúr Miklósné – vetette fel a mozgásfogyatékos gyermekek nevelésével, oktatásával foglalkozó szekció megalakítását. Göllész Viktor, a MAGYE egyik alapítója, a főiskola akkori igazgatója hathatós segítségével és Méhes József, Lányiné Engelmayer Ágnes, Csávás Dezsőné, Gordosné dr. Szabó Anna további támogatásával 1972-ben megalakult a *Mozgásfogyatékosági Csoport* a *Látásfogyatékosági szekción* belül. Vezetője Zsótér Pál, tagjai Benczúr Miklósné, Csávás Dezsőné, László Ruth, vagyis a „mozgásjavító” és a főiskola munkatársai voltak. A csoport, majd az önálló szekció jelentős szerepet játszott a szomatopedagógia szak kialakulásában, a mozgáskorlátozottak gyógypedagógiai nevelését-oktatását művelő szakemberek találkozásában, majd az ismeretek és tapasztalatok összegyűjtésében.

A szomatopedagógus-képzés és a mozgásjavító iskolák kapcsolata

Az eseményekkel egy időben a főiskola vezetésével folyamatos kísérleti munka folyt a Rábyban, és a szakmai képzés elősegítését célzó munka a Mexikói úton. Az intézmények együttműködése eredményeként 1975-ben a Főiskolai Tanács elé terjesztették a szomatopedagógia szak képzési koncepcióját, amit később az Oktatási Minisztérium Tudományegyetemi és Tanárképző Főiskolai Főosztálya



Gordosné dr. Szabó Anna, Lányiné dr. Engelmaier Ágnes, Csilla Hohendorf és dr. Illyés Sándor

is jóváhagyott. „Az indítható szak világosan elhatárolható a Mozgássérültek Nevelőképző és Nevelőintézetének képzési területétől.”*

Ez lehetővé tette, hogy az 1976/77 tavaszi szemeszterben kísérleti jelleggel, levelező tagozaton elinduljon a *szomatopedagógus képzés*. A szak gondozója Csávás Dezsőné gyógypedagógus, a szakos tárgyak oktatói dr. Kullmann Lajos ortopéd szakorvos, dr. Benczúr Miklósné gyógytornász-gyógypedagógus, aki akkoriban a Mozgásjavító Általános Iskola és Nevelőotthonban dolgozott mint mozgásnevelő, valamint dr. Csepreghy Györgyné a „Ráby” tagozat munkatársa lettek.

Időközben a „Rábyt” a mozgásjavító iskolához kapcsolták, és így alakult ki a mai néven Mozgásjavító Általános Iskola ún. csillaghegyi tagozata. Mindezek jól mutatják, hogyan kapcsolódott össze a „mozgásjavító”, a „Ráby”, valamint a főiskola szakmai munkája, és teremtdtek meg azok a szakmai és személyi feltételek, amelyek az új koncepciójú képzés, a szomatopedagógus-képzés kialakulásához vezettek.

* Gordosné 2000, 189. o.

A szomatopedagógus képzésben a szaktárgyak oktatói, belső és külső munkatársai a 2003-ban centenáriumát ünneplő intézményben alapozták meg szakmai tudásukat, mindannyian sok-sok éven keresztül vettek részt a mozgáskorlátozott gyermekek nevelésében, oktatásában a mozgásjavító iskolákban.

A képzés gyakorló helyei között is jelentős szerepet kapott és kap a Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon, a III. ker. Kisegítő Iskola Halmozottan mozgásfogyatékosokat nevelő tagozata, illetve ma a két intézmény egyesüléséből létrejött jelenlegi intézmény.

Az elméleti oktatásban részt vett és a jelenlegi „mozgásjavítós” főiskolai oktatók:

Benczúr Miklósné dr., dr. Bernolák Béláné, Csávás Dezsőné, dr. Csepregy Györgyné, Dombainé Esztergomi Anna, Fótiné Hoffmann Éva, Kőpatakiné Mészáros Mária, Luthár Barbara, Nádas Pál, Sebők Zsuzsa.

A hallgatók gyakorlati felkészítése kezdetektől fogva – meglehetősen magas óraszámban – a mozgásjavító általános iskolákban történik. A gyakorlatok egyéni és kiscsoportos foglalkozások formájában folynak.

A gyakorlati képzés tárgyai és óraszámai:

- Nevelési gyakorlat szomatopedagógiai szakterületen (15 óra);
- Irányított szomatopedagógiai gyakorlat (15 óra);
- Pedagógiai gyakorlatok 1., 2. (mozgásnevelés, 105 óra, csak tanároknak);
- Pedagógiai gyakorlatok 3., 4. (tantárgyi oktatás, 120 óra és zárótanítás, csak tanároknak);
- Összefüggő szakmai gyakorlatok 1., 2., 3. (120 óra);
- Mozgásnevelési gyakorlat (75 óra, csak terapeutáknak);
- Szomatopedagógiai gyakorlat óvodai és iskolai szintereken (részóraszámban csak terapeutáknak);
- Gyakorlat halmozottan sérültek napköziotthonaiban (csak terapeutáknak, részóraszámban);
- Augmentatív kommunikáció (csak terapeutáknak, részóraszámban).

Összefoglalás

Az előző rövid időrendi áttekintés alapján is látható, hogy a szomatopedagógus képzés elméleti és gyakorlati ismereteinek kialakulásában, megfogalmazásában milyen fontos szerepet játszott a százéves múltra tekintő iskola.

Új szakterület kialakulása, valamint egy önálló főiskolai tanszék létrejötte csak akkor képzelhető el, ha mögötte szakmai tapasztalatokkal bíró és fejlődő

désre képes szakemberek állnak. Ezt a folyamatot indította el a „mozgásjavító” részéről Zsótér Pál igazgató és munkatársai, a főiskola oldalról pedig Csávas Dezsőné és munkatársai. Az iskola mai igazgatója, Nádas Pál és Dombainé Esztergomi Anna tagozatvezető folytatják elődeik segítő, támogató szakmai munkáját.

A Szomatopedagógia Tanszék minden munkatársa nevében köszönetünket fejezzük ki az intézmény minden volt és jelenlegi munkatársának a képzést segítő támogatásáért, a hallgatók munkáját segítő odafigyelésükért, példamutató szakmai és emberi magatartásukért.



Az első nappalis évfolyam

EGY BIZOTTSÁG ÉS ELŐÉLETE

A Mozgásvizsgáló Országos Szakértői Rehabilitációs Bizottság
és Gyógypedagógiai Szolgáltató Központ
szakmai útjának rövid áttekintése

Mint minden intézmény létrejöttének, a szakértői bizottságoknak is megvan a maguk előzményei, amelyek ismerete nélkül talán nem lehetne érezni azt a hatalmas változást, előrehaladást, amely az elmúlt 25 évünket jellemzi. Nem lenne elég világos, miért is olyan fontos hivatkozni egyes törvényi változásokra, amelyek a fejlődés elindítói és folyamatosan elősegítői is voltak.

Az 1970-es évek előtt a törvények 6 éves korig nem adtak lehetőséget a fogyatékos gyermekeknek az épek közösségében történő elhelyezésére, fejlesztésre. Tankötelessé válásukig a családban nevelkedtek, beiskolázáskor az iskolaigazgatók saját hatáskörben döntöttek felvételükről vagy elutasításukról. Emellett ún. ad hoc áttelepítő bizottságok vizsgálták az iskolás gyermekeket, minősítettek, szelektáltak, át-, illetve visszatelepítettek. Ez hatósági, államigazgatási eljárás keretében történt, a bizottságok a tanácsok művelődési osztályainak küldték záróvéleményüket, ahol „Határozat” útján intézkedtek: kisegítő vagy foglalkoztató iskolába helyezték a gyermeket, magántanulóvá nyilvánították vagy felmentették a tankötelezettség alól a „képezhetetleneket”. Mindez elsősorban az általános iskolák tehermentesítését szolgálta, és halmozódó problémák forrása volt. Egyre sürgetőbb igény alakult ki a beiskolázás, az át- és visszahelyezés törvényes rendezésére, tanügy-igazgatási keretek közé helyezésére.

Ilyen előzmények után alakultak meg az 1974/75-ös tanévben – megyénként, ill. a fővárosban körzetenként (kerületek alapján) – az állandó áthelyező

bizottságok, melyek működésének törvényi alapját a 111/1975 (M. K. 7.) OM sz. utasítás „*az értelmi fogyatékos tankötelezettek beiskolázásáról, áthelyezéséről*” teremtette meg. Megszűnt a beiskolázási, áthelyezési vizsgálatok ad hoc, kampányjellege, a vizsgálatok függetlenedtek az egyes iskolák érdekeitől. Selekcio helyett tényleges beiskolázási eljárás történt, amely komplex vizsgálaton alapult. Megindult az egységes alapelvek, módszerek gyakorlat kialakítása. A szülőkkel való kapcsolat megváltozott (jogaik figyelembe vétele, konzultáció, tanácsadás stb.).

Mindezek következtében e munka társadalmi felelőssége, presztízse is növekedett. Alapot teremtett a gyógypedagógiai vizsgáló és tanácsadó hálózat kiépítéséhez. Azokat a gyermekeket, akiknek elsődlegesen a látása, a hallása vagy a beszéde sérült, országos bizottságok hatáskörébe utalták. A törvény módosítására a 111/1977 (M. K. 10.) OM sz. utasításában került sor, és 1977. július elsejével megalakult a Mozgásfogyatékosok Áthelyező és Tanácsadó Állomása a Mozgásjavító Általános Iskola és Nevelőotthon keretében. Feladata volt a beiskolázási és áthelyezési vizsgálatokon kívül a mozgásfogyatékos gyermekek felkutatása (tanácsok Művelődési Osztályai segítségével), családlátogatások keretében életkörülményeik felmérése, országos, megyénként szűrővizsgálatok végzése, magántanulók országos nyilvántartása.

A mozgásfogyatékos gyermekek többsége magántanulóként teljesítette tankötelezettségét, mert a lakóhelyi általános-, kisegítő- és foglalkoztató iskolák csak az önállóan jól mozgó, önellátásra képes sérülteket vették föl. Speciális általános és kisegítő iskola csak a fővárosban (Mozgásjavító, Pető Intézet, Ráby út), illetve ezeken kívül csak egy helyen, Sályban volt. Az országban másutt nem volt és azóta sincs állami (önkormányzati) iskola a halmozottan, közép súlyos fokban fogyatékos mozgássérült gyermekek nevelésére-oktatására.

A megyei szűrővizsgálatokon kezdtek kialakulni azok a kapcsolatok, amelyek alapján egyre több helyen, egyre több intézmény igényelte a beiskolázási és kontrollvizsgálatok helyben történő elvégzését is.

A bizottság munkatársai folyamatosan növekvő számú vizsgálatot végeznek a sérült gyermekek lakóhelyéhez közeli intézményekben.

Munkánkban lényegi változást jelentett a 15/1988 (VIII. 1.) M. M. rendelete „*a testi, az érzékszervi, az értelmi és beszéd fogyatékos gyermekek óvodai nevelésével, iskolai nevelésével-oktatásával*” kapcsolatos eljárásokról. 1989-től Mozgásvizsgáló Országos Szakértői Bizottság néven működünk.

Kiegészítette ezt a 202/1988 (*Művelődési Közlöny* 1998/16. sz.) M. M. útmutató a bizottsági szakvélemény elkészítéséhez. A szülő jogi helyzete megerősö-

dött, a javaslattal való egyetértése esetén nincs szükség államigazgatási eljárásra, „Határozat”-hozatalra.

Bővültek az adminisztrációs feladatok (javaslattétel GYES-meghosszabbításhoz, ápolási díjhoz, emelt összegű családi pótlékhoz), de a tartalmi, szakmai munka is fejlődött.

1981/82-től egyre több helyen indult korai fejlesztés, gondozás: speciális bölcsődei csoportok, speciális fejlesztések. Gyermekrehabilitációs központok, alapítványok, egyesületek jöttek létre, amelyek mindegyike igényelte a segítségünket.

1992/93-tól a MKM külön e célra biztosított pénzbeli támogatásával a korai fejlesztést, a 94/95-ös tanévtől pedig a képzési kötelezettség teljesítését megbízási szerződéssel (gyógypedagógusok, gyógytornászok, konduktorok) országosan is több helyen elláthatjuk. Munkatársaink az egyéni korai fejlesztésben és a fejlesztő felkészítésben is részt vesznek.

A rendszerváltozás után szükségszerűen sor került a közoktatási törvény alapvető reformjára is. Az 1993. évi LXXIX tv. már az új elvárásoknak, feladatoknak megfelelően változott. A 30 § rendelkezik a különleges gondozáshoz, a rehabilitációs célú foglalkoztatáshoz való jogról, a gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézményről, a képzési kötelezettségről.

A szakértői bizottságokban folyó munka mindig az aktuális törvényi változások alapján történik. Ezek közül legfontosabbak a képzési kötelezettségről, a pedagógiai szakszolgáltatokról, szakmai szolgáltatásokról törvények és ezek módosításai: (1), (2), (3), (4), (5)*. Az 1999. évi LXVIII. tv. és a 2002. évi XXI. tv. és a 1993. évi tv. Módosításai szorosan kapcsolódnak a költségvetési törvényhez, a feladatokhoz igényelhető normatív állami hozzájárulások miatt. A költségvetési tv. 3. sz. mellékletének 21. pontja a különleges gondozás keretében nyújtott támogatásokról rendelkezik.

Fentiek értelmében Budapest Főváros Önkormányzata 1996-ban létrehozta a Mozgásvizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs Bizottság és Gyógypedagógiai Szolgáltató Központot, változatlan telephellyel. Az intézmény felügyeleti szerve Budapest Főváros Közgyűlése. Az intézmény működési területe országos (mozgássérült gyermekek vizsgálata, tanácsadás, gondozás, korai fejlesztés, képzési kötelezettek fejlesztése), ellátandó alaptevékenysége pedig:

* 14/1994 (VI. 24.) MKM rendelet; 3/1998 (IX. 9.) OM rendelet; 25/1998 (VI. 9.) MKM rendelet; 36/1999 (VIII. 24.) OM rendelet; 4/2001 (I. 26.) OM rendelet

pedagógiai szakszolgálat, otthoni ellátás keretében biztosított különleges (gyógypedagógiai/konduktív pedagógiai) gondozás.

Az intézmény önálló jogi személy, részben önállóan gazdálkodó költségvetési szerv. Pénzügyi feladatait a Mozdulásjavító Általános Iskola látja el, együttműködési megállapodás alapján. A bizottság a Szervezeti és Működési Szabályzatában leírtak szerint működik.

Az elmúlt évtizedek során a vizsgálatainkon részt vett gyermekek száma folyamatosan nőtt (1977/78: 172 fő; 2001/2002: 870 fő), ezen belül a sérülések foka súlyosbodott, melyekhez többnyire társulnak még más károsodások (értelmi-, beszéd-, érzékszervi fogyatékosok és részképességzavarok) is, ezért a halmozottan, súlyosan fogyatékosok száma is emelkedett. Ez természetesen megkívánja a diagnosztikai eszköztár bővítését, a munkatársak folyamatos szakmai továbbképzését, a modern technika alkalmazását (számítógép, Internet, digitális kamera stb.), jól működő kapcsolattartást a különböző állami, egyházi, alapítványi intézményekkel. A feladatrendszer és a felelősségi kör bővülése azonban sajnos nem járt együtt a működési feltételek és körülmények szükségszerűen kívánatos fejlesztésével. Reméljük, hogy a mozgásjavító rekonstrukciója során bizottságunk is megfelelő körülmények közé kerül.

A munkatársi létszám nőtt ugyan, de a törvényben előírt, emelt összegű normatív támogatás igényléséhez (a sajátos gondozási nevelési-oktatási szükséglet kielégítésére) a szakértői javaslat elkészítése, a kötelező kontrollvizsgálatok (az elhelyezés első éve után, majd két-, ill. háromévenként) és az utaztatási utalványok kiadása hatalmas mértékű megterhelést jelentenek. Ez a személyi és tárgyi feltételek bővítése, javítása nélkül hosszú távon veszélyeztetheti a szakmai színvonalat.

Célok, feladatok

A komplex, alapos vizsgálatra több idő, speciális eszköztár, megfelelő hely kell, és rendkívül nagy szükség lenne egy új módszertani kézikönyv elkészítésére is.

A sokrétű feladatok megoldásához különböző szakképesítésű, gyakorlott munkatársakkal kell bővíteni a létszámot, s ezzel elősegíteni a bizottság szakmai munkájának, színvonalának emelését.

A szociokulturálisan hátrányos helyzetű gyermekek érdekében szorosabb együttműködést kell kialakítani a különböző érdekvédelmi és segítő szolgálatokkal, szolgáltatókkal.

Egyre inkább előtérbe kell hozni, hangsúlyozottan figyelembe kell venni a

szülők szempontjait, értékválasztásait. Döntési dilemmáiknál még több tájékoztatást, segítséget kell nyújtanunk.

A szakértői vélemény, javaslat a gyermek képességeinek, erősségeinek felhasználásával megjelöli a fejlesztés lehetőségeit, területeit. Ezzel elősegítjük a megfelelő szakemberek bevonását a fejlesztésbe, gondozásba, nevelésbe, oktatásba (integráció).

Kapcsolatot kell kiépíteni a koraszülöttellátásban résztvevő szakemberekkel és a védőnői hálózattal. Célunk, hogy a gyermek fogyatékoságát, sérülését, részképesség zavarait minél korábban felismerjük, és a tankötelesekor végéig sokféle szakmai, speciális szolgáltatással segítsük fejlődését.

Szorosabb együttműködésre van szükség a rehabilitációval foglalkozó orvosokkal.

Információs adatbázist kell létrehozni.

Alapító tagjai közé tartozunk a 2003 január 31-én megalakult „Szakértelem” Gyógypedagógiai Szakértői Bizottságok Országos Érdekvédelmi Egyesületének. Az egyesület célja és feladata az egyesület tagjai (fogyatékkal élők, családjaik és a segítő szakemberek) részére szakmai szempontok alapján érdekvédelmi, szakmai egyeztető, továbbképzési lehetőséget biztosítani, és konferenciákat, tapasztalatcseréket szervezni.

TÍZ ÉV KÓRFORMÁI

A Mexikói úti és a Csillagház tagozatokra járó tanulók kórformái
1993–2003 között

A pedagógiai gyakorlat szempontjából az iskolánk két tagozatára járó tanulók mozgásállapotát rögzítő orvosi diagnózisok 1993 és 2003 között négy nagy csoportba sorolhatók:

1) *Végtagredukciós fejlődési rendellenességek és szerzett végtaghiányok* (röviden: vt. fejl. re.);

2) *Petyhüdt bénulást okozó kórformák* (röviden: petyhüdt)

– gerincvelői eredetű: pl. spina bifida; myelomeningocele

– izomeredetű: progresszív neuromuscularis megbetegedések (pl. Dystrophia Musculorum Progressiva = DMP).

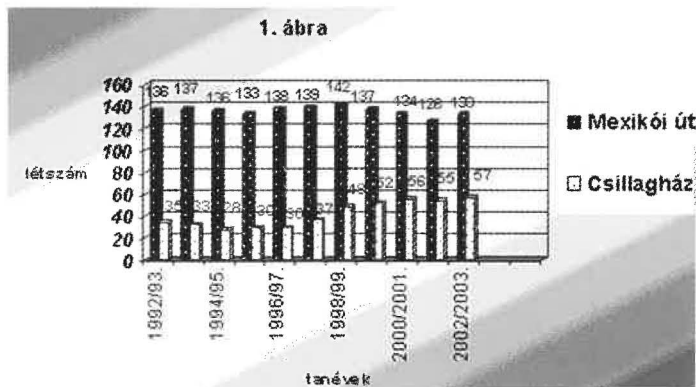
3) *Korai agykárosodás utáni mozgás-rendellenességek* (Cerebral Palsy, röviden: CP), amelyek a *tünetek* szerint spasztikusak, athetotikusak, ataxiásak, keverték vagy hipotóniásak lehetnek, *kiterjedés* szerint pedig hemiplégia, diplégia vagy tetraplégia.

4) *Egyéb, mozgás-rendellenességet okozó kórformák* (röviden: egyéb), pl.: arthrogryposis, osteogenesis imperfecta, chondrodystrophia.

Nevelő-oktató-mozgásfejlesztő-gondozó-ellátó feladatainkat a szűkebb és tágabb értelmű, rövid és hosszú távú *rehabilitáció jegyében végezzük*. Fontos számunkra, hogy gyermekeink – mozgásállapotuk függvényében – minden élethelyzetben, különböző közösségekben (osztályközösség, család, munkahelyi közösség, baráti társaság stb.) a lehető legteljesebb életvitelre legyenek alkalmasak, „vértet” kapjanak arra, ha önállóan képtelenek valamit megoldani, milyen viselkedési és technikai „praktikákkal” tudják orvosolni gondjaikat.

Mindkét tagozat nevelőtestülete pedagógiai programjában rögzítette mindazokat a „specialitás ellátási területeket”, amelyeket minden pedagógiai helyzetben az egyedi állapotokhoz kell igazítani.

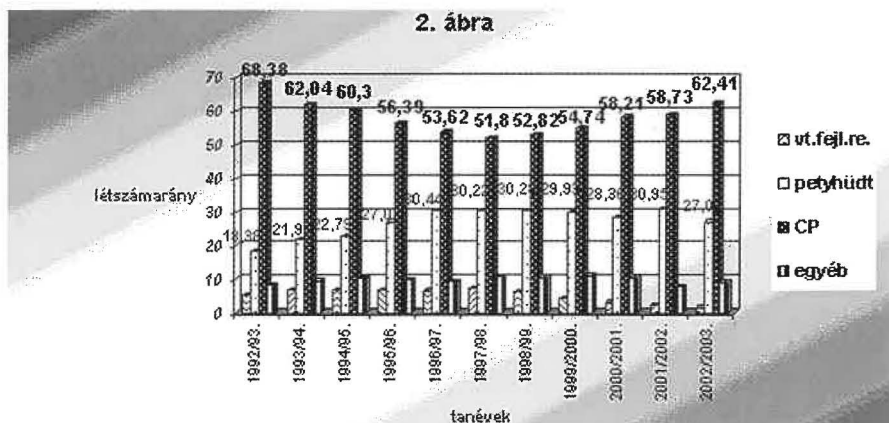
Létszámadatok változása a Mexikói úton és a Csillagházban



A Mexikói úti tagozaton „hullámszó” létszámadatokat olvashatunk a grafikonból, az 1998/99-es tanévi „csúcs” után évről évre kevesebb gyermek tanul az iskolában, míg a Csillagház tagozaton az 1998/99-es tanévtől – amikortól birtokba vehettük a korszerű, magas színvonalon felszerelt iskolát – fokozatosan emelkedett a tanulói létszám.

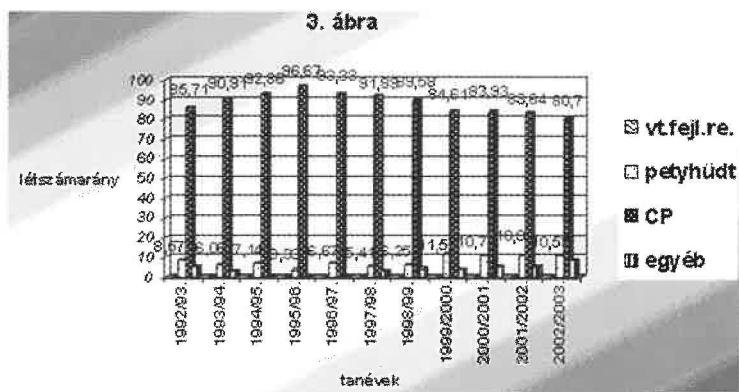
A négy mozgáskorlátozottsági kategória szerinti létszám alakulása

a) a Mexikói úti tagozaton



A vizsgált tíz év alatt arányeltolódás figyelhető meg. Éveken át fokozatosan csökkent a központi idegrendszer (CP) sérüléséből fakadó mozgássérültek aránya, ugyanakkor nőtt a petyhüdt bénulással járó kórformák aránya. A tendencia az 1997/98-as tanévig tartott. A petyhüdt bénulással járó kórformák körében a létszámnövekedést a neuromuscularis megbetegedések (DMP és egyéb myopathiák) nagyobb előfordulása okozta. Az 1998/99-es tanévtől lassan, de ismét emelkedik a központi idegrendszer sérüléséből adódó mozgássérült gyermekek aránya, ugyanakkor a végtagfejlődési rendellenességek előfordulása fokozatosan csökken.

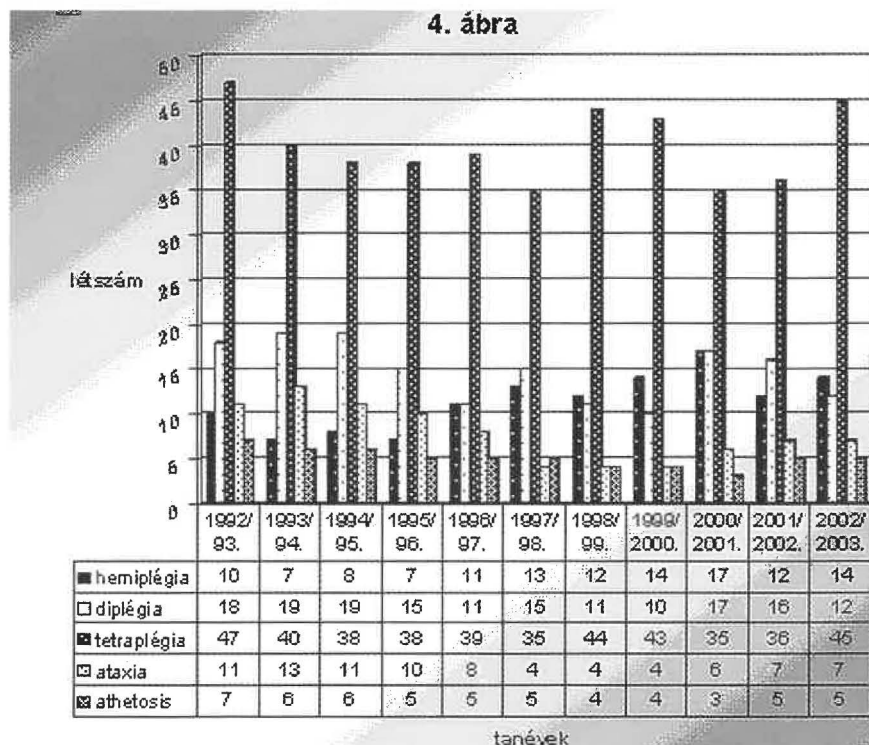
b) a *Csillagház* tagozaton

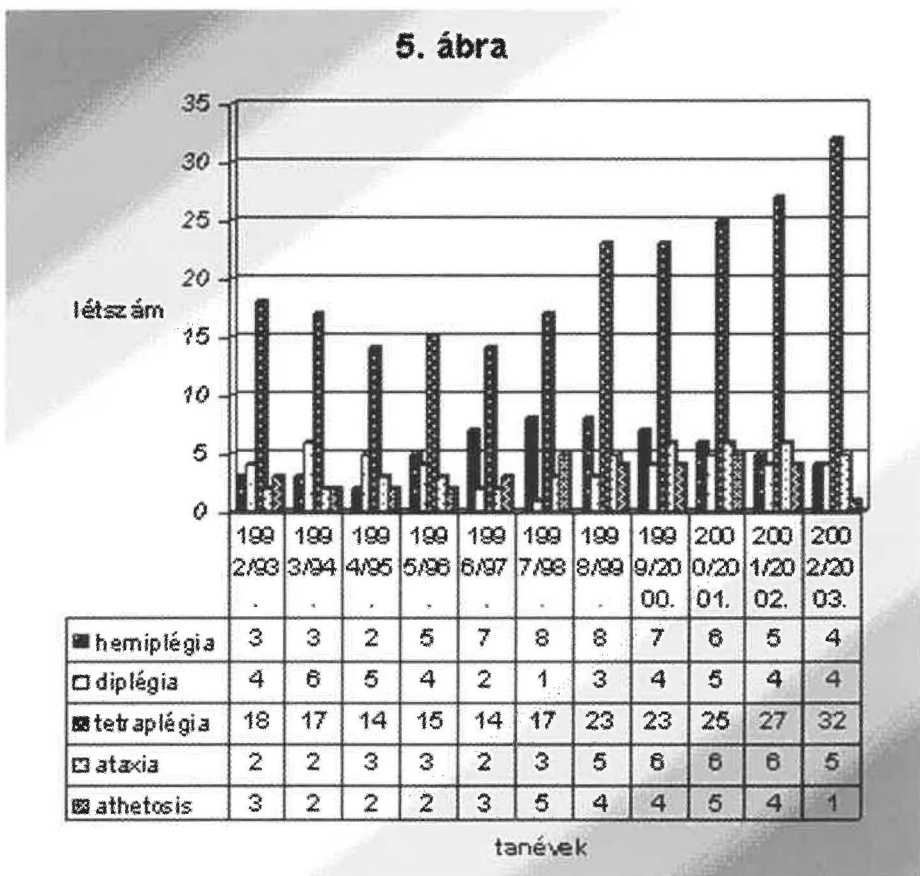


A halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott gyermekeket nevelő-oktató tagozatunkon döntő többséggel a központi idegrendszer sérülése fordul elő. Az 1995/96-os tanévi „csúcs” óta fokozatosan csökken az arányuk, s lassan, de emelkedő tendenciát mutat a petyhüdt jellegű bénulások, s az „egyéb” kórformák előfordulása.

A központi idegrendszer sérüléséből következő, különböző tüneteket mutató és kiterjedésű mozgáskorlátozottságok aránya

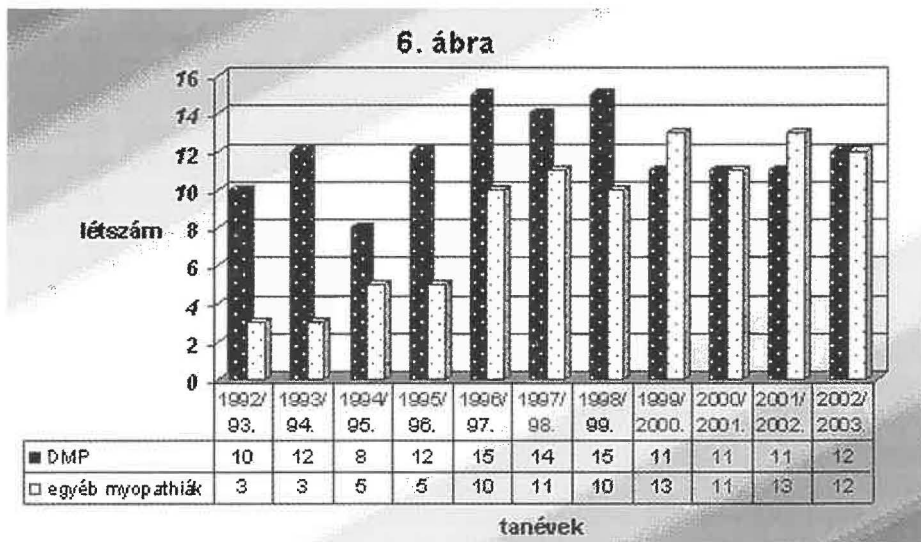
a) a *Mexikói úti* tagozaton



b) a *Csillagház* tagozaton

Mindkét tagozaton a tetraplégias gyermekek létszámának növekedése olvasható le a grafikonokból. A létszámnövekedésen belül „minőségi” változás is tapasztalható, amennyiben azonos kórforma, diagnózis mellett súlyosabb mozgásállapotúak a gyermekek.

Petyhüdt bénulást okozó kórformák csoportján belül a progresszív neuromuscularis megbetegedések (DMP és egyéb myopathiák) a Mexikói úti tagozaton

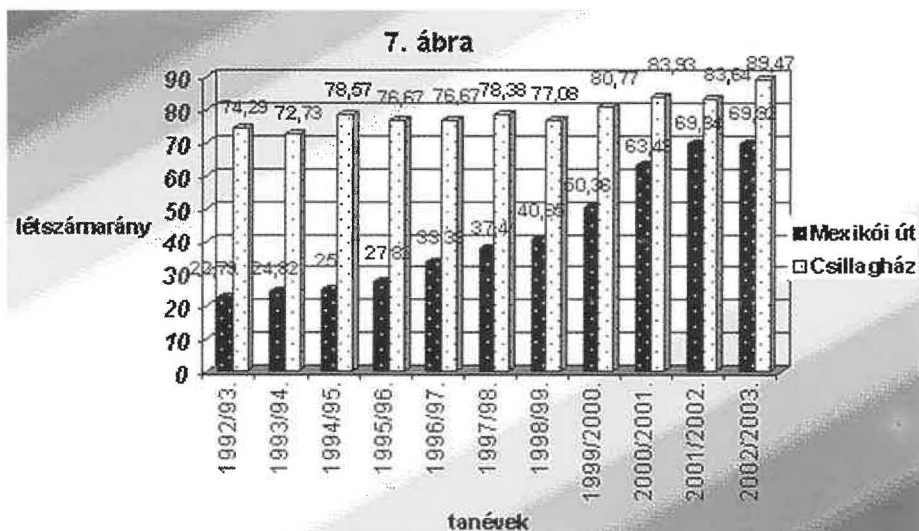


Az 1996/97-es tanévben „ugrásszerűen” emelkedett ezen kórformák előfordulása. A progresszív izombetegségben szenvedő gyermekek létszáma az 1996/97-es tanévtől szinte állandónak mondható.

A motoros funkciók fokozatos leépülése, ebből adódóan az önellátási tevékenységek elvesztése mellett sokrétű egészségügyi problémával is szembe kell nézni. Vannak gyermekek, akik kórosan soványak, s vannak, akik szinte kórosan „kövérek”, igen gyakoriak az extrém gerinc- és egyéb ízületi deformitások, továbbá a légzéskapacitás, a légző funkciók gyengülése.

„Súlyos” mozgásállapotú tanulók létszamarányának változása a két tagozaton együtt

„Súlyos” mozgásállapotúnak tekintjük azokat a gyermekeket, akik mindennapos tevékenységeikben, önellátási, önkiszolgálási, praktikus feladataik megoldásához egy vagy több személy állandó segítségére szorulnak.



A halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott gyermekeket nevelő-oktató Csillagház tagozaton mindig magas arányban fordultak elő a súlyos mozgásállapotú gyermekek.

Ugyanakkor a Mexikói úti tagozaton is folyamatosan emelkedik a súlyos mozgásállapotú gyermekek létszamaránya. Néhány esetben egyik évről a másikra tíz százalék körüli az emelkedés. Az 1999/2000-es tanévtől pedig a tanulólétszám több mint fele minősül „súlyos” mozgásállapotúnak.

A súlyos mozgásállapotúak létszámnövekedésének tendenciája prognosztizálható az elkövetkező évekre is. A valószínűsíthető okok közül csak kettőt: egyre több mozgáskorlátozott gyermeket fogadnak be a többségi iskolák, valamint az orvostudomány folyamatos fejlődése következtében életben tudják tartani a nagyon kis súlyú koraszülötteket is.

Összegzés

Az elmúlt tíz év alatt tanulóink körében megfigyelhető diagnózisok tekintetében sokféle változás követhető nyomon az adatok feldolgozása révén. Megállapíthatjuk azonban, hogy a „vezető” kórforma továbbra is a központi idegrendszer sérüléséből adódó különböző típusú és mérvű mozgáskorlátozottság.

SONNENZUG – EGY NÉPEKET ÖSSZEKÖTŐ VONAT

1962-ben a „Fiatal Osztrákok Mozgalma” hívta életre a Sonnenzug-ot, a Napvonatot. 1963-ban megismételték a programot, ekkor két szerelvény is indult. 1964–1966 között csendes volt a Napvonat, különböző okok miatt leállították. 1967-ben az Edelweiss (Havasi gyopár) osztrák ifjúsági mozgalom felelevenítette az öt évvel korábbi tradíciót, és együtt az ugyancsak osztrák Napvonat Munkaközösséggel újraindította a Sonnenzugot.



1967–89 között kihagyás nélkül minden évben megrendezték a kirándulást, amelynek történelmi szerepe volt a népek összekapcsolásában. Nem ismert ugyanis határokat. A vonat utasai – köztük a keletiekkel – az akkori keleti blokkban, a „vasfüggöny” mögötti területeken is útlevél és vízum nélkül léphettek át egyik országból a másikba.

Az 1968 utáni új politikai és földrajzi helyzet a közép-európai országokban új stratégiákat és szervezési formákat követelt meg. A Sonnenzug-segítők 68-ban létrehozták a nemzetközi Szimpóziumot, amely addig öt éven át nemzetközi baráti találkozóként létezett. A Sonnenzug-országok – Egyiptom, NSZK, NDK, Ausztria, Anglia, Izrael, Luxemburg, Svájc, Hollandia, Szlovákia, Szlovénia, Csehország, Magyarország, Bulgária, Olaszország, Indonézia – között tehát új együttműködési forma született.

Bár az új szervezeti elképzelések megvalósítását egyértelmű siker koronázta, részben a Kelet-Európában a 90-es években végbement politikai rendszerváltozás, részben pedig Erik Engel, a Sonnenzug főszervezőjének halála okán 1995 óta nem indul a vonat.

A Napvonat minden évben 360 sérült embernek nyújtott lehetőséget arra, hogy négy napi utazással megismerhesse Ausztria és a szomszédos országok legszebb tájait.

Az utasok kizárólag társadalmi munkában tevékenykedő segítők, valamint orvosi ellátást kaphattak. Az orvosi háttérrel mindig a fogadó ország egészségügyi szakemberei biztosították.

A Napvonat vámvizsgálat nélkül haladhatott. Több évtizedes létezése során sok ezer sérült ember utazott rajta mind az osztrák tartományokból, mind Egyiptomból, Izraelből, Nagy-Britanniából, Jugoszláviából, Bulgáriából, Olaszországból, NSZK-ből, Indonéziából, Hollandiából és Magyarországról – 1975-től Csehszlovákiából, majd 1984-től az NDK-ból is.

A Sonnenzug-team célja a népek közötti egyetértés és a közvetlen szomszédos országok egymást iránti szeretetének erősítése volt.

A team a következő szervezetekből állt: Bécsi Evangélikus Városi Misszió, Szuverén Máltai Lovagrend Kórházi Szolgálat, Osztrák Szamaritánus Szövetség, „Edelweiss” (Havasi gyopár) Fiatalok Egyesülete, Osztrák Vöröskereszt, Evangélikus Egyház Nagyothallók Lelki Segélyszolgálat, Johanniták Segítő Szolgálat.

A mozgalom háttérében mindig „ott voltak” az állam és az egyházak vezetői, erkölcsi támogatást nyújtottak, és diplomáciai téren is biztosították az együttműködést.

Magyarországot 1975-től iskolánk diákjai és tanárai képviselték az utazásokon, egészen a Sonnenzug 1994. évi utolsó járatáig. Kiváltságos politikai kedvezményben volt részünk azzal, hogy útlevél, vízum és vámpapírok nélkül léphettük át a Magyar Népköztársaság országhatárait. Az is komoly külpolitikai engedmény volt, hogy Magyarországon is áthaladhatott az útlevelek nélküli utasokkal teli vonat. De az akkori sajtó elhallgatta ezt a rendkívüli eseményt, és nagy volt a különbség a szerelvény nyugat-európai és a magyarországi fogadtatása között is. Az alábbi, egy berlini hetilapban megjelent tudósításhoz hasonló beszámoló nálunk például nem jelenhetett meg.

„A Napvonat 1987-ben Berlinben is járt

A Napvonatot egy osztrák segítőszervezet hívta életre – idén Bécsből Prágán keresztül érkezett Berlinbe, rajta 14 országból érkezett 350 sérült emberrel és 150 kísérővel. A vonat utasai 1987. június 19–20-án tartózkodtak városunkban, ahol Peter Rebsch, a parlament elnöke üdvözölte őket, majd négy napon át ismerkedtek Ausztria és Németország tájaival.

A Napvonatot, „amely nem ismer határokat”, ellenőrzés nélkül engedték át a hatá-

rokon. Utasai között voltak sérültek Ausztriából, Izraelből, Nagy-Britanniából, Jugoszláviából, Bulgáriából, Olaszországból, Egyiptomból, Indonéziából, Hollandiából, Magyarországról, Csehszlovákiából és Németországból.

Egy vonat, amely barátságot, a népek közötti egyetértést és egymás megismerését szolgálja.

A vonat tizenegy kocsiból állt, a kísérők munkáját szakképzett nővérek segítették. Az utazási és az ápolási költségeket évről évre adományokból gyűjtik össze, vagy ha azt a résztvevő anyagi helyzete megengedi, maga is hozzájárulhat. 1987-es Napvonatot a berlini, Wilfried Stütting vezette.”

Néhány Sonnenzug-utas emlékei

Csizmadia Istvánné

1975-ben jött az első felhívás, hogy intézetünk néhány tanulója vegyen részt az Ausztriában évente szervezett Sonnenzug körutazáson.

Az első csoportot, öt kislányt, én vihettem ki Bécsbe. Eredetileg a Pető Intézetből is jött volna öt tanuló egy kísérővel, de végül hazánkat csak mi képviseltük.

Az út egyik érdekessége azt volt, hogy a vonat egy „kis” kanyarral átvált Magyarországra is. Budapesten a Keletiben álltunk meg, ahol az aznapi ebédet fogyasztottuk el, a vonaton. Rövid városnézés után a Balaton partján éjszakáztunk, s másnap indultunk tovább.

Csodálatos élmény volt gyerekeknek, felnőtteknek egyaránt. A gyönyörű tájak, az állomásokon, szebbnél-szebb népviseletben előadott hangversenyek, táncok, a szerető törődés, kedves figyelem, a sok-sok ajándék, amit kaptunk, mind felejthetetlenek voltak. A vonat ausztriai és a magyarországi fogadtatása között leírhatatlanul nagy volt a különbség.

Mák Kornélia

Két alkalommal – 1978-ban és 1979-ben – vettem részt a Sonnenzug körutazáson, és mindkét alkalomról szép emlékeket őrzök.

A legizgalmasabbnak azt tartottam már az első út előtt, hogy végig vonaton utaztunk, és többnyire azon is aludtunk. Ezt 13 évesen rendkívül romantikusnak tartottam. Ezt az érzést fokozta, hogy iskolatársaimmal együtt utaztam. Első alkalommal öten, másodszor tízen voltunk. Néha azért „elhagytuk a vona-

tot”, és nem csak az állomáson néztünk körül. 1978-ban először jártam Bécsben. Szépnek találtam a várost, az István templomot és egy kilátót, amelynek a legfelső emeletén étterem volt, és amely egy óra alatt fordult egyet, így az egész várost „körpanorámában” láttuk. Itt ettem először – és eddig utoljára – béka-combot. Egy szirénázó mentőautóból pedig késő éjjel megcsodálhattuk a kivilágított várost. Átrobogtunk Innsbruck városán és egyéb nevezetes helyszíneken. Természetesen ez engem – aki már akkor is szerettem a sportot – rendkívül boldoggá tett, mert járhattam ott, ahol a nagy síversenyeket rendezik.

Második alkalommal, 1979-ben az tett boldoggá, hogy „átutazóban” jártunk Olaszországban is. Sajnos itt egyetlen városban sem szálltunk ki, de a pályaúdvárokon nagyon szép zene szólt, és többen is megállapítottuk, hogy az olasz fiúk nagyon helyesek. Jártunk Svájc területén is, és hajókáztunk a Bodeni-tavon. Emlékszem, München városában „csalódtam”, mert rendkívül piszkosnak véltem. A szálloda viszont, ahol aludtunk, „királynői” volt.

Őrök képeket gyönyörű havas hegyekről, szerpentínekről és egy végtelesen hosszú alagútról valahol Svájc területén. Svájcban kora reggel megállt a vonat, valahol egy városkában, gyönyörű havas hegyek között, és valaki felkiáltott: „Nézétek, havasi gyopár!” Az egész hely olyan szép volt, hogy ezt is örökre megőrzöm. Ebben valószínűleg közrejátszott az is, hogy kedvencemnek, az ABBA együttesnek akkoriban volt egy száma, amelynek címe „*Havasi gyopár*” volt. Min múlnak az emlékek!

Ágoston Gabriella

1983 májusában Gulyás Éva kolleganőmmel voltam Sonnenzug utazáson tíz gyermekkel, öt fiúval és öt lánnyal. Indulásunk előtt Bécsben az akkori osztrák államelnök, Kurt Waldheim (a későbbi ENSZ főtitkár) búcsúztatott minket.

A Napvonat a következő útvonalon haladt: Bécs–Salzburg–NSZK–Lichstein–Ausztria–Jugoszlávia–Bécs.

Lichsteinben a hercegi pár a vonaton köszöntötte a résztvevőket, mindenkivel kezét fogták.

Az NSZK-ban a Bodeni tavon hajókáztunk, a mediterrán éghajlatú Constant-szigetén pedig megnéztük a madár rezervátumot.

Jugoszláviában egy hatalmas csarnokban ünnepi vacsorát adtak tiszteletünkre. A csarnok érdekessége volt, hogy egész felületét Tito elnök képe borította be.

Az utazás egy életre szóló, maradandó élményt jelentett gyermeknek, felnőttnek egyaránt.

Kékesiné János Rozália

Olyan szerencsések voltunk Zsoldos János kollegámmal, hogy tíz gyermekkel részt vehettünk a 20. Jubileumi Sonnenzug utazáson 1984. május 31-től június 3-ig.

A Napvonat áthaladt Alsó- és Felső-Ausztrián, Steierországon, Karinthián, Olaszországban Velencéig, majd Kelet-Tirolon át vissza Bécsig.

Ezen a szerelvényen tizenegy hálókocsi volt a vendégeknek, egy fogadó kocsi, egy személyzeti és egy postakocsi. A vonat 365 méter hosszú volt.

Az állomásokon nemzeti viseletbe öltözött helyi lakosok zenével, tánccal, gyümölcssel, süteménnyel kedveskedtek. Egyik napon Kirchschläger elnök úr is végigsétált a vonaton, és üdvözölt minden résztvevőt.

Utazásunk során gyönyörű tájakat láthattunk. Ez gyermekeinknek mara-dandó élményt jelentett. Baráti kapcsolatok is szövődtek a különböző nemzetiségű utasok között.

Kapesz János

1986. május 29-től június 5-ig voltam Sonnenzug-utazáson a Budapest–Bécs–Insbruck–Salzburg–München–Vaduz–Bécs útvonalon. Olyan szerencsés voltam, hogy az út főszervezője (Erik Engel) lányának én adhat-tam át Bécsben a magyar csoport ajándékát, aminek nagyon örült. Iskolánk-ból öt fiú és öt lány utazhatott. Minden gyermek 600 Schilling költőpénzt kapott a szervezőktől. Ebből a pénzből vettem életem első sétálómagnóját és egy Falko kazettát. Érdekességképpen mondom el, hogy Bécsben a fotocel-lás technika nagyon megráfált bennünket, életemben ott láttam először fo-tocellás ajtót. A vonaton a csehekkel kerültünk közelebbi barátságba, mivel ők ültek a legközelebb hozzánk. Életemben ez alkalommal aludtam először vonaton. Nagyon fárasztó volt, de megérte, mert az élmények kárpótoltak. Az egész út csodálatos volt, mégis a három órás csónakázás a Bodeni tavon nyújtotta a legnagyobb élményt. Az ebédet is itt fogyasztottuk el. Lichstein-ben a vár alatt, egy hatalmas csarnokban ünnepi vacsorát és műsoros estet adtak tiszteletünkre. Köszöntésünkre a hercegi pár is megjelent. Bécsben a szószos nemzeti ételek ízlettek a legjobban. Svájcban a festői szépségű he-gyek ragadtak meg. Különleges élmény volt, hogy májusban esett a hó. Ezen legjobban az arab utasok csodálkoztak, akik még életükben nem láttak ilyen hideg és fehér csapadékot.

A Máltai Szeretetszolgálat nővéreinek segítettünk az ágyneműhúzásban, és

ezzel beloptuk magunkat a szívükbe. Rossz érzés volt, hogy nem tudtuk a nyelvet, és így nehéz volt a kommunikáció.

Sajnáltuk, hogy véget ért ez a csodálatos út, és vissza kellett jönnünk.

Kovács Márta

1994-ben felkértek, legyek a Sonnenzug utazáson résztvevő magyar gyermekek kísérője. Izgalmas és értékes napokat töltöttünk együtt. Egyrészt a program volt élményteli: Bécs nevezetességei, városnézés, a vonatút az Isztriai félszigetre, Pula látnivalói, fürdés a tengerben. Másrészt szép volt a gyerekekkel való „barátibb” kapcsolat kialakulása, amit a közös élmény segített, s adott lehetőséget mélyebb és őszintébb beszélgetésekre. S persze a közösen átélt „sztorik”, amik emlékezetessé tesznek egy ilyen utat, s újra felidézve lehet mesélni társaságban, barátoknak.

Még jó ideig elég volt csak egymásra néznünk, s az a jó érzés töltött el bennünket, hogy „jó volt együtt”.

JÁTÉK – HATÁROK NÉLKÜL

A nemzetközi tévés játék- és vetélkedősorozat analógiájára 1991-ben egy németországi, regensburgi iskola rendezte meg az első hasonló, adaptációs játékot mozgáskorlátozott gyermekek számára. Erre az eseményre Magyarország még nem kapott meghívót, de a következő versenyre, amit Csehország rendezett 1992-ben Plzenben, már iskolánk tanulói is utazhattak a magyar csapat színeiben. A mozgásjavító igazgatói irodájában szólt a telefon, a prágai magyar nagykövetségről keresték az iskola vezetőjét. Elmondták, hogy magyar partnert keresnek a vetélkedéshez, és mi vállalkozunk a feladatra. Iskolaigazgatónk gyors döntése nyomán a játékok résztvevői lettünk.

1993-tól a játékos vetélkedő programja az „Eurointegrációs hét” nevet viseli, ugyanis 1993-ban a flamand kormány útjára indította az „Eurokans” című hároméves programját, amelynek egyik eseménye volt a „Játék határok nélkül” sportvetélkedő is.

A flamand kormány támogatásával, a wettereni iskola irányításával a hároméves projekt célkitűzése értelmében három „volt szocialista”, nem uniós ország – Csehország, Lengyelország és Magyarország – egy-egy mozgáskorlátozott és/vagy halmozottan fogyatékos gyermekeket nevelő-oktató intézményével igyekeztek különböző feladatokra együttműködést kialakítani, hogy hozzásegítsék e három intézményt feladatainak korszerűbb elvégzéséhez. Az együttműködés sarokkövei a három intézményvezető és a projekt vezetőjének egyeztető tárgyalásain bontakoztak ki. Néhány a megvalósult együttműködési programok közül:



Az első év (1993) kiemelt feladata volt az intézmények személyi számítógépekkel való felszerelése. A tanulói gépeken túl a pedagógusok számára is állítottak be számítógépet, rövid tanfolyam keretében ismerkedtünk a használatával.

A második év (1994) kiemelt feladata volt a szakember- és gyermekcsere program. Az első lépcsőben, a szakembercsere keretében egymás intézményeinek struktúrájával, működésével, szakmai munkájával ismerkedtünk, s ezen ismeretek alapján alakult ki, hogy mely terület munkáját térképeznénk fel behatóbban. Így alakult ki a második lépcső programja, amelyben két-két gyermek két-két kísérővel egy-egy hetet tölthetett egymás iskolájában, bekapcsolódtak a testvérintézmény mindennapi életébe, és értékes ismereteket és tapasztalatokat szereztek arról, „hogyan élnek mások”.

A harmadik év (1995) kiemelt feladata volt azoknak a programoknak a megismerése, amelyek egyrészt a fogyatékos gyermekek iskolás kor előtti fejlesztésének, gondozásának, ellátásának rendszerét, másrészt az alapiskolát elvégzett fiatalok további életút-lehetőségeinek megismerését célozta.

Az „Eurointegrációs projekt” vállalta, hogy működése három éve alatt finanszírozza a játékokra utazó cseh, lengyel és magyar csapatok útiköltségeit, illetve „besegít” a játékot szervező ország költségviselésébe.

E projekt során mély és tartalmas szakmai, emberi kapcsolatok épültek ki, amelyek eredményeképpen az intézmények financiaális lehetőségeikhez mérten próbálnak együttműködni (pl. gyermek és felnőtt csereüdülés a német és



Versenynben a magyar csapat – 1985



A kalóznak öltözött magyarok Hollandiában– 1997

belga intézménnyel, illetve ismerkedés egymás kollégiumi programjával, a német testvériskola esetében).

Az „Eurointegrációs hét” keretében szervezendő „Játék határok nélkül!” sportvetélkedő összetartó ereje a hagyományaiban is fellelhető. Minden ország nyolc játékosból álló csapattal vesz részt, a csapatok összetétele a következő:

- két elektromos kerek-székes gyermek,
- két mechanikus kerek-székes gyermek,
- négy „járóképes” gyermek.

A versenyszabályok szerint négy különböző feladatsorú ügyességi pályát kell a csapatoknak teljesíteniük, s amelyik ezt a legrövidebb idő alatt teljesíti, azé a győzelem. Az egyes pályák feladatsorának összeállításakor arra kell törekedni, hogy a különböző kategóriájú versenyzők mindegyike adottságaihoz mért feladatokat teljesítsen, de összességében a csapat együttes munkájának az eredménye számít.

Hagyomány immáron az is, hogy a verseny feladatait csak a helyszínen, a verseny előtti napon ismertetik meg a résztvevők, csak ott gyakorolhatják a játékokat, amelyeket vagy füves sportpályán vagy fedett sportcsarnokban rendeznek meg.

A a résztvevő országok versenyzőit és kísérőit a vendéglátó város polgármestere fogadja, és a szervezők biztosítják, hogy nemzetenként különböző színű, de azonos emblémájú mezt kapjon minden sportoló és segítő.

Eddigi versenyek eredményei, résztvevői és kísérei

1992 Plzen (Csehország): 3. helyezés

- elektromos kerekesszékekkel: Csendes László és Tóth Péter;
- mechanikus kerekesszékekkel: Kulcsár Krisztina és Tóth Zoltán;
- „járó” gyermekek: Békési Gábor, Bocsányi József, Borbély Ádám, Hibácska Attila, Gergely Etelka és Lakatos Magdolna;
- kísérők: Kiss Erika csapatvezető, Baricz Dezső, Borvendég Katalin és Cseh Valéria.

1993 Wetteren (Belgium): 5. helyezés

- elektromos kerekesszékekkel: Bokor Lilla és Szabó Tamás;
- mechanikus kerekesszékekkel: Koncz Erika és Vécsi Szabolcs;
- „járó” gyermekek: Blahovics Katalin, Kovács Annamária, Lázok Ottó és Sarina Zsolt;
- kísérők: Horváth Oriána csapatvezető, Balogh Ferencné, Borsodi Sándor, Hütter Márta, Kiss Erika és Popini Zoltánné.

1994 Varsó (Lengyelország): 2. helyezés

- elektromos kerekesszékekkel: Hatvani Attila és Puskás Péter;
- mechanikus kerekesszékekkel: Szántó Anikó és Vankó László;
- „járó” gyermekek: Hadnagy Ferenc, Orsós Ferenc, Simoncsics Tamás és Vincze Zoltán;
- kísérők: Péro Sára csapatvezető, Boross Gitta, Dombi Lajosné, Dr. Makszin Imréné, Szabó Gergely és Szilágyi Zsuzsanna.

1995 Budapest (Magyarország): 1. helyezés

A játék „megálmodója” jelen sorok írója lett, de a kollégák, számos különböző cég, intézmény és magánember segítségével, felajánlása, munkája nélkül a produkció nem vagy nem olyan magas színvonalon jött volna létre, mint ahogy megvalósult.

- elektromos kerekesszékkal: Simon Beatrix és Szabó Tamás;
- mechanikus kerekesszékkal: Tóth Zoltán és Vankó László;
- „járó” gyermekek: Hellenbach László, Kovács Annamária, Takács Vera és Tillinger Zsolt;
- kísérők: Nagyné Fatalin Andrea csapatvezető, Berényi Éva, Dauerbach Tamás, Magyar Gyöngyi, Péter Erika és Puppán Gabriella.

1997 Valkenburg (Hollandia): 1. helyezés

Bővült a résztvevő nemzetek száma: ez alkalommal vett részt először Írország és Olaszország csapata, így már nyolc ország mozgáskorlátozott gyermekei versenyeztek egymással.

- elektromos kerekesszékkal: Deim Csaba és Gál Lilla;
- mechanikus kerekesszékkal: Szántó Anikó és Szász Sándor;
- „járó” gyermekek: Arany Rudolf, Galacson Renáta, Kocsis Mihály és Tillinger Zsolt;
- kísérők: Nádas Pál csapatvezető, Berki Erzsébet, Boross Gitta, Borsodi Sándor, Horváth Oriána és Kiss Erika.

1998 Plzen (Csehország): 4. helyezés

- elektromos kerekesszékkal: Mayer Norbert és Szabó Tamás;
- mechanikus kerekesszékkal: Bíró Sándor és Domonkos Roland;
- „járó” gyermekek: Halmi Tímea, Hellenbach László, Pácz Péter és Rigó Zita;
- kísérők: Kiss Erika csapatvezető, Borsodi Sándor, Illés Éva, Györffy Ákos, Berényi Éva és Csides Sándor.

1999 Regensburg (Németország): 1. helyezés

- elektromos kerekesszékkal: Csizmadia Margit és Hervai János;
- mechanikus kerekesszékkal: Orsós Brigitta és Tillinger Zsolt;
- „járó” gyermekek: Arany Rudolf, Kézdi Réka, Kozma Zoltán és Zólyomi László;
- kísérők: Kiss Erika csapatvezető, Borsodi Sándor, Finta Anett, Lengyel Zoltán, Péter Erika és Ursu Zsuzsanna.

2000 Nova Bana (Szlovákia): 5. helyezés

- elektromos kerekesszékkal: Kovács Attila és Rácz Roland;
- mechanikus kerekesszékkal: László István Zsolt és Mészáros Ildikó;
- „járó” gyermekek: Almási Dániel, Andrejcsik Zoltán, Gubányi Annamária és Pálffi Judit;
- kísérők: Makszinné Karácsony Györgyi csapatvezető, Györffy Ákos, Harcz István, Kiss Erika, Pócsik Judit és Szantner Nándor.

2001 Wetteren (Belgium): 2. helyezés

- elektromos kerekesszékkal: Laáber Miksa és Siketh Zoltán;
- mechanikus kerekesszékkal: Ábrahám Dávid és Koselák Renáta;
- „járó” gyermekek: Arany Rudolf, Kolompár Dániel, Zana Anita és Wetzl Edina;
- kísérők: Gasparicsné Csillag Ágnes csapatvezető, Györffy Ákos, Király Etelka, Kiss Erika, Sebők Zsuzsa és Tóth Levente.



Játékban – 2003

2003 Budapest (Magyarország): 5. helyezés

A j t kek szervezője, a feladatok „megálmodója” ezúttal is jelen sorok  r je volt.

- elektromos kerekesszékkel: Somogyi Péter  s Tóth Miklós Bálint;
- mechanikus kerekesszékkel: Garai Nóra, Turányi Tamás  s Molnár Zsolt tartalék játékos;
- „járó” gyermekek: Kis R ka, Naár Norbert, Porg nyi Luca nem mozgáskorlátozott gyermek, Szélesi Andrea  s Erdős Vilmos tartalék játékos;
- kísérők: Varga András csapatvezető, Erdélyi Ágnes, Meleg-Vasas Tímea, Osztopáni Andrea  s Tapa Gergely.



A magyar csapat a sárkánnyal – 2003

Megjegyzések:

- 1996-ban és 2002-ben nem volt „Játék határok nélkül” sportvetélkedő.
- 1992–95 között Csehország, Belgium, Hollandia, Lengyelország, Magyarország  s Németország csapatai versenyeztek egymással.
- 1997-ben Hollandia meghívott egy-egy írországi, illetve olaszországi testvériskolai csapatot – ez az egy alkalom volt, hogy nyolc ország csapatai versenyeztek, egyébként hat-hat ország vesz részt a nemzetközi megm rettet s n.
- 1998-t l Hollandia nem vesz részt a nemzetközi versengő st bban, helyükre

Szlovákia (Nova Bana) csapata lépett, a többi intézmény maradt. Kísérletet tettünk a holland testvériskola „visszacsábítására”, továbbá olasz és horvát intézmények csapatainak beszervezésére, sajnos sikertelenül.

– 1992–1995 között az elektromos kerek-székekkel versengő diákjaink, saját eszköz hiányában, a szervező ország jóvoltából ismerkedhettek az elektromos kerek székekkel.

– A következő, 2005-ös „Játék határok nélkül” megrendezésére Csehország, Plzen városa vállalkozott.

Csehország, Szlovákia, Lengyelország, Magyarország Európai Unió taggá válása után az „Eurointegrációs hét” ideológiájának és filozófiájának át kell lényegülnie.

2003-ban a filozófia átstrukturálása felé tettünk lépéseket, nevezetesen:

1) szakítva az eddigi hagyományokkal, a négy járó, de mozgáskorlátozott gyermek közé minden csapatnak egy-egy egészséges, nem mozgáskorlátozott gyermeket kellett csapatába integrálnia;

2) a játékok lebonyolítását sikerült egy közpark, a Millenáris Park minden napi életébe illeszteni, így a park aktuális látogatói szabad akaratukból a rendezvény nézőivé válhattak (a park véletlenszerűen alakuló látogatóinak pozitív visszajelzései megerősítettek bennünket abban, hogy elképzelésünkkel jó úton járunk).

Az „ép” és „fogytékos” emberek egymáshoz közelítésének, integrálásának folyamata még gyermekéveit éli, főleg a csatlakozó uniós országokban, s e munkának a jövőben egy kedves színfoltja lehet a „Játék határok nélkül” nemzetközi sportvetélkedő.



A játékok és az iskola centenáriumi ünnepségének megnyitója a Parlament kupolatermében – 2003

DIÁKÖNKORMÁNYZAT

a Mozgásjavító Általános Iskolában

A rendszerváltozás, ha nem is automatikusan, nem is azonnali hatállyal és nem is általánosan, de feltétlenül komoly változásokat hozott az általános iskolák életében – már ami a közösség szerveződését, a diákság önszerveződését illeti.

Az addig korlátlan elterjedéssel bíró úttörőmozgalom, a tanuló ifjúság társadalmi életének meghatározó pillére, a szocializáció és a közösségi életre való felkészítés-felkészülés gyakorlótere háttérbe szorult. Ez a politikai-ideológiai tartalom mentén szerveződött mozgalom megszűnésével, illetve perifériára kerülésével sokhelyütt úrt hagyott maga után. Ezzel az a terep illant el az iskolákból, ahol a gyerekek, ha néha oly áldemokratikus módon is, de a parlamentarizmust gyakorolhatták, ahol tevékenykedhettek, szerveződhettek. Ennek a mozgalomnak, visszásságai ellenére, sok jó és szép oldala volt a diákok szempontjából. Ami nagyon hiányzott belőle, az az egész akkori magyar társadalom hiánya is volt, ez pedig a valódi demokrácia. Ennek nem voltak hagyományai sem a felnőtt társadalomban, sem a diákság „úttörő társadalmában”.

*

A rendszerváltozást követően az iskolákban különféle (vallási, politikai) alapon szerveződő mozgalmak jelentek meg, és vagy megerősödtek, vagy már el is haltak. A diákönkormányzati mozgalom, amely szerveződését tekintve speciális, hiszen tagjai és választói is diákok, akiket a közös élethelyzet (az iskolához tartozás, a kiskorúság és ezekből fakadó azonos jog- és kötelességrendszer) sorol egy csoportba, az 1993-as közoktatási törvény megjelenésétől számítva folyamatosan erősödik. Ez a mozgalom ideológiamentes, fő célja az érdekképviselés, a jogérvényesítés, és fontos szerepe van a megfelelő pluraliz-

mus, a demokrácia és a parlamentarizmus kialakításában, fejlesztésében. Meggyőződésem, hogy egy jól működő iskolai diákönkormányzatban dolgozó, ott felnövekvő gyermek magáévá teszi ezeket az eszméket, de legalábbis közelebb kerül hozzájuk.

*

Iskolánkban, a Mozgásjavító Általános Iskolában a diákönkormányzat 1994. március 7-én alakult meg. Ekkorra fogalmazott meg az igény, illetve öltött testet az elképzelés, hogy itt is szükség lenne a diákság érdekképviselőjére. A frissen megalakult diákönkormányzat diáktanácsot hozott létre, amelyben minden osztály (harmadiktól nyolcadikig) választott képviselővel reprezentálja magát. A diáktanács háromtagú vezetőséget választott (az első vezetők Antal István, Vincze Zoltán és Tóth Zoltán voltak). Az új testület első ténykedése az volt, hogy megalkotta a diákönkormányzat „Alkotmányát”, amelyet a későbbiekben az iskola egyéb fórumai is elfogadtak.

Ebben a dokumentumban pontosan rögzítették működésük célját, a diákönkormányzat különböző jogköreit, úgy mint: döntési, egyetértési, véleményezési, javaslattevő kompetenciák. Konkrétan meghatározták a diákönkormányzat feladatkörét és működési szabályzatát is.

A kezdetekhez tartozik egy sikeres pályázat az Ezredforduló Alapítványnál 1994-ben, amelyen huszonnyolcezer forintot sikerült elnyerni diákvezetőképzésre, amire aztán még abban az évben, szeptember 16-18. között Verőcén, az iskola nyaralójában sor is került, mint olvasható az akkori feljegyzésekben, *„nagy sikerrel és közmegegyezéssel”*.

A kezdeti sikerek a későbbiekben is folytatódtak, az iskola diákönkormányzata mind több diákrendezvény lebonyolításának aktív részesévé vált. Ezek közé tartoznak már hagyományosan a farsangi mulatságok, az iskola tanulói számára szervezett diszkók és egyéb zenés megmozdulások. Újdonság a mozi, ami a 2002/2003-as tanévtől indult be. Ennek megszervezésében és lebonyolításában ugyancsak részt vesznek a diákönkormányzat aktivistái.

Persze a munkának más oldalai is vannak, nemcsak a szórakozás szervezése. Így a diákönkormányzat részt vesz a mindenkori házirend megalkotásában, ami nagyon fontos tevékenység, hiszen az iskolai kollégiumi együttélés szabályait rögzíti. Az iskolarádió üzemeltetését is a diákönkormányzat tartja kézben. Más jellegű tevékenységei közé tartozik többek között a hasznos hulladékok (elsősorban papír) gyűjtésének szervezése, a téli madáretetés, amely akciókban az iskola diáksága nagy lelkesedéssel és örömmel vesz részt.

A sok szép siker és eredmény mellett vannak azonban olyan momentu-

mok, amelyeket kudarcként élünk meg. Ilyen például az 1994-ben elindított, nagyon jó ötletnek tűnő, verőcei diákvezető-képzés megszűnése, amelynek hagyományát feltétlenül újjá kellene éleszteni! Negatívum az is, hogy egy-két próbálkozástól eltekintve nem sikerült elérni az iskolai diákújság rendszeres megjelentetését. Hasonló hiányérzetünk lehet, ha azt tekintjük, hogy az iskolarádió még mindig nem elég információ-gazdag.

Rengeteg feladat áll előttünk, kezdve természetesen a felsorolt hiányosságok megszüntetésével, a csorbák kiküszöbölésével. Nagyon fontosnak ítélem az alsóbb osztályosok fokozottabb bevonását az irányítási, szervezési munkába, hiszen ezzel meg lehetne teremteni a folytonosságot, a zökkenőmentes váltások lehetőségét.

*

Komoly szerep hárul természetesen a diákönkormányzatot segítő pedagógusokra is, hiszen bizonyos képességek, készségek hiánya vagy részleges kiesése, illetve a testi, szellemi érés átlagostól eltérő üteme azt vonja maga után, hogy gyermekeink önállósodása csak lassabban, korlátozottabban megy végbe, mint ahogy ez a nem mozgássérült gyermekeknél jellemző. Ez azt jelenti, hogy a diákönkormányzatot segítő pedagógusra több feladat hárul ötletadóként és lebonyolítóként is. Feltétlen fejlesztésre szorul a diákok öntudatossága, hogy még jobban átérezzék, megértsék, milyen fontos és előrevivő, ha maguk is tesznek önmagukért, mert ez feltétlenül előnyükre válik a felnőtt életben is. Ennyiben is nagyon fontos gyakorlóter a diákönkormányzat a „nagybetűs életre”. Előre kell lépünk a kezdeményezőkézség bátorításában is. Még mindig nagyon kevés az igazán „alulról jövő” ötlet, elképzelés. Ebben a feladatban is nagyon fontos rávezető szerepe lehet a diákönkormányzatot segítő pedagógusoknak, illetve a többi felnőttnek az iskolában. Tovább kell erősíteni a demokratizmus és a parlamentarizmus hagyományát a diákönkormányzatban. Fontos, hogy a gyerekek megértsék és alkalmazni tudják ezek szabályait, hogy tiszteletben tartsák egymás véleményét, a nagyobbak, idősebbek a kisebbekét is és ugyanígy a többség akaratát. (Ezekben a kérdésekben a mai magyar társadalomnak is van hova előrelépnie.)

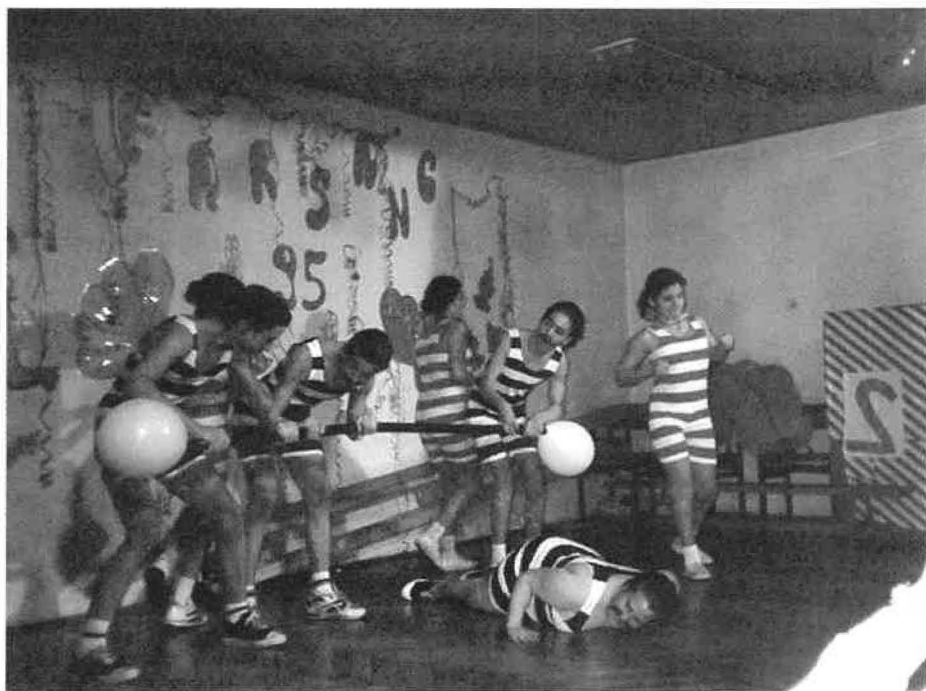
*

Lényeges feladat a nyitás. Nyitás a magasabb diákfórumok, más tanulók diákönkormányzatai felé, mert ebből rengeteget profitálhatunk, tanulhatunk. (Erre tettünk kísérletet 2003 májusában, amikor iskolának diákönkormányzati

képviselőjét delegáltuk a Diákcsúcs háromnapos rendezvényére a Millenáris-ra.) El kell gondolkodnunk azon is, hogyan tudnánk rendszeresen részt venni kerületünk diákönkormányzati munkájában, milyen keretek között és milyen területeken tudnánk valóban együttműködni más diákönkormányzatokkal, iskolákkal. Így válhat a diákönkormányzati munka az integráció egyik főrumává. És ez nem lebecsülendő lehetőség.

*

2003-at írunk. A Mozgásjavító Általános Iskola diákönkormányzata jövőre ünnepli tíz éves fennállását. Ez már egy szép évforduló, amire büszkék lehetünk, és ami nagyon jó alap a további munkához. Jó alkalom a tanulságok levonására, és eredmények értékelésére, a továbblépésre. Szükség lehet az 1994-ben elfogadott „diáktalálmány” áttekintésére, esetleges korszerűsítésére is. Egy szó, mint száz, munka van bőven. Szerencsére.



Farsang

II. rész

VISSZAEMLEKEZÉSEK

ISKOLÁNÁL SOKKAL TÖBB VOLT

Aktivitásomat a távolság fékezi, Vácott lakom. Súlyos mozgáskorlátozottságom miatt (két könyökmankóval járok) közszolgálatú járművet, vonatot, buszt, vilámost sajnos nem tudok igénybe venni. Mozgásomat tovább nehezíti, hogy elmúltam nyolcvan éves. Gépkocsim van, használok is, de Pestre, a nagy forgalomba félek bemerészkedni. A nyugdíjam sem biztosít sok ficánkolási lehetőséget, és a kocsim műszaki állapota sem túl megbízható. Mégis, hogy elősegítsem az Otthon történetének történelemhű megírását, elmondom, hogy a régi intézet nem csak az iskolából állt. Sokkal több volt annál. A régi épület főbejáratánál ma is táblás, nagy kép hirdeti az akkori hármas tevékenységet: „*Tanít – Gyógyít – Kiképez*”.

A második világháború után aztán valami óriási koponya ötlete folytán három részre cincálták ezt a nagyszerű intézményt. A kórházat a Népjóléti Minisztérium, az iskolákat az Oktatásügyi Minisztérium, az üzemeket a Helyiipari és Városgazdálkodási Minisztérium államosította. A legnagyobb üzemből, a bórdíszmű műhelyből vállalatot hoztak létre, a többit, a szabó-, a cipész- és a kötszövőműhelyt pedig felszámolta.

Külön elismerést érdemel tehát, hogy a jelenlegi igazgató nem hagyja feledésbe menni, vállalja a múltat.

*

A „sors kegye folytán” nekem módomban volt igénybe venni az intézet mindhárom funkcióját. A kórházban végezték az utolsó műtétet, melynek során kioperálták a térdkalácsomat. Ezzel merevítették a bal lábamat, s most legalább egyenesen tudok járni. A műtétet a híres Zinner főorvos úr végezte, aki az ostrom után mint egyetemi tanár az Ortopéd Klinika igazgató főorvosa lett, korábbi posztját a kórház adjunktusa, Glauber doktor vette át.

A műtét során egy csontszilánk került a sebembe, amelyről azt remélték, hogy a gennyesedéssel majd kilökődik, így egy jó fél évig feküdtem a kórházban, derékig gipszben. Miután kiengedtek, két utcával odábbra, az Amerikai úton lévő lakásomra járatta a kórház Karola nővér, az akkori műtősnőt – akit az Isten áldjon meg haló porában is.

Ami a tanulást illeti, a tanonciskolát végeztem az intézetben mint bejáró növendék. Mind a négy osztályban tiszta jeles voltam, ezért megkaptam az Iparkamara akkori arany tanonccérmét. Hálásan gondolok akkori tanárimra: Nyári Eászló tanár úrra, Raskóné Mancsi nénire, Tordai László igazgató úrra.

*

Az iskolai tanító- és nevelőmunkát jól kiegészítette az otthonban működő két szervezet, az Ifjúsági Vöröskereszt és a Cserkészzet. Emellett ének- és zenekarunk is volt, mindkettőnek tagja voltam, utóbbinak mint másodhegedűs. Rövid ideig még a kántort is helyettesítettem a vasárnapi miséken.

Az Ifjúsági Vöröskereszt amolyan önképzőköri munkát végzett. Négy évig voltam az elnöke. Emellett irogattam a szervezet központi lapjába is. Ez idő tájt indítottunk mi is egy önálló kis újságot, *Egymásért* volt a címe. Primitív eszközökkel sokszorosítottuk, a mai fénymásoló technika még nem volt ismert. A szerkesztőség viszont annál nagyobb lelkesedéssel igyekezett pótolni a hiányosságokat. Három-négy álnéven is írt némelyikünk, hogy sokoldalúbbnak tüsszessük fel lapunkat. E szerény újságocskának én voltam a főszerkesztője és a felelős kiadója is. Lapunknak sajnos szomorú vége lett: az akkori Magyar Királyi Ügyészség betiltotta – bármilyen nagyképűen hangzik is – nagyon szabad szájúján irkáltunk ugyanis bizonyos dolgokról.

A másik szervezet, amely az otthonban működött, a cserkészzet volt. A Lónyai utcai Református Gimnázium öregdiákjai alapították, mint a 15. sz. Bethlen Gábor Cserkészcsapat Harangi László Raját. A cserkészzet két jelszava – „*A cserkész ahol tud, segít*” és „*Jó munkát!*” – egész életemre rányomta a bélyegét.

Az intézetben az őrsi összejöveleteken egész évben készültünk a nyári táborozásra, amikor két-három hétig önállóan kellett ellátnunk magunkat. Amellett külön próbáknak is kitettük magunkat. Nemcsak egymást segítettük, hanem például kis csomagocskákat szállítottunk az angyalföldi nyomortelepekre.

Én több külön próbát is tettem, mindenekelőtt elsősegélynyújtásból, de tettem regös próbát is. Elsősegélynyújtási külön próbám biztosította, hogy később én lettem a tábori „dögész” (elsősegélynyújtó). Regös külön próbám pedig a tábortűz vezetésére jogosított. De nótafa is voltam és vagyok még ma is. Később vízi külön próbát is tettem, így tagja lettem a táborozást előkészítő ví-

zi őrsnek is. A vízparti táborokba nagy őrsi csónakokkal szállítottuk előre a szükséges eszközöket (sátrak, szalmazsákok, konyhai eszközök stb.). A mi rajunkban a főzés nem okozott külön gondot, mert az őrsök egymásnak adták a magunk által készített, földbe ástott konyhát.

Legutolsó két cserkész-táborunk a Duna melletti Sinna-telepen volt, Ercsi közelében, a másik meg Esztergomban, a Prímás-szigeten, éppen amikor a németek felrobbantották a hidat. Később a politikai zsenik felszámolták ezt a nagyszerű szervezetet is. Mára ugyan ismét megalakult, de csak annyit látni, hallani róluk, hogy az Úrnapi és a Szent István napi körmeneteken parádéznak.

*

A háború alatt híradós kiképzést kaptunk, és jártuk az kórházakat, lelket önteni a sebesült katonákba: .ám, nincs vége a világnak, sebesülten is érdemes élni a családjukért. Mindezt kettős minőségben is tehettem, mint az Ifjúsági Vöröskereszt Egyesület helyi szervezetének ifjúsági elnöke és mint cserkész. Itt is, amikor az első vonalbeliek – Harsányi Gyurka bácsi, Varga Lajos (az én főnököm, a szabómester), Birtalan Tibor – kidőltek, mi – Kellár Pista, Devecsei Laci és én – álltunk a helyükre, az öreg cserkészek – Brezánovics Jenő (Benedek tanár úr ponyvaregényeiben „lassú léptű Brezánónak” nevezett személy), Tamás István (Tömő bácsi), Kleisz Miska, Brunner Pali, Horváth Zoli stb. – hathatós támogatásával.



Cserkészavatás

De nemcsak jártuk a kórházakat, hanem előadásokat is tartottunk – főleg karácsony táján –, amire meghívtuk a hadikórházak sebesült katonáit is. Ezen az előadásokon olyan neves személyek is megjelentek, mint József főherceg, Augusztai főhercegnő stb. Az előadásokon a zongorakíséretet a menyasszonyom, későbbi feleségem biztosította.

*

Két, számomra nevezetes személyről okvetlen szeretnék megemlékezni, az egyik Kelemen Gyula, a másik Madlovics István (beceneve: Zsír, mert pocakos volt). Kelemen Gyula kórházi főraktáros közvetlenül az első generációs vezetők után vette át a cserkészcsapat vezetését, Madlovics Pista pedig cipészsegéd, zenész, öregcserkész és irodalmár is volt. Az ostrom után – ő mint cipész és én mint szabó – pártfogásunkba vettük az akkori divatos írónőt, Molinári Gizellát és férjét. Ő a cipőiket, én pedig a ruháikat javítottam.

Az ostrom, sőt még a bombázások alatt is intenzíven kivettük részünket a segítőmunkából. A légiriadóknál az ebédlőből a fadúcokkal alátámasztott óvóhelyre cipeltük a betegeket. Ez nálam nem is volt olyan egyszerű dolog, mert az egyik kezemmel kapaszkodnom kellett a korlátba, csak a másik kezemmel tudtam a hordágyon fekvő beteget cipelni. Azt is meg kellett néznem, nehogy frissen operált legyen a sérült, és a hintáztatással több kárt tegyek benne, mintha a helyén hagynám. Az óvóhelynek kinevezett ebédlőben az asztalok alatt aludtunk. Az ablakok be voltak falazva, csak szellőzőrések maradtak. Előre betonajtóval csukható vészkijáratú ablak vezetett, melyen egy ízben télidőben, mezítláb, hálóingben kellett kiszöknöm segítségért, amikor a felfegyverzett patuloknak éjszaka kedvük szottyant meglátogatni a lányokat.

A kórház melletti kis épület emeletén, a falépcsővel szemben volt a szabóműhely. A közvetlen mellette lévő, azelőtt irodának használt kis helyiségben tetveztük egymást, mert elférgesedtünk a vízhiány miatt.

*

Az ostrom után segítettünk az újjáépítésben is. Nem volt az kis teljesítmény a mi ingatag egyensúlyi helyzetünkkel, bókászunk a tetőn, pótolva a megrongálódott cserepeket, palákat.

Sokáig az asztalos mellett is dolgoztam. Pali bácsinak hívták (a vezetékneve nem jut eszembe sajnos). Pali bácsi nemcsak ügyes, sokoldalú ember volt, de jó szakács is, aki babból sokféle ételt tudott készíteni. Az intézet ugyanis egy teherautónyi babot kapott az ostrom előtt, amit az egyik tanteremben tároltak,

csak úgy, ömlesztve, a földszinten. Persze az aknák kiverték az ablakokat, és az üvegcserep a babba került. Gondos válogatás kellett hát hozzá. Készítettünk a babból levest, főzeléket, pürét, salátát, gesztenyepüré utánzatot stb. Pali bácsi a kiegészítőket is megszerezte hozzá valahogy. Minden volt, csak hús nem.

Egy darabig más módon is segítettem az ellátást: pogácsaárus voltam. Az ostrom elől édesanyámat vidékre menekítettük. Ő vásárolta a lisztet a pogácsasütéshez, a nevelőapám kis kézikocsival szállította a lisztet negyven kilométerről, a húgom pogácsát sütött belőle, én árusítottam. A pogácsa minőségére jellemző volt, hogy a konkurencia – aki mákos bejglit árult – nálam ette le a hasznát. Végül a boltom befuccsolt, mert a sok éhes barátomnak oda-oda nyomtam egy pár pogácsát, és ezt nem bírta el az üzlet.

*

A jelenlegi intézethez két történelmi emlékem fűződik.

Gettó épület lett. Ide gyűjtötték össze tőlünk és a kerületből is a szegény zsidókat. Talán mindnyájan sikeresen megszabadultak, mert a legutóbbi találkozón még részt vett Rosenfeld Piroska, az énektanár is.

Ennek az épületnek egy alagsori nagytermében működött az első Szavazó Személyeket Vizsgáló Bizottság. Nagyon ellentmondásos időszak volt ez. A családom pincelakását egy jóteknő akna szétzúzta az Amerikai úton. A Kolumbusz utcában kaptunk helyette egy összkomfortos, szép lakást egy ugyancsak sérült házban. Bár én proli gyerek voltam, megjelent a ház kifüggesztett hirdetésén, hogy kivizsgálásból meg kell jelennem a fenti bizottság előtt (a bizottság tagjai: Kisgazdapárt, Kommunista Párt, Paraszt Párt, Polgári Demokrata Párt stb.). Itt megkérdezték, kire akarok szavazni. Mire én: „*Tudtommal a szavazás tiltos.*” Erre kizártak a szavazásból. Megfellebbeztem, de utólag úgy értesültem, hogy betörték a XIV. kerületi Elöljáróságra, és elvitték az összes fellebbezést.

Ahogy a helyzet rendeződött, a régi intézetből négyen is beiratkoztunk a középiskolába, amit először Kereskedelmi Akadémiának tituláltak, majd Kereskedelmi Középiskola lett. A négyből azonban csak ketten végeztünk a padszomszedommal, Vlassits Pistával, aki később a kórház ételmezésvezetője lett.

Viharos idők voltak, mégis szívesen gondolok vissza rájuk. Persze, mert a fiatalságom volt.

*

A mozgáskorlátozottak ügyével kapcsolatos ténykedésem nem ért véget 1943-ban, amikor a tanonciskolát elvégeztem. Mint szabótanonc sem szerepeltem

rosszul, mert már elsőéves tanonckoromban részt vettem a kamara által hirdetett versenyen, amelyen pályamunkámmal tíz pengőt nyertem. (Szemléltetésül az összeg nagyságára: az intézettől mi, tanoncok heti négy fillér fizetést kaptunk.)

1944-ben kaptam meg a segédleveletem, már közvetlenül az ostrom előtt. Kismestereknél dolgoztam a szabóiparban. Közben leérettségiztem. Ezután visszahívtak a kórházhoz, ahol kezdetben segédraktárosként működtem, majd az akkori Népjóléti Minisztérium a későbbi Sportklinika segédgondnokának, majd gondnokának nevezett ki.

1955 decemberében kerültem vissza a mozgáskorlátozottak ügyéhez, a Fővárosi Bórdíszműipari Vállalat csopaki üdülőjének vezetőjeként, ahonnan 56-ban regényes körülmények között Tahiba költöztünk üdülőstül-mindenestül. A kritikus körülmények között is becsülettel helytálltam. Körülbelül 15 évig szolgáltam itt a mozgáskorlátozottak ügyét, és őszintén mondhatom, hogy mindent elkövettem sorstársaim testi és lelki felüdüléséért.

*

Közben egy pillanatig sem szüntem meg mind szorosabb kapcsolatokat építeni a hozzám hasonlókkal. Alapító, sőt, gazdasági felelősként vezetőségi tagja voltam a Mozgáskorlátozottak Budapesti Szervezetének.

Ott voltam a Pest Megyei Szervezet megalakulásánál is, először mint a váci szervezet titkára, majd mint megyei kultúrfelelős. Jelenleg az Egyesület Nyugdíjasainak váci klubját vezetem.

Igen, igaz! Mindig a második sorban, mert nem vagyok egy tülekedő típus. Talán a cserkészektől tanultam, hogy a beszédnél sokkal többet érnek a tettek. Mindig is vissza tudtam húzódni, ha azt láttam, hogy mások örömeiket lelik a villogásban.

MISÁNYI SÁNDOR

EGY LEVÉL

Tisztelt Igazgató Úr!

Kunhegyes, 2003. augusztus 6.

Ezúton értesítem Önt, hogy a centenáriumi ünnepséggel kapcsolatos levelüket megkaptam, és nagyon megörültem. Még tavasszal a *Humanitás* című újságban olvastam arról, hogy idén ünnepi száz éves évfordulóját az intézet, ahová én 1946-ban kerültem. Hálás szívvel gondolok azokra az évekre, hiszen amikor bekerültem az intézetbe, a Nyomorék Gyermekek Országos Otthonába, nekem nemcsak a kezem és lábam hiányzott – a háború alatt sérültem meg mint menhelyi gyerek –, de a szüleim sem éltek, vagyis senkim sem volt. Egy nagyszerű közösségre találtam, nem csak a gyerekekben, hanem a tanárainkban és a nevelőkben is. Nagyon sokat tanultunk egymástól és a tanárainktól. Komoly akaraterőre tettem szert, amelyet életem folyamán nagyszerűen tudtam használni, és ennek köszönhetem, hogy idáig jutottam az életemben. Az általános iskolát 1953-ban fejeztem be. Budapesten érettségiztem, majd 1958-ban kerültem a Közgazdaságtudományi Egyetemre, ahol két diplomát is szereztem. Az egyetem elvégzése után lakáshoz is jutottam, majd megnősültem, két felnőtt fiam van, mindketten mérnökök, Budapesten dolgoznak és élnek boldogan.

Elnézést kérek Öntől, hogy ezzel a rövid életrajzzal untattam, csak azért írtam le, hogy bizonyítsam a mai fogyatékos gyerekeknek, hogy soha nem szabad feladni, az embernek elsősorban mindig magára kell támaszkodnia, és akkor nem lehet semmi baj.

Sajnos a jelenlegi egészségi állapotom nem teszi lehetővé, hogy valamilyeni rendezvényen részt vegyek, de a tanár-diák találkozóra megpróbálok el-

A szerző az iskola volt diákja, 1953-ban végzett

menni szeptember 20-án. Két iskolatársamról van ismeretem, őket értesíteni fogom a rendezvényről.

A Zsótér Pál Alapítványhoz szeretnék anyagi helyzetemhez mérten egy szerény összeggel hozzájárulni.

Tisztelettel:

Misányi Sándor
egykori diák



Csoportkép – 1953

CSIZMADIA ISTVÁNNÉ

BESZÉD A TANÁR-DIÁK TALÁLKOZÓN

– elhangzott 2003. szeptember 20-án –

Kedves kollégák, kedves volt diákok, kedves barátaim!

Amikor megbíztak azzal az – úgy szokás mondani – „megtisztelő” feladattal, hogy emlékezzek az elmúlt évtizedekre – ötre –, először nagyon megijedtem. Erre én nem vagyok alkalmas, ezt nem nekem találták ki – gondoltam rémülten. Kiállni? Beszélni? Sok ember előtt? Nem!! Ezt soha!! Hazafelé menet azonban megoldódtak a gondolataim, s nem tudtam útjukat állni. Mit is kértek? Mit is kell csinálnom? Emlékezni kell sok együtt, veletek átélt kedves, vidám, néha szomorkás, de mindenképpen szép dologra, amelyek akkori életünk – ugye mondhatom a nevetekben is? – boldog részei volt, hiszen akkor voltunk fiatalok. Előttetek állt még a kevésbé ismert ÉLET – tudjátok, csupa nagybetűvel! –, előttem pedig a gyermekkorom óta áhított, s végre elért szakma, szívem szerint HIVATÁS, minden kezdő nehézségével, problémájával, de a sok-sok apró eredmény, győzelem végtelen örömeivel is.

Ezt akartam gyáván visszautasítani? Ettől félttem? Hogy veletek együtt gondolkodjak, emlékezzek, érezzek? Hogy egy kis ideig újra együtt dobbanjon a



Márti néni a tanár-diák találkozón

A szerző az iskola tanára

szívünk? Ünnepe ide, emlékezés oda, ki kell mondanom: normális ember ezt nem mulasztja el! Igaz?

Hát akkor kezdjük 1950–55-tel!

Ezekben az években iskolánk még a kórház épületében működött. Én ott kezdtem. Remélem, van a jelenlévők között, akinek ez az idő szintén visszaemlékezésre ad lehetőséget. 55-ben kaptuk meg jelenlegi épületünket. A diákokkal közös erővel, szakszerűen (!!!) hurcoltuk át itt, a kertek alatt a kisebb bútorokat, hatalmas füles kosarakban a szertárak felszerelését.

A következő évekből csak úgy villanthatunk fel képeket, ha felidézzük egy kiváló szakember, egy csodálatos ember arcát, aki 55-ben intézetünk igazgatója lett, ő Zsótér Pál. Méltatása most nem feladatom, de rakjunk össze néhány mozaikot a 60-as–70-es évek megőrzött emlékeiből.

Emlékeztek a lépcsőházban hétfő reggel ünnepélyesen felhúzott, szombaton délben ugyancsak ünnepélyesen leengedett hatalmas, kétemeletnyi nemzeti színű zászlóra és az ez alkalommal elhangzott dicséretre, elmarasztalásokra?

Emlékeztek, milyen lelkesen sorakoztak egyesek szombaton az iroda előtt, a falióra alatti padon, kezükben az ellenőrzővel? Akkor lehetett beváltani Zsótér Pali bácsinál tíz ötöst egy Tibi csokira. Persze a szekundákat sem lehetett meg nem történtté tenni, arról is számot kellett adni. Úgy emlékszem, hogy legtöbbször arcán látszott, őszintén sajnáljátok, hogy nem a csokis csoporthoz tartoztok.

Ki emlékszik az első buszunkra és annak vezetőjére, Porkoláb Sanyi bácsira? Addig is volt ugyan kirándulás bérelt vagy ingyen rendelkezésünkre bocsátott buszokkal, emlékszem egyszer én is szereztem az Ikarus gyártól egy szép, hatalmas ingyen buszt két vagy három napra az osztályomnak, de milyen más volt saját buszon járni az országot! Szabadabb, kötetlenebb, talán kicsit vidámabb is.

Emlékeztek az osztályok ajtajára akasztott aranyos és nagyon kifejező rajzokra? Ezek egy hétig az osztály elmúlt heti teljesítményét adták hírül az arra járóknak, például hogy milyen jól, szorgalmasan dolgoztak mindannyian. Érdekes, hogy a sok ötletes kép közül én csak a CSIGÁRA emlékszem.

Ki ne emlékezne a babák és mackók ünnepélyes névadó ünnepségére, ahol Zsótér Pali bácsi volt az anyakönyvvezető? Széles nemzeti színű szalag volt átvetve a mellén. Ez fejezte ki fontos hivatali tisztségét. Az adatokat egy nagy anyakönyvbe jegyezte be. Emlékszem, az én lányom mackójának Mex Kati volt a keresztanyja.

Ki emlékszik azokra a műsoros estekre, amelyekre neves színészeket hívtunk meg, s ők mindig szeretettel, készségesen jöttek el hozzánk? Leghűségesebb volt

közülük Sinkovits Imre, aki sokszor feleségével, Gombos Katival érkezett. A szereplésen kívül mindig ráérték egy-egy jóízű, derűs beszélgetésre is.

Menjünk egy kicsit távolabb, nem az időben, hanem térben! Sok diáknak szerzett felejthetetlen élményeket a tengerparti nyaralás Pepelowban. Az első Zsótér Pali bácsi Bárczi Melitta nénivel – az akkor gépírást tanító tanárnénivel – együtt bonyolította le.

Többször kaptunk meghívást Ausztriából az ötnapos Sonnenzug körutazásra. Először én mentem öt kislánnyal. Akkori osztályomból Mák Nelli volt velünk. Legfőbb támaszom Zollner Évi volt, aki felnőttként segített minden feladat megoldásában. Nekem is kedves emlékem az a fénykép, ahol együtt hajolunk ki széles mosollyal a Sonnenzug ablakán.

Ennyit gondoltam felvillantani a régi szokások, szép hagyományok tengeréből, hogy emlékezésre serkentsenek benneteket is.

Befejezésül egy-két nekem különösen kedves eseményt mondanék el.

A mintegy nyolc elballagott osztályom közül az első képe úgy maradt meg bennem, hogy ülnek az Uzsoki Kórházban körben az ágyam szélén, mint fecskék a villanydróton. (Érdekes, mind fiú volt.) Amikor úgy gondolták, hogy már eleget beszélgettünk, céloztak arra, hogy most már szeretnék a babát is látni – óhajunkat a nővérke „műsoridőn” túl is jogosnak vélte, s eleget tett a kérésüknek. Van-e közületek itt valaki?



A tanár-diák találkozó résztvevői – 2003

Egyszer úgy mentünk Húvösvölgybe számháborúzni, hogy a 67-es villamos megállt a Korong utca sarkán, mi felszálltunk, s átszállás nélkül, „Ismerd meg fővárosod” rejtett jelszóval tekervényes úton ugyan, de elvitt bennünket a Balázs vendéglőig, ahonnan felsétáltunk a Nagyrétre. Kicsit megrázó élménnyel zártam a napot. Gyalai Magdi néni kézenállási gyakorlatában segédkeztem buzgón, de egy pillanatnyi figyelemkiesés jóvoltából úgy rúgott állkapcsom, hogy estig gondolkodtam: törött vagy nem törött?! De se baj, ferde fejfel is lehet nevetni!

Ki emlékszik arra a nagyon régi, rendhagyó kémia órára, amikor nem áttallottatok rábeszélni, vizsgáljuk meg, milyen látványt nyújt, ha az ajánlott lencsényi nátriumot kicsit nagyobbra vágjuk vízre dobás előtt? A színhely a traktus süllyesztett kis kádja, illetve medencéje volt. Borítsunk fátylat a részletekre! A tűzijáték látványos volt..., tagadhatatlan.

Még néhány villanás: Gulyás Sanyival kuporgunk a kiskörei vízlépcső kis csatornájának partján, és gyönyörű sárga és vöröshasú unkákat gyűjtünk a kiürült uborkás üvegbe. Ebben az osztályban engedték ki két kis egerünket osztályfőnöki órán egy kis egészségügyi sétára. Az egyik megunva a sétát Gyenge Pisti nadrágszárába bújtt, mely eseményről csak a megnémult, halálravált, egyre pirosabb arc árulkodott.

Egy másik alkalommal az aggteleki kiránduláson a turistaház hatalmas szobájában színes, rögtönzött műsort adtunk a későn jövő, hangoskodó felnőtt csoportnak (mi már feküdtünk). Én mondtam az esti mesét, mely finoman taglalta a helyes viselkedés kritériumait. Úgy emlékszem, Gyenes Margit műsorának az volt a címe: „*Válaszolunk hallgatóinknak*”. Magdi néni, aki mindig illemtudó volt, suttogva kereste közben a piros poharát. Van fogalmatok, hogy harsognak még suttogva is a „p”-vel kezdődő szavak, ha csend van? Járt velünk az emeletes ágy a kacagástól.

Hát ennyit a múlttól.

Milyen a jelen? Nézz körül, beszéljess mindenkivel, figyelj, kérdezz! Rájössz, hogy az is nagyon jó, szép, érdekes, s még szebb lesz, ha emlékké válik.

Milyen a jövő? Milyennek szeretnénk, milyennek képzeljük? Arról is értesülhetsz ma. Mert ma is vannak álmodók, akik szépeket álmodnak, s azt szeretnék valóra is váltani. Ezen munkálkodik Nádas Pali bácsi és a jelenleg vele dolgozó kollégák serege ugyanolyan akarattal, kitartással, szeretettel, ahogy mi, régiek tettük annak idején.



*Az iskola volt munkatársai, a centenáriumi emlékérem tulajdonosai
a tanár-diák találkozón – 2003*



A tanár-diák találkozó – 2003

DÉKÁNY LAJOSNÉ

DIPLOMÁS LETTEM

Fejlődési rendellenességem miatt 1947-ben kerültem kórházba, ahol mindkét kezemen számos helyreállító műtétet végeztek – egyáltalán nem tudtam fogyni. A műtétek rendkívül jól sikerültek, mindent megtanultam, a legaprólékosabb munkákat is elvégezem.

*

1948. június 3-án az Üllői úton működő „MENHELY” révén kerültem az intézetbe, az 1949/50-es oktatási évben voltam első osztályos, az iskola igazgatója akkor dr. Csapodi Károlyné, az osztályfőnököm pedig Varga Rózsa tanárnő volt. 1950/51-ben fél évre Dalik Miklósné, majd Csizmadia Istvánné lett az osztályfőnököm, harmadiktól pedig, az általános iskola befejezéséig, Mohácsi Ferenc volt az osztályfőnököm. Az 1954/55-ös tanév második felében Zsótér Pál került az igazgatói székbe. A szüleim helyett dr. Szegváry György igazgató főorvos írta alá a bizonyítványomat.

Hatodik végéig a képzés a kórház épületében, a Mexikói út 64-ben folyt, hetedikétől már a Mexikói út 60. szám alatti épületben tanultunk. Tanáraink voltak még: dr. Szegecky Dezsőné, Zsoldos János, Rosenfeld Piroska, Bodroghalmi Gusztáv, Kallos Erzsébet, Gimesi Istvánné igazgatóhelyettes és Racskó Lászlóné.

Az internátus vezetője Gyalai Gáspárné volt, nevelőtanáraink Oriskó Pál, Hoffmann Dezsőné, Juhász László, Kelédi László, Köteles Lászlóné, gondozóink: Szabó Erzsébet, Borostyán Imréné voltak.

A felsorolt igazgatóimra, tanárainkra, nevelőimre, gondozóimra máig a legnagyobb tisztelettel emlékezem.

*

A szerző az iskola diákja volt, 1957-ben végzett

Tanulmányaimban közepes teljesítményű voltam. Az általános után dr. Szegezky Dezsőné tanárnőm biztatására a Radnay Béla Gép- és Gyorsíró iskolában is szereztem bizonyítványt, majd az újpesti Könyves Kálmán Gimnáziumban leérettségiztem. Ezt követően közép-, majd felsőfokú államháztartási tanfolyamot, később postasegédtsízt-képzőt végeztem. 1997-ben a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola szociális szervező szakán jeles eredménnyel diplomáztam.

Munkaviszonyom kezdetétől, 1960-tól folyamatosan mozgássérült társaimért, a fogyatékosok rehabilitációjáért dolgoztam. 1990-től 2001-ig az Országos Mozgássérültek Állami Intézetének (Marczibányi tér 3.) igazgatóhelyettese voltam.

*

Úgy érzem, az alapokat és az indíttatást az általános iskolában kaptam. Nem éreztem, hogy hátrányos helyzetű lettem volna fogyatékoságom vagy szegény családi háttérem miatt. Az a bizalom, amivel a nevelőink és tanáraink kezeltek minket, egész életemre kihatott.

Általános iskolás koromban lehetőséget kaptam arra, hogy a Thököly úton működő kerületi Úttörő Házba különféle szakkörökre kijárjak az intézetből. Tánc szakkörre járhattam például, megtanultam polkázni, keringőzni és tangózni. (Akkoriban járt oda Latabár Kálmán fia is, akin, mivel már akkor nagy nevetető volt, sokat derültünk.)

A Zuglóban szervezett egyéb programokban is folyamatosan részt vett az iskolánk, még a Népstadion átadásán is jelen volt az iskola egy csoportja.

*

Az 1956-os események ideje alatt az intézetben voltam. A forradalom kitöréséről hamar hírt kaptunk. Bejelentették, hogy másnap nem lesz tanítás. Mint minden diák, mi is boldogok voltunk, hogy nem kell suliba menni. Amikor azonban felerősödtek a harcok, már nem voltunk olyan vidámak. Az egyik fiú kinyitott egy utca felőli ablakot, a botját kidugta, mintha lőne vele, de a viccből baj lett, belövés érte a házat.

Ekkor vöröskeresztfomrára összeraktuk a vörös nyakkendőket, és felvarrtuk lepedőkre, hogy a ház minden oldalára és tetejére kirakjuk, jelezve, hogy ez egészségügyi intézmény. Az ellátásunk pár hétig szegényes volt, csak azt élhetjük fel, ami az élelmiszerraktárban volt, de később megindultak az élelmiszersegregyek. Szalámitfélék, citrom stb. Életemben ekkor ettem először citromot.

Zuglóban felállítottak egy úgynevezett Sztálin-orgonát. A sorozatlövéses borzasztók, félelmetesek voltak, hiszen felettünk süvítettek el a lövedékek. A legtöbb időt az alagsori tornateremben töltöttük, hallgattuk a rádiót. Ekkor kedveltem meg a komolyzenét.

Vonatok nem jártak, közlekedés nem volt. Mindenki gyalogolt. Csak amikor már lecsendesedtek a harcok, tudtak értem jönni a testvéreim Gyömrőről. Nagyon boldog voltam, hogy viszontláthattam a családot.

A tanulás, képzés terén 56-ban többféle reformot jelentettek be, többek között azt, hogy nem lesz orosz nyelvoktatás. Ennek nagyon örültünk, gyorsan összetéptük a nyelvkönyveket. Nem szerettük ezt a nyelvet, pedig tanárunk, Vázsonyi János nagy lelkesedéssel tanította nekünk – nem sok eredménnyel. Úgy emlékszem, mindössze egy hónapig tanultunk német nyelvet, majd visszaállították az orosz nyelvoktatást.

*

Az iskolában és internátusban eltöltött éveimre mindenkor szívesen gondolok vissza, és jó érzéssel tölt el, hogy ennek az intézménynek a tanulója lehettem.

KÁRPÁTI FERENCNÉ

TUDTAM SEGÍTENI

1955 novemberétől közel hét évig dolgoztam az intézetben mint képesítés nélküli nevelő, illetve egy rendelet után – pontos dátumra nem emlékszem – „nevelő” helyett „gyermekfelügyelő” elnevezést kaptunk.

Az ott töltött időnek számomra három emlékezetes szakasza volt: 1955. november 16-tól 1956 októberéig; az 1956-os forradalom eseményei; és 1961-től 1962. június 30-ig, amikor az élelmezési felelős voltam.

Van egy negyedik szakasz is, amely azonban akkor még nem kapcsolódott a jelenlegi intézethez: én már a III. kerületi Raktár, illetve Szellő utcai kiségitőben dolgoztam, amikor a spasticus gyerekek részére létrehoztuk a Ráby Mátyás úti iskolát.

*

1955 októberében, amikor az intézetbe kerültem, a tanulók még nem ebben az épületben, hanem a szomszéd Ortopédiai Kórház emeletén laktak, ott is étkeztek. Csak a délelőtti tanításon és a délutáni napközis foglalkozáson tartózkodtak a jelenlegi épületben. Rövid időn belül elkészültek azonban az internátusi részek, az átköltözés nagy boldogság volt. Főzőkonyhánk még nem volt, a főtt ételt a IX. kerületi Közraktár utcából, egy egyetemi menzáról hoztuk kisbusszal.

Nekem egy húsz fős alsó tagozatos fiúcsoportom volt. A hálósobánk a régi épület külső lépcsőházából nyílt. A mi előszobánkból nyílt Gyalai Gáspárék ideiglenes lakása és a betegszoba is. Gyalai Gáspárné, Magdi volt az internátus vezetője és az elsősök vagy másodikosok tanítója.

Csoportom számára a mindennapok legaranyosabb színfoltja az volt, amikor reggelente a készülődő gyerekek közé bejött a fürdőszobába Gyalai Gazsi bácsi borotválkozni. Mindig viccelődött ugyanis, nagyon szerette a gyereke-

A szerző az iskola tanára volt 1955 és 1960 között

ket. Minden reggel elénekelt nekik, hogy: „*Kerek ez a zsemlye – nem fér a zsembembe – kétfelé kell vágni – úgy kell megpróbálni – hátha belemenne.*” A gyerekeim csüngtek rajta, rajongva lesték, mikor zendít rá a szokásos dalocskára.

Külön meg kell említenem egy nagyon megbízható, felső tagozatos nagyfiút, Raffael Pált. Ő is nálam lakott, együtt a csoportommal, ő vigyázott – persze jelképesen – éjszaka a kicsikre.

Nagyon nehéz volt a helyzetünk, liftünk, tolókocsink nem volt még, a gép nélküli gyerekeket mi cipeltük fel- és le az emeletek között.

*

Az 1956–57-es tanév zökkenőmentesen indult, nemsokára elérkezett azonban 1956. október 23-a. Én akkor délelőttös vagy szabadnapos lehettem, mert 23-án este nem az intézetben, hanem az Uránia Filmszínházban voltam, a *Hannibál tanár úr* című filmet néztük meg a férjemmel. A filmben van egy rész, amikor a rikkancs kiabálja, hogy „*Tüntetnek az egyetemisták!*”. A moziban ülve még nem tudtuk, hogy az utcán a valóságban is tüntetés van. A moziból kijövet döbbsentünk rá, hogy a valóságban is forrong a hangulat, a mozi mögött nem messze van a rádió épülete, onnan már lövéseket is hallottunk. Nem volt közlekedés a belvárosban, de a Duna parton sikerült gyalogosan elvergődnünk a Móricz Zsigmond körtérre, ahonnan az utolsó busszal haza tudtunk menni a budafoki reptérre.

Másnap, tele nyugtalansággal, vissza akartam jönni a városba. Egyrészt mert másfél éves kislányunk a X. kerületi Mór-telepen volt a nagyszülőknél, másrészt tudtam, hogy az intézetben Magdi egyedül van a gyerekekkel. Biztos voltam abban, hogy éjszakás felügyelő hazament, a délelőttös tanárok és felügyelők meg már nem tudtak bemenni. Sajnos én sem tudtam.

Egy nap vergődés után rábírtam a férjemet, hogy elkísérjen először Kőbányára, majd a Mexikói útra. Október 25-én fiatalos elszántsággal – 24 évesek voltunk –, a veszélyt figyelmen kívül hagyva elindultunk a város felé. Hosszú gyaloglás után szerencsésen beértünk a Móricz Zsigmond körtérre. Útközben csak a Budaörsi úton, az Osztlyapenkó szobornál volt mozgolódás, meg a körtéren. Itt alaposan elfáradva, elcsigázottan becsengettünk Szegeczkyné Bárczy Melittához, aki a férjével együtt nagy örömmel és meghiúsult fogadott. Ennivalóval, kávéval kínáltak bennünket, aztán újra felkerekedtünk. Kiértünk Kőbányára, ahol meggyőződünk, hogy kislányunk és a nagyszülők jól vannak, majd a Hungária körúton folytattuk az utunkat. Nagyon nagy szerencsénk volt, minden komplikáció nélkül értünk ki az intézetbe, ahonnan aztán ugyanez a szerencse kísérte haza a férjemet.



Ékezésemkor nagy volt az öröm és a meglepetés, nekem pedig megnyugodott a lelkiismeretem. Valóban szükség volt rám, beigazolódott a sejtésem, Magdi egyedül maradt a gyerekekkel. Az épületben rajtuk kívül csak Vígh néniék, a gondnokék tartózkodtak. Később csatlakozott hozzánk Gyalai Magdi egyetemista öccse egy évfolyamtársával.

Első dolgunk volt a gyerekeket biztonságba helyezni, a mozgásukat egy bizonyos körzetre korlátoztuk. Az udvar felé nyúló épületrészt találtuk a legbiztonságosabbnak. Matracokat raktunk le a parkettára, azon aludtak. Elég sűrűre sikeredett az elhelyezésük. Kényszermegoldás volt, az utcai részen nem tartózkodhattunk, és az udvarra sem mehettünk ki. Előfordult ugyanis, hogy egy-két tanuló bement az egyik utca felőli tanterembe, és a szemben lévő vasúti töltés túloldaláról többször belőttek a tanterem ablakán.

A fekhelyek sűrűsége miatt, illetve a kellő tisztálkodás hiányában lányaink eltetvesedtek. Nem volt semmiféle irtószerünk, így a raktáron lévő petróleumhoz folyamodtunk. Ennek meg az lett a következménye, hogy akinek bekentük a fejét, annak a tetvei ugyan elpusztultak, de kisebesedett a fejbőre, utána azt kellett ápolgatni. Végül örültünk, hogy a bezártságot, a mindennapi tisztálkodás hiányát, a ruhák, az ágyneműk rendszeres váltásának nélkülözését megúsztuk a tetvesedéssel. Szerencsénkre nem történt semmiféle fertőzés, nem tört ki járvány.

A reggelit és a vacsorát ez idő tájt már az intézetben kapták a gyerekek, így a raktárban lévő tartalékokból élhattunk. Amit lehetett, azt megfőztük, amit nem, azt nyersen fogyasztottuk el.

Két-három nap után valaki beszólt a kapun, hogy megnyílt a Százados úti kenyérgyár. Nosza, nekünk csak ez kellett! A két egyetemista fiú és én rögtön felkészültünk az útra. Párnahuzatokra vöröskeresztet festettünk, illetve varrtunk, és belül remegve, de bátorságot mutatva hátunkra vettük a huzatokat, és kerülő úton, kis utcákon át elindultunk kenyérért. Sikerült! Vittük a finom, friss kenyeret. Az első próbálkozás után már bátrabban, szinte naponta megismételtük kenyérszerzési utunkat. Később, bátorságunkon felbuzdulva, mást is szereztünk. Így a rossz mellé minden nap jutott valami öröm is, ami megkönnyítette a munkánkat és a gyerekek életét. Közben nem győztünk válaszolni a szülők érdeklődésére. Megnyugtatójukra minden gyerekkel saját kezűleg íratunk néhány sort a szüleiknek.

Október végére-november elejére állt helyre a közlekedés, a kollegák november 3-án bejöttek az intézetbe a fizetésükért. Sajnos, az egyiküknek sem jutott eszébe, hogy egy-két napra ott maradjon segíteni. Szerencsénkre azon-

ban pár nap múlva kötelező volt mindenkinek munkába állnia, és ha nehezen is, de beindult az élet. És a történelekről lassan mindenki megfogalmazta a véleményét. Ki így, ki úgy élte át a dolgokat. Szerencsére a munkára nem volt kihatással a kollégák állásfoglalásának különbözősége.

*

Közel ötven év után is csak jó érzéssel tölt el, hogy tudtam segíteni a gyerekeken, és hogy szerencsésen átvészeltük a nem veszélytelen helyzetet. Szeretettel gondolok vissza a kollegákra, többek között Gyalai Magdira, aki mindig megértő volt velünk. Ottlétem ideje alatt adatott meg neki, hogy kislánya, Katika világra jött. Érdekes fordulata az életnek, hogy jó pár év múlva Katika és az én szintén felnőtt kislányom mint gyógypedagógusok egy munkahelyre kerültek, kollégák lettek. Mivel a lányom a közeli óvodába járt, majdnem minden nap ott tartózkodott az intézetben, játszótársakká váltak a bent lakó gyerekekkel, és már ekkor a vérebe ivódott a fogyatékos emberek iránti szeretet, a másság elfogadása. Így aztán nem volt nehéz a pályaválasztása.

A kollégák közül az intézetben lakott még Rosenfeld Piroska énektanárnő, aki mozgásfogyatékos volt. Zsótér Pállal mindig vitatkoztak, amiért az kötelezte őt – de nem csak őt, hanem mindenkit – a Gyógypedagógiai Főiskola elvégzésére. Így került a főiskolára Szegecky Melitta is, Bárczy Gusztáv lánya, aki nem kerülhette el az édesapja előtti vizsgázást. Emlékszem, vizsga után panaszkodott, hogy nagyon felkészült a vizsgára, az édesapja mégis csak négyest adott neki. Melitta különben finom lelkű, gyengéd, türelmes teremtes volt. Gyors- és gépírást tanított. Nagyon szerették őt a gyerekek.

Név szerint emlékszem még Zsoldos Jánosra, Csizmadiánéra, Miskolczinéra, aki később a főiskolán tanító Orsikó tanár úr felesége lett, Kissnére, Babusra, aki sajnos meghalt, Gusztai bácsira és Feri bácsira, akik szintén meghaltak már.

*

Nagy esemény volt, amikor az intézet épületében liftet építettek, és könnyebb lett a munkánk is, meg a gyerekek közlekedése is. Megkezdődött a Korong utcai rész építése is. Ennek elkészültével még gazdagabbá lettünk, megoldódott a helyben mosás és a helyben főzés, normális lakást kaptak Gyalaiék is.

Én 1961 augusztusában átkértem magam élelmezésvezetőnek. A lehetőségekhez képest finomakat főztünk. Volt olyan időszak is, amikor egy-egy csoport gyerekeinek a kívánsága szerint állítottuk össze a heti menüt. Élelmezésvezetői

munkám mellett a tanulók egészségügyi segédeszközeinek megrendeléseit, javíttatásait is én végeztem. A szomszéd kórházban dolgozott dr. Nemes György ortopédus, aki szerződésben állt az iskolával, és felírta a szükséges eszközöket.

A VIII. kerületi Mátyás téren volt a Művégtag Gyár, ahol nagyon jó volt a kapcsolatom a dolgozókkal, majdnem mindig soron kívül csinálták meg a szükséges javításokat, illetve eszközöket. Ha valamiért mégis hosszabb időre vállalták volna a munkát, akkor óhatatlanul elsírtam magam, és érveltem, hogy az érintett gyerekek addig nem tudnak mozogni, a földön csúsznak, vagy a felnőttek cipelik őket – akkor ugyanis még nem rendelkezünk tolókocsival. A sírásom és érvelésem mindig megtette a hatását, és előbbre hozták a határidőket.

*

Két tanulóról szeretnék még szólni, akik nagyon megmaradtak az emlékezetemben. Orsós Irénkéről, aki kicsi korában került hozzánk, a két kézfejét leharapta a malac, alig tudott magyarul, inkább csak cigány nyelven beszélt. Megtanítottuk magyarul, és az alsó tagozaton tanító kollégák türelmes, szeretetteljes munkájának köszönhetően, kézfej nélküli karcsónkjait összefogva tartotta az íróeszközt, és gyönyörű gyöngybetűkkel megtanult írni. Még varrni is megtanult. Nagyobb korában csináltattunk neki mozgatható műkezet, de nem szerette, nem tudta megszokni. Szerencsésen alakult az élete. Az intézetből kikerülve el tudott helyezkedni, a Beloianis Gyárban lett telefonkezelő, és a közeli lakótelepen kapott egy összkomfortos garzonlakást a gyár tulajdonában lévő házban.

A másik gyerek Illés Karcsi volt, aki kicsit később került hozzánk. Nem tudnám pontosan megmondani, mi volt a diagnózisa, a lényeg az, hogy nem tudott járni, és semmiféle segédeszköze nem volt. Ez a fiúcska úgy segített magán a helyváltoztatásban, hogy kétrét görnyedve a fejét lehajtotta a lába mellé a földre, és a kezével szintén a földre támaszkodva, csigalassúsággal haladt előre. A feje teteje ezért egészen kopasz volt. Rendeltünk neki két mankót, amivel véres verejtékkal, apró csoszogással haladt előre. Nehezítette a járását az is, hogy eléggé duci volt, nagy volt a súly, amit mozgatnia kellett. Róla azt tudom, hogy az iskola elvégzése után telefonügyeletet vállalt a lakásukon. (Édesapja a IX. kerületi Aga utcai nevelőotthon igazgatója volt, ott is laktak.)

*

Zsótér Pált szeretném még az én szemszögemből jellemezni. Nehéz röviden megfogalmazni, hogy tulajdonképpen milyen volt. Soha nem érezte ve-

lünk, hogy ő az igazgató. Jóformán nem is emlékszem, hogyan szólítottuk. Soha nem hallottam őt hangosan veszekedni. Kiegyensúlyozottnak, következetesnek, nagyon lelkiismeretesnek tartottam. Bármikor bármilyen problémával mehettünk hozzá, igyekezett segíteni. Nagy tekintélye volt előttünk, jó volt, hogy ő volt a felettesünk. Személyesen is sok mindenért hálás vagyok neki. Az egyik, hogy elindított a pedagógiai képzés útján, ő javasolt a Felsőfokú Tanítóképzőbe.

*

1962. június 30-án elköszöntem az Intézettől, és a III. kerületi Raktár utcai, majd a később felépült Szellő utcai Kisegítő Iskolában kezdetben mint gyermekfelügyelő, később mint gyógypedagógiai tanár dolgoztam. Közben a Felsőfokú Tanítóképző mellett elvégeztem a Gyógypedagógiai Főiskola oligrofén és logopédiai szakát is. Mialatt itt dolgoztam, hoztak létre a III. kerületi Ráby Mátyás úton a spasticus gyerekek részére egy kis létszámú iskolát, amit hozzánk csatoltak. Úttörővezetői minőségben az úttörőimmal együtt patronálgattuk az ottani gyerekeket (pl. az iskolát látogató vendégek részére posztóból papucsot varrtunk stb.).



Csoportkép – 1955

AZ ELSŐ NAP

Szép, verőfényes nyárvégi idő volt azon a napon, amikor édesanyámmal bekanyarodott velünk a 67-es villamos a Thököly útról a Mexikói útra. Az ablakon át futó árnyként suhantak el mellettünk az utat övező fák és az 1962-es tanév hívogató, beiratkozást sürgető nagy, címeres plakátjai, amelyeket abban az évben a szokottnál is sűrűbben ragasztottak a házak és a kerítések falaira. Nem tudtam másra gondolni, csak arra: milyen jó lesz iskolába járni! A nehézkes jármű csikorogva állt meg, nagyot zökkenve, mire mi is felálltunk, nehogy tovább menjen velünk, ha a következő megállóig nem érnénk az ajtóig. Az akkori villamosokon nagyon magas lépcsők voltak, úgyhogy amikor megérkeztünk a Korong utca sarkára, anyám gyorsan lelépett, és a már jól begyakorolt mozdulatokkal levett a peron tetejéről. Nem lehettem könnyű, hiszen teljes harci díszben voltam: kengyeles cipő, négykörsínes gép és a hozzávaló csípőkosár. Szerencsére nem vittünk sok cuccot, mert a nyáron a ruháimat nagyrészt kinőttem, és egyébként is azt mondta anyám: *„Ott, ahol majd iskolába fogsz járni, mindened meglesz.”*

Egy ódon, vaskos, vöröstéglás épülethez közeledtünk, amely hatalmas tornyával egy magamfajta kisfiúnak egyszerre volt félelmetes és tiszteletet parancsoló, de mivel már nagyon szerettem volna iskolába járni, az járt az eszemben: vajon milyen lehet belülről. Egy hatalmas kapu előtt álltunk meg, amely téglából majdnem egy szabályos félkörívet formáz, és amelynek hatalmas, keményfából készült kapuját kilincs helyett vasmadarakkal lehetett nyitni. Rámutatva a kapu fölött vízszintesen végigfutó hatalmas fehér táblára, megkérdeztem anyámtól: *„Anyu, mi van kiírva arra a táblára?”*. Anyám rám mosolygott, majd azt mondta: *„Nézd, mennyi pajtásod lesz, gyere, menjünk be, mert elkészünk.”* (Csak egy évvel később, amikor már megtanultam olvasni, sikerült kibetűznöm, hogy *„Nyomorék Gyermekek Iskolája”*, amiben akkoriban semmi kivetnivalót nem találtam.)



Lassan mentünk be az ajtón, mert előttünk Per Attila ment két mankójával, akivel Rákospalotán a kenderjuta gyárnál együtt voltunk óvodások. Közben anyám előre is, hátrafelé is beszélgetett, hiszen néhány szülőt ismert a kórházból vagy az utókezelőből.

Egy hatalmas, szikrázóan napsütötte, átriumszerű lépcsőházba léptünk be, amelynek egész homlokzatát, a földszinttől a harmadik emeletig, egy hatalmas nemzeti színű zászló uralta, közepén a címerrel. E számomra monumentális tér méretei éppúgy lenyűgöztek, mint a nyüzsgés, amely fogadott bennünket.

A kapu belső előterében három fogadóasztal állt, kettő a kapuval párhuzamosan, egy velük merőlegesen, a portásfülke előtt. Tanárok álltak mögöttük fehér köpenyben, és eligazították a beérkezőket. Engem anyám a portásfülke felőli asztalhoz vont, amely mögött mintha egy fehérköpenyes gyerek állt volna. Nem is állt, hanem furcsa, csövekkel megmagasított tonett székén félig az asztalra dőlve támaszkodott, amitől még kisebbnek vagy inkább még érdekesebbnek látszott. „*Te is gyerek vagy?*”, kérdezte Attila naiv őzike szeméit ráfüggesztve Piri néni kissé már akkor is ráncos, de tökéletes bizalmat sugárzó arcára. Borzasztóan tetszhetett neki a kérdés, mert miközben Attila anyukája sűrűn szabadkozott, ő – a később számomra oly kedves és szívesen hallott – hahotába tört ki, amitől mi is elmosolyodtunk. A helyzet komikuma feloldotta minden szorongásomat, és mire rám került a sor, már szinte ismerősként üdvözlöttük egymást. „*Engem Piri néninek hívnak, neked mi a neved?*”, kérdezte. „*Endre vagyok!*”, feleltem szűkszavúan. „*Ha megmondod a másik nevedet is, kapsz egy cukrot*”, kedveskedett tovább. Megmondtam, és miközben kezdtem kibontani az édeséget, anyámmal megbeszélte, hogy az internátus-szinten melyik hálóban kell jelentkeznie velem. Soha nem ettem még ilyen ízű cukrot azelőtt, a papírját ezüstsínű, furcsa – később tanultam meg: cirill – betűk díszítették.

Miközben lépcsőnként egyet-egyet lépve lassan haladtunk az első emelet felé, visszanéztem rá. Talán mindenki ilyen kedves lesz hozzám, gondoltam, és nem is lesz olyan rossz itt. Az első emeleten egy hatalmas ingaóra elé érkeztünk, amely alatt egy még hatalmasabb fehér pad terebélyesedett. „*Kicsit üljünk le ide, biztosan elfáradtál*”, mondta anyám. Miközben csípőből kioldottam gépem zárszerkezetét és nagy körülményesen leültem, jobbról egy nagy irodaajtó nyílt ki, és egy magas, fehérköpenyes, ősz hajú, szemüveges bácsi lépett ki rajta. Haját hátrasímtva viselte, amely azonban ahogy lépett, minduntalan előre akart omlani. Orrán fémből készült, teknőckerethez hasonló szemüveg ült, és kifogástalanul kötött nyakkendőjében és öltönyében egy igazi úriember benyomását keltette, és én azonnal tudtam, hogy ez a bácsi a sok tollával a köpenye zse-

bében nem lehet más, mint az igazgató. Anyám felállt, amikor elindult felénk. „*Jónapot Paulov anyuka*”, köszönt, mire anyám, papírjaimat zavartan rendezgetve, megismételte azokat a kérdéseket, amelyekre az imént a kapunál már választ kapott. Én is felálltam, és miközben Zsótér Pali bácsi – mert hiszen ő volt az – röviden elmagyarázta anyámnak a teendőket, megpróbáltam a közelébe férkőzni. „*És a fiatalúr szeretne már iskolába járni?*”, kérdezte felém fordulva, és fejemet lassan átkarolva jobb kezével gyengéden a köpenyéhez szorított, és válaszomat meg sem hallgatva bal kezével lágy „barackot” nyomott a fejemre. Már nem emlékszem, hogy mit motyoghattam, de az biztos, hogy nagyon jól esett ez az egész, és ennek a jelenetnek a varázsa végigkísérte egész további intézeti életemet. Nem szégyeltem bevallani, hogy ettől a naptól fogva szinte pályáztam erre a mozdulatára, s bár elsősorban a kicsiknek tartogatta, kellemes emléke még ma is elevenen él bennem. (Csak később, már több intézeti évvel a hátam mögött jöttem rá, hogy ez a gesztus volt érzelmeinek egyik legbensőségesebb megnyilvánulása, amellyel növendékei iránt ki tudta mutatni mérhetetlen szeretetét.)

*

Nem mentünk be rögtön a főlépcsőház internátusokhoz vezető ajtaján, hanem elhatároztuk, hogy egy kicsit körülnézünk, ezzel is késleltetve az elválás szomorú pillanatát. Először benyitottunk egy hatalmas, két oldalt fatámlás vasszékekkel és fa asztalokkal teli szobába (nagy társalgó). Anyám rögtön megjegyezte: „*Hű, micsoda jókat fogtok itt játszani!*” Nagy dérrrel-durral rögtön az ablakhoz trappoltam. Kinézve az üres, poros udvarra – ahol néhány hinta, libikóka és egy nagy, háló nélküli futballkapu állt – még robosztusabbnak és ijesztőbbnek tűntek az épületszárnyak. Gyorsan visszafordultam, és a terem végén egy színpadot vettem észre, amelyet nehéz függöny takart el. Előtte egy feketére festett sűgőfülke, oldalt egy fából készült, sötétbarna emelvény volt hevenyészve félrelökve, amelyre egy vékony, fekete vaskorlátba kapaszkodva három lépcsőn lehetett feljutni. A bejárati ajtó mellett jobb és baloldalon három játékkal teli szekrény, valamint a vetítógép és a bábszakkör kasznija állt. (A játékszekrények kis lakatokkal voltak lezárva, amelyek csak akkor nyíltak meg, ha Melli néni, Joli néni vagy Otti néni volt éppen a felügyelőnk.) Innen kilépve először a gondnoki iroda, majd a TV szoba (kistársalgó) és végül a kisegítőszők osztálya mellett haladtunk el.

A hátsó lépcsőnél, ahol a rosszmozgókat szállító lift is volt, balra fordulva egy nagy, kétszárnyas ajtóhoz értünk, amelynek szárnyai riglikkel ki voltak pánvázva. Ahogy befelé haladtunk, egyre sűrűbb ételszag terjengett, és egy pianí-

nó egyre erősödő hangját lehetett hallani, valamiféle morajlással aláfestve. Amikor bekukucsáltam az úttörőszoba függönyözött üvegajtáján, egy nagyobacska lányt láttam ott gyakorolni. Anyám közben kissé előre ment a másik zaj irányába, és intett, hogy kövessem. Ennyi kézmosó csapat még soha nem láttam együtt. Minden mosdó fölött egy-egy fahengeren kék csíkos, végtelenített fehér törölköző himbálódzott. A sor bal végén a lányok, a másik végén a fiúk mellékhelyiségei voltak. Az egészet kétszárnyú üvegajtó választotta el az ebédlőtől, a két csapóajtó szélei egy kis rést hagyva rezzenetlenül álltak. Ahogy indultam volna, hogy bekukucsáljak rajta, a morajlás egyszeriben vége szakadt. „Egészségeitekre!”, hangzott egy határozott felnőtt hang, majd kórusban a válasz: „Köszönjük szépen! Viszont kívánjuk!”, és szinte abban a pillanatban kipattantak az ajtó szárnyai, és feltartóztathatatlan áradatként, hatalmas lármázás közepette zúdult ki rajta a gyereksereg. Elöl a jólmozgók, köztük a fürgébb láb- és gépnélküliek a kövön csúszva-vágtázva, mögöttük a kétgépesek, mankóval vagy bottal, és végül a nehézkesebb rosszmozgók és a tolokocsisok, néha összetorlódott tengelyekkel az ajtóban, mankókkal a küllők között. Igazi küzdelem volt ez esésekkel, bömbölésekkel, örömkövekkel és, ami a legfontosabb, spontán, néha naponta ismétlődő küzdeni akarással. Nem tudom, hova rohantak, csak azt éreztem: jó lenne közöttük lenni, és főleg velük futni. Anyám erősen magához szorított. Láttam az arcán a rémülettel teli csodálkozást, és azt éreztem, hogy a legszívesebben sarkon fordulna velem, és hazavinne. „Anyá! Kérlek, menjünk be!”, mondtam, és a még mindig kifelé küzdő utóvédnek egy-egy kis lökettel segítve valahogy bejutottunk az ebédlőbe. Hatalmas, kocka alakú terem közepén álltunk, amelynek padlózatát fehér-fekete kőlapok borították. Középen, a négy oszlop mögött – amelyek minden irányból három egyenlő részre osztották a teret – jobbra és balra az étkezőasztalok álltak. Mindkét oldalon négy hosszú sor volt kirakva belőlük, és egészen az ablakokig húzódtak, ahol a falra függesztve egy-egy letörölhető kis fekete tábla jelezte a mindenkori létszámot. A bejáratnál szemben a konyhaajtó libegett, tőle jobbra a tálalóablakon át látni lehetett fehér fityuláikban és viaszosvászon kötényeikben a mosogatókonyhás néniket.

„Gyere, megmutatom neked, melyik asztalnál fogsz ülni”, hallottam a hátam mögül, és egy kéz érintését éreztem a vállamon. Amikor megfordultam, anyám egy alacsony, rövid frizurás, sűrű ősz hajú, filigrán, fehérköpenyes nénivel beszélgetett, akinek szemüvege homloka fölé volt feltolva. Míg én nézelődtem, ő mindent megtudott jövetelünk céljáról. „Ez lesz a mi hálónk asztala”, lépett Joli néni a bejárat jobb szélén lévő sorhoz, majd anyámnak elsorolta a többi asztalsor elnevezéseit is: „Mellettiünk az Anda háló, majd az Otti háló, a tálaló mellett a kislányok asztala, a másik oldalon az első a nagylányoké, majd a Szepesváriék aszta-

la, ezt követi a vegyes asztal, a konyha bejárata mellett pedig a tanári asztal.” A tanári asztal elején újra felfigyeltem Piri néni magasított tonett székére.

Miközben a visszaúton a hátsólépcső felé mentünk, Joli néni sűrűn lehajolgatva szedegette össze a folyosóról a gyerekek által elhagyott tárgyakat, zsebkendőket, mackófelsőket, néhol zoknikat. Az előtte álló kocsisor miatt csak sokára tudtunk beszállni az amúgy is kicsi liftbe, ahol egy tolókocsis kislány és az apukája szorongott már. A gombokat egy szőkés hajú, kissé testes, idősebb, szemüveges néni kezelte, akinek nagyot köszöntem. A kislány megszeppenve ült bőrdíjével az ölében, és apukája kezét szorongatta. A felvonó a második emeleten nagyot zökkenve megállt, Gizi néni kinyitotta az ajtókat, és mi kiszálltunk. Joli néni, aki már nem fért be mellénk, hamar felért a lépcsőn, és betessékelt bennünket a liftől balra eső üvegajtón, amely egy hosszú folyosóra nyílt. Ez a főlépcsőházig nyúló előtér majdnem tele volt a visszaérkező régi növendékekkel és hozzátartozóikkal, valamint szipogó elsős gyerekekkel és az őket vigasztaló anyukákkal, apukákkal. Éreztem: estére itt érnek majd be számomra is a nap fő eseményei, vagyis itt fogok elbúcsúzni anyámtól, itt fogok aludni, és ezen már az ég egy adta világon senki sem változtathat.

*

A virágokkal és kézimunkákkal gazdagon díszített folyosó baloldali részén a fürdőszoba és a hálószobák bejáratai között rengeteg egyajtós, kis TUTO lakatokkal zárható szekrény volt, amelyekbe a szülők már pakoltak. Mi is az első szekrényhez tartottunk, ami majdnem a főlépcsőházi bejárat mellett volt. Egy kis asztal mögött egy vékony testalkatú, alacsony, barna, szemüveges, fehérköpenyes néni fogadott bennünket. Anyám odaadta Melli néninek a papírjaimat, amelyek nagyjából a születési anyakönyvi kivonatomat, az orvosi leleteimet, az óvodába és az utókezelőben eltöltött éveimről az elbocsátó zárójelentéseimet, valamint a gyámhatósági beutalómat tartalmazták. Ez utóbbi azt jelentette, hogy ettől a naptól fogva állami gondozásba kerülök, és az intézet növendékeinek egy olyan kis létszámú, „védett” csoportjához fogok tartozni, amelynek tagjai számára ezek a falak évekre nem a második, hanem az első otthont fogják jelenteni. Szüleim láthatási és gondozási jogait felfüggesztik, és minden erre irányuló igényeiket szigorú engedélyeztetési procedúrákhoz kötik. Cserébe ingyenes ruha-, koszt- és tanszerellátást fogok kapni, valamint teljes ellátást az iskolai szünetek idejére is. Persze egy magamfajta hat éves kisfiú erről még mit sem tudhatott, hiszen szegény anyám szegényből, mások praktikus okokból igyekeztek ezt eltitkolni, és még a látszatát is kerülni a magyarázkodásnak. A mai napig sem hibáztatok senkit ezért, hiszen anyám, aki

hozzám hasonlóan szenvedő alanya volt a kialakult helyzetnek, nem tehetett róla, annak az intézménynek pedig, amely a szükség óráiban kezét nyújtva végül is befogadott, a legkevésbé lehetett felelős sorsom ilyen alakulását. Minden szálla nélkül, isteni elrendeltetésként temettem magamba már kamasz koromban ennek az állapotnak minden volt nyűgét és örömét, amelyen úgy érzem minden lelki sérülés nélkül, szerencsésen túljutottam.

„A 88-as szám lesz a tiéd”, szolt Melli néni papírjaim átnézése után, és megkérte anyámat, hogy ha részemre ruhát hozna be, ezt a számot és a hálónkat jelölő négyszög jelét hímezzze bele, majd a kisfiúhálóra mutatva felém fordult: *„Menjete be anyukával a hálóba, és válasszatok egy szabad ágyat. Tedd rá, amit hoztál, majd szépen búcsúzz el anyukától.”*

A négyzet alakú szoba belső terét, amelyet két nagy ablak világított meg, tíz fehér kórházi vaságy uralta, amelyeken a frissen felhúzott ágyneműt pirostarka terítő fedte. Négyet a bejáratall merőlegesen, hármát-hármát egymás alatt párhuzamosan, az ablak alatti részen helyeztek el. Ahol az ágy hosszanti síkjában érintkezett a szoba oldalfalával, oda kis rézkarikákkal kifeszített, az ágytakarók anyagából készült falvédőket szereltek. A szoba berendezéséhez tartozott még öt fehér, kórházi éjjeliszekrény, a folyosón már látott egyajtós szekrény sor, cserépkályha, tükör és alatta egy, az ágyterítőkhöz hasonló anyagból készült fésűtartó, tele fésűvel. A szekrények és a vaságyak közötti közlekedő részt – a nagyfiúk hálóján át egészen a fürdőszobáig – két vastag, hosszanti fekete csíkkal díszített piros futószőnyeg fedte.

*

A háló nem volt üres. Pityergő gyerekek búcsúzkodtak a szüleiktől, és már megvigasztalódott, egymással barátkozó srácok játszottak a parkettán a magukkal hozott, akkor divatos lendkerekes játékautókkal. Engem inkább az utóbbiak vonzottak, és elengedve anyám kezét egy szőke fiúhoz igyekeztem csapódni, aki az ágya mellett a földön fél térdre ereszkedve kis bőröndjéből kirakosgatott dolgait nézegette egyedül. Anyám közben a mellette lévő ágyra pakolta az övének számomra szegényesebbnek tűnő holmimat, leült, és a hátunk mögül figyelt minket. Amikor alaposabban megnéztem, rájöttem, hogy egy paplanból és terítőből készített valóságos terepasztal előtt állok, amelynek mélyedéseiben és kiemelkedéseiben kialakított tűzfészekben egy valóságos műanyag hadsereg vívta igen komoly háborúját. Lassan, hogy meg ne zavarjam, merev, rossz lábammal csendben fél térdre ereszkedtem. *„Szia! Endre vagyok! Játshatok én is?”* Megfordult, és rám mosolygott. Magas homloka tetején rövid „csikó” frizuráját borzolta zavartan, kék szemei barátságosan és meredtek

rám. Kissé hegyes fülei oldalt elálltak, persze nem annyira, mint az enyéim. (Belépve a szobába nem kellett sokáig méregetnem a többiek füleit ahhoz, hogy rájöjjenek: fül dolgában páromat ritkítom a szobában, de talán az egész intézetben is.) Szájából mérhetetlen mennyiségű nyál buggyant ki, miközben válaszolni próbált kérdéseimre. Hosszú, vastag fonálként engedte végigcsorogni ruháján, hogy aztán kissé restelkedve, de már jól begyakorlott mozdulattal egy hatalmas zsebkendővel felitassa. Mondott valami olyasmit is artikulálatlanul, hogy „*Te leszel ezekkel*”, és ujjával behatárolta a játék-katonák felém eső részét, de én akkor ebből egy kukkot sem értettem. Anyám, aki addig a szemével búcsúzkodva szoktatta magát az elválás gondolatához, felrévedve hozzám fordult: „*Próbáld a száját figyelni, mint az Erikáét.*” (Ő a szomszéd kislány volt, aki farkastorokkal született, és akkoriban csak nagyon nehezen lehetett őt megérteni.) A dolog bevált, és Józsival elkezdődhetett közöttünk egy ma is tartó, örök baráti, de inkább testvéri kapcsolat, amelynek magvai meggyőződéseim szerint csak ezek között a vöröstéglás falak között terebélyesedhetett ilyen időtállóvá.

Nagyon belefeledkezhettem a játékba, mert riadtan vettem észre, hogy anyám már nincs a szobában. Nem értettem hirtelen távozását, hiszen megbeszéltük, hogy nem így fog elmenni. Felugorva először a folyósóra, majd az ablakhoz rohantam, és a függönyön át, a lemenő Nap fényében még megpillantottam lassan távolodó alakját. A megálló felé tartott, és gyakran visszanézve zsebkendőjével orrát törölgette. Nem először ment el így szótlanul. Nagyon nehéz időket élt át velem a kórházi műtétek alatt és az utókezelőben. Dacára annak, hogy mindent megtett értem és a testvéreimért, nem bírta az érzelmi-felfokozott helyzeteket. Amikor húsz év múlva végképp összetörve a szívemet örökre itt hagyott, ugyanígy ment el, szótlanul és észrevétlenül, nem hagyva maga után számomra egyetlen helyet sem ezen a világon, ahonnan még utoljára akár csak a tekintetemmel is elbúcsúzhattam volna tőle.

A villamos nagyokat csilingelve állt meg a megállóban. Nem láttam, hogy melyik kocsira szállt fel, de amikor elindult, a könnyeim végigcsorogtak az arcomon, és hirtelen én is, akárcsak a többiek, nagyon egyedül éreztem magam. Miközben szutykos kezemmel többször is végigmaszatoltam a képemet, a számomra egyre távolodó, ablakon túli világban egyszer csak kigyulladtak az utca közvilágítási fényei.

*

Ekkorra az új gyerekek közül már mindenki a hálóban volt. Az előbb megismert Jelinek Józsi, a fürge Szlifka, a kétbotos Lőcsei Sanyi, a kis Ocskai Laci,

a jómozgó Megyasszai Sanyi, a mindig szófogadó Fekete Józsi, a szemtelen Per Attila, a rosszcsont Sági Barnuska és a mindig szurtos Samók Sanyi, aki ugyanolyan ÁG-s (állami gondozott) volt, mint én, de őt nem a szüleitől, hanem egy másik intézetből hozták ide.

„Gyerekek most már tényleg búcsúzzatok el anyukától, apukától, mert vacsorázni kell mennünk”, mondta a háló közepén kezével tapsikoló Melli néni, pedig ekkorra már csak mi, a „kicsik” voltunk a szobában, és vártuk, hogy mi fog történni. „Szépen sorakozzatok fel kettesével az ajtónál, hogy levonulhassunk az ebédlőbe!”, folytatta, és kezdett kiterelgetni bennünket a szobából, majd a nagyfiúk hálójából kijelölt öt jómozgó fiút, akik az esti lefekvéshez kezdték előkészíteni az ágyainkat. Az egész háló kivonult az ügyeleti szoba melletti fehér szekréynsor mellé, amelynek kis rekeszeiben a nevelők tarthatták személyes holmijaikat, és amelyet később oly sokszor támasztottam, várva büntetésem leteltének utolsó perceit.

A többi háló is kettes sorokba rendeződött, és a lányok szintjéről először a kislányok sora, majd a nagylányoké és végül Otti néni hálójának srácai vonultak az ebédlő felé. Őket követtük mi, majd a Szepesvári háló alakzata és végül Anda Mária néni hálója. Az ún. kocsisok és a rosszmozgók, akiknek közös nevük „liftes” volt, a mi hálónk hosszú folyosóján gyülekeztek egymás mögött, várva, hogy a felvonóval, amelybe akkoriban csak egy tolókocsi fért be, leszállítsák őket az első emeletre. (Várakozási idejük mindig attól függött, hogy éppen ki kezelte a liftet, vagy mekkora volt az aznapi létszámuk, ugyanis leggyakrabban először a harmadik emeletieket vitték le. Persze ez a létszám is ingadozott, attól függően, hogy aznap éppen hány gyereknek romlott el a gépe, vagy éppenséggel javította meg Székely János bácsi, de az is számított, hogy hányan feküdtek Zsuzsa néninél a betegszobán.)

Mire a mi sorunk az ebédlő előterébe ért, az előttünk lévő háló gyerekei éppen befejezték a kézmosást. Minden asztalnál – kivéve a vegyes asztalt, ahová a létszámfelettieket és a rendetlenkedőket ültették – a sor elején ültek a nagyok, és az ablak felől, a végén a kicsik. Az asztalon mintás viaszosvászon terítő és rendes teríték volt bögrékkel és vizes kancsókkal. A kocsisoknak akkoriban át kellett ülniük rendes székeikre, különben nem fértek volna el az asztalnál. Az egyik óvodai kedvencem, cukros kakaóporral hintett tejbegríz volt a vacsora, amelynek a nagyfiúk láthatóan nem nagyon örültek. Joli néni megígérte nekik, hogy az étkezés végén megpróbál a konyháról kenyeret szerezni. Azért több nagyfiú hátraszólt nekünk: „Akinek nem kell, azét lövöm!” Főleg egy meglehetősen testes, két lábán csonkolt, marcona fiú járt az élen, aki még egy pár fenyegető szót is hozzáfűzött mondanivalójához. A hálónkból még egy pár nagysráchoz hasonlóan túlkoros lehetett, mert számomra inkább felnőttnek

tűnt, mint gyereknek. A kicsik közül néhányan hajlottak ugyan a biztatásra, de Melli néni határozottan megtiltotta és meg is akadályozta az ilyenfajta kapcsolatépítés eluralkodását. Mi a Józsisal – aki természetesen az ebédlőben is melletttem ült – már a vita elején elhatároztuk, hogy nem engedünk a rábeszélésnek, annál is inkább, mivel egyikünknek sem volt a hálóban csomagja.

*

A vacsora nagyon ízlett, és amikor befejeztem – az óvodából hozott rossz szokásomhoz híven kinyalva a tányért –, arra lettem figyelmes, hogy két jómozgó fiú, Joli nénitől megkapva az internátus kulcsait, engedélyt kap a távozásra. Azt hittem egyedi eset, de a többi asztalnál is ugyanez történt. (Már a hálóba felérve tudtam meg, hogy ők az ún. „vízmegeresztők”. Ez számukra azt az előnyt jelentette, hogy megeresztve a fürdőszobai kád csapját, hamar megágyazhattak maguknak, és elsőként fürödhettek a legtisztább vízben.) Az asztaltól egyébként nem lehetett csak úgy felállni. A tányérokat az étkezés végén az evőeszközökkel és a bögrékkel együtt az asztal elején kellett összegyűjteni és elrendezni. Amikor ez befejeződött, Otti néni az ebédlő közepéről, megvárva, míg a morajlás elcsitul, egészséget kívánt, amire mi *„Köszönjük szépen! Viszont kívánjuk!”* választ kiabáltuk. Ha nem volt erőteljes a válasz, vagy ha valaki megfélemlkezve magáról beszélgetett, megismételtette. (Később Otti néni az iskolai szinten lett napközis nevelőm. Karcsú, barna, harmincas évei elején járó csinos hölgy volt akkor, akit, amellet, hogy rendkívül leleményes volt, páratlan kezűgyesség is jellemezett. A modellezésről és a dolgok reprodukálásáról vallott, számomra egyik legmaradandóbb mondása ez volt: *„Ha ember készítette, én is meg tudom csinálni!”*)

A kivonulás, legnagyobb sajnálatomra, az ebédnél tapasztaltaknál sokkal rendezettebb volt. Amelyik asztalra rámutatott az ügyeletes, attól felállhattunk, elhagyhattuk az ebédlőt, és az előtérben újra kettős vonalba rendeződve felvonulhattunk nevelőikkel a hálókba. Mire felértünk, már meg volt ágyazva, és a kihajtott paplan tetején várt minket a csíkos pizsamánk. *„Gyorsan vetkőzzetek le, és a fogmosó poharatokkal, valamint a törölközőtökkel sorakozzatok az ajtó előtt!”*, mutatott a nagyfiúk hálójának bejáratára Melli néni. *„Akinek kell segítség, szóljon.”* Nem kellett, hiszen volt már elég időnk gyakorolni a járógépek levételét. Körülbelül ötven maradtunk állva, ugyanis a többiek, gépeik levétele után, csak ülni tudtak a földön. A fürdőszobába vagy a WC-re, a nagyfiúk hálóján kellett keresztülmenni, amely hosszában majdnem kétszer akkora volt, mint a mienk, és amelynek az előbb már említett piros szőnyeggel leterített közlekedő útja a későbbiekben – ha egy nagyfiú éppen úgy akarta –

keservesen hosszú tudott lenni számunkra. Most békésen, kíváncsi szemektől kísérve mentünk, illetve egyesek másztak át rajta. A fürdőszobát egy előtér választotta el a szobától, amelyből még egy folyosói és két WC ajtó nyílt. A fürdőszoba fehér csempeborítású falára a tejüveg ablakig hat csap volt felszerelve. A másik oldalon két zuhanyfülke volt egy-egy műanyag székkal, majd az egyetlen kád, amely az ablakig ért. A „vízmegeresztők”, úgy látszik, csak zuhanyozhattak, mert amikor közülünk az első pár belépett a kádba, a víz tökéletesen tiszta volt. A többiek, míg vártak a sorukra, fogat mostak vagy a WC-re mentek. Joli néni minden gyereket végigcsutakolt, majd amikor kiszálltunk a kádból, Melli néni szárazra törölte bennünket. Aki készen volt, beszaladhott az ágyához és fölvehette a pizsamáját. Amikor már mindenki az ágyán csücsült tiszta hálóruhájában, Melli néni mindenkit megfésült, és megmutatta, hogyan kell az ágy végében összehajtani a ruháinkat, és hova helyezzük el gépeinket és botjainkat, ha reggel könnyen meg akarjuk találni. Becsukta a nagyfiúháló felőli ajtót, majd egy széket és egy mesekönyvet hozott és leült a szoba közepére.

Már nem emlékszem, melyik mesét olvasta, de arra igen, hogy a folyosó felőli bejáraton át láttuk elvonulni azokat a nagyfiúkat, akiknek az osztálya „ki volt írva tévére”. (Ez a kései szórakozás csak a felsősök privilégiuma volt, és azt, hogy melyik nap melyik osztály mehetett az első emeleten lévő kistársalgóba tévét nézni, az internátusvezető Magdi néni jelölte ki, és a gyerekek csütörtökönként az iskolaszinten a fizikaszertár melletti táblán tájékozódhattak a heti beosztásról.) Míg Melli néni mesélt, többen elaludtak, köztük Józsi is. Joli néni már utcai ruhában jött be egy fiatal fehérköpenyes nénivel, és Melli néni figyelmeztette, hogy kilenc óra van, indulnia kéne haza. Szepesvári Kati néni, aki az első éjszakánk őrzője volt, megkérdezte, ki van még fenn, és megmutatta azt a villanykapcsoló alatti nyomógombot, amit ha baj esetén megnyomunk, az ügyeleti szobában jelezni fog. Jó éjszakát kívánva mindhárman kimentek, becsukódott utánuk az ajtó. A beszűrődő utcai világítás fényében hallgattam egyik társunk el-elcsukló sírását, arról álmodoztam, hogy holnap akárhogy is, de visszavonhatatlanul iskolás gyerekek leszünk!

Epilógus

A régi bölcsek úgy tartották, hogy minden nemzedék (racionális) tudománya éppen csak annyit ér, amennyit a következő generáció hasznosítani tud belőle, és ez minden bizonnyal ma sincsen másképpen. Én kiterjeszteném ennek a mondatnak az igazságtartalmát az emberi élet empirikus tudására is, hiszen

ennek a roppant ismeretanyagnak az eltérése azt eredményezheti, hogy az utánunk jövőnek ugyanazokon a nehézségeken kell majd végigbukdácsolniuk, amelyekre az előzőek már vérük veritékével megtalálták a megoldást. Ha nem tudunk – okulva a saját problémáinkból – megszerezett és használható alternatívákat kidolgozni fiatalabb társaink életlehetőségeinek kibővítésére, és azokat felajánlani nekik, nincs értelme, hogy összejöjjünk fecsegni, és azon sajnálkozunk, hogy milyen helyzetben van ma a mozgássérült társadalom vagy a magyar fogyatékos ügy. Bevallom, mindig úgy éreztem, hogy ennek egyik leghitelesebb szócsöve és patrónusa – a sérült felnőtt emberek civil szervezetei mellett – az az intézmény lehetne, amely évente tömegesen bocsátja útjára ifjú növendékeit egy olyan világba, amely talán még napjainkra sincs felkészülve sem erkölcsileg, sem egyéb értelemben arra, hogy befogadja őket. Vajon ma azok a gyerekek, akik kilépnek ennek az intézménynek a kapuján, tudatában vannak-e annak, hogy mi vár rájuk ebben az előítéletektől terhes társadalomban, amikor érvényesíteni szeretnék majd elképzeléseiket vagy hőn dédelgett vágyaikat? Tisztában vannak-e saját képességeikkel és fizikai adottságaikkal, amely ahhoz kell, hogy megállhassák a helyüket és megmaradhassanak választott útjukon? Nem az én tisztem, hogy erre pontos, értékelhető válaszokat adjak, de úgy érzem, régi diákként talán valamennyiünk felelőssége, hogy ne menjünk el ezek mellett a problémák mellett egy vállrándítással.

A mi „letűnt világunk” ugyanazok között a falak között nyílt meg, amelyek között a mostani gyerekeké ma nyiladozik. Az akkori intézmény egy mai szemlélődőben bizonyára egy kemény, hierarchikusan strukturálódott, a kaszárnyaszellemet sem nélkülöző szervezet benyomását kelthette volna, amelyben többek között igen intenzív ideológiai nevelés folyt, és nem volt ismeretlen a testi fenytetés sem. Természetesen, aki kicsit utánanézt, hamar be fogja látni, hogy 1989-ig Magyarországon az egész nevelőotthoni hálózatot ez a szervezeti és nevelési koncepció hatotta át. A kérdés az volt, hogy a lehetőségek adta kis mozgásteret ki hogyan próbálta növendékei javára fordítani.

A Mexikói út 60. alatti Mozgásjavító Általános Iskola és Nevelőotthon pedagógus- és nevelői állományának a legnagyobb érdeme éppen az volt, hogy ezt maximálisan és nagy hatékonysággal próbálta kihasználni. Az oktatás magas szinten folyt, és a követelményrendszer, a feszített napirend gondoskodott arról, hogy ne maradjon sok idő lelkizésre vagy önsajnálatra. Itt találkoztam utoljára olyan, csak a hivatásának élő tanárokkal (Piri néni és Guszti bácsi), akik – nem lévén családjuk – teljes életüket az oktatásnak szentelték, és bent laktak az intézetben. A többi pedagógus is szakterülete mestere volt, és szerető gondoskodással jártak el néha ügyes-bajos dolgainkban is, védve bennünket a szórványosan azért előforduló nevelői túlkapásoktól.

A tanítás után mozgalmas úttörő- és szakköri élet folyt, próbált az énekkar és a szavalókórus, amit mindenki nagyon szeretett. Amikor 1967. április 3-án a huszároknak öltözött fiatal rendőrök fényes kardjaikkal úttörővé avattak minket, emlékszem, még aludni is nyakkendőben akartunk.

A gondoskodás kiterjedt az iskolai szünetekre is. A gyerekek kéthetes turnusokban Nógrádverőcén nyaralhattak, ahol az élet (Piri néninek és Levi bá'-nak köszönhetően) sokkal szabadabban folyt, mint Pesten. Ebben a Vác környéki kis faluban ért véget 1969-ben intézeti pályafutásom. Családi állapotom valahogy rendeződött ekkorra, és azon vettem észre magam, hogy, mint Meli néni meséinek hősei, egyszerűen készen állok arra, hogy szerencsét próbálhassak a kinti életben. Nem mentem messzire, csak a töltés túloldalán lévő Május 1. úti általános iskolába, ahol intézeti rajztanárunk, Rózsi néni férje volt a matematika tanárom. Hogy mit jelentett számomra ez az intézmény, az is mutatja, hogy csak nagy nehezen és fokozatosan tudtam elszakadni falaitól, az épületektől, amelyeknek termeit és folyosóit járva szinte sütkéreztem az emlékeimben. Úgy érzem, lelkem egy része ma is ott bolyong az ezernyi, mára már elfelejtett gyermeki lélek között, akik ezeknek az iskolapadoknak a székeit koptatták száz éven át. A társaimtól, az intézeti barátaimtól, nevelőimtől azonban soha nem tudtam elválni. Ma is itt élnek bennem, és csak akkor engedem majd el őket, ha végkép megszűnök emlékezni, ha már nem foghatom meg a kezüket akár csak gondolatban is, ha már nem leszek képes szeretni.

Az Isten áldja meg valamennyiüket!

SZILÁNKOK

Énekkaron

Énektanárunk, Rosenfeld Piroska néni nélkül nem lett volna olyan színes az életünk. Lehetetlen volt őt nem szeretni. Csakis emlékeztetőül írom le, hogy alacsony, púpos, törekeny asszony volt. Egyik kezével a járógépébe kapaszkodva, másikkal botra támaszkodva járt. Hiányos fogazatából a metsző fogai jócskán előre álltak, így az arca sem volt mindennapi. Valódi jelenség volt! Kicsi volt, lénye mégis teljesen betöltötte a hatalmas épületet.

Tőle lehetett megtanulni, hogyan viseljük zavartalan természetességgel az állapotunkat. Soha nem éreztem vele kapcsolatban, hogy „beteg”. Sőt!

Ő egyszerűen a „Pircsák” volt, ahogyan magunk között neveztük. Sugárzott, szárnyalt, harsogóan jókedvű volt, akár egy gyerek. Lelkesen tevékenykedett. Senkinek nem állt olyan jól a piros úttörőnyakkendő, mint neki. Hiába rikácsolt boszorkányos hangján, imádta azokat a „büdös kölköket”. Mindig velünk volt, hiszen még ott is lakott az iskola épületében.

Piri néni tartotta értelemszerűen az énekkari foglalkozásokat, rendszerint vacsora után. Mivel annyira picike volt, egy számára ácsolt, korláttal körülvett dobogóról vezényelt. Vele szemben, három sorban ülve (mesebeli szám!), balról a fiúk, jobbról a lányok.

Történt egyszer, hogy a sokadik dal eléneklése közben Piri néni pálcáját nyomatékosan a dobogó rácsához csapkodva elégedetlenül csattant fel: „Eléég!!! Nem bírom tovább! Valaki borzalmasan hamisan énekel!” Hosszas vizsgálódás után kiderítette, hogy Samók Sanyi volt a bűnös. Ezért többször el is énekellette vele a megfelelő szólamot. Minden rendben volt már, folytattuk a kornyikálást. Egyszerre csak Piri néni arca lángra gyúlt a méregtől, megragadta a letámasztott botját, és tüzelt. Egyenesen Sanyi jól kipárnázott alakja felé röpítette a segédeszközt, miközben leírhatatlan módon ordította: „Sááá-

móóók!!! Fantasztikusan vicces volt az egész, dőltünk a röhögéstől, csorgott a könnyünk és még más is! Samók persze nem sebesült meg, mert ügyesen kifogta a lövést, elkapta a botot. S mivel igen jó hangja volt, gyanítom, csak próbára akarta tenni Piri néni türelmét, mint más tanárokét is oly sokszor.

Gondviselés

Az úttörő- és egyben a zongoraszoba Piri néni kizárólagos felségterülete volt. Ő mindig büszkén viselte az úttörőnyakkendőt, mint akkoriban minden kisdíák. A zongora teteje, a falak telis-tele voltak emléktárgyakkal, a gyerekek által készített munkákkal, oklevelekkel, mozgalmi jelképekkel. Előterében állt a pingpongasztal.

Mivel többnyire a többieknél jóval előbb, már a tanulóidő elején elkészültünk a házi feladatokkal, megengedték nekünk, hogy játsszunk. Egyik délután Jelinek Józsi barátommal küzdöttem éppen. Egyikünk sem akart engedni a huszonegyből, szoros, izgalmas, harcos szettekét vívtunk.

De ebugattát! – ezt helyettesítsek be az általam sajnos gyakorta használt csúnya szavakkal! –, a meccs számomra rosszul végződött. Kikaptam. Nem igazán volt jellemző rám, hogy ezt a tényt csak úgy, egykedvűen viseltem volna, ugye emlékeztek? Éppen háttal álltam az úttörőszoba csipkefüggönyös üvegajtójának, amikor a végzetes poén után egyszerűen lehajoltam, és a lábam között, csak úgy vaktában, dühösen hátrafelé hajítottam az ütőmet. Egy pillanatra megállt számomra az idő. Csak álltam ott lehajolva, üres tekintettel nézve át a lábam között, és az üvegajtóra bámulva a lélegzetem is fennakadt. Már szinte hallottam az ezer darabra zúzódó hatalmas üvegtábla mindenkit összecsődítő hangját, de még ennél is erősebben hallottam Piri nénit, amint „kedvesen elmagyarázza”, hogy mit tettem, és láttam, amint Zsótér Pál igazgató úr tiszteletre méltó alakja előtt megszégyenülten állva kibogozzák a piros nyakkendőmet, és megfosztanak tőle. De csoda történt! Az otthon, a sulis megnyugtató zsongásán kívül csend volt! Igen, nagybetyűs, jótékony csend! Feleszméltem, és közelebb mentem, hogy jobban szemügyre vehessem a dolgot. Az ajtón az üveg úgy kéttenyérynyi darabon ki volt törve, és az én sporteszközöm az aligha sportszerű akciómat követően éppen ezen a lyukon keresztül (Óh, áldott legyen, bárki tette is!) vágódott be, mint a vilám, de a csipkefüggönyön fennakadt, és így nem tarolta le az odabent féltve őrzött kincseket.

Azóta sejtem, hogy van Isten, és akkor ott az úttörők védőszentje vigyázott rám. Vagy hogy is van ez?!

Zendülés

Töri és magyar szakos nevelő tanárunkról, Levi bá'-ról mindenki tudta, hogy törekvéseiben pártolja az „ébredő ifjúságot”.

A Beatles–Illés fénykorszakban, a hatvanas évek vége felé járva, az akkori politikailag is zűrzavaros években, amikor a fiatalok a hosszú haj viselésével is szembehelyezkedtek a „világ erőivel,” jó húsz évvel a rendszerváltás előtt igen népszerű tanárunk volt. Mindig meghallgatott és meg is értett bennünket. Ha ő volt velünk, olyan dolgok felett is szemet hunyt, ami főben járó bűnnek számított. Például, ha kimenőről késve érkeztünk vissza, vagy ha a magunk módján, gyerekesen pimaszul beszéltünk, vagy ha valakit bagózáson kapott. Ám a becsületesség, a tiszta tekintettel vállalt őszinteség alapkövetelmény volt nála. Engedékeny és elnéző volt, de nem tűrte a hamisságot és az igazságtalanságot sem. Egyenrangú társunk volt, okos tanácsai átsegítettek bennünket a legnehezebb problémákon is. Értünk és velünk együtt harcolt. Az igazi sportszellem is az ő idejében kezdett kialakulni. Voltak segítői is persze, így fjaszhattunk, ülőröplabda-, asztalitenisz- és úszóversenyeket is egyre többet rendeztek.

Akkoriban több fiatal nevelőnő is jött az iskolánkhoz, és Levi bá legjobb barátai is gyakran bejártak hozzánk. Tőlük, Kovács Gyuritól és Balázs Ivántól is ugyanazt az emberséget, jó humort, a talpraesett, józan ítélőképességet tanulhattuk meg. Úgy éreztük, végre van kikhez őszintének lenni, és nemcsak a nevelői munka gyúrható „tárgyai” vagyunk, hanem önálló véleménnyel bíró, vágyakkal, megvalósítandó álmokkal teli ifjoncok.

Mindig pontosan tudta, hogyan közelítse meg a fogékony korban lévő gyerekek szívét. Tudnia kellett, mert jó magyar tanár volt, és szerintem, aki az irodalmat szereti, rossz ember nem lehet, neki pedig mindene volt az olvasás és a tanítás. Csak úgy ittuk minden szavát, mert mesélni, beszélgetni nagyon szeretett velünk. Egyszerűen jó volt vele lenni, mert ha őt hallgattuk, kinyílt a világ.

Az „életet” hozta be közénk, a mi zárt, „vastag falakkal” körülhatárolt világunkba. Általa elhittük, hogy ha valóban akarjuk, és teszünk is érte, akkor bebizonyíthatjuk, hogy képesek vagyunk elérni a céljainkat. Persze ő is esendő ember volt, és biztosan nem volt tökéletes, de mi annak láttuk. Nagyon szerettük, sokunknak a példaképévé vált.

Gyakran megesett, hogy fellázdattunk a sokszor vaskezü szigor ellen. Egyszer az iskola akkori vezetésével összetűzésbe került valamiért. Mi, gyerekek, nem igazán értettük, miért támadják őt, mégis, amikor aznap belépett az ebédlőbe, valamelyikünk odakoppantotta a bögréje talpát az asztalhoz, majd még valaki, és egyszer csak több mint száz bögre csapódott ütemesen az asztalokhoz.

A titok

Egy téli estén történt a kislányhálóban, villanyoltás után, kilenc óra tájban, hogy Domokos Gizi néni hazafelé készülődött. Egy pissenés sem hallatszott, mert nyitva hagyta az ajtót, hogy addig is, amíg öltözködik, legalább a fülével felügyelje a rendet. A folyósón is koromsötét volt. Engem nagyon furdalt a kíváncsiság, hogy vajon miért sötétben tesz-vesz, ezért megbeszéltem a lányokkal, hogy a végére járok a dolognak.

Biztos, ami biztos, a járógépet a ruháimmal együtt bedugtam az ágyamba, és jól fölpúposítottam a takarót, a fejem helyére pedig, megfelelő alakzatban elrendezgetve, gondosan elhelyeztem a piros úttörő nyakkendőmet, így álcázva valódi otlétemet. Csendben, óvatosan, négykézlábra ereszkedve az ágyak alatt araszoltam az ajtó felé, mint valami mindenre elszánt, vadászó macskaféle, aki időről időre megáll, körülnéz és beleszagol a levegőbe, vajon áldozata nem vet-e észre. Jócskán kellett másznom, mert a szoba nagy volt, hiszen vagy harmincan laktunk benne, és az ágyam az ajtótól legalább húsz méterre volt.

Minden rendben ment, a lányok lélegzetvisszafojtva figyelték, mi fog történni. Kikukkantottam, kombiné, harisnyakötő, ...és akkor puff, a küszöbben megbotlottam, és hasra vágódtam. Nesze neked leleplezés! Spuri vissza a legközelebbi ágy alá! Gizi néni magára kapta fehér köpenyét, és asszonyosan duci, alacsony alakjával azonnal az ajtóban termett, ésJézusom! Felkapcsolta a lámpát. – Húha! – gondoltam, túl nagy baj nem lehet, mivel erős szemüveget visel, és ha van Isten, akkor nem jön beljebb. Volt!!! Megállt az ajtóban, és feltette az ilyenkor szokásos kérdést: „*Ki volt az?*” Persze néma csend, mozdulatlanul, mélyen alvó banda, rezzenéstelenül csukott szemek.

„*Senki? No, majd én kitalálom!*” – mondta, és alaposan körülnézett. Közben én a félelemtől és a hidegtől jéggé dermedve az ágy alatt, a padlón lapultam. „*Szóval lássuk csak! Úgy látom a Rovninak nem tiszta a lelkiismerete, mert igencsak vörösödik az arca ott az ágyban! Ugye?*” Két kézzel fogta mindenki a száját, mert a röhögést későbbre kellett halasztani, akkorra, amikor majd kattán a zár a folyósó ajtaján. Gizi néni, mivel választ nem kapott, de azon kívül mindent rendben lévőnek talált, megnyugodott, nem firtatta tovább a dolgot, és mivel ő a szemével nem, de a szívével igen jól látott, sohasem büntetett mindenáron.

Különlegesnek számított a nevelők között, mert mindenkit magázott, és ezt nagyon mókásnak is találtuk. Úgy tudtuk, zárdában nevelkedett. Elmaradhatatlan „léniját”, mint a „hatalom” jelképét vagy talán éppen a keresztet helyettesítendő – a gonosz távol tartására –, mindig a keze ügyében tartotta, ezzel figyelmeztetve bennünket, hogy vegyük őt komolyan, de sohasem tudott volna megütni senkit. Persze, hogy nem vettük komolyan, mégis nagyon szerettük!

Gusztai bácsi

Bodroghalmi Gusztai bácsi irodalmat és nyelvtant tanított nekünk. Sajnos ritkán vagy szinte sohasem láttuk őt mosolyogni. Gondterhes, mélyen barázdált homlokával, hatalmas, erős tenyerével, vészjóslóan szűrős tekintetével mintha ő maga testesítette volna meg a rendet, a szabályokat. Mindenkor a tökéletes teljesítmény elérésére próbált rábírn bennünket.

Alkatilag és gondolkodásmódjában is egyaránt „szögletes” ember volt.

Azt vallotta, hogy a kitaposott útról letérni nem szabad, csakis fegyelmezetten, szabályos léptekkel lehet és kell előre haladni. Az ünnepségeken kezének intéseire a szavalókórus ütemesen, öntudatosan harsogta a verseket. A „sorból” senki sem lóghatott ki. Ez a fajta szigorúság tökéletesen megfelelt a nyelvtan tanításához. Meg is tanultuk tisztességesen egy életre, no meg azt is, hogyan kell hibátlanul, megszakítás nélküli vonalvezetéssel, lendületesen egymáshoz kapcsolni a betűket. Gyönyörűen tudott írni. Szinte már képzőművészeti alkotást készített, amikor teleírta a táblát. Viszont az irodalom órákat nem szerettem nála. A verseket rendre megtanultam, és az életutakat is, de a művekről felszabadultan beszélgetni az óráin, azt már nem lehetett. Mindig kizárólag az akkori tankönyvek szövegét várta vissza.

Amikor Szimonov *Várj reám* című versét tanultuk, azt mondta, sajtóhiba van a könyvben. Ki is javíttatta velünk a „*várj reám, ha sárga köd őszi búja nyom*” sorban a „sárga” szót „szürkére”, mondván, hogy a köd az csakis szürke lehet! Megregulázta tehát a költőket is. Utánanézttem, a versben a „köd” valóban „sárga” volt, de Gusztai bácsi leintett, és mivel beletörődni nem tudtam, számomra a köd immáron lila lett!

Mindezek ellenére nagyon hálás vagyok neki, mert az életben a monotónia túrására, a precíz, kiszámított lépésekre, a kemény menetelésre ő tanított meg, és ezzel együtt arra is, hogy értékelni tudjam a könnyed, csapongó, ezerszínű másik világot, mert abban jó igazán élni.



Csoportkép – 1968

EGY RÉGI-RÉGI MÁRCIUS

1973-1987 között úgy hozta a sors, hogy a Mozgásjavító Általános Iskola és Nevelőotthonban dolgozhattam. Érdekes időszak volt – melyik idő nem az annak, aki benne él?

Akkor már javában puhult a rendszer, persze azért sok mindenre oda kellett figyelni, egy-egy óvatlan lépésnek kiszámíthatatlan következményei lehettek. A tantervtörvény a hétköznapi munkában általában elég biztos vezérfonalat adott, mit szabad, mit nem. De persze ez nem volt egészen azonos a mit lehet, és mit nemmel.

Ennek élénk példái voltak az év közbeni ünnepélyek: november 7., a NOSZF (ifjabbak kedvéért: a Nagy Októberi Szocialista Forradalom) ünnepe, és a három tavaszi ünnep: március 15., április 4. (ismét az ifjúság kedvéért: Magyarországnak a szovjet hadsereg általi felszabadítása, ami ugyan nem igazán akkor és nem is úgy történt, de ez az apróság nem érdekelt senkit), és végül március 21., a Tanácsköztársaság kikiáltásának évfordulója.

Az ünnepélyeket a felsős osztályok rendezték, természetesen az osztályfőnök és a nevelőtanár hathatós közreműködésével. Tekintettel iskolánk jellegére, a gyerekek igen változatos fizikai állapotára, mozgáskéességére, esetleges beszédzavarára, a műsorszámok kiválasztása igen nagy gondosságot igényelt, miközben az aktuális politikai helyzet megkívánta, hogy a nüanszokra is figyeljünk.

A tanév első értekezletén eldőlt, hogy a három ünnepélyből melyiket melyik osztály kapja. A legkapósabb, érthető módon, a március 15-i volt.

Egy ilyen ünnepélyt szeretnék visszaidézni a régmúltból, amit 1977 márciusában rendeztünk az akkori 7. osztállyal és nagyon fiatal és nagyon lelkes nevelőtanárukkal, aki a betanítás nem könnyű munkája mellett a zenéket is válogatta, és a zárójelenetet tervezte.

*

Március 15. – a téma természetesen adott. Az anyagot a gyerekek ismereteiből kellett összeállítani úgy, hogy mindenki szerepeljen képességei és lehetőségei szerint, emellett valami újat is nyújtsunk a bizony már sokszor lejátszott történet mellett.

Műsorunkat három részre osztottuk, az első részben a Pilvax-kávéházi jelenetet adták elő, mint a forradalom nyitányát, a márciusi ifjak lelkes gyűlését. „Jókai” felolvasta a 12 pontot, ez nem volt probléma, hiszen papírról olvasta. Aztán jött „Petőfi”, aki remekül tudta a *Nemzeti dalt*, csak a versszakok sorrendjét keverte a próbákon. Ezen aztán úgy segítettünk, hogy a kezdő sorok első szavait felírtuk egy nagy papírra, amit a színpad függönyének belső oldalára feltűztünk. Így amikor lelkesen felpattant az asztalra szavalni, csak oda kellett pillantania a tacepaora. A többi ifjú harsányan fújta a refrént, majd elvonultak kiszabadítani Táncsicsot.

A második részben vetített képeket mutattunk, közben verses és prózai kommentárokkal a Szabadságharc személyeiről (Petőfi, Kossuth, Táncsics, Vasvári, Nyári Pál) és eseményeiről (Segesvár, Világos). A képek között az énekkar adott elő aktuális dalokat.

A harmadik részt az az évi kötelező olvasmányból zanzásítottuk. A jelenet a Szabadságharc bukása után játszódott a Baradlay-házban, amikor a család tudomására jut a legfiatalabb fiú önfeláldozó halála. A gyerekek nagy buzgalommal játszottak, de persze egy 13 éves kislánynak pl. özvegy Baradlayné alakítani nem mindennapi nehézséget okozott.

Ahhoz, hogy a tragédiából mindennek ellenére kisarjadó fényt érzékelteni tudjuk, nevelőtanárunk nagyszerű megoldást talált. Az utolsó részben a szereplők kezében egy-egy égő gyertya volt, amit az utolsó mondat után (a Pathetik-szonáta lassú tétele alatt) egyenként elfújtak, az anyáé kivételével, majd Chopin forradalmi etűdje alatt újra meggyújtva, az égő gyertyákat felemelve fejezték be a műsort.

*

Azóta több mint negyed évszázad telt el, a hajdani gyerekekből középkorú hölgyek és urak lettek – sajnos közülük többen már valahonnan a felhők fölül figyelik az itt maradtakat és azokat a gyerekeket, akik azóta is minden évben nagy lámpalázzal és buzgalommal készülnek a műsorokkal –, és ideológiai jellegű műsorok, reméljük, már nem lesznek, de március 15-e él, és élni fog.

Azt a lelkes fiatal nevelőtanárt, aki annyi szeretettel és akarattal nevelte-segítette a hajdani gyerekeket, úgy hívták: Nádas Pál. Ha pedig valakinek ez a név ismerősnek tűnik, az nem a véletlen műve.

DR. DERERA MIHÁLY

EMLÉKEZÉS KAKAÓVAL

Tanárokat hívtunk meg egy beszélgetésre. Olyanokat, akik 40-50 évvel ezelőtt kerültek az iskolánkba, és amíg dolgoztak, itt tanítottak – vagy nyugdíjasként tanítanak még ma is. A régi iskolai ünnepek hangulatát felidézendő az asztalra kakaó is kalács került. Én csak lejegyeztem Csizmadia Istvánné – Márti néni, Gyulai Gáspárné – Magdi néni és Zsoldos János – Zsoldi bá' szavait, kérdezni nemigen kellett őket.

– *Az ötvenes években is volt kakaó az iskolában?*

– Volt. A gyerekek egyáltalán nem éheztek. Minden héten más osztály állította össze az étrendet. Meglepő módon zsíros kenyeret, paprikás krumplit és efféléket kértek, nem királyi ételeket. Minden gyerek bent lakott, a szünetekben is sokan itt maradtak, Karácsony estén is sokan itt voltak. Az összeállított menüt igyekeztünk elkészíttetni nekik.

– Sőt, Zsótér Pál zsebében mindig volt csoki is. Tíz ötösért járt egy csoki.

– *És pofon miért járt?*

– Pofon nem járt soha! Öt egyesért egy koki járt az igazgatótól, zászlófelvonás volt hétfőnként, szombaton zászlófelvonás, és ekkor dicsérték vagy szidták meg a gyerekeket az egész nyilvánosság előtt.

– *Milyen zászló volt?*

– Egy hatalmas nemzeti színű, címeres zászló volt a mostani nagylift helyén, szombatonként, az utolsó óra után minden fontos dolgot itt mondott el az igazgató úr.

A szerző a Zsótér Pál Alapítvány Kuratóriumának elnöke

– *És mikor került le onnan a zászló?*

– Amikor Zsótér helyébe új igazgató jött 72 októberében. Nemcsak a magyar zászlótól búcsúzhattunk el akkor, hanem tulajdonképpen majdnem minden hagyománytól. Attól kezdve az iskolai ünnepélyeken nem a magyar, hanem a szovjet himnuszt énekelték a gyerekek, és csak a 80-as évek táján, amikor külön ünnepély lett a március 15-ei, vagyis nem április 4-vel kellett összevontan ünnepelni, akkor énekelhettük itt újra a magyar Himnuszt és a Szózatot is. Ott álltunk sírva...

– Bodroghalmi Gusztó olyan ünnepségeket rendezett, hogy állítom, Budapesten senki sem rendezett olyanokat. Ha a gyerekek nem tudták a verset, este a lakásánál jelentkeztek, és addig ott kellett maradniuk, amíg meg nem tanulták.

– Nemrég ötven éves „gyerekekkel” találkoztunk, és azt mondták, hogy további tanulmányaik során abból éltek, amit Gusztitól tanultak. Pedig sokszor mi is azt mondtuk, hogy jaj, ez már túlzás, nem szabad a gyerekekkel ilyen szigorúnak lenni. De ők a legnagyobb szeretettel emlékeznek vissza rá. Hálásak a szigorúságáért.

– Gyerekközpontú volt a szellem, de szigorú is. A tanárok követeltek, nem sikerült át azon, ha valami nem sikerült.

– Hiába volt Zsótér szigorú, a szemén látszott, hogy mennyire szereti a gyerekeket. Képes volt nemzeti színű vállszalaggal babakeresztelőt vagy babanévadót tartani, ahova minden gyerek hozhatta a babáját. Együtt éltünk és játszottunk a gyerekekkel.

– Összesen tizennyolcan voltunk, és mi, felnőttek, komplett színdarabokat adtunk elő a gyerekeknek.

– Kőröshegyiné betanította nekünk a *Légy jó mindhaláligot*, és állítom, nagyon jó előadás volt.

– Rendszeresen kijött hozzánk Sinkovits Imre a feleségével, Gombos Katival. Kati elmondta a véleményét az előadásról, hogy mit csinálunk rosszul, mit jól, és csak ez után adtuk elő a gyerekeknek a darabot.

– Czigler Mártával dramatizálták a *Köszívű ember fiait* is. Aztán például írtak a gyerekek kedvenc színészeiknek. Volt úgy, hogy délután kettőtől este hétig ment a műsor azokkal a művészekkel, akik a gyerekek levélbeli kérésére szinte azonnal eljöttek. Volt itt például Zelk Zoltán is, közvetlenül a vakbélműtétje után, majdnem belehalt, de eljött, mert a mi gyerekeink hívták. És járt itt Tiszai Magda, Rátonyi Róbert, Araczkai László, a Vámosi házaspár, szóval rengetegen jártak itt.

– Amikor idekerültem, negyven fiú lakott egyetlen teremben. Nagyon megrázott, amikor először találkoztam velük. Negyven gyerekhez léptem be nevelőként. Három felügyelő volt összesen, a negyvenszemélyes teremből nyílt egy hat négyzetméteres kis helyiség, ott aludtunk mi.

– Amikor átköltöztünk ebbe az épületbe, Raffael Pali, egy tüneményes cigány gyerek volt a kisfiúháló „parancsnoka”. Ő elhagyott gyerek volt egyébként, de amikor befejezte a 8. osztályt és dolgozni kezdett, előkerültek a szülei Debrecenből, hogy támogassa őket. Szóval mi is itt laktunk, közös fürdőszobánk volt a gyerekekkel, és amikor a férjem reggel borotválkozott, közben vezényelt, és a gyerekeknek énekelniük kellett: „*Kerek ez a zsemle, nem fér a zsebembe...*” És csak úgy zengett a fürdőszoba a végén: „*Éljen Gazsi bácsi!*” Itt minden családi-as volt. Ha a Korb Jóska lent focizott az udvaron, s az én pici gyerekem rázta a fürdőszoba ablakrácsát és kiabált le neki. Képzeltétek el, most 42 éves, és emlékszik erre, meg hogy halálosan szerelmes volt a Csurgó Imrébe, aki egy tüneményes szőke gyerek volt.

– Az én lányom is mindig itt volt bent, az év végi osztálykirándulásokra jöttek a férjeink, feleségeink, gyerekeink is. A Melitta férje például rendkívül félelmetes, nagydarab ember volt, de a gyerekek imádták.

– Azt mondtátok, írjunk pár sort a kedvenc gyerekünkről. Mi az, hogy kedvenc? Mindegyik kedvenc volt!

– Volt egy féllábú kislány, virgonc volt, mint a csík, és füstölt, mint a gyárkémény. Hat éves volt! Sportoló lett, az épek között kajakozott. El lehet felejtteni?

– Szabó Bözske a Váci utcában lett zongorista. Itt tanult zongorázni.

– A Dékány Margit is itt tanult, aki ma Zsótér-díjat kapott. A Hajdi Laci köz-

jegyző lett, a Déva Zsuzsa gyógyszerész, Gyöngyössy Attila gépészmérnök. Rengeteg jó gyerekünk volt.

– És vajon ki viszi többre? Az, aki hároméves korában lábak nélkül idekerült, nem volt senkije, majd leérettségizett és munkát szerzett, vagy az, aki egy kicsit mozgássérült volt, és jó családi háttérrel jutott el ugyanoda? Nem lehet köztük különbséget tenni.

– Volt egy gyerekünk, a Nagy Géza, a kezében kézigránát robbant, nagyon megjárta. Kisállat kereskedést nyitott Pécsen, most már ő gyártja az állattartáshoz szükséges eszközöket, nagykereskedő, országos hálózata és háromszáz négyzetméteres villája van, gazdag ember. Őt is mi tanítottunk.

– Ha egyszerűbb szintre szállunk le, én Molnár Macát hoznám példának. Elvégezte nálunk az iskolát, és Zalavári Lászlóhoz ment feleségül, aki szintén itt tanult cipésznek vagy bőrdíszművesnek. A Madách Színházban dolgozott telefonosként. A házban, ahol laktak, gázrobbanás történt. Minden ablak kitört, nagy káruk keletkezett. És a színházban olyannyira becsülték és szerették ezt a lányt a művészek, hogy néhány nap alatt negyvenezer forintot gyűjtöttek össze, hogy rendbehozathassa a lakását. Hát ez is egy karrier!

– Az Orsós Sanyit én kezdtem tanítani. Nagyon buta volt, de végtelen szorgalmával annyi mindent behozott! Kertésznek tanult, aztán megtanult vezetni, buszsofőr lett belőle, a 7-es buszt vezette, és ahányszor jöttem a 7-es vonalán, ha meglátott, lefékezett és fölvelt. Keve Jancsi se volt tehetséges gyerek, de ma az Uránia mozival szemben van egy kis cipésműhelye, és annyi munkája van, hogy be sem tud zárni. Nagy szeretetben él a húgával és a családjával. Óriási dolog, hogy önállóan megállják a helyüket.

– *Miért nem mentetek inkább inkább normál iskolába tanítani?*

– Szó sem lehetett róla. Ez egy mérgezés! Ez az izgalmas, ez a küzdelem, ez az eredmény.

– Emlékeztek Orsós Irénre? Hiányoztak a kezei. Sokszoknyás cigányasszony volt a mamája, akkorát köpött az irodában a padlóra, hogy még! Irénke nem szólalt meg. Gyönyörű volt, de nem szólalt meg. Végül magam mellé ültettem, és leültem az íróasztalhoz. Úgy látszik, már kezdett valami rokonszenvet érezni irántam, egyszer csak a két kis kézcsontjával lehúzta az ujjamról a

jegygyűrűt. Aztán visszahúzta. Napokon keresztül le-fel, le-fel húzogatta a jegygyűrűmet. Az volt számára a siker, hogy meg tudta csinálni. És ha valakinek gyönyörű füzete volt ebben az iskolában, az az Orsós Irénke két csonkjával írt füzete volt. Végtelen szorgalmas, édes, aranyos kisgyerek volt. Később kiderült, azért nem szólalt meg, mert csak cigányul értett. Itt tanult meg magyarul. Amikor hímezni tanítottam őket, Irénke olyan buzsáki párnát hímezett, hogy csodájára jártak. Úgy tudom, könyvtáros lett.

– Innen vagy elmegy valaki egy éven belül, vagy marad. Aki viszont marad, az többnyire élete végéig itt marad.

– Én azért ütöttem meg gyereket. Szörényi Tibike rémes gyerek volt. Másodikban minden órán lesöpörte a dolgait az asztalról. A betegszobába vitték, és nyugtatót adtak neki. Harmadikban hozzám került. Az első órán mindent lesöpört az asztalról. Odamentem, vidáman, mintha mi sem történt volna, felszedegtettem. Várt egy kicsit, aztán mindent lesöpört ismét. Egy darabig ezt játszottuk, de elvesztettem a türelmemet. Egy váratlan pillanatban odaléptem, és én söpörtem le mindent az asztalról. „*Most pedig te szeded fel*”, parancsoltam rá. „*Nem*” – hangzott a válasz. „*Addig innen el nem mész, amíg fel nem szeded*”, makacsoltam meg magam. A többi gyerek elment ebédelni, mi kettesben maradtunk. Nem szedte fel. Odaléptem, vettem egy nagy levegőt, és adtam neki egy pofont. „*Addig innen el nem mész, amíg fel nem szeded!*”. Többször is megpofoztam, mire rájött, nincs más választása. Akkor elmehe-tett az ebédlőbe, én meg mentem a betegszobára, nyugtatóért. Később olyan „szerelembe” keveredtünk, hogy két éve, amikor a Civil Rádióban dolgozott, felhívott, és interjút kért tőlem.

– *Másmilyenek voltak régen a gyerekek, mint ma?*

– Akkoriban az egész társadalom elvárása az volt, hogy dolgozni kell. Hogy mindent meg kell követelni a gyerektől. Nem ellenében, hanem vele együtt persze. Olyan szorgalmat lehetett kiváltani a gyerekekből, amelyet ma nem. Nem azért, mert ez bennük volt, hanem mert ezt kívánta, sugallta az egész környezet.

– Nem terheltük túl a gyerekeket, azonban reggeltől estig velük voltunk. Amikor Csutka Rozi egyszer látta, hogy készülök átöltözni, azt mondta: „*Gyöngyi néni, hát hogy gondolja? Én még nem tudom hústól visszafelé a számokat!*” Tehát egyszerűen ő nem engedett haza.

– A mai gyerekeknek is számít, hogy hogyan bánunk velük, de ma inkább az az elvárás, hogy túl legyünk a dolgokon. Régen a gyerekek hajlandók voltak szombat délután is átvenni velünk még egyszer az anyagot, ha úgy éreztük, hogy szükségük van rá, és a szülők is partnerek voltak ebben, zokszó nélkül később jöttek értük. Próbáld meg ma! Majd kapnál a szülőktől!

– *Mit gondoltok? Hogyan emlékeznek rátok a tanítványaitok?*

– Nem is az a fontos, mit gondolnak ma a gyerekek. Nekem az a vágyam mindössze, hogy amikor valamit cselekszenek, eszükbe jusson néhány dolog abból, amit tőlünk tanultak. És jólesik, ha esetleg arra is emlékeznek, hogy ezt az Erzsí nénitől tanultam...

– Nemrég volt egy harmincöt éves osztálytalálkozó. Dominiák Ernő adott nekem egy szemüvegtekot, nézzem meg, mi van benne. Egy plexi papírvágó kés volt, amit együtt csináltunk a politechnika órán, és amit harmincöt év után is otthon őrizgetett. Na most mit gondoljak, hogy rólam mit gondol az a gyerek? A Bíber Anna pedig, aki házmaster, a házban csapokat javít. Kértem tőle, honnan tanultad? „*Hát, a tanár úrtól.*” Vagy a Molnár Maca, aki félévente felhív, hogy beszéljessünk.

– Budai Lacira emlékeztek? Rettenetesen ügyes gyerek volt. Varrógépszerelő lett. Stockholmban találkoztam vele. „*Tanár úr, hogy én hogy untam azokat a politechnika órákat!*”, mondta. De az egész életét a technikai ügyességre alapozta. Hát ez a tanári siker!

– Engem nem érdekel, hogy a gyerekek mit gondolnak rólam, mert engem az kell vezessen, hogy mi lesz neki a jó. Ha mondjuk egy gyerek nem szeret engem, de ember lesz belőle, emberebb lesz attól, amit tőlem kap, akkor már megérte. És kárpótol engem, hogy van olyan is, aki 79-ben elballag, és 96-ban engem hívott esküvői tanúnak. Vagy aki, amikor az élettársa otthagyja, engem hív fel, hogy segítsen rajta.

– És sajnos olyan is van, hogy a tanár túléli a tanítványát. Az egyik anyuka a gyermeke temetésén így fordult hozzám: „*Köszönöm, hogy emberi életet élhetett.*”

BEMUTATOM AZ ISKOLÁM

gyermekdolgozatok 2003-ból

Acsai Viktória 6. osztályos tanuló

Már lassan hét éve járok ebbe az iskolába. Azért szeretek idejárni, mert itt sokkal jobbak a tanulási lehetőségek, mint a korábbi iskolámban voltak. Itt lehet főzést, gépírást, számítástechnikát is tanulni, ilyesmire nincs minden iskolában mód. Úgy érzem, sokkal lelkiismeretesebbek nálunk a tanárok, mint máshol. Eszter néniben azt szeretem a legjobban, hogy ha elsőre nem sikerül a dolgozat, akkor javítási lehetőséget ad. A mi iskolánkban egy osztályba 8–10 gyerek jár, míg máshol 27–30. Nyáron táborozni is megyünk. Néha külföldre, de legtöbbször Verőcére.

Ha egyszer elmegyek innen, remélem, sokszor meg tudom majd látogatni a tanárokat, akik szeretettel, sok odafigyeléssel tanítanak engem, törődnek velem. Nem sok iskolában adatik meg az a lehetőség sem, hogy egy hónapra beköltözhetek egy lakásba, és ott önállóságot tanulhatok.

Halász Vivien 6. osztályos tanuló

Mielőtt idejöttem ebbe az iskolába, egészségesek között voltam, de én úgy éreztem, hogy azok a gyerekek engem nem szerettek, mert más vagyok, mint ők. Mióta ebbe a bentlakásos iskolába járok, sokkal jobban érzem magam, mert itt sikerült barátokat szereznem.

Nehéz volt beilleszkednem, de most már kevésbé sírok, ha elmennek a szüleim. Először nem akartam megszólalni. Mostanában viszont azt hiszem, hogy sikerült egy kicsit feloldódnom, mert délutánonként szinte mindig felmondok a leckét, és órán is, amikor felelünk, amit tudok, elmondom.

A barátaimnak megpróbállok segíteni, amiben csak tudok.

Radics Dezső 6. osztályos

Van az iskolának egy kertésze, aki gondozza a növényeket az udvaron. Van két nagy pálya, az egyiken fociznak, a másikon pingpongoznak. Vannak hinták, vannak lépcsők, amin meg lehet tanulni lépcsőzni annak, aki nem tud, de járó. Minden gyerek délután kimegy az udvarra, és szoktunk együtt focizni, négy óráig kint lehet lenni. Az udvaron lehet biciklizni is.

Szakter Ágnes 8. osztályos

Szerintem azért sokkal jobb az én iskolám, mint egy sima általános iskola, mert itt mindenki megért mindenkit, és mindenben segít mindenkinek. Másik általános iskolában ez nem így történik. Tapasztalataim szerint ott mindenki csúfolja és gúnyolja a másikat.

Itt nálunk jóval több mindent meg lehet tanulni, mint egy rendes iskolában. Szerintem nagyon jó, hogy minden évben vannak tanulmányi versenyek, és az első helyezettek külföldre utaznak. Nagyon örültem, hogy az idén megnyertem az angol versenyt, és kiutaztam Kassára.

A Lakóotthonban meg az volt a legjobb, hogy mindent egyedül kellett csinálni. Sajnálom, hogy ez az utolsó évem.

Ábrahám Dávid 8. osztályos

Azért jó az iskola, mert van számítógép. Én számítógéppel kapcsolatban fogok továbbtanulni. Sok buli van, és programokat szerveznek, és sok barátot lehet szerezni. Nekem már kicsit unalmas, mert több éve vagyok itt.

Bencsik Balázs 6. osztályos

Ebben az iskolában nagyon sok sportszakkör létezik. Pl. kosárlabda, terembandi, vívás, gurulózsámoly. Én ezek közül terembandira járok. Hogy mi a terembandi? A jégkoronghoz hasonló, csak nem koronggal, hanem fehér labdával játsszák. Ugyanúgy ütővel kell irányítani a labdát. A terembandit minden héten játsszuk, csütörtökön van a szakkör. Néha előfordul, hogy tornaozán is játsszuk. Általában minden évben van bajnokság.

Én ezt az iskolát nagyon, de nagyon szeretem.

Oczot Tamás 6. osztályos

Az iskolában szerintem az a legjobb, hogy van uszoda, és ez nagyon jó, mert meg lehet tanulni úszni. Az is nagyon jó, hogy van gépírás, ami segít a továbbtanulásban. Még az is jó, hogy van számítógép, így jobban tudunk a kérdésekre válaszolni.

Farkas Antal 6. osztályos

Ez az iskola száz éve épült, a Deák Ferenc Szabadkőműves Páholy segítségével, műtéglával van kirakva. Az iskola udvarán található 3 homokozó, 3 pingpongasztal, 1 focipálya, 1 fajték rész, 1 garázs, 10 kisbusz, valamint 1 nagybusz. Az épületben van 4 tornaterem, 20 osztály, 1 uszoda, 1 tankonyha, ahol főzni tanulunk, 1 gépíróterem, 1 társalgó, 1 könyvtár, ahonnan ingyen lehet könyvet kivenni, 1 számítástechnika terem 8 számítógéppel.

Ez az iskola nekem nagyon tetszene, ha a szüleimmel mindennap találkozhatnék.



Terembandi

Kis Réka 6. osztályos

Jó ebbe az iskolába járni, mert sok a sportolási lehetőség. Úszás, külföldi sportversenyek, lovaglás. A sportok mellett az eszünket is megméri, a tanul-

mányi versenyek keretében. Van angol-, helyesírás-, matek-, szavaló- és dalverseny. Tanulni ugyan nem szeretek, de ezek azért jó dolgok. Mély barátságok születnek, mivel reggeltől estig együtt vagyunk. Nagyon családias a légkör.

Minden héten csütörtökön mozizunk. Az összes osztályban van számítógép, Internet hozzáféréssel.

Itt mindenki értünk dolgozik.

Turányi Tamás 6. osztályos

Az iskolámba egy nagy kapun lehet bemenni. A portáról az usziba nézünk be, ahol sok paralimpikon úszott. Én is ki szeretnék menni egyszer a Paralimpiára. Minden úszóversenyre megyek. Vannak az iskolában más órák is, például a számtech, amit az én osztályfőnököm tart. Kedvenc tantárgyaim a matek, a gépírás, az úszás és a számítástechnika. Van még az iskolában tankönyha, ahol sok receptet el lehet sajátítani. És van házi mozi rendszer, amin majdnem minden csütörtökön megnézünk egy mesét vagy egy filmet. A mozijegyeket meg lehet venni.

Varga Dorottya 3. osztályos

Azért vagyok itt, mert nem tudok menni. Nyolcan vagyunk egy osztályban, négy fiú, négy lány. Nekem tetszik a termünk. Szépek a bútorok, díszes a fal. Az ajtó is gyönyörű.

Szeretek számítógépezni, udvaron lenni. Jani a kedvenc barátom. Zsuzsa nénit és Emőke nénit szeretem a legjobban.

Jövőre otthon szeretnék iskolába járni.

Bari József Attila 5. osztályos

Én bejáró vagyok. Nagyon tetszik, hogy van uszoda, már jól tudok úszni. Ezt onnan tudom, hogy az iskola sokszor visz úszóversenyre. Már van 31 érmem. Ezt Edit néninek köszönhetem. Edit néni az uszodatanár.

Ugyanúgy tanulunk, mint a rendes iskolában. Nem szeretem, ha „bénáz-nak” engem, mert nem vagyok az, csak mozgássérült.

Van egy italautomata. Szoktam inni belőle, többnyire málnaszörpöt.

Délután lemegyünk az udvarra, ott lehet biciklizni, focizni, hintázní. Van focipálya, pingpongasztal. Délutánonként vannak a szakkörök. Énekkarra, gurulózsámolyra és teniszre járok. Be kell osztani az időt a tanulásra is.

A farsang is jó szokott lenni. Beöltözünk mindig. Most focicsapat voltunk. Nagyon szeretem ezt az iskolát.

Siket Zoltán 8. osztályos

Nekem az tetszik a legjobban, hogy annyi aranyos gyerek és felnőtt jár ebbe az iskolába. Itt, akivel összebarátkozik az ember, az egész életre a barátja lesz. Mert itt megtanuljuk, hogyan kell összetartani. Amikor 1997-ben idejöttem, féltem a sulitól, most, ha tehetném, minden percemben a barátaimmal és a hön szeretett nevelőimmel lennék.

A mozgásjavítónak sokat köszönhetek. Például a Lakóotthont. Megtanultam porszívózni és felmosni. Vagy például a sportot. Megtanultam úszni. A „Játék határok nélkül” Belgiumban töltött napjai életem legszebb napjai voltak. És persze a diszkók is jók.

Ez a sulí egy hatalmas ajándék volt nekem. Az itt töltött éveim vidámak és tanulságosak voltak. Szeretném megköszönni az iskolának ezt az egészet.



Foci

Major Tibor 8. osztályos

Szerintem mind testileg, mind lelkileg nagyon hasznos, hogy ilyen iskolába járok. Aki ismeri ezt a helyet, az nagyon jól tudja, hogy miért jó ide járni. A testnevelésóra ún. mozgásóra, amelyen próbálnak segíteni a gyerekek bajain, pl. hátfájás, lábfájás, hasfájás. Van betegszoba is, ahová feljárhatnak a gyerekek a dolgaikat elintézni, pl. katéterezés, amit ők már szinte rutinból csinálnak háromóránként. A betegszobán a rendszerezés a legfontosabb, és persze a higiénia. Van egy barátom, egyben osztálytársam is, aki háromóránként fel szokott járni „Dög”-re. A gyerekek nevezték el így.

Visszatérve a mozgásórára. Nekem például a járásomnál volt hasznos. Négy év után ide jöttem át egy egészséges iskolából. Az elején sokat sírtam, de viszonylag gyorsan bevettek a bandába. Egyre jobban megkedveltük egymást. Már nagyon szeretem az összes nevelőt is, csak sajnos lassan búcsúzni kell.

Egy nagyon jó tanácsot kaptam: „Ne próbálj a hülyeséggel kitűnni!” Azt hiszem, megfogadom.

Kolompár Dániel 8. osztályos

Az iskolám számomra nagyon sok lehetőséget adott. E pár év alatt nagyon sok dolgot ismertem meg, többek között más mozgáskorlátozott gyerekeket, akik nagyon jó barátaim lettek. Az én nevelőim nagyon törekednek a mozgásjavításra és a gyerekek oktatására. Itt a nevelők, gyermekfelügyelők és a gyerekek egymást segítik mindenben.

Ez az iskola a barátkozás szempontjából nagyon kiváló. Mindenki megismer mindenkit, és mindenki felfedez másban jó dolgokat. Mi mindig segítünk egymásnak.

A tanárokon látszik, hogy szívesen tanítanak itt. Rendeznek szavaló, próza, ének és más tanulmányi versenyeket. Nagyon sokat köszönhetünk a tanároknak, de főleg iskolánk igazgatójának, aki 15 évi irányítás után is ilyen sokat tud adni mindenkinek.

Örömmel voltam ennek az iskolának a diákja.

Gürtler Nikolett 5. osztályos

Az idén már nyolcadik éve járok ide. 5. osztályos tanuló vagyok. Itt van lehetőség a nyújtott tagozat elvégzésére is, amely négy év helyett öt évre bontja szét

a négy év alatt megtanulható tananyagot. Én ezt nagyon jónak tartom, mert így könnyebben és alaposabban tanulhatunk. Iskolánkban tanulmányi versenyekre is sort kerítenek, melyeket nagyon szeretek és nagyra értékelek, mert úgy gondolom, hogy az itt megtanult dolgokat az életben is hasznosíthatom.

Ebben az iskolában úgy élünk együtt, mint egy „nagy család”. Mindenki megért mindenkit.

Szélesi Andrea 5. osztályos

Hétéves korom óta itt tanulok.

Normális keretek között nyolc órától délután két óráig tanítás van, plusz még a korrepetálási órák. Az alsó szinten található egy gyógyszeroda, ahol mi órarend szerint tanulunk. Az iskolának van diákotthona is. A hálókban biztosítanak nekünk, gyerekeknek szobákat, ahol mi esténként játszhatunk, zenét hallgathatunk, és különböző foglalkozások, kedves barátok, szerelmek vidítanak fel minket.

Nem könnyű nekünk, hiszen csak hétfőig mehetünk haza, hiányoznak a szüleink, távol vagyunk tőlük.

Ötödik osztályos vagyok, és igyekszem tanulni, hiszen ettől függ, hogy hova megyek tovább nyolcadik után.

Én már úszóversenyen is vettem részt, tizenhárom éremem van, köztük arany is.

Nagyon köszönöm az életnek a lehetőséget.

Vászin István 5. osztályos

Az a jó az iskolában, hogy vannak barátaim.

Mi ketten a legjobb barátommal vagyunk a legjobb focisok.

A hálóban pedig leginkább csocsózik, már szinte mindenkit megverek ebben a játékban. Sanyi bácsival az osztályban néha szoktam sakkozni, amikor készen vagyok a házival.

Ebben az évben voltam Szlovákiában, nagyon jó volt.

Aztán ha jön a péntek, mindig jön az anyukám, és hazamegyek.



Csoportkép – 1926



Csoportkép – 1926



Csoportkép – 1933



Csoportkép – 1936



Csoportkép – 1969



Csoportkép – 1972



Csoportkép – 1973



Csoportkép – 1976



Csoportkép – 1982 (Ráby)



Csoportkép – 1986



Tablókép – 1991



Csoportkép – 1996 (Ráby)



Tablókép – 1998



Tablókép – 2000



Tablókép – 2001



Tablókép – 2003

III. rész

ADATTÁR

Változások

Névváltozások

1903–1904: Nyomorék Gyermekek Menhelye
1904–1913: Nyomorék Gyermekek Otthona
1913–1947: Nyomorék Gyermekek Országos Otthona
1947–1949: Nyomorék Gyermekek Állami Általános Iskolája
1949–1953: Nyomorék Gyermekek Gyógypedagógiai Iskolája
1953–1964: Nyomorék Gyermekek Iskolája és Intézete
1964–1989: Mozgásjavító Általános Iskola és Nevelőotthon
1989–2002: Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon
2002-től: Mozgásjavító Általános Iskola, Diákotthon és Pedagógiai Szakszolgálat

Az Otthon gyermeklétszámának alakulása

1903: 4 fő
1906: 16 fő
1912: 40 fő
1918: 54 fő
1925: 105 fő
1931: 140 fő
1936: 160 fő
1948: 130 fő
1956: 136 fő
1970: 180 fő
1993: 211 fő, ebből 32 fő a Ráby úti tagozaton és 44 fő a Kertészeti tagozaton
1994/95: 187 fő, ebből 29 fő a Ráby úti tagozaton és 22 fő a Kertészeti tagozaton
1996/97: 190 fő, ebből 30 fő a Ráby úti tagozaton és 22 fő a Kertészeti tagozaton
1999/2000: 196 fő, ebből 52 fő a Ráby úti tagozaton és 11 fő a Kertészeti tagozaton
2002/2003: 195 fő, ebből 57 fő a Ráby úti tagozaton és 12 fő a Kertészeti tagozaton

Az Otthon ügyvezető elnökei

1903–1906: dr. Verédy Károly
1906–1918: dr. Medgyes Simon
1918–1919: dr. Mauthner Adolf
1919–1944: Morvay Izsó

Az Otthon alelnökei

1903–1906: Szegváry László

1906–1918: Mauthner Adolf

1931–1933: dr. Wirmann József

Iskolaigazgatók

1903–1939: Hegedűs Lajos

1939–1949: Toray Sándor

1950–1954: Dr. Csapody Károlyné

1954–1955: Kallós Erzsébet (megbízottként)

1955–1972: Zsótér Pál

1972–1987: Alpár György

1987-től: Nádas Pál

Kórházigazgatók

1903–1921: dr. Szegvári László

1922–1950: dr. Zinner Nándor

1950–1964: dr. Reinhardt József

Zsótér Pál Alapítvány Kurátorai

1993-tól: dr. Derera Mihály elnök, Kóthy Judit, dr. Merényi Katalin, Nádas Pál és dr. Szegedi Mártonné tagok

Az iskola és munkatársai állami kitüntetései

Csillagház tagozat: Budapestért díj (1995)

Mexikói úti tagozat: Pro Scholis Urbis (2001)

Mozgásjavító Iskola: Oktatási Miniszter Elismerő Oklevele (2003)

Balogh Ferencné mozgásnevelő – Kiváló Munkáért (1981)

Baróthy Sándorné tanár – Pedagógus Szolgálati Emlékérem (1985)

Bartók Péterné tanár – Miniszteri dicséret (1987)

Bellán Erzsébet tanár – Kiváló Munkáért (1987); Miniszteri dicséret (1980)

Berényi Oszkárné mozgásnevelő – Miniszteri dicséret (1987)

Berki Erzsébet tanár – Magyar Köztársaság Arany Érdemkereszt (1994)

Biczó Imréné technikai dolgozó – Miniszteri dicséret (1989)

Chikányné Szedres Rita tanár – Miniszteri dicséret (1986)

Csizmadia Istvánné tanár – Arany Katedra (1994)

Dombainé Esztergomi Anna igazgatóhelyettes – Kiváló Munkáért (1988); Éltes Mátyás díj (2002)

Fodor Eszter tanár – Miniszteri dicséret (1989)

Gyalai Gáspárné tanár – Kiváló Tanár (1975); Földes Ferenc díj (1988); Pedagógus Szolgálati Emlékérem (1991)

Hoffmann László igazgatóhelyettes – Kiváló Munkáért (1989)

Horváth Oriána igazgatóhelyettes – Miniszteri dicséret (1990)

Kékesiné János Rozália tanár – Kiváló Munkáért (1985)

Kovács Márta tanár – Miniszteri dicséret (1988)

Kovácsné Szűcs Klára tanár – Miniszteri dicséret (1989); Fővárosi dicséret (2003)

Kulcsár Gyuláné gyermekfelügyelő – Miniszteri dicséret (1990)

Lalik Veronika Szakértői Bizottság – Miniszteri dicséret (1983); Kiváló Munkáért (1989)

Látrányi Gáborné tanár – Miniszteri dicséret (1981); Fővárosi dicséret (2003)

Majsainé Hartváni Júlia tanár – Miniszteri dicséret (1981); Kiváló Munkáért (1988)

dr. Malatinszky Gyula tanár – Miniszteri dicséret (1990)

Molnárné Lányi Ágnes Szakértői Bizottság vezető – Kiváló Munkáért (1988)

Nemlaha Katalin mozgásnevelő – Miniszteri dicséret (1991)

Okányi Andrea igazgatóhelyettes – Miniszteri dicséret (1991)

Oriskó Istvánné tanár – Pedagógus Szolgálati Emlékérem (1984); Arany Katedra Emlékplakett (1994)

dr. Pásztor Jenőné tanár – Pedagógus Szolgálati Emlékérem (1991)

Péror Sára igazgatóhelyettes – Miniszteri dicséret (1990)

Sebők Zsuzsanna mozgásnevelő – Fővárosi dicséret (2003)

Szabó Mária tanár – Kiváló Munkáért (1982); Pedagógusi Szolgálati Emlékérem (1989)

Tóth József tanár – Magyar Köztársaság Arany Érdemkereszt (1994)

Varjasné dr. Kovács Edit mozgásnevelő – Miniszteri dicséret (2003)

Vásárhelyi Gyöngyi tanár – Kiváló Pedagógus (1988); Főváros Oktatásáért (1993); Magyar Köztársaság Arany Érdemkereszt (1994)

Zsoldos János tanár – Pedagógus Szolgálati Emlékérem (1988); Németh László díj (1992); Arany Katedra díj (1994)

A Zsótér Pál Emlékérem tulajdonosai

1994

dr. Antal József
Csizmadia Istvánné
Dombainé Esztergomi Anna

1995

dr. Benczúr Miklósné
Gyalai Gáspárné

1996

Bellán Erzsébet
dr. Szegeczki Dezsőné
Vásárhelyi Gyöngyi

1997

Zsoldos János

1998

Dékány Lajosné
Kertesi Józsefné
Kőpatakiné Mészáros Mária

1999

Gáll Zoltán
Hadtörténeti Intézet és Múzeum
Kiss Erika

2000

Bernolák Béláné
Pécsi Orvostudományi Egyetem Gyer-
mekklinikája, Sebészeti Osztály
dr. Schäfer József, a Bethesda Gyerme-
kórház orvosa

2001

Fodor Eszter
Gyökér Ferenc
Horváth Oriána
dr. Jack Conway

2002

Berki Erzsébet

2003

Gyimesiné Wieland Alexandra
Lions Club Buda
dr. Malatinszky Gyula
Schumeth Judit

A Zsótér Pál Gyermekdíj tulajdonosai

1994

Katona Krisztina
Kiss Lázár
Lakatos Magdolna
Lukács Mariann

1995

Szabó Péter
Szabó Tamás

1996

Ács Balázs
Bartalos Brigitta
Belső Anita
Mádi Gábor
Szutor Dávid

1997

Kocsis Mihály
Kozma Zoltán
Szántó Anikó

1998

Balla Viktória
Ivanics Tamás
Kovács Attila
Majer Norbert
Wágner Pál

1999

Fakan Julianna
Maczó Szilvia
Piri Zoltán

2000

Gürtler Nikolett
Nagy Ferenc
Urbán Dániel

2001

Kis Réka
Soltész Erika
Zana Anita

2002

Dalkó Péter
Koleszár László
Lakatos Attila
Tóth Miklós Bálint

2001

Almási Dániel
Horváth Krisztina
Urbán Dániel

2002

Piri Zoltán

2003

Elekes Szabolcs
Kis Réka
Máté Gergely
Mazán Csaba
Szöllösi Beatrix
Tóth Miklós Bálint
Vászin István

Az 1953 és 2003 között végzett diákok névsora

(korábbi adatok nem állnak rendelkezésünkre)

1953

Benkó Imre, Barbarics László, Dóka Anna, Fehér János, Joó István, Kis Bertalan, Lukács Imre, Misányi Sándor, Molnár Mária, Vigh Gyula

1954

Barica András, Császár Magdolna, Dobrocsi Mária, Fentor István, Fóris Mihály, Gál Éva, Gedó Ilona, Kéninger Károly, Kovács Erzsébet, Lázár Gergely, Muntyán Anasztázia, Rizmajer János, Tury István

1955

Bedő Ferenc, Deák István, Erdélyi Ferenc, Fábián Gyula, Galambos József, N. Tóth Károly, Rab Sándor, Spaits Miklós, Szabó Sándor, Szomjas Gyula, Sörös Béla

1956

Deli Sándor, Fenyvessi Éva, Gombos László, Győri Károly, Gyöngyösi Attila, Horváth Sándor, Körmöndi Antal, Nagy Géza, Szegedi János, Takács Vince, Láng Péter

1957

Fészki Mihály, Gyenes Margit, Horváth József, Iker Edith, Juranics László, Sárközi Kolompár János, Major Margit, Nemes József, Szabó Anna, B. Szabó Emma, Szécsi Antal, Szoboszlai József

1958

Éles Sándor, Farsang Margit, Füstös András, Hartányi Ferenc, Honti Erzsé-

bet, Korakovits Margit, Kósa Mária, Kubinyi Mária, Meczner Ferenc, Molnár Ferenc, Náhocki Mihály, Pörzse Endre, Rafael Pál, Sarvaicz Lajos, Simonyi János, Varga József, Vass Ferenc, Virág József, Vojczig Dénes, Schwartz István

1959

Csitári József, Donna Éva, Fekete József, Gál Ferenc, Gémesi Éva, Herbszl László, Hödl Gizella, Juhász Éva, Kecskés Károly, Kiss György, Papp László, Rafael Mária, Schaffer István, Farsang Margit

1960

Bakonyi József, Benda Tibor, Brátis Ferenc, Bodocsi Éva, Farsang Margit, Fokk Gizella, Hajdi László, Kiss Pál, Kurcsics Károly, Lukács György, Nagy József, Rácz Ernő, Schneider Mihály, Szász Magda, Szabadellő Katalin, Hossó Deák Anna

1961

Bartucz Margit, Domján Irén, Domnárovits István, Gálik Éva, Juhász Katalin, Pásztor Lídia, Pércsi József, Prekop Ferenc, Tóth István

1962

Antal Sándor, Akl János, Bartók Margit, Bilki István, Csányi László, Farkas Irén, Fekete Zsófia, Hegedűs Piroska, Kovács Tibor, Kővári Vilmos, Mátrai Sándor, Miskolczi László, Nagy Erzsébet, Nagy László, Németh Zsuzsa, Peti Imre, Pulai Géza

1963

Bajcsi Károly, Bocskor Gábor, Budai Ilona, Kőműves Anna Mária, Kupás Eszter, Musch Eszter, Nagy Zsuzsanna, Oslánszki Erzsébet, Perei József, Benedek Imre, Reiman János, Simon Ignác, Szabó Irén, Szemes Endre, Vajai István

1964

Dvorák Ilona, Erdős József, Illés Károly, Juhász János, Kozma László, Korb József, Kovács Vércse Edit, Nyíri Lajos, Somogyvári Károly, Orsós Sándor, Szabó Borbála, Szabó István, Szekeres János, Tóth Ferenc, Tózsér Julianna

1965

Ármai Sándor, Balogh Sándor, Bánki Erzsébet, Beleznai Vince, Csányi Aranka, Harmati István, Hencz Ottó, Horváth Katalin, Lakatos Géza, Nagl János, Nagy József, Orsós Irén, Pej Mária, Rátonyi Sándor, Sára István, Szabó Erzsébet, Szekini László, Szemán Zoltán, Szilágyi Ilona, Tímár Imre

1966

Ale Sándor, Balogh Árpád, Bugyi Ferenc, Földesi Ilona, Lengyel József, Link György, London Ferenc, Molnár István, Nagy Ágnes, Nusszer Mária, Pál Szabó Károly, Pántya Mária, Petrás Anna, Szabó János, Szvoboda László, Tóth Rozália, Radnai György

1967

Biber Anna, Czinege Ferenc, Demeter István, Dominiák Ernő, Fazekas István, Kohn Jenő, Kovacsics Aranka, Kovács Er-

zsébet, Kovács Pál, Nagy István, Nagy Marietta, Nyári Zsuzsa, Pintér Tibor, Trencsér Sándor, Ungváry Jenő, Vámos Katalin, Zsombók Anna

1968

Bekő Zoltán, Csata György, Galambos András, Gyurcsik Margit, Höller Zoltán, Katz Ferenc, Kiszlinger János, Körmendi Imre, Kövecsi Árpád, Kucsera Anna, Mátyás Erzsébet, Nyíri Erzsébet, Papp László, Varga István

1969

Apró Ferenc, Aradi Irén, Bitskey Gyula, Budai László, Cseresnyés Katalin, Gyurkó Mihály, Juhász Péter, Lakatos Irén, Oláh Géza, Ország Balázs, Pásztor József, Platényi Zsuzsanna, Sram Erzsébet, Szabó Éva, Szabó Rozália, Szalai Imre, Szócs Ágnes, Takács István, Tóth Miklós

1970

8/a osztály: Bakos Miklós, Baranyi Anna, Benjamin Márta, Dobsa Károly, Drexler József, Fekete Éva, Göllei Ferenc, Jelinek József, Miklós Erzsébet, Mina Gábor, Nagy Judit, Raáb Károly, Répási Júlia, Ripper Judit, Rovni Emese, Turgonyi Katalin, Zábory Márta, Zöld Gizella

8/b osztály: Aradi László, Bákonyi Lajos, Bedő Imre, Berta Edit, Cseri Edit, Fehérvári László, Friedrich Imre, Kádár Ágnes, Lakatos László, Megyaszi Sándor, Orosz Imre, Ottenwald Edit, Pribék Sándor, Szoboszlai Ilona, Szoboszlai Margit, Tankovics Károly, Vágvolgyi Mária

1971

Bank Erzsébet, Dávid Lajos, Fekete József, Füzeses Mária, Szőke Sándor, Illés Magda, Izsányi Tibor, Juhász Mária, Lőcsei Sándor, Pálincás Judit, Horváth József, Séd Endre, Sósapatki Pál, Szemerei Péter, Tóth Aranka, Újlaki Ágnes, Urbán Mária, Weber Brigitta

1972

Bozsoki András, Brackó Attila, Czink Imre, Eszes Béla, Farkas József, Fazekas Gabriella, Galy Tamás, Herbert Lajos, Horváth Sándor, Kálmán Sándor, Marosi György, Németh Ágnes, Ocskai László, Samok Sándor, Sándorovszky Ede, Schwarcz Sándor, Sedró Mihály, Szántó Sándor, Tóth László Zoltán, Varga István, Veres Tamás

1973

Almási Ilona, Almási János, Barta László, Bokor András, Boros Klára, Cselei Bálint, Cserpák László, Csurgó Imre, Galovics László, Halászi László, Jurecska Mária, Kiss Mária, Krápicz Veronika, Kukoda Ilona, Licskó László, Makovecz Gyula, Mex Katalin, Nemes Sándor, Pásztor Anna, Prepok Erzsébet, Szöllősi László, Uzsoki Mária, Vasas Elek, Vígvári Zsuzsa, Zilai Zoltán

1974

Benkő Klára, Boda László, Bruckmann Éva, Farkas József, Gavenda Mariann, Hegyi Zoltán, Rafael Aranka, Rétfalvi Sándor, Sztregye János, Tibai István, Tógyi Gusztáv, Urbán Ágnes, Vad Mária Magdolna

1975

8/a osztály: Alusán István, Bán László, Bránát Gyöngyi, Galamb Károly, Gulyás Sándor, Gyarmati László, Gyenge István, Hasznosi Gyula, Horváth Margit, Hucker Klára, Knipt Éva, Majer Ilona, Máté János, Szabó Ildikó, Németh Klára

8/b osztály: Bertók József, Gubik József, Hunyadi László, Kitzvéger Tamás, Kolekda Mária, Kovács Sándor, Kun Mária, Makai Lajos, Menyhért László, Molnár Attila, Venesz András

1976

Bihari Károly, Boa Vilmos, Halupka Lajos, Kollár Erzsébet, Kovács István, Körös László, Lábás Anna Judit, Mészáros Magdolna, Nász Erzsébet, Proszty Imre, Schmied Gábor, Szalai Tibold, Szőke Julianna, Házverő-Török Gyöngyi, Varga László, Vucskics Valéria

1977

Csalami József, Éles Erika, Fark László, Glósz Jenő, Jancsók Zsuzsanna, Kvasznica Gábor, Laboda Ilona, Molnár Anikó, Nagy István, Szalai Tibold, Szappanos Ilona, Tóth Lajos, Vuleta Judit, Pál Béla **Ráby:** Nagy Árpád, Petrőczy Irén, Svéger Gábor, Szabó Katalin

1978

Andicsku János, Balla Tibor, Dóczi Attila, Gábor Ágnes, Gyug Ferenc, Halla Gábor, Herceg Tibor, Kónya Zoltán, Lovász László, Szabó Adrienne, Szabó László, Tóth Ferenc, Vahály László **Ráby:** Horváth Erzsébet, Kovács Katalin, Laposa Katalin, Tóth Edit

1979

8/a osztály: Ács Gyöngyi, Czallucz Éva, Cseh Lajos, Erős József, Kapás Alajos, Kovács Erika, Könyves József, Molnár István, Orbán Erzsébet, Rémik József, Tanács István, Tóth László, Wertmüller Éva

8/b osztály: Hajdú Imre, Hartl Gabriella, Kovács Péter, Markó Bernadett, Mák Kornélia, Mező Tibor, Nagy Lajos, Rácz Béla, Szántó Éva, Szigeti Péter, Vas Róbert, Zsolna Zsuzsa, Szigecsán Zoltán

Ráby: Budai Katalin, Forrai Edit, Kiss Attila László, Laskai József Csaba, Ságvári Gyöngyi Eleonóra, Szabó Erzsébet

1980

Balogh Ferenc, Csíkvári Csaba, Földvári Aranka, Gável Dénes, Gelencsér Ferenc, Illés Géza, Kósa László, Lucskai Attila, Meleg Zsolt, Mészáros László, Murányi Katalin, Podhragyi Péter, Ratkai Zoltán, Szabó Margit, Szörényi Tibor, Takács Róza

1981

8/a osztály: Danyi Szilárd, Forrai Edit, Gera János, Juhász Pál, Karsai László, Kozarich Anikó, Kunos Borbála, Lassú Marianna, Máдай Mónika, Protár Albert, Szendrey Mónika, Vajas Géza

8/b osztály: Balogh László, Berki Lajos, Bohus Andrea, Drahos Katalin, Hartl Erika, Kun Ferenc, Kósa László, Murányi Katalin, Nyikonyuk Csaba, Németh László, Polgár Zoltán

Ráby: Csávás Julianna, Csomós Krisztina, Horváth György, Klimáj György, Kovács Mária, Molnár Antal, Szűcs Rezső

1982

8/a osztály: Balogh László, Dencs Márta, Farkas Gabriella, Ficsor Endre, Hidvégi Csilla, Kiss Zsuzsanna, Kopp Anna, Kovács Zoltán, Lengyel Péter, Molnár Ferenc, Nagy Mária, Szolga Andrea, Tóth Jolán

8/b osztály: Boda Sándor, Bujtás Csaba, Dani Lajos, Horváth Zoltán, Károlyi Erzsébet, Kiss Erika, Kürtösi Ottó, Mlincsek Katalin, Priger Zoltán, Szűcs Mária, Tamás Eleonóra, Tarcsa Éva, Wéber Éva

Ráby: Mérei József, Szabó Gábor

1983

8/a osztály: Babusa Erzsébet, Bánfalvi Zsolt, Bodó Beáta, Dobler Antal, Felföldi Erzsébet, Horváth Zoltán, Perjés Zoltán, Sárkány Erika, Szfjártó Rita, Vándor Miklós

8/b osztály: Alcsics Ildikó, Domonkos Ferenc, Farkas Tamás, Galambos László, Képes Kornél, Kizmann Béla, Muskát Norbert, Szántai Kiss Róbert, Vidákovics Tibor, Virág Csilla

Ráby: Deák Mónika, Püski Mihály

1984

8/a osztály: Bielik Jenő, Csizovszky Andrea, Donkó László, Gergye Imre, Keményiczki Csilla, Kontrovác Csaba, Papp Ferenc, Romák Zoltán, Tóth Zoltán, Túri Iván

8/b osztály: Bán Zsolt, Bocz István, Czikora Péter, Farkas László, Gazdag Tamás, Gyürky Péter, Kiss Sándor, Kosiba Gyöngyi, Pápai Éva, Sebestyén Zoltán, Sziij Zoltán, Tóth Dóra, Tóth Károly, Vona Tamás

Ráby: Gulyás Róbert, Kaptás János,
Lattmann István, Pandúr Attila

1985

Balogh László, Csonk Mária, Engelhardt Katalin, Gönczö László, Jeremi Zoltán, Kígyósi Tímea, Mágocs Zsuzsanna, Molnár Ágnes, Molnár Ilona, Tanó Tünde, Weisz Tímea, Körmendi Mónika, Szávolovits Viktor

1986

Bartucz Éva, Dancsó István, Farsang Zolt, Gáspár Johanna, Gyarmati Gábor, Kovács Beáta, Kiss Juhász József, Kovács Margit, Köleséri Sándor, Nádas Szilvia, Rajner Arzen, Szabó Anikó, Tichy Attila, Vida György Csaba, Weisz Edit

1987

Arató Róbert, Bató Tamás, Belényesi Szilvia, Besenyei Ferenc, Gabella Erzsébet, Horváth Ferenc, Jurásek Zoltán Fábián, Kádár Zolt, Nagy József, Orlik Ferenc, Orosz Barnabás, Peti János, Tóth Tünde, Varga István

Ráby: Bartalis Kinga, Szarvas Miklós

1988

8/a osztály: Bartalos Gábor, Darvas Vanda, Fenyvesi Edit, Kiss József, Kiss Norbert, Orosz Erika, Szojka Andrea, Turai Szilvia, Varga István

8/b osztály: Berkes Ferenc, Csipes Rózsa, Garami Árpád, Gera Mónika, Hidegh Virág, Kapesz János, Kiss Norbert, Lácza Gábor, Pinczési Zolt, Pósfai Anita

Ráby: Gébert Beatrix, Gotthárdi Krisztin, Vincze Barnabás

1989

Balogh István János, Czebe József, Friesz Rudolf, Hargitai József, Hegedűs Andrea, Kálmán Attila, Király Zsolt, Kratochvila Diána, Léder Anna, Lindner Edit, Meggyes József, Mészáros Gábor, Pinkert Anikó, Rittgasser Edina, Schwartz Péter, Valent István, Zsolnai Attila

1990

8/a osztály: Endre Ildikó, Hiba Ernő, Iring Barbara, Lőrincz Andrea, Mácsai Klára, Nagy Angéla, Nagy Csaba, Papp Csaba, Ráczkó Gitta, Száraz Erika, Viczina Anikó

8/b osztály: András Zoltán, Bánfi Gábor, Gedővári József, Kónya Réka, Maksa Andrea, Molnár Erzsébet, Oláh Tünde, Purigracski Norbert, Schmidt Gábor, Tóka László, Zsóri Attila

Ráby: Keszthelyi Tamás, Kovássy Réka, Szabados János, Turi Attila, Váradi Marcell

1991

8/a osztály: Balogh Sándor, Bók László, Fülöp Szilvia, Gergencsik János, Hajós Zoltán István, Honti Szilvia, Horvát Szilvia, Ikotics Balázs, Máthé Rozália, Matúz Róbert, Mazán János, Skrabut Krisztina, Zsiros Éva

8/b osztály: Balázs Andrea, Cseri Zoltán, Herr Zolt, Horváth Gábor, Juhász Rác Gyula, Kalányos Mihály, Molnár Melinda, Ribai András, Szabó Balázs, Szentkúti István, Szerémi Attila, Takács Klaudia, Tunyoghy Barna

Ráby: Fábián Erzsébet, Gyárfás Viktoria, Orbán Tamás

1992

8/a osztály: Balogh Zsolt, Hanó Lajos, Harcz Emma, Kővári Renáta, Kövi Zoltán, Miholina Ákos, Rabi Tamás, Simon Csaba, Sipőcz Balázs, Szócsi Tamás, Verczkei Zsolt

8/b osztály: Abermann Péter, Bóka Eszter, Boldog Andrea, Hozman Renáta, Kovács László, Lakatos Szilveszter, Molnár László, Nagy Róbert, Pásztory Emese, Tóth Izabella, Zámbo Diána

Ráby: Csikós Mariann, Nagyszegi Tímea, Rafai Róbert, Vass Szilvia

1993

Angyal Krisztián, Bartók Edit, Csendes László, Fábián Zsanett, Galambos Adrienn, Gergely Etelka, Palcsu Mihály, Raszotzky Balázs, Sándor Viktor, Szöllősi Mihály

Ráby: Hampel Attila, Orbán András, Szluka László, Tojzán Ildikó

1994

8/a osztály: Bocsányi József, Dombi Szilárd, Fenyves Éva Anita, Karsai Tibor, Kolonics Beáta, Lázók Ottó, Lukács Mariann, Tóth Péter, Wagner Péter, Deim Attila

8/b osztály: Antal István, Bíró Sándor, Bokor Lilla, Forgács Eszter, Horváth Renáta, Koncz Erika, Tábori Ádám, Vécsi Szabolcs

Ráby: Erdőteleki Tamás, Nagy Gabriella, Kocsis Krisztina, Vári Zoltán, Zábeczky Eleonóra

1995

8/a osztály: Békési Gábor, Blahovits Kata, Horvát Erzsébet, Lakatos Magdolna,

Lövey Edina, Mercz Melánia, Simoncsics Tamás, Végvári Attila, Vincze Zoltán

8/b osztály: Búza Brigitta, Csányi Virág, Hibácska József Attila, Keller Nándor, Kertesi Szilvia, Kolonics Csaba, Kulcsár Krisztina

Ráby: Gábor Gergely, Puskás Péter, Refát István

1996

8/a osztály: Bartalos Brigitta, Csomor László, Gánya Gergely, Horváth Tímea, Mezei Katalin, Sarina Zsolt János, Speier János, Surányi Róbert

8/b osztály: Bánfi Anita, Laczik Gyula, Nemes Anna, Simon Zsuzsanna, Szegedi Zsolt, Vankó László

8/c osztály: Ács Balázs, Hadnagy Ferenc, Hock Nóra, Kiss György, Kovács Annamária, Kovács Krisztina, Lőrinc Gergely, Szabó Tamás, Takács Vera

Ráby: Dombrádi Noémi, Schering Anikó

1997

8/a osztály: Bán Krisztián, Belső Anita, Borsos Sándor, Karaszi Adrienn, Kocsis Mihály, Kollár Ákos, Németh Gábor, Simon Beatrix

8/b osztály: Deim Csaba, Elter Zoltán, Hatvani Attila, Kovács Katalin, Szántó Anikó, Tóth Zoltán

Ráby: Bölcskei Dorina, Kopócsi Anita

1998

Bangó Zoltán, Fekete Marcell, Hellanbach László, Katona Krisztina, Kelen Katalin, Németh Gyöngyi, Stefanovics András, Szóts Ervin, Wagner Pál

Ráby: nincs végzős

1999

8/a osztály: Csikós András, Hervai János, Oláh Gergely András, Orsós Brigitta, Szabó Péter, Szócs Gergely Róbert, Vajda Nikolett

8/b osztály: Bíró Sándor, Fehér László, Galacson Renáta, Kígyós Beáta, Majer Norbert, Szász Sándor, Tillinger Zsolt, Ungor Zsolt

Ráby: Balla Viktória, Horváth Katalin, Maczó Szilvia, Pócsföldi Ferenc, Széll Annamária

2000

8/a osztály: Gubányi Annamária, Kövesy Gábor, Mokos Albert, Németh József, Pálfi Judit, Szolyák Krisztina, Tardi Adrienn

8/b osztály: Csizmadia Margit, Domonkos Roland, Gál Lilla, Kézdi Réka, Szabó István, Szöllősi Tamás, Zárzsevszkij Ádám

8/c osztály: Bartyik Ágnes, Cselédes Alexandra, Károlyi Edit, László István Zsolt, Mészáros Ildikó, Nagy Miklós

Ráby: Orsós Zsuzsa, Sinkó László, Szalay Beáta, Szlaby Péter, Tüzes Gergely

2001

8/a osztály: Almási Dániel, Andrejcsik Zoltán, Kozma Zoltán, Ragó Dávid, Rigó Zita, Siklósi Zsolt, Zólyomi László

8/b osztály: Arany Rudolf, Fakan Julianna, Halmi Tímea, Horváth Krisztina, Kiss Lázár, Kovács Livia, PácZ Péter, Rodák Anett, Soltész Erika, Tarnóczy Árpád, Urbán Dániel

Ráby: Barto Péter, Nagy Ferenc, Zsilka Erzsébet, Anton Gribunov

2002

8/a osztály: Illés Katalin, Mádi Gábor, Novák Richárd, Rácz Roland, Tóth János, Viski Zoltán, Wetzl Edina

8/b osztály: Horváth Bernadett, Kertész Szabolcs, Kovács Attila, Kun Szabó Sándor, Laáber Miksa, Nagy Andor, Nagy Balázs, Piri Zoltán, Zana Anita

Ráby: Borzási Tamás, Király Imre, Nagy Zsanett, Ricsovcics Zsófia, Vadász József

2003

Ábrahám Dávid, Ivanova Daniela, Kolompár Dániel, Major Tibor, Mazán Csaba, Siket Zoltán, Szakter Ágnes, Szigeti Noémi, Varga András, Varga Máté

Ráby: Finta Szabina, Kutor Krisztián, Lakatos Attila, Stáhl Katalin

A centenáriumi tanévben (2003/2004) a Mozdásjavító Általános Iskola, Diákotthon és Pedagógiai Szolgálat dolgozóinak névsora

Igazgató: Nádas Pál

Gazdasági személyzet: Bodnár Tünde igazgatóhelyettes, Ángyán Gyuláné, Belle Tamásné, Bíró Pálné, Erdei László, Fülöp Tibor, Lendvai Renáta, Máté Lajos, Polgár Miklósné, Pusztai Antalné, Varró István

Mozgásvizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs Bizottság és Gyógypedagógiai Szolgáltató Központ: Péro Sára igazgató, Molnárné Forgács Katalin, igazgatóhelyettes, Baginé Trombitás Mariann, dr. Jászberényi Márta, dr. Kassai Mária, Fekete Nóra, Feketéne Farkas Ildikó, Kőrös Erzsébet, Lalik Veronika, Mosonyi Anita, Nagyné dr. Réz Ilona, Tellné Takács Tünde

Orvosok: dr. Bachausz Cecília, dr. Korányi Katalin, dr. Kessler-Rosivall Andrea, dr. Pantó Tamás, Módné dr. Hollós Mária pszichológus, dr. Paraicz Éva, dr. Jámbori Mária

Módszertani Központ: Nagyné Fatalin Andrea igazgatóhelyettes, Ágoston Gabriella, Kiss Erika, Kollár Katalin, Sárközi Judit, Szentesiné Keleméri Dóra, Szöllősyné Juhász Csilla, Zsbánné Forrai Judit

Mexikói út, iskolai tagozata: Vincze Eszter igazgatóhelyettes

Tanárok: Balogh Judit, Bán Éva, Bellán Erzsébet, Berényi Éva, Berki Erzsébet, Császtai Katalin, dr. Malatinszky Gyula, Fodor Eszter, Hegedűs Krisztina, Kékesiné János Rozália, Kormos Zsuzsanna, Kovács Márta, Kovácsné Szűcs Klára, Lénártné Endre Emőke, Magyar Márta, Majsainé Hartyáni Júlia, Manáné Izsó Ágnes, Markó Mónika, Péntek-Dózsa Melinda, Rajházi Regina, Rátkai Ferencné, Schell Livia, Tófalvi Szilvia, Ursu Zsuzsanna, Varga András, Vásárhelyi Gyöngyi

Mozgásnevelők: Balogh Ferencné, Bartos Adél, Boross Margit, Czinder Zita, Gasparicsné Csillag Ágnes, Hütter Márta, Lénárt Zoltán, May Gabriella, Nemlaha Katalin, Osztopáni Andrea, Popini Zoltánné, Puppán Gabriella, Salyné Újvári Judit, Sebők Zsuzsa, Szilák Ágnes, Varjasné dr. Kovács Edit

Mexikói út diákotthoni tagozata: Okányi Andrea igazgatóhelyettes

Nevelőtanárok: Bíró Beáta, Borsodi Sándor, Csizmadia Istvánné, Csizmarik Ágnes, Fábiánné Szöllősi Ildikó, Földesi Judit, Galántai Krisztina, Haris Erzsébet, Horváth Magdolna, Kocsis Zsuzsanna, Kovács Edit, Lőrincz Péter, Meleg-Vasas Tímea, Pálinskásné Tehenes-Varga Mária, Péter Erika, Puskorics Livia, Szabó Angelika, Tapa Gergely, Válczi Mária, Várad Mónica, Verseskeyné Bátovszki Mariann

Egészségügyi dolgozók: Barakonyi Anikó, Bertalan Adrienn, Bora Péterné, Finta Anett, Gálné Boda Zsuzsanna, Kirschnerné Piczok Antónia, Takács Annamária, Tarsoly Andrea

Gyermekfelügyelők: Bara Irén, Berényi Melinda, Berényi Pálné, Berta Györgyi, Bognár Attila, Bokolozs Afrodité, Bukta Zoltánné, Csaplár Péter, Csonka Erika, Czijáky István-né, Erdélyi Ágnes, Fülöpné Botos Ilona, Györffy Ákos, Halász Ferenc Dániel, Hártó Mariann, Hervai Klára, Hortiné Ámon Orsolya, Hudoba Mihályné, Huszti Veronika, Kancsár Zoltánné, Keresztesy Istvánné, Kézdi Ildikó, Kovács Balázs, Kovács Katalin, Lakatos Mária, Lukács Gáborné, Máté Mónika, Mészáros Attila, Németh Erzsébet, Paár Vilmosné, Pásztorné Bíró Éva, Pauli László, Pócsik Judit, Rédei Lászlóné, Sarkadi Józsefné, Szakály Szilvia, Szűcs Gáborné, Varga Beáta, Winkler Ildikó, Zerényi Attila, Zrinyi Lujza

Technikai dolgozók: Szécsényi Mihály gondnok, Bálint Zoltán, Bárdi Lászlóné, Chrén Erika, Csertő Ervin, Dobay Miklósné, Epure János, Faragó István, Farkas Jánosné, Gál Istvánné, Gergely György, Gyökér Ferenc, Gyulai Józsefné, Haraszi Lajosné, Józsa Károly, Kapesz János, Kolonics Csaba, Kovács Istvánné, Kubik Gyula, Páka Ferencné, Schanda Sándor, Szabó Jánosné, Szauner Ferencné, Varga Vincéné, Zsíros Sándor

„Csillagház” tagozat: Dombainé Esztergomi Anna igazgatóhelyettes

Tanárok: Bartókné Luthár Barbara, Bíró Lajosné, Boross Katalin, Bősze Kornélia, Buda Gézané, Bukuli Ágnes, Csongorné Rézsó Eszter, Demeter Róbert, Erdélyi Viktória, Galambos Eszter Henriett, Gerofi Márta, Görbics Dóra, Gyulai Márta Csenge, Gyurkó Katalin Anna, Horváth Renáta, ifj. Gebauer Ferencné, Kapuváriné Papp Judit, Kovács Bernadett, Kóhalmi Katalin, Kutas Krisztina, Látrányi Gáborné, Mageláné Selmei Judit, Néző Bernadett, Novák Nóra, Petrányiné Omais Mária, Révész Rita, Roder Andrea, Schumeth Judit, Senorné Erdei Erzsébet, Sudár Andrásné, Szabó Tímea, Takár Anita, Tolonicsné Farkas Júlia, Tóthné Horváth Patrícia, Tóthné Szilágyi Zsuzsa, Török István Jánosné, Zelinkáné dr. Simor Ágnes, Zsom Anna

Mozgásnevelők: Kovács László, Kukoricza Kata, Radnics Adrienn, Csore Eszter, Tokárné Takács Andrea

Gyermekfelügyelők: Baranyi Viktória, Dajkáné Papcsák Zsuzsanna, Demecs Judit, Fuhl Erzsébet, Kuzman Kinga, Lázár Gáborné, Lovas Viktória, Péli Beáta, Sándorné Hajdú Mária, Simon Ilona, Szűcs Krisztina, Takács Virág, Vaisz Gabriella

Technikai dolgozók: Kulcsár Kálmán gondnok, Grónainé Péntek Irén, Jeszenszky Sándorné, Melis Linda, Pittroff Péterné, Szabó Árpádné, Takács József, Varga Józsefné

Kertészeti tagozat: Deák Péter igazgatóhelyettes

Nevelő tanár: Petrányi Katalin

Gyermekfelügyelők: Híves Ilona, Lukácsi Tiborné, Mészáros Attiláné

Technikai személyzet: Csontos Mónika, Szőcsei Krisztina, Gulyás Gyula, Nagy Tiborné

Gépkocsivezetők: Bánsági János garázmester, Gittlár Attila, Hegedűs Antal, Holló Béla, Kóté Géza, Tóth Imre, Turcsik István

Konyhai dolgozók: Véghelyi Hedvig ételmezező, Bartó Éva, Jakab Ferencné, Márkus Istvánné, Nagy Gyuláné, Nagyné Szecsey Zsuzsanna, Rabi Gáborné, Szabó Ágnes, Szabó Ferencné, Szádóczki Istvánné, Tóth Ernő



A centenáriumi tanévben (2003/2004) a Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthonban tanulók névsora – Mexikói út

1/a: Gyenes Bálint, Kapás Sándor Richárd, Kerekes Dániel, Keresztes Szilárd, Koncz Annamária, Krén Viktória, Nagy Vivien, Perle László, Sápi Szabina, Zólyomi Viktor

1/b: Brindza Regina, Csík Zsanett, Derbák Gergő, Kecseti Noémi, Leloczky Mihály, Maróti Dorottya, Princz Bianka, Rudits Tamás, Sarkadi Andrea, Tanos Balázs

2/a: Balogh Vivien, Konecsni Vivien, Kovács Dániel, Majszin Tamás, Nagy Bence, Sleisz Levente

2/b: Adámi Zsanett, Czinczár Judit, Kalanics Gábor, Kis Balázs, Szupper Attila

3/a: Boros István, Cserepes Géza, Dalkó Zsolt, Kerekes Tamás, Koma Dzsenifer, Kórodi János, Sóber István

4/a: Buzdogán Gyula, Korbely Anna, Stadler Tamás, Szilágyi Máté, Thoma Mercedes, Varga Dorottya, Vígh Richárd

4/b: Benkő Tamás, Dömény Nikolett, Fehér Roland, Figler Adrienn, Hluhov Roland, Kivés Lucia, Rátz Zsolt, Sütő Sára

5/a: Csajbók Zsuzsanna, Hosszú Andrea, Jancserevics Milán, Juhász Brigitta, Kiss Gergő, Kocsis László, Kunu Iván, Láng Edgár, Zsemlye Katinka

5/b: Bari József Attila, Bauswettwer Katalin, Kárász Balázs, Koleszár László, Kollinger Szabolcs, Medvegy Gergely, Somogyi Péter, Sóvári János, Tóth Miklós Bálint

5/c: Fülöp Ivett, Hollókői Attila, Szabó Zoltán, Szappanos Gábor, Szlovák Dorina, Tóth Attila, Tóth Nóra, Zerényi Zoltán

6/a: Bartha-Fodor András, Csenki Anna, Erdős Vilmos, Molnár Zsolt, Ondrej Fruzsina, Szabó Anna, Töll József

6/b: Dorogi Ádám, Garai Nóra, Gürtler Nikolett, Szélesi Andrea, Szélesi Ildikó, Vászin István

7/a: Ambrus István, Bencsik Balázs, Farkas Antal, Kis Réka, Oczot Tamás, Turányi Tamás, Varga Katalin

7/b: Acsai Viktória, Egyed Orsoly, Gulyás Viktória, Halász Vivien, Radics Dezső

7/c: Geszti Beáta, Liliana Faratzis, Marton Csilla, Miklai János, Pálházai Csaba, Somogyi Attila, Szöllősi Beatrix

8/a: Brunóczki László, Dalkó Péter, Füzy Gábor, Koselák Renáta, Máthé Gergely, Naár Norbert, Vágner Szilveszter, Zilaj Attila

Előkészítő/a: Chis Gábor Márk, Gangl Krisztián, Judák Viktória, Lőrinc Gábor Ákos, Nemes Katica

Előkészítő/b: Béres Martin, Cziper Miklós, Horváth Kristóf, Márkus Norbert, Szarvas Péter, Fazekas Zsófia

Felzárkóztató: Kocsis Szilvia, Mészáros Balázs, Morzsa Sándor, Sefner Norbert, Vászin Ivett

Csillagház

- 1. osztály:** Bajor Dávid, Gál András, Güth Dániel, Marton Viktória, Szabó Tamás
- 2. osztály:** Alper Asvar, Horváth Róbert, Kriszt György, Maródi József, Subert Dániel
- 3. osztály:** Angyal Réka, Gyöngyössy Krisztián, Hankó László, Karaba Erik, Pörzse Katalin
- 4. osztály:** Albert Zsuzsa, Horváth Amand, Kováts Nikolett, Nagy Gábor, Németh István
- 5. osztály:** Bablina Gergő, Banyák Soma, Katkó Kitti, Szász Lilla, Zsarkov Vologya
- 6. osztály:** Biczó Lóránt, Lampert Lilla, Nagy Mariann, Pálmai Zsuzsa, Vízvári Péter
- 7. osztály:** Falb Gergely, Fodor Zoltán, Kiss Attila, Lukács Szabó András
- 8. osztály:** Bada Zoltán, Barabás Tamás, Elekes Szabolcs, Halgat Péter, Nagy Ádám
- Felzárkóztató:** Béres Gabriella, Horváth Dániel, Imecs Dominika, Marián Márk, Széles Tamás
- Iskolai életre felkészítő:** Botos Gábor, Csóli Norbert, Hovanyecz Ádám, Molnár Ben-ce, Sebők Dániel
- Készség képesség fejlesztő:** Balogh Norbert, Csamangó Alexandra, Rácz Máté, Valler Mihály, Weinhardt Nikolett
- Terápiás fejlesztő:** Adorján Krisztián, Csepeti Dániel, Dajcsin Melinda, Jelity Darinka, Kemény Anna

Felhasznált irodalom

Nádas Pál (13–89. oldal)

- Nyomorék Gyermek Menhelye – A Deák Ferenc Páholy könyvtára, Bp., 1902, Nyom. Károlyi Györgynél
- Nyomorék Gyermek Menhelye – Bp., 1903, Nyom. Károlyi Györgynél
- A Deák Ferenc Páholy évkönyve 1903. évi munkásságáról – A páholy tulajdona, Bp., 1904, Károlyi György tv. kő- és könyvnyomdája
- „Nyomorék Gyermek Otthona” I. évi jelentése – Beterjesztve az 1904. június hó 30-diki közgyűlésen, Telep: VII. Hungária u. 20., Bp., 1904
- „Nyomorék Gyermek Otthona” II. évi jelentése – Beterjesztve az 1905. május hó 21-diki közgyűlésen, Bp., 1905
- Néhány szó a nyomorék gyermekekről – Károlyi György kő- és könyvnyomdája Budapest, 1905
- „Nyomorék Gyermek Otthona” III. évi jelentése – Beterjesztve az 1906. évi május hó 27-diki közgyűlésen, Bp., 1906
- „Nyomorék Gyermek Otthona” IV. évi jelentés – Beterjesztve az 1907. évi május hó 5-diki közgyűlésen, Bp., 1907, Károlyi György kő- és könyvnyomdája
- „Nyomorék Gyermek Otthona” V. évi jelentése – Beterjesztve az 1908. évi május hó 10-diki közgyűlésen, Bp., 1908, Károlyi György nyomdája
- „Nyomorék Gyermek Otthona” VI. évi jelentése – Beterjesztve az 1909. évi május hó 23-diki közgyűlésen, Bp., 1909, Telep: VII. Hungária u. 20.
- „Nyomorék Gyermek Otthona” VIII. évi jelentése – Beterjesztve az 1911. évi június 11-diki közgyűlésen, Bp., 1911, Telep: VII. Erzsébet királyné u. 6.
- „Nyomorék Gyermek Országos Otthona” IX. évi jelentése – Beterjesztve az 1912. évi június hó 29-diki közgyűlésen, Bp., 1912, Telep: VI. Mexikói út 63.
- Nyomorék Gyermek Országos Otthona tízéves fennállásának és házfelavató ünnepének emlékére – 1913. évi május hó 4., Bp., VII. ker. Mexikói út 63. sz., Pallas Rt. nyomdája Bpsten
- A Nyomorék Gyermek Országos Otthona alapszabálya – Pallas Rt. nyomdája Bpsten (1913.)
- „Nyomorék Gyermek Országos Otthona” X. évi jelentése – Beterjesztve az 1913. évi június hó 15-diki közgyűlésen, Telep: Mexikói út 63., Bp., 1913
- „Nyomorék Gyermek Országos Otthona” XI. évi jelentése – Beterjesztve az 1914. évi március hó 29-diki közgyűlésen, Telep: Mexikói út 63., Károlyi György Bp.
- A Nyomorék Gyermek Országos Otthona elnökségének jelentése az 1924. évben kifejtett munkásságáról – Grafikai Intézet R.T. Budapest (Készült: Bp., 1925. május 21-én)
- A Nyomorék Gyermek Országos Otthona elnökségének jelentése az 1925. évben ki-

fejtett munkásságáról – Előterjesztve az 1926. június 29-én tartott rendes közgyűlésen, Márkus nyomda Bp., V. Bálvány u. 1. sz.

A Nyomorék Gyermek Országos Otthona, VII. Mexikói út 67–69. elnökségének jelentése az 1926. évben kifejtett munkásságáról – Előterjesztve Morvay Izsó ügyvezető elnök az 1927. június 29-én tartott XXIV. rendes közgyűlésen, Bíró Miklós Nyomdai Műintézete, Bp., VII. Rózsa u. 25.

Nyomorék Gyermek Országos Otthona, Bp., VII. Mexikói út 63., Ismertető az intézet áldásos működéséről 1931 – Hungária Hírlapnyomda Rt. Budapest

Három évtized a szeretet munkájának szolgálatában – A Nyomorék Gyermek Országos Otthona 30 esztendő története és jelentés az 1932. évben kifejtett munkásságáról 1903–1933, Előterjesztette az 1933. évi június hó 25-én megtartott XXX. rendes közgyűlésen: Morvay Izsó ügyvezető elnök

Nyomorék Gyermek Országos Otthona, Bp. XIV. Mexikói út 63–64., A Nyomorék Gyermek Országos Otthona működésének ismertetése 1903–1936, Márkus Nyomda, Bp., V. Bank u.

A Nyomorék Gyermek Országos Otthona Iparostanonciskolájának értesítője az 1936–37. iskolai évről az iskola fennállásának 24. évében – Közzétette: Hegedűs Lajos, az iparostanonc-iskola igazgatója, Bp., 1937, Kiadta az iskola igazgatósága: Bp., XIV. Mexikói út 63.

A Nyomorék Gyermek Országos Otthona Iparostanonciskolájának értesítője az 1937–38. iskolai évről az iskola fennállásának 25. évében – Közzétette: Hegedűs Lajos, az iparostanonciskola igazgatója, Bp., 1938. Kiadta az iskola igazgatósága: Bp., XIV. Mexikói út 63., Márkus nyomda Bp., V. Bank u. 5.

A Nyomorék Gyermek Országos Otthona szakirányú iparostanonciskolájának évkönyve az 1938–39. iskolai évről, az iskola fennállásának 26. évében – Közzétette: Hegedűs Lajos, az iparostanonc-iskola igazgatója, Bp., 1939. Kiadta az iskola igazgatósága, Bp., XIV. Mexikói út 63., Márkus nyomda Bp., V. Bank u.

A Nyomorék Gyermek Országos Otthona szakirányú iparostanonciskolájának évkönyve az 1939–40. iskolai évről az iskola fennállásának 27. évében – Közzétette: Torai Sándor, az iparostanonciskola igazgatója, Bp., 1940. Kiadja az iskola fenntartója: a Nyomorék Gyermek Országos Otthona, Bp., XIV. Mexikói út 63., A kiadásért felel: Torai Sándor, igazgató

A Nyomorék Gyermek Országos Otthona szakirányú iparostanonciskolájának évkönyve az 1940–41. iskolai évről az iskola fennállásának 28. évében – Közzétette: Torai Sándor, az iparostanonciskola igazgatója, Bp., 1941. Kiadja a Nyomorék Gyermek Országos Otthona szakirányú iparostanonciskola igazgatója, Bp., XIV. Mexikói út 63. A kiadásért felel: Torai Sándor igazgató

A Nyomorék Gyermek Országos Otthona szakirányú iparostanonciskolájának évkönyve az 1941–42. iskolai évről az iskola fennállásának 29. évében – Közzétette: To-

- rai Sándor, az iparostanonciskola igazgatója, Bp., 1942. Kiadja: a Nyomorék Gyermek Országos Otthona szakirányú iparostanonciskola igazgatója Bp., XIV. Mexikói út 63., A kiadásért felel: Torai Sándor, igazgató
- Nyomorék Gyermek Országos Otthona szakirányú iparostanonciskolájának évkönyve az 1942–43. iskolai évről és ezzel kapcsolatban az Intézet munkásságának rövid ismertetése – Közzétette: Torai Sándor, az iparostanonciskola igazgatója, Budapest, 1943. Kiadja a Nyomorék Gyermek Országos Otthona szakirányú iparostanonciskola igazgatója, Budapest, XIV. Mexikói út 64. A kiadásért felel: Torai Sándor igazgató, Springer Gusztáv könyvnyomdája, Bp., Bethlen Gábor u. 33.
- Négy évtized a szeretet és irgalmasság szolgálatában – A Nyomorék Gyermek Országos Otthona 40 esztendő története, 1903–1943., Első füzet
- A Nyomorék Gyermek Országos Otthona szakirányú iparostanonciskolájának évkönyve az 1943–44. iskolai évről – Közzétette: Torai Sándor az iparostanonciskola igazgatója, Bp., 1944. Kiadja: a Nyomorék Gyermek Országos Otthona szakirányú iparostanonciskola igazgatója, Bp., XIV. Mexikói út 64.
- A lovag Wechseltmann Ignác és neje Neuschloss Zsófia Vakok Tanintézetének évkönyve az 1939–1940. iskolai évről az intézet fennállásának 32. évében – Közzétette: Kanizsai Dezső igazgató, Bp. 1940. Kiadja az intézet igazgatósága: Bp., Mexikói út 60.
- A lovag Wechseltmann Ignác és neje Neuschloss Zsófia Vakok Tanintézete évkönyve az 1941–42. iskolai évről az intézet fennállásának 33. évében – Közzétette: Kanizsai Dezső, igazgató. Bp., 1941. Kiadja az intézet igazgatósága: Bp., XIV. Mexikói út 60.
- Bp-i Tankerület, Lovag Wechseltmann Ignác és neje Neuschloss Zsófia Vakok Tanintézete internátus évkönyve az 1942–43. iskolai évről – Az intézet fennállásának 35. esztendejében szerkesztette Kanizsai Dezső igazgató. Iskolafenntartó a Pesti Izraelita Hitközség Heltai Jenő: Második feleségem, Élete (két kisregény) – Szépirodalmi Könyvkiadó 1963.
- A Nyomorék Gyermek Országos Otthona 75 éve – (előadás a SOTE Ortopéd Klinikán) dr. Antal József
- Mozgásjavító Általános Iskola és Nevelőotthon Oktatási Terve – 1979
- A mozgáskorlátozott fiatalok pályaválasztása – Szerkesztő: Horváth Katalin, OPI 1986
- Herminamező – Fejezetek egy városrész történetéből – Herminamező Polgári Köre 1992. Kiadja: Herminamező Polgári Köre városrészünk születésének 150. évfordulóján. Írta: Búza Péter
- 95 év a mozgáskorlátozott gyermekek szolgálatában. Szerk.: dr. Derera Mihály, 1998

Szakedolgozatok

- Méhes József: A testi fogyatékos gyermek problematikája – 1946
- Görgényi Mária: A magyar gyógypedagógiai intézmények statisztikája 1880–1945-ig, 1953
- Devecsei László: A nyomorékokról – 1951

Gimesi Istvánné: A nyomorékok pályaválasztása – 1960

Balogh Ferencné: Mozgásvizsgálatok testi fogyatékosokon, részletesebben a járás zavarairól a Mozgásjavító Általános Iskola tanulóin végzett felmérés alapján – 1967

Bartos Judit: Mozgássérült gyerekek mozgásnevelése (a Mozgásjavító Általános Iskolában) – 1968

Csávás Dezsőné: Athetosis kezelése a Bobath- és a Pető módszer szintézisével – 1970

Halász Erika: Mozgásszervi fogyatékosok életsorsának követése – 1972

Nádas Pál: A mozgásfogyatékosok kertészeti iparitanuló-képzésének története. A Mozgásjavító Általános Iskola és Nevelőotthon Kertészképző története – 1976

Bogyó Mária: A Mozgásjavító Általános Iskola és Nevelőotthon története 1903–1978–1978

Tasnádi Ágnes: Mozgáskorlátozottak sporttevékenysége – 1985

„A ház”. Zárldolgozat (Egy megvalósult fejlesztés leírása 1998) Közoktatási vezető szakirányú továbbképzés, JPTE-KÖVI, Holland–magyar vezetőképző program, Pécs–Szeged

Folyóirat- és újságcikkek

A nyomor látványa – Budai Hírlap, II. évfolyam 63. sz.

A Nyomorék Gyermek Otthonában – Gondolat, II. 13. sz.

Kelet. A Szabadkőművesek Magyarországi Szimbolikus Nagypáholyának lapja. Válogatás az 1903 és 1919 közötti évfolyamokból (Válogatta: Ort János)

Gyermekvédelem. Szakfolyóirat. Válogatás az 1904 és 1914 közötti évfolyamokból (Válogatta: Markó Mónika)

Bechinger Ernő: A nyomorékok oktatása a népiskolában. Néptanítók Lapja 69. évf. 1936. április. 280–282. oldal

Verédy Károly: Nyomorék gyermekek iskoláztatásáról. Magyar Pedagógia XIII. 4.

Mozgássérültek Nevelőképző és Nevelőintézete létesítéséről – Magyar Közlöny 1963.

XII. 21., 89. szám, a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány számú rendelete

Siketnémák és Vakok Oktatásügye XXXII. évfolyam 1–2. szám

Siketnémák és Vakok Oktatásügye XXX. évfolyam 1–4. szám, 38. oldal

Magyar Gyógypedagógia – VIII. évfolyam 1–3. szám 83–84. oldal, XII. évfolyam 1–2.

szám 14–16. oldal, XIV. évfolyam 7–10. szám 155–161. oldal, XV. évfolyam

Angyal Pál: A testi és értelmi fogyatékosok jogi és társadalmi védelme – Magyar Gyógypedagógia, XVI. évfolyam 1–2. szám 16–17. oldal, XIX. évfolyam 8–10. szám 48. oldal

Nádas Pál: A mozgáskorlátozott diákság sportolási lehetősége rége régen és ma. Fejlesztőpedagógia, 13. évfolyam, 2002/4-5 19–22. oldal

Ágoston Gabriella–Sárközi Judit: Mozgáskorlátozott gyermekek megsegítése a többségi iskolákban. Megjelenés, szakmai publikáció előtt.

Dombainé Esztergomi Anna (93–117. oldal)

- Az 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról és annak módosításai
Csávás Dezsőné: Munkaanyag a nevelési és oktatási terv kidolgozásához halmozottan fogyatékosok számára. (Kézirat) Budapest, 1981
- Dombainé Esztergomi Anna: A minőségbiztosítás lehetőségei egy gyógypedagógiai intézményben. Szakdolgozat, PTE – KÖVI, Holland-magyar vezetőképző program, Pécs–Szeged, 2000
- Dombainé Esztergomi Anna (szerk.): Gyógypedagógiai Szolgáltató Centrumok, Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon. digitART Kft.–Reprográf Kft., Budapest, 2002
- Dombainé Esztergomi Anna: 25 éves a Ráby utcai Tagozat. in: Kilencvenöt év a mozgáskorlátozott gyermekek szolgálatában, Szerk: dr. Derera Mihály: Dimenzió+3 Stúdió, Budapest, 1998
- Dombainé Esztergomi Anna – Péro Sára: A halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott gyermekekkel való foglalkozás. in: Kilenc évtized a mozgáskorlátozott gyermekek szolgálatában, Szerk: Nádas Pál, DFC Kiadó, 1993
- Iskolai életmódra felkészítő program. Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon Csillagház Tagozata, Budapest, 2001
- Lányiné dr. Engelmayer Ágnes: Összefoglaló jelentés gyógypedagógiai komplex oktatási kísérletről a halmozottan sérült testi fogyatékos gyermekek körében. (Kézirat) Budapest, 1981
- Nádas Pál: „A ház” – Esettanulmány, egy megvalósult fejlesztés leírása. Záródolgozat, PTE-KÖVI, Holland–magyar vezetőképző program, Pécs–Szeged, 1998
- Nádas Pál: Huszonöt év a halmozottan fogyatékos mozgáskorlátozott gyermekek szolgálatában. GYOSZE Különszám, 1999
- Pedagógiai program és helyi tanterv. Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon, Halmozottan Fogyatékos Gyermekeket Oktató Nevelő Mozgásfejlesztő Tagozat, Budapest, 1997
- Pedagógiai program és helyi tanterv. Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon Csillagház Tagozata, Budapest, 2001
- Polinszky Tibor – Csávás Dezsőné: Funkcióterv, Testi és Értelmi Fogyatékosok Általános Kisegítő Iskolája és Nevelőotthona. Középülettervező Vállalat, Budapest, 1980
- Szocializációs Program, Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon Csillagház Tagozata, Budapest, 2001
- Terápiás fejlesztő program. Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon Csillagház Tagozata, Budapest, 2001

Benczúr Miklósné dr. (117–123. oldal)

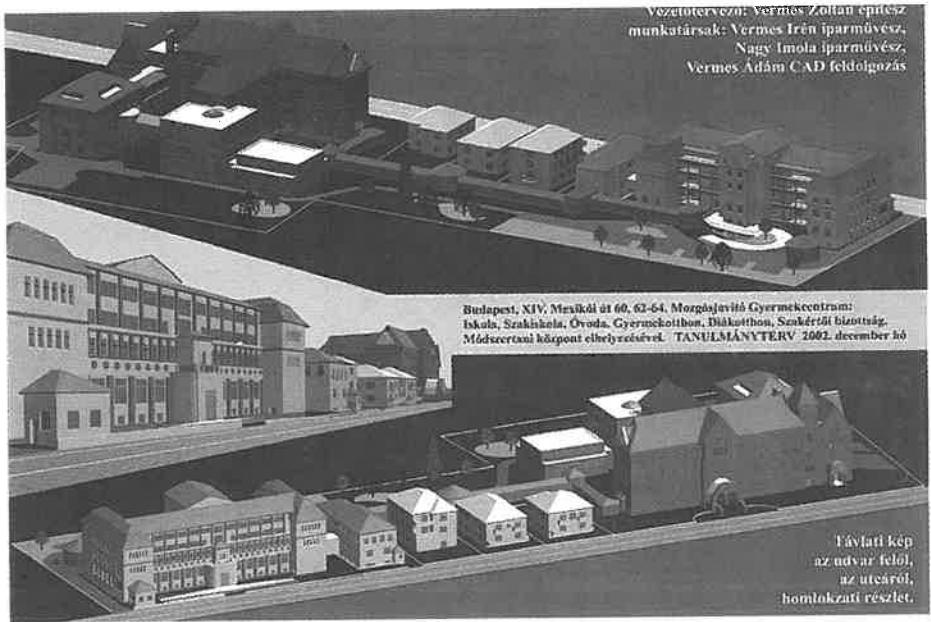
- A gyógypedagógiai felsőoktatás alapképzési szakjainak képzési követelményeiről. 168/2000 (IX. 29.) Kormány rendelet
- Bárczi Gusztáv: Gyógypedagógia és az orvos. Magyar Orvosi Szemle 1948. február 25.
- A Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola tanterve Tankönyvkiadó, Budapest, 1964.
- Óra és vizsgaterv a szomatopedagógia szak (választható). Dátum nélkül. in: Kovács Edit: A szomatopedagógia és a szomatopedagógus-képzés története. Szakdolgozat. ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar. 2. sz. melléklet, 2002
- Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola tantervei. Budapest, Művelődési Minisztérium 1984
- Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola. A gyógypedagógusképzés reformja. Budapest, 1993
- Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola. Kísérleti gyógypedagógus-képzés korrigált óra- és vizsgaterve. Budapest, 1994
- Nappali tagozatú gyógypedagógus-képzés óra és vizsgaterve. Budapest, 1996-98
- Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola: Nappali tagozatú gyógypedagógus-képzés óra- és vizsgaterv Budapest, 1999
- ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar óra és vizsgaterve, Budapest (2002)
- Benczúr Miklósné: A szomatopedagógus képzés, mint a gyógypedagógiai tanárképzés része Gyógypedagógiai Szemle, Budapest, 1998
- Benczúr Miklósné: MAGYE Mozsásfogyatékoságügyi Szakosztály kialakulásáról és tevékenységéről Előadás. Magyar Gyógypedagógusok Egyesülete OSZK, Vác, 2002
- Dombainé Esztergomi Anna: 25 éves a Ráby utcai tagozat. In. Derera Mihály (szerk.): 95 év a mozgáskorlátozott gyermekek szolgálatában. Csillagház. Budapest, 35–54. old.
- Gordosné Szabó Anna: A mozgáskorlátozottak és a gyógypedagógia kapcsolata – történeti előzmények. Gyógypedagógiai Szemle különszám, 1994, 16–25. old.
- Gordosné Szabó Anna: A mozgáskorlátozottak és a gyógypedagógia kapcsolata – történeti előzmények. Gyógypedagógiai Szemle 1998/4. sz. 16–25.
- Gordosné Szabó Anna: A magyar gyógypedagógus-képzés története, ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar, Budapest, 2000
- Kovács Edit: A szomatopedagógia és a szomatopedagógus képzés története. Szakdolgozat ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar, Budapest, 2002
- Lányiné Engelmayer Ágnes: Újító gondolatok, eredmények és buktatók egy szakma fejlődésében. Gyógypedagógiai Szemle 1998/4. sz. 250–258. old.
- Nádas Pál (szerk.): Kilenc évtized a mozgáskorlátozott gyerekek szolgálatában. Mozgásjavító” Általános Iskola és Diákotthon, Budapest, 1993
- Rothfeld Richárd: A haladás útján. In.: Szemelvénygyűjtemény a „Gyógypedagógia-történet”-hez III., szerk.: Tóth György, Tankönyvkiadó, Budapest, 1978

- Hegedüs Lajos: A testi nyomorékok gyógyítása és iskoláztatása. Néptanítók Lapja 1931/20. sz. 31–32. old.). In.: Szemelvénygyűjtemény a „Gyógypedagógia-történet”-hez III. szerk.: Tóth György, Tankönyvkiadó, Budapest, 1978
- Pető András: Szovjet mozgásterápiai módszerek. In: A magyar gyógypedagógia a nervizmus szemléletében. Tankönyvkiadó, Budapest, 1952, In.: Szemelvénygyűjtemény a „Gyógypedagógia-történet”-hez III., szerk.: Tóth György, Tankönyvkiadó, Budapest, 1978
- Pető András: A konduktív mozgásterápia mint gyógypedagógia. Gyógypedagógia, 1955/1. sz. 15–21. old. In.: Szemelvénygyűjtemény a „Gyógypedagógia-történet”-hez III. szerk.: Tóth György, Tankönyvkiadó, Budapest, 1978. 174–183. old.
- A Magyar Állami Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola szervezeti, tanulmányi, vizsgálati és fegyelmi szabályzata, 1946

Kőrös Erzsébet (123–129. oldal)

- Nagyné dr. Réz Ilona (szerk.): Emlékkötet a szakértői bizottságok 25 éves jubileumi tudományos tanácskozása alkalmából (Cházár András Óvoda, Általános Iskola, Diákotthon, Speciális Szakiskola és Szakmunkásképző 2000)
- Boldizsár Gábor (szerk.): Iskolaszolga (Iskolaszolga Kft. 1999–2003)
- Közzoktatási törvények, rendeletek, útmutatók (1975–2003)

A jövő iskolája, a jövő terve



A nyomorék gyermekek 1913-ban felavatott otthonának tulajdonjogát a Főváros az iskola centenáriumának évében visszaadományozta az iskolának. 2003-ban megkezdődött a két épület rekonstrukciójának és ennek során összekapcsolásának tervezése.

Felelős kiadó: Nádas Pál
Nyomás: Alfa Ipari Rt.

ISBN 963 214 058 3